

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Hassel-Sven-005-General_SS.pdb

PDB Name: 005-Generál SS.txt

Creator ID: REAd

PDB Type: TEXT

Version: 0

Unique ID Seed: 0

Creation Date: 18.12.2005

Modification Date: 18.12.2005

Last Backup Date: 1.1.1970

Modification Number: 0

Sven Hassel
Generál SS

Sven Hassel, generál mezi spisovateli popisujícími hrůzy války, ví, o čem píše. Sám na vlastní kůži prožil nejen druhou světovou válku, ale současně jako zběh a později válečný zajatec také dva koncentrační tábory, německý i ruský.

„Válka je peklo,“ říká autor, jehož knížek se dnes prodalo po celém světě již více než 5 miliónů výtisků. Avšak Hassel prožil mnohokrát situace horší než pouhé peklo. Narodil se jako syn rakouského důstojníka a Dánky a dětství prožil v této severské zemi. Po obsazení Dánska byl násilím odveden do německé armády, ale nikdy se s nacistickým stejnokrojem nesmířil. Od samého začátku si připravoval útěk a skutečně se mu dezertovat podařilo. Gestapo ho však dopadlo a Hassel měl kruté štěstí, že ho nepopravili, nýbrž uvrhli do koncentračního tábora.

Po zahájení ruského tažení Němci potřebovali každého muže, který dokázal unést pušku, a proto byl Hassel znovu odveden. Zařadili ho do trestanecké jednotky, která odjela na ruskou frontu. Zde bojovala v sestavě 7. obrněné brigády a později 2., 11. a 27. tankového pluku. V gigantické bitvě u Stalingradu upadl společně se statisíci dalšími německými vojáky do zajetí a dostal se do zajateckého tábora, kde panovaly velmi kruté podmínky. Když Hassel oba tábory srovnává, říká, že zatímco nacisté mučili vědecky a téměř s nepředstavitelnou krutostí, Rusové ukazovali alespoň základní smysl pro spravedlnost.

Román Generál SS představuje unikátní umělecké svědectví o druhé světové válce. Na základě vlastních autorových zážitků vypráví o jedné z klíčových bitev, o bitvě u Stalingradu. Hrdiny je posádka

německého tanku, která v těsných prostorách mezi pancéři stráví celkem čtyři měsíce. Sleduje první granáty a bomby, které dopadly na město, projde peklem a ohněm celé monstrózní bitvy. Po porážce německých sil se posádce podaří proniknout z obklíčení a vojáci ujdou stovky kilometrů nekonečnými zasněženými pláněmi, hladoví, nemocní, vystaveni krutému mrazu a vichru. Na konci strastiplné cesty pochopili jedinou krutou pravdu, která z jejich utrpení vyplynula: Člověk se dokáže vypořádat se sebetěžšími překážkami a má pouze jednoho nepřítele - zase jen člověka.

Přeložil: JAN NOVÁK Sven Hassel: Generál SS Vydání první.

Copyright (c) Sven Hassel and Presses de la Cité 1970

Published by arrangement with A Corgi Books, A Division of Transworld Publishers Ltd. All rights reserved.

Vydalo nakladatelství Baronet a. s., Široká 22, Praha 1 v roce 1998 jako svou 352. publikaci.

Přeloženo z anglického originálu S. S. General, vydaného nakladatelstvím A Corgi Books, A Division of Transworld Publishers Ltd., London, v roce 1979 Český překlad (c) 1998 Jan Novák.

Přebal a vazba (c) 1998 Karel Řepka a Baronet.

Sazba a grafická úprava studio Ricardo, Sudoměřská 32, Praha

3. Odpovědná redaktorka Ludmila Boumová.

Korektorka Ludmila Boumová.

Vytiskly a svázaly Tiskárny Vimperk a. s., Pasovská 55, Vimperk. Veškerá práva vyhrazena.

Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET je ochranná známka, která je zapsána do rejstříku ochranných známek Úřadu průmyslového vlastnictví pod číslem zápisu 189296. ISBN 80-7214-139-2

BARONET Praha 1998

Naskenováno červen 2001

NĚMECKO MĚLO ŠTĚSTÍ, ŽE NALEZLO VŮDCE SCHOPNÉHO SJEDNOTIT VŠECHNY
SÍLY ZEMĚ, ABY SPOLEČNĚ USILOVALY O DOSAŽENÍ VŠEOBECNÉHO PROSPĚCHU.
DAILY MAIL, LONDÝN 10. ŘÍJNA 1933

Neděle 30. června 1934 byla jedním z nejteplejších dnů, jaké Berlín zažil, avšak do dějin vstoupila jako jeden z nejkrvavějších. Toho dne dlouho před svítáním obklopol město neprostupný kordon vojska.

Všechny přístupové cesty vedoucí do města i z města byly uzavřeny a postaveny pod kontrolu mužů sloužících pod generálem Göringem a reichsführerem SS Himmlerem.

Dne 30. června v pět hodin ráno musel na silnici mezi Liibeckem a Berlínem zastavit velký černý mercedes s nápisem „SA Brigadenstandarte“ na předním skle. Jeho významný pasažér - brigádní generál - byl pod namířenou pistolí vyvečen ven a vzápětí vhozen na zadní sedadlo policejního automobilu. Řidič mercedesu SA gruppenführer Horst Ackermann dostal radu, aby koukal zmizet, což také co nejrychleji učinil. Vrátil se do Liibecku a podal zprávu policejnímu šéfovi, který jeho historce zprvu naprosto odmítal uvěřit. Na gruppenführerovo naléhání nedokázal vymyslet nic lepšího než zvednout telefon a hledat pomoc a radu u starého přítele, šéfa kriminální policie. Oba bývali členy SA, národně socialistických úderných oddílů, ale v předchozím roce je spolu se všemi ostatními policejními důstojníky v třetí říši převedli do SS.

„Tak co si o tom myslíš?“

V telefonu bylo rozpačité ticho. Policejní šéf to zkusil znovu.

„Griinerte? Jsi tam? Není přece moc pravděpodobné, že by se odvážili vztáhnout ruku na jednoho z nejznámějších generálů SA, co říkáš?“

Další mlčení.

„No, co říkáš?“ opakoval nervózně.

Tentokrát se na opačném konci telefonu ozval cynický smích.

„Ty si myslíš, že to není možný? V tom případě ti doporučuji, abys položil sluchátko a na chvíli se mrknul z okna. . . Jsi sto let za opicema, kamaráde! Už pěkných pár měsíců jsem věděl, že k tomu dojde.

Muselo to být jasné každému, kdo nezavíral oči a nezacpával si uši. . . Eicke byl už moc dlouho náramně aktivní, něco se muselo stát. . . A nejen tohle, nedávno vyklidili lágr v Borgemooru - doufám, že se mi nebudeš snažit namluvit, že ho nechají dlouho jen tak prázdný. Ani náhodou!

Převzali to tam Eickeho hoši z S. S. a už jsou nachystaní na řezničinu ve velkém. . .“

Brigádní . generál Paul Hatzke se ocitl v cele bývalé kadetky v Gross Lichterfeldu, která nyní sloužila jako kasárna osobní ochranky Adolfa Hitlera. Posadil se na hromadu cihel a klidně kouřil cigaretu; nohy ve vysokých jezdeckých botách natáhl před sebe a zády se opřel o zed. Nezacházeli s ním zrovna v rukavičkách, a to ho vyvedlo z míry, ale neviděl žádný důvod, proč by se měl obávat o svou osobní bezpečnost. Koneckonců je brigádním generálem a velí padesáti tisícům vojáků SA. Byl také bývalým kapitánem osobní gardy Jeho císařského Veličenstva. Je příliš významný, než aby na něj někdo mohl vztáhnout ruku.

V jeho cele byl klid, ale okolní svět jako by se ocitl v náhlé bouři. Ozýval se křik, práskání dveřmi a netrpělivý dusot okovaných bot po chodbách a schodech. Příslušníci SS, kteří brigádního generála zadrželi, utrousili cosi o vzpouře.

„Nesmysl! Nic takového neexistuje!“ odsekl Hatzke s pohrdavým hněvem. „Kdyby padlo jediné slovo o nějaké vzpouře, musel bych o tom vědět. Všechno je to jen směšný omyl.“

„Ovšem, ovšem,“ mumlali chlácholivě. „Tohle všechno je. . . směšný omyl. . .“

Hatzke roztrhl čtvrtou krabičku cigaret a zvedl oči k zamřížovanému okénku vysoko ve zdi.

Vzpoura! Vyložený nesmysl! V duchu se usmál. Když se odhlédne od ostatního, SA nemají dostatečnou sílu k tomu, aby se o nějakou vzpouru mohli vůbec pokusit. Přinejmenším o tomhle má dobré informace.

Na druhou stranu, pokud se týká revoluce z roku 1933, dalo se jen očekávat, že dva miliony členů SA nebudou spokojeny s tím, jak se s nimi zachází. Z toho, co jim před revolucí slibovali, se nesplnilo vůbec nic; dokonce ani ten nejzákladnější slib, že dostanou práci. Někteří skutečně získali místo u policie, ovšem jen v nízkých hodnostech, a jejich mzda byla nižší než příspěvky v nezaměstnanosti v dobách Výmarské republiky. Sice bylo pravda, že títo muži byli nespokojení a zahořklí, ale mezi tímto stavem a otevřeným vyhlášením války zela nepřeklenutelná propast. Zejména pokud jde o válku proti führerovi. Pokud by SA někdy povstali, bylo by to spíš proti říšské armádě, která byla pro dělníky nepřitelem číslo jedna.

Hatzke náhle zamáčkl nedopalek cigarety, natočil hlavu a pozorně se zaposlouchal. Nebyla to střelba? Kdesi venku kašlavě nastartoval motor nákladního automobilu; ozval se výstřel z výfuku. . . Nebo to byl výstřel z pušky? Nebyl si jistý, ale ta myšlenka ho znervózňovala. Střelba v Berlíně v tomhle horkém letním dni? To nedávalo žádný smysl. Vojáci odcházeli na vycházky a chystali se na setkání se svými dívkami, které leží na slunci. . .

Hatzkemu zvlhly dlaně. Sevřel ruce v pěst. Tentokrát to žádný omyl být nemohl. Nemohl donekonečna předstírat, že pronikavé práskání pušek jsou výstřely z automobilového výfuku. A ozvalo se to zas. . . a zas. . . Nákladní automobil venku se stále snažil rozjet. A teď se k němu přidala vzpurná motorka.

Hatzkemu prolítla hlavou myšlenka, že ty motory třeba rámusí schválně, aby zamaskovaly zvuky střelby. . . Celým tělem mu projel záchvěv zlé předtuchy. Co má Himmlerova banda hrdlořezů za lubem tentokrát?

Není přece možné střílet lidi kvůli pouhému podezření. V Německu ne. Mezi divochy v Jižní Americe takovou brutalitu možná očekávat lze. Ale nelze ji očekávat ani u barbarských Rusů a rozhodně ne v Německu.

Další salva. Hatzke vyskočil z hromady cihel a na horním rtu mu vyrazil pot. Co se to tam sakra děje?

Přece v tomhle vedru neprovádějí výcvik!

Rozrušeně začal přecházet po cele. Že by nakonec na té historce o povstání SA něco pravdy bylo? Ale pro všechno na světě, vždyť to je opravdové šílenství!

Pokusil se naskládat cihly tak, aby se na ně mohl postavit a aby mohl vyhlédnout z okénka, ale na dvě řady jich nebylo dost, a jakmile na ně šlápl, sesypaly se.

Střelba neustávala. Byla pravidelná a rozvázná, nenarážela na žádný odpor. Teď bylo očividné, že to žádné cvičení není.

Hatzkemu to znělo podezřele jako popravčí četa. . .

Opřel se zády o zeď a přemýšlel, nikoli poprvé, o zlu, které spočívá za hromadícími se silami SS.

Například ten úchylný skřet Himmler; ješitný, stále podrážděný a vysoce nebezpečný.

Údajně homosexuál. . . Proč ho fűhrer snáší? Jaké s ním má plány? Jakým temným a netušeným záměrům má tenhle člověk sloužit?

Hatzke zaslechl na chodbě kroky a obrátil se čelem ke dveřím.

Kroky se zastavily před jeho celou. V zámku se otočil klíč. Před Hatzkem stál untersturmfűhrer SS a čtyři vojáci, jejichž ocelové přilby se leskly v šeru chodby. Všichni byli příslušníky Eickeho divize, jediné divize v rámci SS, jejíž vojáci nosili hnědé uniformy místo známých uniforem černých a na límci neměli písmena „SS“.

„Už bylo načase!“ přivítal je rozzuřeně Hatzke. „Tohle si někdo odskáče, to vám teda povídám! Až se to dozví generál RiShm -“ Untersturmfűhrer neřekl nic; jenom Hatzkeho přerušil tím, že ho rýpnutím vystřčil na chodbu, kde ho z obou stran obstoupili vojáci. On sám kráčel vzadu; při chůzi mu cvakaly ostruhy a kožené boty vrzaly. Byl to pouhý chlapec, sotva dvacetiletý.

Měl husté vlasy barvy medu a oči modré, lemované dlouhými plavými řasami. Jeho tvář byla andělská, s měkkými dětskými rysy; bradu měl holou jako děťátko. Z krásných modrých očí však číselá nenávist a široká ústa byla tvrdá jako z kamene.

Takoví byli příslušníci SS, výkvět německé mládeže, systematicky přeměňovaní v účinný stroj na zabíjení.

Působivé šedé budovy kasáren se koupaly v zářivém slunci.

Hatzke s doprovodem přešli přes rozpálené dlažební kostky dvora, na kterém ještě přednedávnem procházely vojenským drilem osmileté děti. Děti, jejichž osudem byla válka, se v minulých letech právě v těchto kasárnách připravovaly na to, jak zaujmou místa na nic si nestěžujícího kanonenfutu v armádě císařského Německa. Ve všech lepších rodinách říše bylo možné vidět blednoucí sépiové fotografie sedmnáctiletých chlapců, oblečených v hrdinských uniformách a odjíždějících v plné slávě, třpytící se falešným pozlátkem, na smrt do zákopů ve Francii za první světové války. Umírali, jak žili: podle vojenských předpisů. A kdo ví, zda po osmi letech výcviku a mučení na dvorcích Gross Lichterfeldu nebyla ta smrt nakonec vítaná?

Hatzkeho odváděli dál kolem stájí, ve kterých teď už nebyli koně, nýbrž zbraně. Zvuk spuštěných motorů se nyní ozýval z velké blízkosti. Hatzke se zastavil a obrátil se ke své eskortě.

„Kam mě vedete?“

„K SS standartenfűhrerovi Eickemu.“ Muž ohrnul výsměšně horní ret. „Na vašem místě bych se o nic nepokoušel. Nebylo by to k ničemu.“

Brigádní generál zamručel a šel dál. Na tenhle nedostatek úcty si posvítí později. Prozatím mu stačilo vědět, že ať již ho zatkli z jakéhokoli důvodu, přinejmenším bude mít zaručený nestranný soud. Bez nestranného soudního řízení se v Německu lidi nestřilejí. Taková jsou pravidla a Německo je země, která žije podle pravidel. Sám fűhrer prohlásil, že od této chvíle končí demokratický nepořádek a začíná přísné dodržování pravidel. Každý má znát svá práva a ti, kdo se tato práva pokusí porušit, za to draze zaplatí. Stáje jim zůstaly za zády a oni prošli do malého dvorce sevřeného vysokými zdmi. Za starých časů sloužil k vycházkám kadetů, kteří si odpýkávali vězeňský trest. Na dvorci stál nákladní vůz a motorka, které byly odpovědné za onen ohlušující rámus. Nákladní automobil byl velký krupp-diesel a za jeho volantem seděl řidič v hnědé uniformě SS. Pokuřoval a při příchodu Hatzkeho a jeho doprovodu bez zájmu čučel do prázdna.

Uprostřed dvora stála skupina důstojníků. Na opačném konci byla četa mužů, ve dvou řadách po šesti.

První řada byla zakleklá, s puškami přiloženými k lici. Za nimi stála druhá řada s puškami u nohy. .

Opodál stálo několik dalších čet a trpělivě čekalo, až na ně dojde řada při masakrování. Jen dvacet poprav a pak vás vystřídají. Takové bylo pravidlo.

Dvacet poprav. . . Hatzke se pokoušel odvrátit oči, ale celá ta scéna ho proti jeho vůli přitahovala. Musel se podívat znovu.

Na mokrém, rudém písku ležel obličejem k zemi jakýsi muž v uniformě SA. Na ramenou měl zlaté epolety obergruppenführera.

Mrtvola byla natočená tak, že se Hatzkemu podařilo zahlédnout klopku jeho uniformy. Byla červená. Měl červené generálské výložky. Hatzke se roztřásl. Odvrátil hlavu a otřel si rukou čelo. Bylo studené a lepkavě vlhké.

K Hatzkemu přistoupil jakýsi SS hauptsturmführer se štosem papírů v ruce. Žádnými úvodními zdvořilostmi se neobtěžoval.

Pouze nahlédl do papírů a vyštěkl jediné slovo: „Jméno?“ „SA brigadenführer Paul Egon Hatzke.“

Muž si ho odškrtl ze seznamu. Hatzke stál a díval se, jak na opačné straně dvora dva příslušníci SS zvedli mrtvolu generála a hodili ji na káru.

Hauptsturmführer si zastrčil papíry do podpaží. „Dobrá. Na druhou stranu a ke zdi. Žádný courání, prosím, máme toho před sebou ještě spoustu.“

Až do tohoto okamžiku Hatzke stále nevěřil, že by to mohla být pravda. A rozhodně nevěřil, že by se to také mohlo týkat jeho.

V náhlé žalostné hrůze se obrátil k tomu muži.

„Chci mluvit se standartenführerem Eickem! Dokud s ním nepromluví, nikam nepůjdu. Jestli si myslíte . . . Zarazil se, neboť ucítil, jak se mu do ledvin zaryla tvrdá hlaveň pistole.

„To by už stačilo. Nejsem tady proto, abych se s někým vybavoval, ale abych vykonával rozkazy.

Kromě toho křik vám není k ničemu.“

Hatzke se s chvatem rozhlížel a hledal někde, nějak, od někoho alespoň zrnko naděje či slitování. Jenže obličej, které viděl pod ocelovými přílbami, byly ve své lhostejnosti nemilosrdné.

Zed' na opačném konci dvora byla celá od krve, písek byl karmínový a strůvkou do kanálu odtékal tenký červený pramínek.

„Varuju vás,“ ozval se hauptsturmführer. „Musím dodržovat harmonogram.“

Někdo Hatzkeho tvrdě udeřil do obličej a ostrou hranou prstenu mu roztrhl tvář. Hatzke stál, krev mu stékala na límec a na zlaté epolety, a on si uvědomoval s jasností, která ho samotného udivovala, že tohle je skutečně konec. Jeho vlastní konec a konec vize, která si vysnila socialistický stát, kde by slovo spravedlnost mělo aspoň nějaký význam. Heydrich a Göring se dostali navrch a Německo bylo ztracené.

Brigádní generál Paul Egon Hatzke velmi klidně, velmi důstojně přešel přes dvůr a postavil se ke zdi postříkané krví. Se založenýma rukama a hlavou vzdorně vztyčenou očekával smrt.

Popravčí četa zvedla pušky. Hatzke na ně nehleděl se strachem ani s nenávistí, ale s jakousi trpnou odevzdaností. Cítil, že umírá jako mučedník za velkou věc. Když pušky vypálily salvu, vykřikl svá poslední slova na tomto světě: „At žije Německo a Adolf Hitler!“ a zhroutil se do teplého, přívětivého písku.

Na dvůr už přiváděli dalšího důstojníka SA. Masakr pokračoval po celý den a dlouho do noci. Eickemu se doneslo, že umírající muži, muži, kteří bývali jeho kamarády, všichni do jednoho vyjadřovali přání s ním mluvit. Netrpělivě máchl rukou. Byl mužem, který má poslání a nemá čas zabývat se nějakým sentimentálním loučením.

„Zbavte se jich! Jen zkontrolujte jména a vyříd'te to! Jsou tam proto, aby šli ke zdi, a čím rychleji se to odbyde, tím líp.“

Na zuřivost a šílenství onoho dne se v Německu jen tak nezapomnělo. Právě masakry z 30. června urychlily vzestup k moci trojici mužů: Himmlerovi, který byl ješitný jako páv a do této doby zcela neznámý úředník, Heydrichovi, zneuznanému námořnímu důstojníkovi, a Theodoru Eickemu, hospodskému z Alsaska.

Vojáci, kteří tvořili popravčí čety, a všichni jejich důstojníci s výjimkou čtyř, byli o dva týdny později vyhozeni z SS - celkem to bylo šest tisíc mužů. Do konce roku bylo tři tisíce pět set z nich na základě různých smyšlených obvinění popraveno. Tuto konečnou čistku vymyslel Eicke a Göring mu halasně přizvukoval. Ty, kdo přežili, odpravili do nachystaného lágru v Borgemooru, kde je z větší části prostě nechali shnit. Podle ministra propagandy Goebbelse zahynuli při potlačování vzpoury SA, a Rudolf Hess šel dokonce tak daleko, že je před veřejností vyzdvihoval jako statečné muže a mučedníky.

Führer o plánovaném masakru samozřejmě dobře věděl. Sám se onoho horkého letního dne přemístil do příjemného prostředí, a zatímco se vraždilo, Adolf Hitler se veselil jako host na svatbě v domě gauleitera Terbovena v Essenu. . .

Jedna

MOST

Kdesi na silnici před námi leží Stalingrad a my jsme zastavili tank a vylezli ven, abychom se rozhlédli. V dálce jsme rozeznali město - podle hustých oblaků kouře, která nad ním stále visela, a podle tenkých sloupců dýmu, které stále ještě stoupaly vzhůru do mlhy. Stalingrad prý už hoří od srpna, kdy na něj dopadly první německé bomby.

Pohled dopředu nijak veselý nebyl: tam nás čeká jen smrt a zničení. Zcela neveselý byl i pohled zpátky: to, co bylo za námi, byl zlý sen, na který bylo nejlíp zapomenout. Místo toho jsme tedy zírali dolů ke vzdálené řece, ke stříbrné stužce Volhy, kde tančící paprsky podzimního slunce vytvářely na vodě zářivé prstence. A na krátký čas jsme se téměř ukoľebali do přesvědčení, že současnost může trvat věčně a že minulost lze vymazat a budoucnosti se lze vyhnout. . .

Jenže tank, který nás provedl minulostí, byl hmatatelnou skutečností po našem boku a čekal, aby nás mohl vézt dál do nevyhnutelné budoucnosti, a z té nebylo úniku. Po čtyři měsíce jsme v tom tanku žili - spali a jedli jsme v něm, bojovali své bitvy, jak mezi sebou navzájem, tak i s nepřítelem -, až jsme se na něm stali závislí jako želva na krunýři. Zastavovali jsme se jedině, když jsme měli nabrat palivo nebo munici, a i tehdy nám všechno přinášeli až ke dveřím, zatímco my seděli a čekali ve svém ocelovém doupěti. Žádný div, že jsme se navzájem začali nenávidět víc, než jak jsme nenáviděli Rusy!

Uvnitř čtyř stěn tanku se neustále vytvářely válečnické frakce, vznikaly sváry, docházelo k malichernému hašteření i ke krvavým srážkám, které skončily tím, že jeden muž byl napůl mrtvý či aspoň doživotně zmrzačený. Poslední obětí byl Heide.

On a Drobeček se začali rvát kvůli chybějícímu bochníku plesnivého černého chleba, a když jsme my ostatní ztratili trpělivost, jak do nás v jednom kuse šťouchají dvě těla, jak nás kopou a přitom nám na hlavu dopadá sprška zatoulaných ran, zasáhli jsme do sporu sami a rozhodli jsme proti Heidemu.

Výsledkem toho bylo, že byl odsouzený cestovat příštích sto kilometrů přivázaný zvenku k zadnímu poklopu. Teprve když upadl do bezvědomí, otrávený kyslíčnickem uhličitým, vzpomněli jsme si na něj a vtáhli ho zpátky do bezpečí.

Tank se celý den kodrcal dál k Volze. Krátce po západu slunce jsme spatřili obrysy jiného tanku, stojícího na kraji lesa. Ve věži seděl nějaký muž, klidně kouřil cigaretu a pozoroval kouř stoupající k potmělé obloze. Muž i tank se zdáli být v dokonalém souladu s poklidným okolním světem.

„Zřejmě jsme konečně dostihli zbytek čtyř,“ zaradoval se Barcelona.

„Zaplat'pánbu,“ potřásl hlavou s úlevou Dědek. „Už jsem si začínal říkat, kam se ty parchanti poděli. Tyhle ruský mapy nejsou vůbec k ničemu, jako by byly sto let starý.“

Pomalu jsme zajeli ke kraji lesa a Porta zastavil pár metrů od druhého tanku. S radostí jsme otevřeli pozorovací průzory a vpustili svěží noční vzduch do upoceného pekla našeho vězení.

Dědek se vysoukal ven a zavolal na nic netušícího kuřáka.

„Hej, ty tam! Už jsem myslel, že vás v životě nenajdem, hledáme vás po všech čertech. Co jste to sakra vyváděli?“

Už už se chystal seskočit na zem, když druhý muž odhodil cigaretu, vrhl se k příkopu a zmizel v útrobách tanku jako liška v noře.

„To jsou Rusáci!“ zařval Dědek.

Když vpadl zpátky mezi nás, byli jsme už připraveni k boji.

Měli jsme štěstí. Nepřítel, bezpochyby ukoľebaný okolním klidem, zřejmě využil příležitosti ke zdřímnutí.

Dřív než na nás stačili otočit hlaveň kanonu, poslali jsme jim přímo do věže vysoce tříštivý granát S. Na tu vzdálenost jsme nemohli minout. Tank se v mžiku proměnil v činnou sopku vrhající k temné obloze velké kusy oceli a zmrzačených lidských těl spolu s černým kouřem a žlutými plameny.

Ted' už opatrně, s pozorovacími průzory uzavřenými a s nastraženými ušima i očima, jsme se šinuli velkým obloukem pryč.

„Nepřátelský tanky před námi!“

Porta rázem zastavil. Několik metrů před námi stálo u silnice devět tanků T 34. Vypadaly dost pokojně, nic zlého netušily, ale všechny jejich hlavě mířily naším směrem. Dědek zaváhal.

Rusové nás zřejmě ještě nezpозorovali, ale téměř určitě si nás všimnou, jestliže se obrátíme a začneme se vracet.

„Dobrá.“ Dědek kývl na Portu. „Nastartuj a pust to na plnej plyn. Musíme se je pokusit oblafnout.“

Otevřel příklop a vykoul ven. V temnu nadcházející noci se jeho přilba od ruské příliš nelišila. Sázel na to, že nepřítel žádné německé tanky v blízkém okolí neočekává.

Jakmile jsme se hnuli vpřed, napadlo mě, že jen úplný idiot by si nevšiml rozdílu mezi zvukem našeho motoru a motoru T 34, ale ruské osádky třeba nemají sluch. Každopádně nikdo vůči nám neprojevil sebemenší nepřátelské gesto, všichni na nás jenom mávali, a když jsme projížděli kolem, zdravili nás zdviženými palci. Dědek jim elegantně odpovídal, zatímco my jsme dřepěli uvnitř a potili jsme se.

O hodinu později se zdálo, že se přibližujeme k civilizaci. Osamělé domky, pak malé shluky stavení a nakonec dlouhé řady roztroušených domů; bylo nám jasné, že přijíždíme do města. Projeli jsme kolem nádraží, kde stál nákladní vlak s lomožicí a, kouřící lokomotivou. Vjeli jsme do městského centra.

Hemžilo se to tu nepřátelskými tanky a vojáky, ale ve tmě a v celkovém zmatku jsme projeli bez povšimnutí. Když jsme z města na opačném konci opět pomalu vyjížděli, jakýsi policista nás máváním zastavil; hulákal na nás, abychom dali přednost v jízdě obrněnému transportéru s nějakým spěchajícím generálem. Poslušně jsme zůstali stát a nechali ho projet.

Nedaleko za městem jsme se pověsili na konec kolony ruských tanků. Pod jejich ochranou jsme projeli kolem baterie protitankových děl, a když jsme dorazili na křižovatku, rozloučili jsme se, z naší strany velmi neradi. Rusové pokračovali v přímém směru, zatímco my jsme odbočili na Stalingrad.

Na silnicích byl silný provoz. Neujeli jsme daleko, když jsme museli překonat uličku hrůzy a projet kolem kolony stojících tanků T 34. Nechali nás projet bez řeči a my jsme vytušili, že osádky tanků se snaží urvat co nejvíc spánku, než je opět nasadí do boje.

Sotva jsme minuli tanky, narazili jsme na prapor pěchoty, který pochodoval po silnici ve stejném směru.

Vojáci jen neochotně ustupovali ke kraji vozovky, aby nám uvolnili cestu, a doprovázeli nás takovými nadávkami, jako by nás považovali za nepřítel, jímž jsme ve skutečnosti byli.

Další objížďka, abychom se vyhnuli silnici lesem, a konečně jsme se ocitli na cestě zpátky k našim liniím.

O tři dny později četa dosáhla břehů Volhy, asi čtyři set kilometrů severně od Stalingradu; následoval neorganizovaný úprk s polními lahvemi po stráni dolů k řece.

Zdálo se, že každý usiluje o privilegium být ten první, kdo se napije z Volhy.

Na tomto místě byla řeka asi pětadvacet kilometrů široká.

Všechno tu vypadalo mírumilovně a příjemně, po řece plul vlečný člun, který za sebou táhl řadu nákladních lodí, a kromě nás nebyl na dohled ani jediný tank, ani jediný voják. Když jsme se rozvalili na břehu, spustila náhle baterie pětasedmdesátek. Do vzduchu vyletěly obrovské gejzíry vody a nebohý vlečný člun začal bláznivě kličkovat, aby se vyhnul nejhorší pohromě. Mohl si klidně ušetřit energii, protože neměl naprosto žádnou šanci. Dělostřelecké granáty dopadaly před něj i za něj, napravo i nalevo, a nakonec jeden nevyhnutelně zasáhl cíl a člun se rozlomil na dva kusy jako sirka. Nákladní loď pluly zmateně dál jako houf pošetilých ovcí bez berana a pětasedmdesátky si je vybíraly jednu po druhé. O deset minut později zavládl na řece opět klid a mír.

Kdyby po vodě nepluly trosky, mohlo by se zdát, že malý vlečný člun a jeho svěřenci snad vůbec neexistovali.

Stalingrad stále hořel. Pronikavý zápach spáleného masa a žhavé škváry, cihelného prachu a popela nám vnikal do nosních dírek a nutil nás ke zvracení. Ten zápach nám ulpěl ve vlasech, v oblečení a na samotné kůži a měl nás provázet celé další měsíce.

Viděli jsme předtím už hořet mnoho měst, ale nikdy jsme neviděli žádné, které by hořelo takhle. Pohled na Stalingrad zároveň s tím zápachem, jak se město hltavě požíralo ve střemhlavém pádu do své vlastní smrti, to bylo cosi, co se nám hluboce vrylo do paměti a na co nikdo z nás, kdo jsme to zažili, nemůže nikdy zapomenout.

Četa se zakopala proti Mamajevově mohyle, kde se v spleti starých jeskyň opevnil celý ruský štáb. Naše

těžké houfnice za noci bombardovaly svahy kopce a hodinu za hodinou udržovaly nepřetržitě palebnou přehradu. Kdykoli dělostřelci vypálili krátký výstřel, exploze jejich vysoce výbušných granátů nás téměř vymrštila ze zákopů. Tanky vyrazily do akce, ale bezúspěšně. Bombardování spustilo opět v plné síle a nakonec byla nasazena 14. obrněná divize, které se podařilo prorazit jeskyněmi a za pomoci plamenometů a lehkých ručních zbraní terén vyčistit. Žádní zajatci se nebrali. Všichni zajatí byli okamžitě zastřeleni. Kdokoli se pokusil vzdát, byl zmasakrován, dřív než stačil promluvit. Byla to krvavá lázeň, která by se byla možná líbila příslušníkům SS, ale pro většinu z nás to bylo odporné a ponižující cvičení v tom, jak vraždit; přinutili nás k tomu jedním z těch nekompromisních rozkazů shora, které dělaly z lidských bytostí divou zvěř a jenom podněcovaly Rusy, aby na krutost odpovídali krutostí a aby přísahali, že budou bojovat, dokud nepadnou, ale že se nikdy nevzdají.

Léto ustoupilo podzimu a podzim teď ustupoval zimě. Nejprve pomalu, takže jsme si plíživého chladu skoro ani nevšimli a jen jsme si trpce stěžovali na nepřestávající déšť; z šedé oblohy lilo neustále jako z konve a půda kolem nás se proměnila v obrovskou čvachtající bažinu, která nám na každém kroku zmáčela boty. Pršelo tři týdny bez přestání. Muži i uniformy začínali nabírat zelený nádech. Páchli jsme plísní, do rána vždycky na všem vyskákaly chomáčky chlupaté bílé plísně. Dostávali jsme speciální prášek, kterým jsme rituálně posypávali sebe i výstroj, ale žádný viditelný výsledek to nepřinášelo. Po deštích zavládlo chladno a s ním se dostavily první noční mrazíky. Stále ještě jsme měli zakázáno nosit dlouhé pláště, ale ty stejně měl jen málokdo. Buď jsme je ztratili v průběhu bojů, nebo jsme se jich záměrně zbavili v létě, kdy jsme bojovali ve stepích při teplotách kolem 38 °C ve stínu. Den za dnem nám pravidelně slibovali dodávky zimních uniforem, ale nikdy nic nedošlo. Místo toho nám poslali ještě nějaké další vojáky, nákladáky plné záložníků starých jako Metuzalém a patrně neschopných doběhnout autobus, či čerstvých povolanců s bezvousými obličejí a nevinně zářícíma očima. Přišli k nám, aby bojovali ve stalingradském pekle, rovnou z výcvikových škol a z kasáren. O válce neměli ani ponětí, ale napumpovali do nich propagandu a odhodlání zemřít za nesmyslnou věc.

Vrhali se do boje bez rozmyslu, přímo před zející hlavně ruských zbraní. Tváří v tvář takovému hloupému hrdinství se nedalo dělat vůbec nic. Jejich nemístné nadšení nás všechny zaskočilo a nezbyvalo nám než se držet zpátky a poslouchat je, jak umírají: leželi na zemi s utrhanými údý a sténali, nebo viseli chycení v ostnatém drátu a řvali, zatímco nepřítel si z nich nadělal cvičné terče.

Tohle první šílené, sebevražedné gesto stačilo zlikvidovat veškerého bojového ducha té hrstky, která přežila. Propagandu zahodili tam, kam patří, tedy na smetiště; její místo zaujala skutečnost. Nováčci teď chodili se skelným pohledem a nahrbenými zády, k nepříteli se chovali s úctou, jakou zasluhoval, a hodnotu svého vlastního života umístili vysoko nad jakoukoli okázalou smrt za Adolfa Hitlera a za vlast. Tahle ozbrojená nevinátka ani ti starci donucení dobrovolně se přihlásit do činné služby si však nestěžovali. Pořád to byli Němci, a Němci byli příliš hrdí, než aby kňourali.

Nepříjemnosti boje snášeli mlčky a dál ve velkých počtech umírali.

Slíbili nám den dovolené za každých dvacet rekrutů, které se nám podaří zachránit z dějiště masakru, ale byla to moc nebezpečná hra, a tak jsme většinou tomu pokušení odolali. Při hledání těch, kdo přežili, se zachránci čvachtali v bahně, klouzali po kusech krvavého lidského masa a zakopávali o plesnivé mrtvoly; zachránců přitom přišlo o život víc, než kolik obětí se podařilo zachránit. Rusové na takové záchranářské pokusy číhali a měli nervy drásající sklon spustit při sebemenším zvuku palebnou přehradu. Tímhle způsobem jsme přišli o sedm svých vlastních mužů. Od té chvíle jsme se k lákadlu mimořádné dovolené otočili zády a nechali jsme ostatní, ať se za tou fatou morgánou honí sami, když se jim chce.

Kolem Stalingradu, kde byly údajně v pasti tři ruské armády, se pomalu stahovala smyčka. „Nejslavnější vítězství všech dob!“ hřímala propagandistická mašinerie, jenže nás už vítězství nezajímalo. Chtěli jsme jen zachránit vlastní kůži a dožít se konce války. Jakési známky nadšení projevoval jedině Heide.

„Jen počkejte!“ vykřikoval na nás s fanatickým vzrušením, které nás ponechávalo zcela lhostejnými. „Po Stalingradu -

Moskva! Budeme tam raz dva - to si pište!“

„Do prdele s Moskvou,“ zavrčel Porta. „Pokud jde o mě, může mi bejt celá Moskva ukradená.“

Myslím, že Porta promluvil za nás za všechny. Heide byl jakousi výjimkou a jeho názory bylo vždy možné považovat jen za názory šíleného extremisty.

Italská Osmá armáda požádala německé nejvyšší velení o privilegium vstoupit do Stalingradu jako první; pokud jde o nás, vřele jsme s tím souhlasili. Jestli z toho měli takovou radost italští vojáci, to je ovšem jiná věc, ale pokud jde o nás, s potěšením jsme byli ochotni přenechat Makaronům všechnu čest a slávu, po které touží. Kupodivu do toho vstoupili taky Rumuni a dožadovali se téže cti; my seděli stranou v pozadí a čekali na to, jak si to mezi sebou vybojují.

„Co je nám sakra po tom?“ rozčiloval se Porta. „Co je nám sakra po tom, kdo si vyliže tu slávu, hlavně když to nejsme my!“

„Stejně to je divný,“ přemítal Barcelona. „Makaroni obvykle nejsou nijak hr, když jde o smrt a slávu. . .“ Krajina na kilometry kolem dokola se náhle zaplnila italskými a rumunskými vojáky. Pozorovali jsme ze zákopů dlouhé kolony mužů, kteří kolem nás pochodovali se zpěvem ke Stalingradu.

Jednoho dne, kdy jsme pořád ještě čekali na zprávu o vítězství, jsme dostali bojový úkol v oblasti za ruskými liniemi. Šlo o maličkost - vyhodit do povětří jeden most; most, který byl pro nepřítele z hlediska zásobování životně důležitý a který byl tak dobře zamaskovaný, že naše letadla nemohla ze vzduchu zjistit jeho přesnou polohu. Dostali jsme ledabylou informaci, že i když umístit nálože trhaviny bude pekelný úkol, protože Rusové hlídají most ve dne v noci s takovou láskou a péčí, jako by to byl samotný Kreml, nejhorší bude vůbec se tam dostat.

„Musíme se jen přeplazit přes bažinu,“ poznamenal kysele Dědek. „Kilometry a kilometry svinský bažiny po loktech a po kolenou. . .“

Myslel jsem si, že přehání. Myslel jsem si, že se z té bažiny třeba vyklube bažinka o velikosti rybníčku pro kachny, která se nachází uprostřed oblasti plné mokřin a močálů. Takové štěstí jsme ale neměli. Trvalo nám několik dní, než jsme přes ni přelezli, a já jsem zjistil, že ruská bažina je jedno z nejzrádnějších svinstev na světě.

Hned pro začátek; nijak nám nepomohla skutečnost, že jsme každý museli táhnout na prsou téměř pětadvacetikilovou schránku s dynamitem. ‘Tohle samo by stačilo udělat člověku z života pěknou mizérii. Navíc jsme se přesouvali v noci a dny jsme trávili tím, že jsme se klepali zimou někde v křoví; po prvních osmačtyřiceti hodinách jsme byli po kolena v bahně a ve vodě. Všude kolem nás rostly lákavé chomáče hrubé trávy, ale ty byly zrádné a my jsme se drželi stezky: byla to úzká cestička z položených kmenů, široká jen pro jednoho muže a navíc ponořená skoro půl metru pod vodou. Poslepu jsme šmátrali vpřed a běda každému, kdo by uklouzl. Po obou stranách číhala bažina, hustá, hnědá a zlověstná, stále bažící po nové kořisti. A nejen bažina, ale i spousta různých nástrah rozmístěných podél naší cesty důmyslným nepřítelem. Odstrčíš převislou větev stranou a pod nohama se ti náhle propadne zem; zatáhneš za ni a probodne tě skrytý bajonet. Chytni se nevinně vypadající popínavé rostliny, abys udržel rovnováhu, a máš šanci, že odpálíš houf šípů, které by dokázaly pobít celou četou mužů. Zvlášť ošklivý trik představovaly otrávené bajonety, umístěné v jednom z nejužších míst stezky z položených kmenů. Tyhle bajonety předem ponořili do rozteklé tlející tkáně lidské mrtvolky a stačilo jedno škrábnutí, zatímco se člověk soustředoval na bezpečný průchod zúženým místem, a dostali jste tetanus.

Nebylo divu, že jsme měli nervy nadranc. Nebylo divu, že se Gregor bezmocně rozzuřil a hodil granát na nestydatou žabu, která s odporným kvákáním vyskočila z rákosí a všechny nás k smrti vyděsila. . .

Ozvěna výbuchu se roznesla bažinami. Zděšeně jsme se schoulili a čekali, co se bude dít. Téměř vzápětí jsme uslyšeli hlasy, zvuk startujícího motoru a skřípot tankových pásů.

Porta, který byl v čele, se otočil a zašeptal: „Ivani nás zmerčili. . .“

„Pojďme sakra zmizet!“ naléhal Gregor.

Podívali jsme se na něj útrpně. Zmizet kam? Do bezedných bažin, které se prostírají všude kolem nás? Rovnou dál po stezce k čekajícím Rusům?

Mezi stromy se objevil zkoumající a pochmurně vypadající olivově zelený čumák tanku T 34. Hlaveň kanonu se otočila a zamířila nad bažinu, nad naše hlavy. Vypálili tři granáty a pak se těžký stroj velmi pomalu, velmi klidně, s nejmenším možným spěchem začal šinout po břehu dolů ke kraji bažiny.

Vyděšeně, ale vděčně jsme sledovali, jak sklouzával stále blíž k vyčkávající hnědé vodě. Na okamžik se zarazil a nás napadlo, že se asi udrží, ale pak v posledním záchvatu bláznivě zakličkoval jako slon, převrátil se a zmizel. Před okamžikem tam byl nepřátelský tank: teď se tu ozývalo jen hlasité pomlaskávání; jak si spokojená bažina olizovala rty.

Mezi stany se objevilo několik postav v hnědém. Muži se opatrně plížili ze svahu dolů a hledali ztracené druhy; pak začali něco vykřikovat a ukazovat dolů. Barcelona na ně zamířil samopal a my ostatní jsme seděli skrčení v rákosí a čekali jsme, co bude dál. Chvilí bylo ticho, pak se objevil staršina, malý, podsaditý neurvalec; zůstal ve skrytu stromů a vykřikl na muže za sebou: „Davaj ! Davaj !“

Muži vyklopýtali z lesa a Barcelona zahájil palbu. První padl staršina. Z ostatních se někteří stáhli zpátky do lesa, jiní se zhroutili a zůstali nehybně ležet. Když bylo po všem, my jsme pořád zůstávali bez pohnutí; krčili jsme se v páchnoucí hnědé vodě a neodvažovali jsme se vystrčit hlavu.

Uplynula hodina. Začala druhá. Nuda a nepohodlí za čínaly být nesnesitelné, ale nepřítel unavený čekáním konečně začal pálit do nitra bažiny. Vyslali na průzkum druhý tank.

Těžkopádně zaujal postavení mezi stromy. Pomalu a tiše zamířil přibližně naším směrem plamenomet.

Nad bažinu vyšlehl divoký ohnivý jazyk. Těsně nás minul, ale žár byl obrovský. Zkusili to ještě dvakrát.

Porost všude kolem nás byl v jednom ohni a my se nořili stále hlouběji do bahnité vody, zadržovali jsme dech a snažili jsme se nekašlat. Bylo jasné, že při čtvrtém pokusu nás sotva můžou minout.

Nastala přestávka. Porta opatrně vykoul rákosím. Z věže tanku se vynořila postava v hnědé přilbě a zírala na bažinu; muž se usilovně pokoušel zjistit, jakou škodu napáchali.

Porta zvedl plamenomet. Ti z nás, kdo sledovali jeho počínání, se skoro nemohli dívat, protože jestli mine cíl a prozradí naše postavení, je s námi všemi amen.

Zadržel jsem dech a zakryl si rukou oči. Teprve všim otřásající výbuch mě donutil, abych se podíval. Byl to ten tank. Portův výstřel našel cíl a stroj byl v plamenech.

Celí pokroucení a ztuhlí jsme se zvedli a pokračovali v cestě.

Porta šel v čele a zkoumal každý centimetr stezky před sebou.

Drobeček šel o krok za ním a s těžkým revolverem v ruce se rozhlížel po ostřelovačích. Ze zkušenosti jsme věděli, že v umění maskování se Rusům nikdo nevyrovná, a někteří jejich muži měli zřejmě nekonečnou trpělivost a schopnost výdrže.

Jednou jsme narazili na Sibiřana, který dokázal vydržet na vrcholku stromu čtyřiašest hodin v jednom záahu; stal se natolik součástí svého úkrytu, že ho přijali i ptáci a začali mu usedat na ramenou.

Porta náhle, bez jakéhokoli varování, zaklekl do vody. Koukala mu jen hlava. Nám ostatním pokynul a my se v mžiku ponořili také. Vytáhli jsme dýchací trubičky a vložili si je do úst.

Jediné, co z nás bylo vidět, byly maskované přilby. Zůstali jsme schovaní deset dlouhých minut, které člověku připadají spíš jako deset dlouhých hodin, když je ponořený do špinavé vody. Nic se nedělo.

Buď to byl falešný poplach, nebo nebezpečí pominulo. Takové příhody ale každopádně působily na naše nervy. Po dalších jednom či dvou kilometrech se nám před očima objevil zcela zvláštní, nádherný pták.

Byl žlutozelený, seděl na ztrouchnivělé větvi a předváděl taneček na uvítanou, který měl bezpochyby zvát k milostným hrám. Mrskal. ocáskem ze strany na stranu jako pes, pokládal hlavu na zem a zadek měl vystrčený jako dvořící se holub. Přitom zpíval a koulel na nás zářivými očima jako knoflíky. Ten pták tam byl schválně. Past na nezkušené. My jsme se tu však pohybovali už moc dlouho na to, abychom skočili na krásné ptáky, co se předvádějí. Věděli jsme, že někde nedaleko se skrývá nepřítel a čeká, až uděláme osudný krok.

Porta, který byl stále vpředu, se ponořil pod vodu a pomalu se sunul dál. Jeho přítomnost prozrazovaly jen zcela nepatrné kruhy na zčeřené vodě. Maličký Legionář se ponořil za ním s nožem pevně sevřeným mezi zuby. My ostatní jsme zůstali ve vodě a přihlíželi jsme.

Porta se dostal k ptákovi a zlehka se vynořil nad hladinu.

Rychlý pohled kolem s nataženou rukou. . . Okamžitě vstaly dva stíny. Dva stíny oblečené v šedých uniformách. . . Jenže dřív než oba muži stihli vykonat svůj úkol, Porta obrátil samopal na jednoho a Legionář vrazil nůž do druhého z nich. Pták, uvolněný z role návnady, se skřehotáním vzletl a zamířil k nejbližším stromům.

„Bože všemohoucí!“ povzdechl si Dědek a narovnal se. „Co je tohle za život!“

Udělal krok dopředu, noha mu uklouzla a on se zakymácel. Aby udržel rovnováhu, instinktivně se zachytil za nejbližší porost.

„Bacha!“ zařval Barcelona.

V poslední chvíli Dědka zachytil a oba se udrželi v rovnováze na stezce. Pak Barcelona rozechvěle

ukázal do postranních keřů. Spatřili jsme pár drátů, které hadovitě mizely ve vodě a klikatily se pod kmeny padlých stromů. Sílu výbušniny, která tam kdesi dole na nás čekala, jsme mohli jen tušit. „Ježíši, co je tohle za život!“ opakoval Dědek a otíral si pot z čela. „Co je tohle za zvrátený život!“ O pár hodin později jsme se tiše přiblížili k chatce doslova upletené z větví a umístěné na jednom z pevnějších úseků bažiny. Spatřili jsme ji už z dálky a důkladně jsme ji pozorovali. Žádnou známku nepřátelské činnosti jsme nespatri. Uvnitř chatky jsme objevili pět partyzánů, tři muže a dvě ženy, kteří si udělali základnu v močálech; když vycházeli na bojovou akci, navlékli si příšerné zelené maskovací kombinézy. Těch pět nebylo ve stavu klást jakýkoli odpor. Zřejmě tam předtím kolovala láhev vodky a oni teď leželi v kupě, navzájem se objímali a ústa měli dokořán.

Rychle jsme se jich zbavili a mrtvolky jsme necitelně naházeli do bažiny. Noc jsme potom strávili v chatičce, kde jsme zlikvidovali zbytek jejich vodky a bedýnku sušených ryb, kterou jsme tam našli. Příštího dne jsme dorazili k cíli: k mostu, který jsme měli vyhodit do povětří. Byl to největší, nejdůkladnější a nejpůsobivější most, jaký jsem kdy viděl. Vyhlídka na jeho zničení naháněla člověku strach a mě začínalo napadat, jestli celá ta cesta nebyla jen ztrátou času.

V půlce mostu stála v budce hlídka. Muž se opíral zády o stěnu, kouřil a pušku měl nedbale opřenou vedle sebe. Pokud jsme viděli dobře, předchozí hlášení byla chybná a most hlídal jen jediný muž. Most byl ovšem tak důkladný, že by dokázal odolat i těm nejsmělejším pokusům o zničení, a byl tak dobře maskovaný, že ho ze vzduchu určitě nebylo možné vidět.

Zatímco jsme se dívali, najela na most kolona tanků a lehkých nákladních vozů. Hlídka zamáčkla cigaretu, chopila se pušky a stála v pozoru, dokud kolona neprojela; pak voják opět upadl do snění s otevřenými očima. Zapálil si další cigaretu a vzduch ožil pronikavým zápachem machorky a jejího štiplavého ruského tabáku. Měl jsem pocit, že tomuhle muži je stejně jako nám úplně fuk, jak válka dopadne, jen kdyby ho všichni nechali na pokoji, aby si mohl žít podle svého. Nebyl mladý. Patrně ho odtáhli odněkud z vesnice, aby tady noc za noci pózoval na tom jejich směšném mostě. Se svým zplihlým čínským knírem, kožešinovou čapkou, vysokými zablácenými botami a tenkou letní rubaškou to byla postava k politování.

„Koukni se na to,“ zašeptal vesele Drobeček. „Není to sranda, nosit něco takovýho v tomhle počasí. . . ? Bud' je úplně vygumovanej, nebo jsou na tom stejně bídne jako my. . . Můžeš mít bud' dobrý boty, nebo plášť, ale obojí ne. Je zni líto, brácho, ale musíš si vybrat.“

Plížili jsme se ve tmě pod mostem a rozmíst'ovali trhaviny.

Byla to zdoluhavá a úmorná práce a nejvíc toho z nás udělal Legionář. Zdálo se, že ve tmě vidí naprosto dokonale; přeskakoval z jednoho mostního oblouku na druhý jako opičák.

Nakonec jsme se stáhli do bezpečného ústraní a naslouchali jsme, jak se Drobeček a Porta hádají o výsadu smět stisknout spínač.

Na most vjela další kolona nákladních vozů. Vpředu jel gazík s vlající rudou vlajkou a Porta se na něj toužebně zadíval.

„Náklad'áky s municí! Pojďte je vyhodit zároveň s mostem!“

Prosebně pohlédl na Dědku. „Představte si tu parádu! Hele, nedělej fóry! Vsadím se, že. . .“

„Drž hubu a sed',“ úsečně ho okřikl Dědek. „Kvůli nějakému pitomému ohňostroji se nehodlám odebrat do věčnejch lovišť, děkuju pěkně.“

Počkali jsme, dokud most nebyl opět prázdný, a pak jsme se odplížili do úkrytu pod skálou. Na obloze se začínala objevovat jemňoučce růžová předzvěst svítání a já pocítil lítost s tím nic netušícím chlapíkem ve strážní budce.

Drobeček s Portou se pořád ještě hádali. Nevím, kdo z nich to nakonec vlastně odpálil, ale kravál to byl otřesný. Ještě po několika vteřinách mi pořád zvonilo v uších a ten zvuk se mi odrazil uvnitř hlavy ze strany na stranu. Zvedl jsem se a pohlédl jsem směrem k mostu. . . a pak jsem se podíval znovu. . .

Ten zatracený neřád tam stál dál! Hlavní mostní podpěry se zhroutily a kovová konstrukce se proměnila v hromadu zkrouceného železa, ale samotný most jenom klesl do vody a ležel teď kousek pod hladinou. Samozřejmě že to byl zničený most, ale přesto, kdyby šlo do tuhého, byl by stále ještě docela dobře použitelný.

Gregor se divoce zachechtal a rozběhl se po mostě. Všichni jsme ho následovali, zpívali jsme, křičeli a

čákali jako banda opilých bláznů.

„Sundali jsme ho, sundali jsme ho!“ vykřikoval Gregor. Voda nám nikde nedosahovala nad kolena.

„Co teď budem sakra dělat?“ chtěl vědět Porta. „Pěkně se seberem a co nejrychleji vypadnem,“ odpověděl zmařeně Dědek.

„Mám pocit, že za chvíli se to tady začne hemžit kdekým.“

Ještě nedomluvil, a už jsme uslyšeli mužské hlasy; rázem jsme se vrhli do úkrytu mezi stromy. Aspoň že zpátky půjdeme lesem, a ne tou bažinou, což bylo jistě pohodlí, ale vlastně k ničemu, protože během několika hodin jsme beznadějně zabloudili. Putovali jsme nahoru a dolů, z jednoho lesa do druhého, přes říčky a po úzkých klikatých pěšinách, které nikam nevedly. Za celou tu dobu jsme nepotkali ani živáčka, a když jsme nakonec vyšli na mýtinu a spatřili jakéhosi staříka, který tam před chalupou štípal dříví, neměli jsme vůbec náladu nějak se skrývat. Místo toho jsme postrčili kupředu Portu, našeho nejlepšího tlumočníka; ten staříka obdařil přátelským, jednozubým úšklebkem venkovského šibala a rusky ho oslovil:

„Dobrý den, tovaryšče!“

Malý, starý tovaryš zvedl pomalu hlavu. Byl tak starý, že když se na něj člověk díval, skoro to bolelo. Pokožku měl úplně vyschlou a vrásky hluboké jako propasti, ale světle modré oči mu zářily. S obdivem si Portu prohlížel od hlavy až k patě.

„Tak to jsi ty?“ prohodil a zasekl sekýru do špalku. „Kdepak jsi byl celý ty měsíce?“

Porta byl našťastí rozený lhář. Nepotřebuje vůbec o ničem přemýšlet, do všeho skočí rovnýma nohama.

„Přeci ve válce, copak si nevzpomínáš?“ odpověděl drze a sebejistě. „A kdepak ses schovával ty, dědo? Němcouři se zase vrátili, tos nevěděl?“

„Jo, jo.“ Modré oči zkoumavě těkaly po nás ostatních a pak se vrátily k Portovi. „Jakpak se daří matce?“

„Je úplně v pořádku,“ ujistil ho Porta.

„To je dobře, to je dobře. . . Vždycky rád slyším o starejch přátelích. . . Zabils hodně Němců?“

„Docela jo,“ odpověděl skromně Porta a nabídl staříkovi machorku.

Stařík zavrtěl hlavou.

„Vojenskej tabák,“ řekl opovržlivě.

Chopil se sekery a bez dalších slov se zase pustil do dříví.

Porta svěsil ramena a všichni jsme zase klopýtali dál mezi borovicemi.

O pár hodin později jsme se ocitli zase u mostu, kde se to teď hemžilo jako v úle.

„Tohle mně může být ukradený,“ prohlásil Dědek. „Motat se po lese není k ničemu dobrý. Risknu to podle řeky.“

Tady bylo velmi reálné riziko, že narazíme na ruské vojáky, ale tou dobou nám to už bylo jedno. Už jsme se málem udusili ve smrdutých bažinách, riskovali jsme život, jak jsme se plazili pod mostem, který odmítá zemřít, mezi borovicemi jsme si skoro ušoupali nohy, a teď jsme nechtěli nic jiného, než vrátit se do poměrného bezpečí našich linií.

Po dvou dnech - pod ochranou bůhví kterého svatého, který má na starosti ty, co jsou v koncích - jsme opět doklopýtali zpátky a Dědek podal hlášení - „Úkol splněn“ - aniž mrkl okem či se namáhal kohokoli obtěžovat s únavným vysvětlováním. Jak říkal, nechtěl je rozčilovat. A kromě toho, my jsme ten most do povětří vyhodili, jak jsme měli za úkol, a rozhodně nebyla naše chyba, že zase spadl dolů - úplně celý. Zima teď už na nás skutečně dotírala a my zažili první sněhové bouře. Pořád ještě jsme neměli pláště, a tak jsme si museli vycpávat uniformy novinami, kusy kartonu a dalším sajrajtem, abychom se aspoň trochu uchránili před nejpronikavějším větrem. Potraviny nám shazovali pomocí padáků. Žádné nové posily už nedorazily a nám přikázali, že za žádnou cenu nesmíme plýtvat střelivem. Dávky potravin se denně snižovaly.

Muži hladověli a mrzli - a byly hlášeny první případy omrzlin.

Některé si vojáci způsobovali záměrně jako poslední zoufalý pokus dostat se z pekla ruské fronty. Dva muže z našeho vlastního oddílu přistihli, jak spí v mokřích ponožkách, a na místě je v Tatarském lese popravili.

O velkém vítězství u Stalingradu už teď nemluvil ani Heide a i propagandistická mašinerie po několik

týdnů zlověstně mlčela. . .

*** SS standartenführer s potěšením, které se nenamáhal skrývat, hodil na stůl přísně tajný telegram a pokynul SS sturmbannführeru Lippertovi.

„Podívej se na to, Michaeli. . . co tomu říkáš?“ Lippert zvedl telegram. Po tváři se mu pomalu rozlil úsměv.

„Tomu říkám, že jsme to zřejmě konečně rozjeli!“ „To teda kruci jo.“ Eicke telegram znovu zvedl a znovu si ho přečetl.

„No, na ty parchanty v armádě dojit muselo, byla to jen otázka času. Führer je rozumný člověk, ale nedá se očekávat, že by snášel zrádce přímo kolem sebe. . .“

Velký porsche s Eickeho standartou pomalu vyjel z Dachau a zamířil k Mnichovu. Na zadním sedadle se pohodlně rozvalovali Eicke s Lippertem. Cestou se zastavili pro hauptsturmführera Schmaussera a přesně v 15. 00 hodin dorazili tito tři důstojníci SS do mnichovské ústřední věznice. Okamžitě je uvedli do kanceláře ředitele Kocha; návštěva se neobtěžovala žádnými únavnými úvodními zdvořilostmi a ihned požádala, aby jí vydali vězně, generála Röhma.

Koch všechny tři muže znechuceně pozoroval. Bylo mu jasné, že pili, a vůbec nevěděl, jak s nimi má jednat. Začal nekompromisně tím, že jejich žádost o vydání Röhma zcela ignoroval; udeřil pěstí do stolu tak silně, že převrhl kalamář s inkoustem, a přikázal jim, aby okamžitě opustili jeho kancelář i budovu vězení, pokud si ovšem nepřejí ocitnout se v některé z cel. Pak se opřel zády v židli a čekal, co se bude dít.

Několik příštích minut poletoval míč přes síť sem a tam -

Eicke žádal vydat Röhma, Koch Röhma vydat odmítal - a žádná strana nezískala výhodu. Koch, aby záležitost ukončil, posléze zvedl telefon a zavolal přímo ministra spravedlnosti. Ministr spravedlnosti naslouchal Kochovým slovům s rostoucím pobouřením a osobním vztekem, zřítovněl v obličej i v telefonu se zdálo, že ho snad trefí šlak. V tuto chvíli se přes stůl natáhl Eicke a vytrhl nic netušícímu Kochovi sluchátko z ruky.

„Můžu vás rovnou informovat, pane ministře,“ zavrčel do telefonu, „že jsem tady na osobní rozkaz führera. Nemám čas na to, abych si vyměňoval názory s nějakými úředníky, a jestli se setkám ještě s dalšími pokusy sabotovat führerovy pokyny, nemusím vám připomínat, že v Dachau je pořád ještě spousta volného místa!“

Hodil sluchátko zpátky do Kochovy stále natažené ruky.

Ministrovým slovům předcházelo dlouhé, rozechvělé mlčení. Koch přikývl; tvář měl bledou, sraštělou. Vytočil další číslo, a aniž Eickemu řekl slovo, vydal pokyn vězeňské ostraze, aby třem důstojníkům SS umožnila přístup k Röhmovi.

Cela 474. SA stabschef Ernst Röhm seděl na nízké dřevěné lavičce a zíral do prázdna. Od pasu nahoru byl nahý, ale v malé cele se nedalo dýchat a on se silně potil. Eicke se na něj přátelsky usmál a podal mu ruku.

„Tak jak se vede, Ernste?“

Röhm lhostejně pokrčil jedním ramenem. „Moc dobře ne,“ odpověděl. „Moc dobře ne. . .“ Eicke si sedl na lavičku vedle něj.

„Je tu vedro, co?“ Ukázal palcem nahoru k oknu. Špinavým okénkem bylo vidět bezmračné modré nebe onoho horkého července roku 1934. „Tam venku to je ještě horší,“ dodal s úšklebkem.

„Každá druhá fešanda chodí bez kalhotek. . . když jdeš za ní po schodech nahoru, zpotíš se jak dveře od chlíva!“

Röhm se pokusil o úsměv. Otřel si obličej potřhaným a špinavým kapesníkem.

„Přišel sis pro mě, Theo? Už se führer doslechl, že mě zatklí?“ Pátravě se zadíval na starého kamaráda.

„Ani nevím, čeho jsem se měl dopustit. Někteří dozorcí mluví o nějaké revoluci, ale podle mě to nemá hlavu ani patu. . . Jaká revoluce? Copak opravdu vypukla nějaká revoluce? Opravdu udělala armáda něco tak pitomého?“

Eicke se zašklebil. Odložil si přilbu, pečlivě si ji otřel a opět si ji nasadil. Znak smrtihlava civěl přímo do stropu. „S vězeňskými drby bych si hlavu nedělal,“ poradil mu. „Tel’ musíš myslet na důležitější věci.“

„Já chci jenom vědět, co tady dělám!“ odsekl Röhm. „Chci vědět, jestli o tom führer ví -“ „Ale ovšem, že

to ví,“ přerušil ho konejšivě Eicke. „Právě führer mi uložil, abych tě navštívil. Řekl mi, abych ti dal tohle. .
„ vytáhl revolver a opatrně ho položil na lavičku mezi ně. „Jednu věc nemůže führerovi nikdo upřít, a
sice to, že je vždycky věrný starým přátelům. I když jsou v průšvihů jako teď ty, Ernste. . . Zvlášť když
jsou v průšvihů jako teď ty. . . Víš, jak to myslím?“ Poklepal na revolver. „Nabízí ti, jak z toho ven,
Ernste. Nejlepší bude, když toho využiješ.“

Röhm na Eickeho nechápavě zíral. Aniž znovu zaostřil zrak, sklouzl pohledem z přítele na revolver. Velký
černý revolver, který se leskl mazadlem. . . Pomalu se mu v hlavě rozsvítilo; všechno bylo zřetelné a
jasné. . .

„To je ale šílenství!“ zvolal. Očima střelil zpátky na Eickeho. „To je šílenství, Theo, a ty to víš! Vždycky
jsem byl jedním z nejvěrnějších führerových stoupenců. . . Strana má u mě přednost před vším, před
manželkou, před dětmi, před mým vlastním životem. . . Všechno, co mám, jsem obětoval straně. . .“
Náhle uchopil Eickeho za rameno a začal jím třást. „Copak jsem führera dvakrát nezachránil, když už se
zdálo, že nás revoluce rozdrtí? Nemám pravdu? Nezachránil jsem ho ve Stuttgartu? Když jste všichni
utekli a nechali ho na holičkách? A když Wollweber a jeho komunisti to už měli v hrsti. . . Kdo zůstal
vzadu a zachránil ho?“ Já!“

„Ano, ano,“ přisvědčil konejšivě Eicke. Sejmul věžňovy zběsilé ruce ze svých ramen a vstal. „Bohužel,
ubohý Ernste, máš sklon žít v minulosti. Führera zajímá jen současnost. . . Vím jen tolik, že jsi byl ze
strany vyloučen a že už nejsi považovaný za - ehm - jednoho z věrných.“ Usmál se a přihladil si uniformu.
„Z úcty k tobě se teď vzdám a závěrečné řešení nechám na tobě. Jenom tě žádám, abys to
nekomplikoval, víc než je nutné. . . Koneckonců jsme přece staří přátelé, je to tak? A můžu tě ujistit, že
tohle je skutečně to nejlepší řešení. No, jen se podívej - vidíš sám, odkud vítr vane.“

Vytáhl z kapsy stránku z Völkischer Beobachter a podal ji Röhmovi. Největšími písmeny, která měl
sazeč k dispozici, tam stálo: STABSCHEF RÖHM ZATČEN. ROZSÁHLÁ ČISTKA V SA NA
FÜHRERŮV ROZKAZ: VŠICHNI ZRÁDCI MUSÍ ZEMŘÍT!

Röhm pohlédl na Eickeho; tvář měl bílou a oči vyjadřovaly naprostou nevíru.

„Jestli je tohle pravda Zamával zoufale rukou, hlas se mu zadrhl a zdálo se, že nemůže pokračovat. „Jestli
je tohle pravda, pak to znamená, že ten člověk je obyčejnej vrah. . .

Znamená to, že jste všichni šílení. . . Znamená to, že to všechno bylo k ničemu. . .“

„No, já bych to tak neviděl,“ namítl zvesela Eicke. „Nebuť naivní, Ernste. Víš stejně dobře jako já, že
když se dáš na politiku, riskuješ krk. Dneska ty, zítra já. . . kdo ví? Pokud jde o mě, všichni v tom lítáme
stejně a ty jsi shodou okolností vypadl z kola o trošku dřív než já. . .“

Zamával na rozloučenou a vyšel na chodbu, kde na něj čekali Lippert se Schmausserem.

„Tak co?“ zeptal se Lippert. Eicke pokrčil rameny.

„Dej mu čas. Ještě mu to nedošlo.“

Dali mu patnáct minut, ale nic se neozvalo. Na vězeňské chodbě bylo neveselo, nedalo se tam dýchat a
tři příslušníci SS začínali ztrácet trpělivost. Eicke se vrátil do cely a otráveně se zamračil: Röhm stále ještě
seděl na lavičce a revolver ležel stále vedle něj.

„No dobře,“ zavřel Eicke. „Když nechceš spolupracovat, bude to muset být po zlém. Mně je to jedno:
jen jsem si myslel, že radši zemřeš důstojně.“ Uchopil revolver a vyzval vězně. „Tak pojď, vstaň, ať už s
tím skončíme.“

Röhm se poněkud nejistě zvedl. Klopýtaně se postavil ke zdi, přímo pod okénko se špinavým sklem a
výsměšným zábleskem volné modré oblohy. Eicke zvedl paži a chladnokrevně zamířil. V posledním
okamžiku Röhm vykřikl:

„Mein führer! Mein führer!“

Eicke lhostejně přihlížel, jak jeho starý přítel a kolega pomalu klesá k zemi; sesouvající se záda zanechala
na zdi cely mokrou šmouhu. Eicke k němu přistoupil a zadíval se na něj.

Röhm ještě nebyl mrtvý. Před třemi měsíci byl jedním z nejmocnějších mužů v Německu a teď tu ležel na
špinavé podlaze cely mnichovské věznice, svíjel se bolestí a naříkal. Eicke ho špičkou boty obrátil.

Hleděly na něj oči člověka v posledním tažení. Eicke poklidně namířil revolver na mužův spánek a ustřelil
mu půlku hlavy.

Stabschef Ernst Röhm, který kdysi býval nejbližším přítelem Adolfa Hitlera a který zemřel s führerovým

jménem na rtech, byl zavražděn 1. června 1934 v 16 hodin v mnichovské věznici.

V tutéž hodinu v Postupimi chystali velký banket, jaký tam od dob Viléma II. nikdo nespátřil. Adolf Hitler pozval při této příležitosti nejlepší rodiny Německa; nejlepší rodiny se poslušně dostavily a připily na znovuzrození spravedlnosti, zatímco stabschef Ernst Röhm ležel zavražděný ve vězeňské cele. . .

Dvě CESTA NA SANÍCH Život na frontě se v posledních několika dnech pohyboval v zaběhaných kolejích, což pro staré mazáky sice nepředstavovalo nijak zvláštní přepych, ale bylo to aspoň snesitelné. Nováčkům to samozřejmě patrně připadalo jako peklo na zemi, ale buď se rychle přizpůsobili, nebo se nepřizpůsobili vůbec. Když spustily nepřátelské kulomety, člověk zalehl a zůstal ležet, byla to prostá životní skutečnost, se kterou jsme byli tak dobře obeznámeni, že jsme ji prováděli instinktivně, aniž jsme si uvědomovali, že jsme pod palbou. Dokonce jsme si zvykli i na těžké dělostřelecké ostřelování a přijímali jsme je jako samozřejmost. Dokázali jsme uslyšet dělostřelecké granáty ve chvíli, kdy je vypálili, a téměř přesně předpovědět, kam asi dopadnou. Noví chlapci si mysleli, že jsme blázni, a my jsme soucitně přihlíželi, jak se buď přivádějí do stavu hysterického strachu, nebo jak si nechávají ustřelit hlavu.

Celé noci jsme hráli jednadvacet; hráli jsme ve stáji, kde si Porta s Drobečkem odkrucovali dosti zbytečný vězeňský trest.

Oficiálně jsme dovnitř nesměli, to je pochopitelné, ale vězení se celé rozpadalo a bylo snadné prorazit ve shnilém dřevu díru, a když se stráž nedívala, postupně jsme se nasoukali dovnitř. Oba vězně připoutali k jednomu z koryt na krmení, aby jim zabránili v útěku - tohle nás rozesmálo víc než cokoli jiného v posledních letech. Myšlenka, že by si někdo v jejich situaci přál utéct, nám připadala jako obrovský vtip. Nedělat nic jiného než celý den spát a celou noc hrát karty - co víc si může voják přát? Připomínám, že takhle slušně začali s vězni zacházet až úplně nedávno. Ještě před krátkým časem postavili člověka ke stromu, za kmenem mu svázali ruce a nechali ho tam dvanáct hodin v jednom kuse stát. Pak tři hodiny přestávka a znovu dvanáct hodin u kmenu stromu, a to za každého počasí a ať se dělo cokoli, po celkovou dobu dvě stě hodin. V těch dobách si člověk dával velký pozor, aby ho při něčem nepřistihli. Drobečka a Portu potrestali za to, že se servali s jedním proviantářákem, a oba teď želeli skutečnosti, že je příštího dne mají propustit.

„Měli jsme ho pořádně sejmout,“ litoval Drobeček za tu noc už podesáté, „aby nám bejvali napařili aspoň tři měsíce.“

„Žádný strach,“ uklidňoval ho Porta. „Už na tom pracuju. . .“

Příště si to sakra posichrujem. . .“

„Jo, příště to zmáknem jaksepatří. . .“

„To si teda piš! Jen mi nejde do palice, proč to nezkouší každý?“

„Třeba bysme mohli udělat takovej rozpis,“ navrhl jsem, „a postupně se střídat, abysme si všichni trochu odpočinuli.“

Oba vězni se rázem semkli a zadívali se na mě se silnou nechutí a s podezřením.

„Chce se ti odpočívát?“ ozval se Porta. „Tak si to koukej zařídít jinde. Tohle je naše rito. Do toho nám čumák nestrkej.“

„Hned by něco vycejtili,“ dodal žárlivě Drobeček. „Nám laskavě do zelí nelez.“

„No jo, no jo,“ chlácholil jsem ho. „Jen abyste se náhodou nepodělali. Za to přece nemůžu, když omylem něco zvořu a oni mě při tom načapaj, ne?“

Nespouštěli ze mě zrak, jen se jim oči zúžily.

„Dej si bacha,“ utrousil nakonec Porta. „Jenom si dej bacha, brácho!“

Před stájí se ozvaly kroky. Dědek vyhlédl zaprášeným oknem ven.

„Střídání stráží,“ oznámil nám. „Je načase, abysme vypadli.“

Dloubl mě do žeber. „Co takhle dát si kafe?“ Vždycky to padlo na mě. Byl jsem nejmladší, a proto jsem jim vždycky musel nosit smrdutou kávu z polní kuchyně.

Nejen že jsem byl nejmladší, ale byl jsem i budoucí důstojník; to však na věci nic neměnilo, pořád jsem musel pro všechno běhat, všechno nosit a musel jsem si nechat nadávat od kuchaře, který byl neustále navztekáný a který choval v neobyčejné nenávisti každého, kdo měl šanci nějak si polepšit.

Cestou zpátky jsem zakopl o nevybuchlou bombu a skoro všechnu kávu jsem vylił. To znamenalo, že mi vynadal Heide i kuchař.

„Co to má znamenat?“ řval. „Pitomýho půl hrnku? A kde je zbytek? Vsadím se, žes to vychlemtal!“

„Nech těch keců!“ okřikl jsem ho. „Jestli se ti to nelíbí, doběhni si pro svý pitomý kafe sám! Všude kolem tu nechaj válet nevybuchlý bomby velký jak pivní bečky, a co já s tím?“

V tu chvíli se na mě všichni vrhli a hrozili mi pěstmi a poloprázdnými ešusy. Odploužil jsem se zpátky do kuchyně, kde po mně kuchař hodil naběračku a zcela neopakovatelnými slovy mě vyzval, abych se klidil. Nakonec jsem musel uplatit jeho pomocníka, aby mi vůbec nalili znovu. Stejně toho nebylo dost pro všechny a já byl ten, kdo to odnesl. Přirozeně. Byl jsem nejmladší. Být na vojně mladý s sebou nikdy nepřinášelo žádné výhody. . .

Příštího dne nejenže Drobečka a Portu vyhodili z vězení, ale zároveň jsme dostali rozkaz připravit motorové saně k přepravě nových posil na frontu. Kromě toho přišla pošta, ale z naší skupiny dostal dopis jenom Dědek.

Psala mu manželka, která jezdila v Berlíně jako řidička na tramvajové lince číslo dvanáct. Jakmile Dědek dopis dočetl, dal nám ho všem kolovat.

Milý Willi, proč nám nepíšeš častěji? Osm týdnů už o Tobě nic nevíme a máme o Tebe velkou starost.

Nemine dne, abychom neslyšeli, že někdo známý už nežije, a v novinách je teď stránek sloupců se jmény padlých. Všichni neustále žijeme v krajním vypětí a minulý týden jsem měla nehodu: Půjdu se zeptat, jestli bych nemohla dělat něco jiného, třeba průvodčí. Ted' když máme dvanáctihodinové šichty řízení mě hrozně unavuje. Potíží je v tom, že nemůžou sehnat pracovní síly nejsou lidi. Muži už vůbec ne, jen takoví, co nejsou k ničemu, všichni ostatní jsou pryč. Flans Hilmert padl u Charkova. Přišli dva chlapi z NSDAP a oznámili to Anně. Když omdlela, museli ji dopravit do nemocnice. Taky si vzali do péče děti. Všichni z baráku jsme se chtěli o ně postarat, jenže dneska o všem rozhoduje partaj.

Pamatuješ se na Sockese, co se přistěhoval do sousedního bytu?

Schytal těžké zranění v Řecku a Trudě řekli, že jak na tom bude trochu líp, že ho pošlou domů do Berlína. Já Ti ale stejně nevím. . . fochem ve škole moc dobře prospívá, starou školu jim vybom-bardovali, ted' chodí do nové. Zničilo to celou budovu a půlka dětí byla na místě mrtvá.

Vyhrabávali je celou noc a já už jsem se málem zbláznila, ale bohudíky fochem byl v pořádku. Děti, co to přežili ted' musí chodit do školy v Griinewaldu. To znamená, že musím vstávat o hodinu dřív, ale střídáme se s Gerilou Ilse. Cestou do školy se musí třikrát přesedat a v Schle. sigherzz to je moc složité, takže děti nemůžou jezdit samy Řekla jsem ~ už o tom děvčeti, co zmizelo tenkrát v září? Už našli její mrtvolu (v areálu zoo)“ ale jejího vraha ještě nemají. Nechala jsem si zvětšit a kolorovat Tvou fotku, takže ted' jsi pořád s námi. Nedostaneš nějakou dovolenou? Už jsem Tě neviděla přes rok. Kde jsi? Je hrozné, když to nevím, to je vůbec to nejhorší. Všude se ted' mluví o Stalingradu, doufám, že tam nejsi, musí to být úplně peklo. Hohne, to je ten kluk ze čtvrtého patra, přijel domů na dovolenou, ale už po dvou dnech dostal telegram, že se musí vrátit k pluku. Sotva odešel, přišla pro něj policie. Jeho žena vůbec neví, co se děje, a je z toho napůl šílená. Strávila na policejní stanici celý den, aby zjistila, o co jde, ale nikdo jí nic neřekl.

Tahle válka je krutá, je tak nelítostná vůči všem - muži bojují, ženy nic nevědí, a umírají i děti. Zrovna nám zase zmenšili přiděly. Minulý týden jsem se doslechla, že v Tauerzzienstrasse prodávají pod pultem koňské maso, ale než jsem se tam dostala, už bylo všechno pryč. Zítra to zkusím na Moritz Platzu, jestli neseženu něco bez lístků. Děti potřebujou maso, pro mě to není, mně to může být ukradený.

Willi, prosím Tě, dávej na sebe pozor, co bychom si počali, kdyby ses nevrátil? Zase spustily sirény to budou Angličani, vždycky lítají mezi pátou a osmou. Ted' se tady tři dny neobjevili, já ale věděla, že se vrátí. Jako by nás nemohli nechat na pokoji. Napiš mi, prosím ~ brzo! Všichni Tě moc pozdravujeme.

Liselotte P. S. O nás si starosti nedělej, jsme úplně v pořádku, jenom nevíme, kde jsi Ty.

Pročítali jsme si Williho dopis pomaloučku a s láskou. Pošta bývala v naší části světa řídkým jevem a my jsme se o ni dělili skoro stejně, jako jsme se dělili o cigarety. Dopis pro jednoho z nás byl dopisem pro všechny. A kromě toho, břímeš dopisu z domova bývalo na jednoho člověka až moc těžké.

Dychtili jsme po zprávách z domova, ale když jsme je dostali, vždycky nás vyvedly z míry.

Připravili jsme motorové saně a po setmění jsme vyrazili.

Ledový vítr nám šlehal do tváří a ze zmrzlého sněhu tvořil vysoké závěje. Slyšeli jsme dunění děl z Jeršovky, odkud se bombardoval Stalingrad. Proslýchalo se, že v místě zvaném Rynok naši rozdrtili celou ruskou divizi a že zničili i nějakou továrnu na ostrově Barikády. Zároveň se proslýchalo, že Rusové zlikvidovali 100. pěší divizi a rumunskou 1. tankovou divizi. Většinou jsme zásadně nevěřili ničemu, co jsme slyšeli, ať už to bylo dobré či zlé. Skutečnost však byla taková, že před několika dny 2. rumunská pěší divize narazila na Rusy a že postupující německé vojsko postřílelo většinu jejich příslušníků, kteří v panice ustupovali po březích Volhy. Mrtvoly nechali ležet na místě pro výstrahu ostatním.

Velícího důstojníka pověsili za nohy před továrnou Spartakus, kde tlel dodneška, aby ho všichni viděli. Unavení, podráždění a tak zmrzlí, že jsme téměř cítili led v žilách, jsme ujížděli na saních k frontové linii. Měli jsme tam s posilami dorazit do jedenácti hodin, než zase ruské dělostřelectvo zahájí palbu. Ti parchanti byli tak přesní, že jste si podle nich mohli řídit hodinky. Věděli jsme, že jedenáctá hodina je krajní mez, ale bylo těžké projet přes Selvanov a Serafimovič; člověk se musel mít neustále na pozoru, abychom nevlitli šedesátikilometrovou rychlostí přímo do ruských linií a abychom pak nebyli schopni zastavit dřív, než se ocitneme v jejich středu.

Na každých saních nás jelo pětaticet. Saně s municí jely jako třetí - bylo to nejméně zranitelné postavení pro nejzranitelnější saně. S municí jel poručík Wenck. Byl to důstojník, ale my jsme se k němu chovali s větší úctou a menším opovržením než k ostatním důstojníkům. Ve skutečnosti jsme mu skládali takový kompliment, že jsme s ním zacházeli skoro jako s jedním z nás, byl na frontě stejně tak dlouho jako my. Porta jel v čele. Byl neustále stejně dobrý jako detektor na miny; téměř se zdálo, že dokáže vycítit ta malá překvapeníčka, která nám partyzáni s oblibou zanechávali všude, kudy prošli.

Drobeček seděl vedle něj na předním sedadle u kulometu a s hromádkou granátů po ruce. Gregor a já jsme se krčili za Portou s kulometem obráceným k nebi, nachystaní na každý útok, který by na nás mohli podniknout ruští pěšáci.

Jet na motorových saních řízených Portou, to nebyla žádná zábavná projížďka. Ten krám vážil tři tuny a Porta s ním házel nahoru a dolů a ze strany na stranu stejně bezstarostně, jako kdybychom seděli na lochnesce někde na pouti. Do kopce jsme vždycky vyletěli jako střela z hlavně a za kopcem jsme opět dosedli na zem s třeskem, při kterém nás mrazilo v zádech.

Porta se chechtal tak, že několikrát úplně ztratil kontrolu nad řízením. Řítili jsme se po sněhu sedmdesátkou či osmdesátkou, vítr nám šlehal do obličeje a my se zuby nehty drželi postranic saní a modlili se; chtělo se nám zvracet, až jsme z toho zezelenali.

„Hyjé!“ hulákal Porta a saně na vrcholku jednoho dost příkrého kopce vyletěly do vzduchu.

Zatajili jsme dech, zavřeli oči a čekali jsme, až to třískne o zem. Drobeček s Portou výskali nadšením, saně dopadly na umrzlý sníh a znovu se odrazily do vzduchu.

„Tohle je naposled, co s tebou jedu, ty vylízanče pitomej!“ hekl Heide a skoro se zalykal vzteky a panickým strachem.

Porta jen pohodil hlavou a zasmál se. Na vlastní oči jsem viděl, jak oběma rukama pustil volant a veškerou pozornost věnoval láhvi vodky, kterou měl s sebou. V zoufalství jsem se obrátil ke Gregorovi.

„Je vožralej,“ oznámil jsem mu. „Všechny nás zabije.“ Gregor se držel kulometu jako klíště.

„Radši se nechám zabít, než abych takhle dál trpěl,“ zamumlal skrz zatáté zuby.

Porta se znovu dost divoce zachechtal a opět si lokl z láhve.

Před odjezdem jsme všichni vyfasovali mimořádný přiděl vodky, každý půl litru, ale Porta jako obvykle skončil s trojnásobnou dávkou oproti všem ostatním.

„Kam přesně jedeme?“ zeptal se jakýsi mladý a poněkud povýšeně se tvářící poddůstojník, který k nám nedávno přišel rovnou z vojenské přípravy.

„Do války, mladý příteli, do války!“

Legionář, zřejmě jediný kromě Drobečka a Porty, koho bláznivé skotačení saní zřejmě nevyvádělo z míry, poplácal chlapce konejšivě po zádech.

„Konečně uvidíš boj,“ slíbil mu. „Uvidíš, jak muži riskují život a zdравej rozum pro kousek plíšku, kterej by si připnuli na prsa. . . až na to, že většina z nich místo toho skončí s kouskem dřeva zapíchnutým do jejich hrobu.“

„Ano, ano, to všechno vím!“ durdil se chlapec a nedočkavě se mračil. „Ale kam jedeme?“

„Za chvíli uvidíš. Nebuď tak nedočkavej. Počkej, až tam budeš - možná si budeš přát, abys tam nikdy v životě nepřišel.“

„Co tím myslíte? Já se nějakých pitomejch komunistů nebojím!“

Chlapec se obrátil k Legionárovi a modré oči se mu zúžily. Byl to ukázkový příklad národně socialistického vojáctví. Šílený touhou rozdat si to s těmi zatracenými komunistickými strašáky a naprosto neschopný představit si onu zvrhlou řezničinu, která s tím je spojená.

Legionář se na něj zadíval a pomalu zavrtěl hlavou. „ , Ted' se možná nebojíš, chlapče, ale bylo by sakra dobře, kdyby ses bál pak. . . , protože to je jediná šance, jak můžeš přežít.

Nepodceňuj nepřitele, nejsou to ty papírový panáčky, jaký ti předváděli doma.“

Chlapec se pohrdavě otočil k Legionárovi zády. Pozoroval jsem ho a přemýšlel jsem, jak dlouho asi vydrží. Po čtyřech hodinách Portovy klikaté jízdy jsme dorazili k zadním pozicím.

Teplota byla hluboko pod bodem mrazu, a i když jsme se vycpali novinami, přesto jsme se v tenkých kombinézách třásli zimou.

Na cestě teď neležel čerstvý sníh, spíš to připomínalo ledovou řeku a saně svištěly po povrchu jako namydlené. Na rovině to bylo nádherné, ale na svazích a v ostrých zatáčkách se nám tajil dech. Řítili jsme se z příkrého kopce, o vlas jsme minuli balvan, o který bychom se rozbili na kusy, a téměř stovkou jsme se blížili do serpentiny. Dole pod námi ležely ohořelé rozvaliny zničené vesnice Dobrinky. Stačí sebemenší Portova chyba a vymrští nás to do vzduchu a přímo proti zubatým cihlovým rozvalinám, které na nás po obou stranách cesty číhaly jako otevřené tlamy.

„Držte se!“ zařval Porta. „Ted' to přijde!“

Bylo až příliš jasné, že ten natvrdlý idiot se baví. Sáně vletěly se skřípotem do zatáčky a zvedly přitom předeek do vzduchu. Muži popadali jako kuželky a jeden mladý rekrut se pustil; vypadl na cestu, kde ho druhé saně přejely. Ve chvíli, kdy jsme se opět dostali do vodorovné polohy a kdy jsme se opět v saních narovnali, případ byl za námi a zapomenutý.

Zdálo se hloupé takhle skončit, přijít o život vypadnutím ze saní, ale možná to nebylo o nic nesmyslnější než šlápnout na nastraženou minu nebo vběhnout před ústí nepřátelského kulometu.

Porta si prozpěvoval, očividně lhostejný k veškerému okolnímu nebezpečí. Ostrou serpentinu jsme přežili, ale teď jsme sjížděli dolů do vesnice a cesta byla plná zatáček. Bylo to místo jako stvořené pro pár dobře umístěných min a už jsme projeli kolem několika vyhořelých nákladních automobilů. . .

Těžké motorové saně se řítily dál. Stačila jen drobná skrytá překážka a všichni bychom vylítli k oblakům.

Všichni, až na Drobečka, který na předním sedadle opatroval kulomet, jsme se stočili do ochranného klubička s hlavou mezi kolena, paže kolem nohou, a očekávali jsme náraz.

Poslední zatáčka nás dovedla do vesnice. Drobečkovu pozornost upoutal náhlý pohyb. Z jedné rozbořené chatrče vykoukla nejasná postava v bílém. Zvedla paži, jako když chce něco hodit. . . a v tu chvíli se ozval Drobečkův kulomet. Postava vyletěla i s nohama a mávajícima rukama do povětří. Granát, který byl určený nám, minul cíl a vybuchl neškodně u cesty.

Porta sundal nohu z brzdy a saně opět poskočily vpřed. Vrhli jsme s Gregorem na sebe nepřítelny pohled a já si otřel pot z čela.

„Ježíši, to je zima,“ zajekal Gregor. „V takovýhle zimě by umrzly kulky i mosazný vopici. Za celej svůj zatracenej život jsem takovouhle ledárnu nepoznal: Nechápu, jak můžou čekat „Hele, zavři zobák a nefňukej!“ vyštěkl Drobeček. „Stejně by mě zajímalo, co to bylo za pitomce, kterej vynalezl tyhle pitomý klouzací rakve!“

„Jeden německej důstojník,“ odpověděl Heide, o podobných věcech vždy dobře informovaný.

„Jo, to by sedělo,“ poznamenal Drobeček zhnuseně. „Věř vylízanýma lampasákovi!“

„Vsadím se, že v životě v žádnéjch nejel,“ dodal nabroušeně Gregor. „Určitě ne v takovýhle svinský zimě, voblečenej jen do „Mina!“ zařval Porta.

Na místě jsme se otočili a vytřeštili jsme oči. Byla tam, kousek před námi, nevinná bílá hromádka uprostřed cesty, velikostí a tvaru vyklopené bábovky. Kousek před námi, ale blížili jsme se rychle. . .

Porta dupl na brzdy, saně se zvedly a téměř udělaly salto nazpátek. Dopadly na zem, odklonily se z cesty a opět se vrátily do směru k mině. Ted' měly stát, ale místo toho se hnaly dál: hydraulika zřejmě selhala a-my se šílenou rychlostí řítili přímo na minu.

„Bože všemohoucí!“

Dědek zíral na blížící se smrt a rukama pevně svíral ochranné zábradlí. My s Gregorem jsme se drželi kulometu, jako by v něm spočívala naše záchrana. Noví povolanci za námi seděli s bledými obličejí a nic nechápali. My ostatní jsme věděli, co tyhle miny dokážou, viděli jsme už, jak rozpáraly spodek šedesátitunového tigera, co ale znamenají partyzáni se svými věčnými nástrahami pro nové vojáky, kteří právě přišli z Německa? Ti ještě neviděli zkroucené mrtvolu mužů, kteří vyletěli do povětří.

„Všichni ven!“ zařval Porta přes rameno.

Napnuli jsme a opět povolili svaly, abychom se připravili na poslední okamžik, kdy budeme muset skočit. Lépe riskovat mnohočetné zlomeniny než sedět a čekat, až celý svět vybuchne.

Jako hypnotizovaný jsem upřeně zíral na vyklopenou bábovku, ke které jsme se řítili. Oblíbeným trikem partyzánů bývalo vykrást se za noci ven, vykopat díru do ledu, uložit do ní minu a zalít ji troškou vody. Voda nad ní rychle zmrzne a nezanechá téměř ani stopu po tom, co leží vespod. Pro každého jiného by to mohl být kámen, jen stará mazaná liška jako Porta v tom dokáže včas rozpoznat smrtelnou nástrahu.

„Skákejte!“ zařval teď znovu, a aniž zvedl oči od trasy, natáhl ruku a mocně štouchl do nejbližšího rekruta. Ten s pronikavým a zděšeným jekotem vypadl ven. Heide se vrhl po hlavě do závěje. Drobeček se otočil, chytil dva vyděšené kluky za límec, vyhodil je ven a pak vyskočil za nimi. Zbytek nových povolanců se úzkostlivě držel zábradlí a nechápal plně nebezpečí, od kterého je teď dělily už jen vteřiny; plně zato chápali, co se může stát každému, kdo by byl takový blázen, že by vyskočil z vozu při šedesátikilometrové rychlosti.

„Nepřátelský letadlo!“ vykřikl Dědek a vrhl se ven. Jakýmsi zázrakem to zabralo. Zdálo se, že výstraže „nepřátelské letadlo“ porozuměli. Patrně to byla součást jejich výcviku.

Každopádně vyskočili!

Gregor a já jsme opustili drahocenný kulomet a zmizeli jsme spolu ve sněhu. Přistál jsem jako střela jen pár centimetrů od telegrafního sloupu. Posadil jsem se a bylo mi na zvracení.

Dopadnout o kousíček dál vpravo, hlava by mi byla pukla jako vaječná skořápka. Přílba by mě zachránila, ale my jsme přílby už dávno přestali nosit, když jsme zjistili, že nad výhodou ochranné vrstvy oceli na hlavě vysoce převažuje nevýhoda zhoršeného vidění a slyšení.

Porta učinil poslední pokus zabrzdit pomocí motoru, ale bez znatelného účinku. Saně byly teď skoro na mině. V úplně poslední vteřině Porta zoufale strhl volant a saně sklouzly stranou. My jsme ale neměli čas posadit se a tleskat, dokonce jsme si ani nemohli úlevou otřít čelo, ani zkontrolovat ztráty, protože se rychle blížily druhé saně. Vyřítili jsme se na cestu a mávali jsme a křičeli na Barcelonu, který seděl za volantem.

„Mina! Je tam mina!“

Příliš pozdě. Byli moc těsně za námi a neměli šanci zabrzdit.

Barcelona dupl vši silou na brzdy, ale saně se jen nadzvedly a v plamenech vybuchly, když mina pod nimi explodovala.

Třetí saně, ty s municí, se pokusily o zoufalý únik, ale nedalo se to zvládnout, protože všude po cestě ležely rozeseté trosky druhých saní. Projely jako pluh plameny a přes zkroucená a naříkající těla, udělaly dva neobratné přemety a pak samy vybuchly. Poručík Wencka to vymrštilo do vzduchu jako hořící lidskou pochodeň. Běželi jsme k němu, ale tělo, které dopadlo zpátky do sněhu, bylo pokroucené, šklebící se parodie lidské bytosti; zemřel dřív, než jsme k němu doběhli.

Hluk výbuchů pomalu odezněl; rozvířené trosky pomalu spočinuly v nehybném klidu. Kusy roztržštěných strojů a utrhané části lidských těl zapadly do tajícího sněhu. Barcelonu jsme našli ležet kus stranou, kam ho odhodil první výbuch. Žil, ale byl v bezvědomí, uniformu měl na cáry a v hrudníku mu ze strany zela obrovská díra. Obvázali jsme ho, jak nejlépe jsme uměli, a opatrně jsme ho odnesli zpět na cestu, kde jeden zdravotník už zorganizoval improvizovanou ošetrovnu pro poskytnutí první pomoci. Když jsme Barcelonu zlehka pokládali na sních, naše oči se vyhýbaly pohledu, který se téměř nedal vydržet. A přitom nás to zároveň nutilo, abychom se podívali. . . Dívali jsme se, dokud se nám neudělalo zle a dokud jsme nebyli hrůzou bez sebe, a oči se přesto odmítaly odvrátit od změti lidského masa, uvízlého pod převrácenými saněmi. Jakýsi mladý voják, napůl rozdrcený, polomrtvý, který zcela neuvěřitelně a děsivě pořád ještě dýchal. . .

„Bože,“ zamumlal Dědek a zakryl si oči rukou. „Bože, nech ho umřít. . .“

Ohromený jako nikdy v životě jsem tu stál spolu s ostatními a upřeně jsem zíral dolů na tu nesmírně žalostnou, nesmírně odpudivou věc, která byla ještě před pár vteřinami lidskou bytostí. Spodní část těla ležela pod saněmi a rozdrčené zbytky hrudníku se stále ještě nadzvedávaly, jak v nich stále ještě bojoval jakýsi život. Tam, kde býval obličej, byla teď jen spečenina z krve a kůže, ve které zely černé díry. Prázdné oční důlky a nosní dutina, ústa a brada utržené, jazyk vyrvaný, jedno oko visící na proužku tkáně. . .

Odvrátit hlavu a vyzvracet se by nám připadalo vůči padlému kamarádovi neloajální. Odejít a zapomenout vypadalo jako dezerce. Zůstal jsem tam tedy stát s vytřeštěnýma očima a přál jsem si, aby mužovo srdce přestalo nesmyslně bít a aby mě tím zprostilo úkolu, který jsem si sám uložil, a sice úkolu bdít nad smrtelným zápasem druhého člověka.

Pozvolna jsem si uvědomil, že Gregor vytáhl revolver. Napadlo mě, že jsem to měl udělat sám už dávno a že jsme to měli skoncovat.

„Ne,“ zavrtěl hlavou Dědek. „Nedělej to.“

Znovu zavrtěl hlavou a jemně vzal Gregorovi revolver z ruky.

„V tomhle stavu ho tu přece nemůžeme nechat. . . Stejně umře. . . , a i kdyby to přežil,“ koktal Gregor a pověsil se Dědkovi na paži, „už nikdy nebude vypadat jako člověk. . .“

„To nikdy neříkej,“ zavrtěl hlavou zdravotník, který se k muži sklonil a začal pečlivě prohmatávat všechny roztržité části těla. „Každý má právo na život. Jestli má dost vůle, dostane se z toho.“

„Ale ten obličej. . .“ špitl jsem. Zdravotník vytáhl injekční stříkačku.

„Dají ho dohromady. U Baden-Badenu je speciální nemocnice. . . hned za městem. Říká se tomu plastická chirurgie. Tam ho dokážou dát zase do kupy.“

Gregor hleděl nevěřícně na žalostnou kaši, která bývala lidským obličejem. Zdravotník si skousl ret a dal muži injekci.

„No. . . asi to nebude úplně stejný jako dřív,“ připustil, „ale ty lidi aspoň zůstanou naživu. . . a všechny je tam drží pohromadě, chápeš? Nenechávají je vycházet ven a nic takovýho. . . Je to lepší kvůli bojový morálce.“ Rozhostilo se ticho.

„Čí morálce?“ zeptal jsem se a pohodil hlavou k znetvořenému muži. „Jeho? Nebo koho jinýho?“

„Mě se neptej,“ zamumlal zdravotník. „Je to přísně tajné zařízení, víc nevím.“

Dědek letmo pohlédl na několik nováčků, kteří se choulili ve zděšeném hloučku a celému výjevu přihlíželi. „Jo, jen se pořádně podívejte,“ vyzval je trpce. „To, co tamhle leží, to bejval člověk. Řekli vám vůbec někdy, že to bude takovýhle? Řekli vám vůbec někdy, že od vás čekají takovouhle oběť? Ne fajnovou rychlou smrt, ale něco, co si budete muset protrpět po celý zbytek života. . . Takže jestli někdo z vás tyhle jatka přežije, tak svejm synům, pokud nějaký budete mít, sakra dobře vysvětlete, že tohle, tohle je válka. . . lidi jako kusy syrovýho masa na řeznickým špalku. . .“

Naložili jsme raněné na zbývající saně a znovu jsme vyrazili k frontové linii. Barcelona se probral z bezvědomí, a jak ležel na podlaze, horečně cosi mumlal a chvílemi křičel. Udělali jsme pro něj všechno, co jsme mohli, ale krev už prosákla obvazy. Sotva jsme vyjeli z vesnice, ruské dělostřelectvo spustilo palbu. Legionář pohlédl na hodinky.

„Jedenáct. Jako vždycky. Co bysme si bez nich počali?“ Jakmile jsme dorazili na místo, odnesli jsme Barcelonu do polní nemocnice a podplatili jsme jednoho doktora, aby mu věnoval zvláštní péči. Příštího dne jsme ho navštívili. Ležel v posteli a obličej měl šedivější, než byla šedá deka, kterou ho přikryli. V hrudníku měl drén a vypadal velmi smutně. U postele ležely dávky potravin, které neměl sílu sníst: vejce, nějaká uzenina, pomeranč. . . Drobečkovy oči se každou chvílí obracely k talíři, až se nakonec neudržel.

„Ty nemáš hlad?“ zeptal se.

Barcelona s námahou zavrtěl hlavou.

„Hm, v tom případě Drobeček natáhl svůj velký, chamtivý pařát a chňapl po talíři. „Byla by blbost nechat to tady, aby to schlamstnul nějaký parchant.“

„To je v pořádku,“ zašeptal Barcelona, zatímco párek už mizel v Drobečkových ústech. „Vem si to. . . A pomeranč taky,“ dodal, když Drobeček začal zuby rvát kůru.

„Co tvůj mantl?“ chtěl vědět Drobeček a přitom si cpal do úst kusy pomeranče.

Toužebně se na plášť zadíval. Sám měl jen tenkou maskovací kombinézu přes normální uniformu a všichni jsme věděli, že jestli Barcelona zemře, některý ze zdravotníků se určitě jeho pláště zmocní. Takovýhle dobrý, tlustý kabát měl cenu zlata.

„Co ty nato?“ dorážel Drobeček. „Když jsi tady, tak ho nepotřebuješ. Co kdybych si ho jen půjčil?“ „Ne!“

Barcelona byl příliš slabý na to, aby zakřičel, ale zamýšlená síla jeho protestu byla očividná. Obrátil k nám oči tak úpěnlivě, že Dědek Drobečka tvrdě kopl do nohy a vyzval ho, aby držel hubu.

Při odchodu jsme se rychle prořacovali a dali jsme Barcelonovi všechny své opiové cigarety a dva litry vodky. Jestli se z toho má dostat, bude potřebovat něco, co mu opravdu pomůže.

Když se nikdo nedíval, strčili jsme mu to pod polštář a zamávali jsme mu na rozloučenou.

Příštího dne jsme za ním zašli znovu a dozvěděli jsme se, že ho převezli do jedné nemocnice ve Stalingradu. „Do prdele!“ vybuchl Drobeček. „A teď je v hajzlu všechno. . . von i ten mantl! Takovej pech!“

VŠE, V CO JSME DOUFALI, VŠE, PRO CO JSME PRACOVALI, SE TEĎ STALO SKUTEČNOSTI. NEJEN ŽE MÁME SPOŘÁDANÝ STÁT, ALE ZÁROVEŇ MÁME V ADOLFU HITLEROVI VŮDCE, KTERÉHO BUDEME NÁSLEDOVAT AŽ DO ÚPLNÉHO KONCE.
FARÁŘ STEJNEMANN 5. SRPNA 1933

SS reichsführer Heinrich Himmler seděl u psacího stolu a zamyšleně upíral zrak na standartenführera Theodora Eickeho, který tu seděl rozvalený v křesle a zřejmě ten upřený pohled vůbec nevnímal.

Himmler po chvíli odsunul židli a vstal. Na svých vzrjácích botách došel k oknu a vyhlédl ven na bílou, pustou Prinz Albrecht Strasse, na které ležel dosud nepošlapaný první zimní sníh. Zamračil se, odkašlal si a obrátil se k Eickemu.

„Doufám - ve vašem vlastním zájmu - drahý příteli. . .“ Odmlčel se a zlověstně, varovně se usmál.

„Doufám - ve vašem vlastním zájmu, že to, co jste mi právě sdělil, je pravda.“

„Reichsführere!“ Eickeho protest zazněl téměř výsměšně. Eicke vypadal velice sebejistě. „Ta stará děvka v sobě měla zaručeně židovskou krev. . . a to nejen pár kapek. Řekl bych, že byla nejmíň ze čtvrtiny židovka. Už dlouho jsem měl podezření, ale teprve teď jsem získal důkazy. . . Každopádně stačí podívat se na ten rodinný frňák, trčí jako skoba!“

Zaklonil hlavu a halasně se zachechtal. Himmler stáhl chřípí, zavřel oči, zhluboka se nadechl a počítal do deseti. Tenhle Eicke ho dráždil pokaždé, sotva otevřel ústa. Jazyk měl obhroublý a jeho smysl pro humor hraničil s blbostí.

„Dobrá. Budu muset dát na vaše slovo. Žádné jiné sdělení pro mě nemáte? V tom případě vám přeju příjemný den. . . Heil Hitler!“

Ve chvíli, kdy Eicke odešel z místnosti, Himmler se znovu posadil ke stolu a zvedl telefon. Prsty netrpělivě bubnoval na papírech, které mu Eicke donesl.

„Pošlete mi sem obergruppenführera Heydricha. . . ihned!“

Heydrich se dostavil téměř vzápětí. Tiše vešel do místnosti.

Připomínal spíš dravou šelmu než člověka, lstivou a krutou.

Himmler ho pozoroval, jak přechází místností, a Heydrich, vždy ve střehu před nebezpečím, mu upřený pohled oplácel zamlženým pohledem svých očí, z kterých nebylo možné nic vyčíst.

„Posaďte se, obergruppenführere.“

Heydrich naznačil hlavou úklonu a posadil se do křesla, které bylo ještě teplé po Eickem. Jeho modré oči byly hluboké a chladné, a světle šedá, bezvadně vyžehlená uniforma lehce voněla po koních.

Heydrich měl ve zvyku dopřát si každé ráno od pěti do sedmi vyjíždku na koni se svým úhlavním nepřítelem admirálem Canarisem.

Himmler si sňal skřípec, vyčistil skla a promnul si kořen nosu. Oba muži na sebe hleděli přes psací stůl; Himmler uhnul pohledem jako první, pod záminkou, že si opět nasazuje skřípec. Nasadil si ho na nos a začal listovat v papírech od Eickeho. Promluvil, aniž zvedl oči.

„Povězte mi, obergruppenführere. . . , co to přesně stálo na náhrobním kameni vaší babičky?“

Heydrich téměř nepostřehnutelně ztuhl. A pak se zasmál. Rty se mu pobaveně roztáhly, ale chladné modré oči se zúžily.

„Především její jméno,“ odpověděl. „Jmenovala se Sára. . .“

Himmler na něj pohlédl.

„Bylo mi řečeno, že jste podnikl jisté kroky a nechal její náhrobní kámen odstranit!“

„Odstranit?“ opakoval ozvěnou Heydrich a zvedl obočí. „Proč bych měl něco takového dělat, reichsführere? Stál spoustu peněz!“

„Proto jste ho teď bezpochyby nechal nahradit novým. . . Ale kupodivu beze jména Sára.“

Rozhostilo se ticho.

„Tohle jméno. . . Sára,“ nadhodil Heydrich. „Bylo vůbec někdy na náhrobním kameni mé prababičky, reichsführere?“

Himmler na něj vytrřestil pohled. Heydrich seděl v křesle klidně, s výrazem ostražitě zvědavosti, a Himmlerovi pozvolna docházelo, že tenhle jeho nejschopnější generál je také nejnebezpečnější. Rozhodl se, že pro tuto chvíli nechá celou záležitost být.

„Dobrá, Heydrichu. Můžete jít. Prozatím na to zapomeneme.“

Heydrich se v duchu vítězně usmál a mlčky se odebral ke dveřím. I on měl své zbraně, jenže ty dosud nebyly určené ke zveřejnění. Čas ještě nedozrál. . .

Tři PORTOVA SNÍDANĚ Seržant Lutz kopl do dveří a ty se rozlétly s takovým třeskem, že to připomínalo zemětřesení. Svým protivným řvaním nás tak probouzel každé ráno.

„Vstávat, sebranko líná! Vstávám, usmívám se, padám, padám! A trochu života do toho umírání!“

Dnes ráno to bylo ještě horší než obvykle. Za prvé spíš než ráno byla hluboká noc a za druhé Lutz měl pro Portu, mě a Drobečka zvláštní vzkaz; vyřídil nám ho s řevem, ve kterém znělo neskrývané potěšení.

„Ty - ty - a ty! Okamžitě se hlase u velícího důstojníka! A když říkám okamžitě, tak tím myslím okamžitě. . . nečeká vás nic menšího než zvláštní úkol, to je ale klika, co?“

„Vyser si voko!“ ozvalo se z hloubi Portových příkrývek, a to byla jediná odpověď, které se seržantovi dostalo. „Varuju tě!“ vyštěkl Lutz. „Ještě něco takového a dám tě do hlášení!“

Drobeček vyskočil z postele a zadíval se na Lutze jedním divokým, zarudlým okem.

„Co to do tebe sakra vjelo? Máš snad na prdeli blechy nebo co?“

Nevidíš, že se chceme trochu vychrápat?“ Porta vypustil jeden ze svých proslulých dunivých větrů a potutelně se v posteli pochechtával.

„Zabal ho a vodnes veliteli, že se nechám poroučet.“

Lutz se důkladně nadechl.

„Víckrát vám to opakovat nebudu,“ prohlásil protivně. „Ale radši padejte. . . Radši padejte, varuju vás. . . Půjďte do hlášení za neuposlechnutí rozkazu.“

Práskl za sebou opět dveřmi, nadšený zmatkem, který vyvolal.

Vzduchem poletovaly oplzlé nadávky, ale přesto jsme se neochotně vyhrabali z teplých příkrývek do mrazivého, nesmírně časného rána. Lutz byl parchant a nebylo mu co věřit; dostat se do hlášení pro neuposlechnutí rozkazu by mohlo být horší než samotný rozkaz.

Porta se s klením posadil a zručně chytil blechu, která mu ležla po uzounkých kuřecích prsíčkách v marné snaze najít krev. Rozmáčkl ji mezi nehtem palce a ukazováčku a cvrnkl ji přes místnost.

„Svinskej život!“ prohlásil. „Bez snídane nedám ani ránu.“

„To budeš mít kliku,“ zavrtěl jsem hlavou. „Chceš dostat snídani v týhle době, kdy všichni chrápou?“

„Nedělej si vrásky!“ Porta vyskočil z postele a jedi ným nacvičeným pohybem vklouzl do uniformy. Vykročil ke dveřím a cestou si zapínal knoflíky. „Nedělejte si vrásky, nějakou snídani z těch smradů vyrazím, i kdybych měl zhebnout.“

Vyběhli jsme s Drobečkem za ním; zpola oblečení jsme na sebe horlivě natahovali uniformy a nazouvali si boty, jen abychom nepřišli o svůj díl. V naší polní kuchyni se nic nedělo. Porta se postavil a začal řvát na všechny strany jako pomínutý, jenže bezvýsledně.

„Svině zatracený! Tomuhle říkáte spolupráce? Jo? Tomuhle?“

Nechat své kamarády jít do toho svinskýho mrazu a nedat jim ani hrnek kafe? No dobrá, pámbu vás za

to pověsí za koule do průvanu, to si pište!“

Žvanil ještě dýl a daleko víc a provázel to pliváním a rozmanitými kletbami. Nakonec dostal šťastný nápad vzpomněl si, že mu kuchař od třetí rotý dluží nějaké peníze. Odšourali jsme se za Portou, abychom toho nešťastného kuchaře protřepali do bdělého stavu. Cestou nás zastavil poručík Welz, který si zřejmě myslel, že se hlásíme do služby.

„Tak tady jste!“ vyštěkl bříťce. „Taky už bylo načase!“ „Hele, dej si pohov, Ulrichu!“ Porta štouchl poručíka do prsou a opovržlivě ho odstrčil stranou. „Myslíš si, že když děláš kariéru, tak že můžeš dělat ramena na starý kamarády? My víme, že to nemyslíš vážně, víme, že to je všechno jen naoko, tak buď hodnej chlapeček a na nás to nezkoušej.“

„Obergefreitere Porto, tohle není poprvé, co vás musím upozornit, že podle paragrafu 165 . . .

„Dobrá, dobrá, jen se neposer,“ mírnil ho klidně Porta. , ;

Takhle se vopotřebuješ, dřív než na tebe přijde puberta,“

Zacpal mu dlaní ústa. „To už jsi zapomněl na ten den, kdy jsem pro tebe riskoval život? Nebejt mě, hnily by tam ty tvoje svinský kosti ještě dneska, nemám pravdu?“ Poručík pohodil hlavou.

„Za to jsem ti už zaplatil.“

„Cože? Šoupnout mi tu a tam pár smrdutejch márů? Tomu říkáš zaplatit? Já bych spíš mluvil o úplatku, o korupci. . . Nech toho, Ulrichu, na mě nemůžeš, a ty to dobře víš.“

Spolu s poručíkem Welzem jsme šli dál k třetí rotě. Porta vytáhl spícího, ale krotce protestujícího kuchaře zpod příkrývek a pak jsme se kolem něj shromáždili a sledovali jsme, jak nám na lihovém vařiči vaří kávu. Dokonce i Welz, který přechodně pozapomněl na svou hodnost i na zvláštní okolnosti, přijal hrnek a našel si čas, aby spořádal tlustý krajíc chleba se šunkou. Kuchařovi se mezitím podařilo vymámit z Porty další půjčku na naprosto fenomenální úrok.

O půl hodinu později jsme se hlásili do služby. Plukovník Hinka na nás čekal.

„Tak! Ráčili jste se objevit? To je od vás moc hezké, to se musí uznat. Už jsem si začínal myslet, že si pro vás budu muset dojít osobně. . . Dobrá, dobrá, obergefreitere, nemrhejte časem na žádné báchorky, mám pro vás úkol. Postavte se tady kolem a dívejte se.“

Rozložil na stole mapu a my se mu začali hemžit kolem loktů; dávali jsme najevo velkou horlivost, abychom napravili svou nedochvilnost.

„Podívejte, jde o tohle. . . Potřebujeme nutně a naprosto přesně vědět, jaké jsou síly nepřítele. Máme už informace o tankové jednotce tady v bodě X. A já chci vědět, co mají ukrytého mezi bodem X a Jeršovkou, která je tadyhle. Jinými slovy, chci, abyste se vy tři dobře podívali na nepřátelská postavení mezi těmito dvěma body. Je to jasný?“

Obrátil se a povzbudivě se na nás usmál. Usmál jsem se také a s trpkostí jsem se podívil, proč si pro ten úkol musel vybrat zrovna nás. Porta se poškrábal na hrudi.

„Zatraceně, eště že to kafe bylo tak silný,“ zamumlal. Hinka si Porty nevšímal a obrátil se opět k mapě.

„Už jsem upozornil pěchotu. Tady v tomhle bodě můžete projít.“

Zabodl prst do mapy a my jsme na něj nervózně civěli. „Teď vám doporučuju srovnat si čas. Je přesně 1. 45. Chci, abyste byli zpátky nejvýš za šest hodin a abyste se mi hlásili nejpozději v 8. 00.“ Opět se usmál. „Je to jasné? Jestli se opozdíte o víc než o půl hodiny,“ dodal radostně, „čeká každého z vás polní soud. . . Někáké dotazy?“

„Ano, pane plukovníku.“ Porta se přestal škrábat na hrudi a stoupl si do pozoru. „Chtěl bych se zeptat, jak daleko jdou nepřátelský linie. Podle fűhrera sahají od Černýho moře až po severní pobřeží. Zdá se mi, že není možný dostat se k severnímu pobřeží a zpátky za šest hodin, a tudíž. . .

Hinka zvedl ruku.

„Nehraje si, obergefreitere! To nikdy neposloucháte, co říkám?“

„Poslouchám, pane plukovníku, ale . . .

„Mezi bodem X a Jeršovkou. Je to nanejvýš pět kilometrů. O tom, abyste chodili až k Černému moři, nepadlo ani slovo.

Nedělejte si srandičky, chlape!“

Noc byla černá a bezměsíčná a začínalo sněžit. Všichni tři jsme se dohodli, že dřív než vyrazíme, je třeba si odpočinout. Vplížili jsme se proto do skrytu hustého křoví a nechali jsme kolovat láhev francouzského

koňaku, kterou jsem nedávno šlohl.

„Kdes to splašil?“ vyzvídal žárlivě Porta. Pokrčil jsem rameny.

„Na hlavním štábu. Divili byste se, co všechno tam starej Paulus křečkuje.“

„Ani bych se nedivil,“ na to Porta, který nikdy nedopustil, aby ho cokoli udivilo. „Tak už to přece chodí, ne? Čím jsi vejš, tím víc si nahrabeš. Takhle to nejspíš chodí odjakživa. . . Pamatuješ tu válku, co měli v Číně?“ „Jakou válku?“ zajímal se hned Drobeček. Porta svraštil čelo.

„Co na tom sejde? Nějaká pitomá válka to byla. Nějaký pitomý povstání. Půlka světa se do toho musela namočit a poslat tam svý vojáky . . .

„Boxerský povstání,“ nadhodil jsem.

„To je vono,“ přisvědčil Porta. „To je to, co jsem říkal. . . No každopádně tam bojovali v celý tý svinský poušti. A tahle čínská poušť nevoplyvá zrovna moc velkým přepychem - víš, co myslím? Žádněj chlast, žádná zábava, žádný kočky - chápeš? No a jednoho krásnýho dne tam přijdou na tohohle svinskýho plukovníka, jak se cpe báječným žrádlem - Háky pečenýho masa, obrovský kusance, libovoučkový, křupavoučkový. . . Víš, co to bylo?“

Když mu to sebrali a podívali se na to, víš, co to bylo?“

„Ne,“ zavrtěl hlavou Drobeček. „Co to bylo?“ „Velbloud?“ plácl jsem nazdařbůh.

„Velbloud!“ Porta se opovržlivě zasmál. „Kočka to byla. . . pečená kočka, lidská kočka. . . Čínská lidská kočka. Zřejmě ji vzal na vyjížděku, ztratil apetýt na jednu věc a dostal apetýt na druhou. . . ‘Tak ji rozpáral a strčil na pekáč. Jak jednoduchý!’“

„Rád bych v té situaci viděl tebe,“ poznamenal jsem. „Úplně bys z toho zblblnul co říkáš? Chtěl bys ji sežrat a přeříznout zároveň . . .

Porta se zle zašklebil. Drobeček mi vytrhl koňak.

„Samý kecy. . . A já se nevychrápal svejch osm hodin. Když se nevychrápu svejch osm hodin, nemůžu pořádně dělat.“ Polkl pár doušků koňaku a otřel si ústa rukávem. „Proč ten parchant pitomá nemohl požádat, aby se přihlásili dobrovolníci, no řekni mi, proč? Vždycky se najde pár troubleů, co baže] po Železným kříži. Proč musel vyhmátnout zrovna nás? Co jsme mu udělali?“

„Nech toho fňukání!“ okřikl ho Porta. „Je to pro nás čest, takhle to musíš brát. Měl bys na to bejt hrdej

„Jo, kecy, kecy!“ ušklíbl se Drobeček. „Jenže já mám zrovna teď husí kůži, a není to proto, že by mi byla zima. . .

Ty nevíš, že tady někde maj nasazený ty svinský Sibiřany? Už se nemůžeš dočkat, až tě přitlučou hřebíkama ke stromu a udělaj si z tebe živej terč, jako to udělali tý hlídce od druhýho tankovýho pluku?“

„Nech toho!“ okřikl ho Porta. „Kolik je?“ Podíval jsem se na hodinky.

„Čtvrt na dvě.“ „Fajn. Jdem na to.“

Drobeček zaúpěl a zoufale sevřel prázdnou láhev od koňaku.

„Co kdybychom zůstali do rána tady a vymysleli si pro něj nějakou báchorku?“

Porta se otočil a sykl mu do ucha:

„Kdyby ty parchanti přišli na to, že jsme lhali, dostali bysme všichni provaz - jasný? Ted' hejbní kostrou a padej!“

Drobeček zíval a otráveně bručel, ale klopýtaně vstal.

Opuštěli jsme své linie a vplížili jsme se do země nikoho.

Bylo štěstí, že noc byla tak temná. I Drobečkova obrovitá postava se na tmavém pozadí ztrácela a Porta, který šel pár kroků před námi, jako by tam snad vůbec nebyl. Přesto jsme využívali všech možností ke krytí, plížili jsme se těsně kolem křovin a dávali jsme pozor, abychom se neprozradili žádným zvukem.

Když jsme se přiblížili k ruským liniím, zaslechl jsem kdesi vpravo slabé, téměř nepostřehnutelné cvaknutí. Zůstal jsem stát a našpicoval jsem uši. Zvuk se ozval znovu. Vypadalo to, jako když plynová maska cvakne o pažbu pušky. Porta se otočil a vrátil se o pár kroků směrem ke mně. Pohybem ruky mi přikázal, abych zalehl a zůstal dole; předal jsem pokyn Drobečkovi, který byl kousek za mnou. Padli jsme do sněhu a čekali jsme. Viděl jsem, jak se Porta krčí za keřem a zvedá samopal. Drobeček mě popadl za ruku.

„Co to ten idiot pitomej dělá?“ „Bůhví,“ zamumlal jsem.

„Jednou vystřelí a jsme všichni v hajzlu. . .

Několik metrů před námi se ze skupiny stromů vynořilo pět mohutných černých postav, které se v zástupu vydaly ve sněhu naším směrem. Byli to Rusové, ale na obávané Sibířany byli moc velcí, moc mohutní. Prošli těsně kolem nás. Slyšel jsem dusot jejich bot a křupání sněhu. Zadržel jsem dech a napadlo mě, jestli si nevšímnu našich stop, ale bohudíky byla tma jak v ranci. Šli dál, přímo přes naši cestu, a já cítil, jak si Drobeček vedle mě oddechl.

Sotva jsme se zvedli, Porta opět vypustil jeden ze svých obávaných větrů. Ostré prásknutí jako výstřel z pistole. Zvuk putoval tichým nočním vzduchem rychle a daleko, a já s Drobečkem jsme okamžitě zase padli do sněhu.

„Taková řacha!“ protestoval jsem. „Ještě jeden takovej a máme na krku celou Rudou armádu!“

„Nemůžu si pomoci,“ odpověděl důstojně Porta. „Takhle jsem udělanej. Vodjaktěživa. Stačí trocha rozrušení a hned mi to jde do střev.“

„Tak to sakra zkus nějak ovládnout!“ vyštěkl jsem bez sebemenší nálady brát jeho fyziologickou slabost s humorem.

„Je to jako rána z děla!“

„Strč si do prdele špunt,“ navrhl Drobeček.

„Tajná německá zbraň,“ poznamenal jsem kysele. „Lidská flaška šampaňskýho. . . Obrátí na nepřítele zadek a jedním prdem pobije celý pluky. . .

„Jen dejte prdeli šanci!“ zavrčel Porta.

Plížili jsme se dál k řece. Byli jsme téměř u ruských zákopů a museli jsme se teď plazit po loktech a po kolenou. Před sebou jsme viděli vystrčené nepřátelské samopaly; Porta se zachytil do ostnatého drátu, a zatímco jsme se ho snažili vysvobodit, dával průchod své fyziologické slabosti tak dlouho a tak hlasitě, že Drobeček ztratil nervy a hrozil, že mu podrízne krk, jestli toho nenechá. Musel jsem zabránit rozpoutání bitky a hrubě jsem na ně sykl, aby okamžitě zavřeli hubu.

Nakonec jsme ho z těch drátů vytrhli a téměř vzápětí jsme narazili na nepřátelskou dělostřeleckou baterii, kde od nás hlídka chtěla slyšet heslo. Ztuhli jsme a zděšeně jsme mlčeli.

Porta nakonec, protože ho nic lepšího nenapadlo, vykřikl cosi oplzlého. Hlídka obratem stejně oplzle odpověděla. Stáli jsme tam a čekali, kdy nás zastřelí, ale nic se nedělo. Buď měli Rusové ve zvyku používat sprostá hesla, nebo se hlídka natolik urazila, že se s námi už dál nebavila. Po několikavteřinovém váhání jsme vykročili dál do tmy a oni nám bez dalších dotazů dovolili projít.

O deset minut později jsme se už tísnili v hluboké, temné díře po vybuchlém dělostřeleckém granátu; Drobeček stínil jednou rukou baterku, zatímco já držel mapu. Porta olizoval konec krátké tužky a pracně do mapy zakresloval veškerá ruská postavení mezi bodem X a Jeršovkou. Náš úkol byl splněn. Teď už šlo jen o to, abychom se bezpečně vrátili do našich linií.

Chvilí jsme v jámě zůstali, nechali jsme kolovat poslední cigaretu, choulili jsme se do kabátů a poslouchali okolní ticho. Chvilími ho přerušila vzdálená dělostřelecká palba, ale z větší části byla noc klidná a nerušená. Přestalo sněžit a na obloze se protínaly paprsky světlometů. Nechtělo se nám odcházet z pohodlného hnízda, jenže plukovník nám dal šest hodin a navíc jsme se každopádně museli vrátit před svítáním, pokud jsme chtěli přežít.

Vydali jsme se tedy opět do zrádné noci. Nad hlavou jsme měli sametově černou oblohu a pod nohama čerstvě napadaný sníh, který tlumil veškeré zvuky; v kterémkoli okamžiku jsme mohli narazit na nepřátelskou hlídku a nikdy jsme se nemuseli dozvědět, co nás to vlastně zasáhlo. Nakonec jsme došli k místu, kde se cesta větvila. Po krátkém rozvažování jsme se pustili doprava, ale po necelých dvou kilometrech jsem se zastavil a váhavě se rozhlédl kolem sebe.

„Co je?“ zeptal se netrpělivě Porta. Zavrtěl jsem hlavou.

„Nejsem si jistý. . . Je to jen pocit, možná se mejlím, ale zdá se mi, že jdeme špatným směrem.“

„Ale prdlajs!“ prohlásil Porta. „Dívali jsme se do mapy, nebo ne?“

„Ovšem že jsme se dívali do mapy „Tak co má bejt?“

„Nevím,“ opakoval jsem. „Prostě se mi to NEZDÁ. . .“ Drobeček nervózně zašoupal nohama.

„Všechny tyhle pitomý cesty jsou úplně stejně pitomý, všechny nakonec vedou na pitomej hřbitov, tak už o tom přestaňte kecat a hněme sebou.“

Šli jsme dál. Nejistě jsme pokračovali ještě asi sto metrů a tentokrát se zastavil Porta. Zůstal stát, mnul si

oči a zíral před sebe.

„Hola, hola, hola,“ zabručel. „Bud mám vidění, nebo tu mapu zfalšovali. . . Jen klid, hošanci moji, nevěšte se mi takhle na sukně, uvidíte, že všechno nakonec dobře dopadne. . .“

„Co to žvaníš?“ přerušil ho Drobeček.

„Ničeho si nevšímej,“ odpověděl Porta. „Jen jsem prohrál krásnou skleněnou. . .“ Popadl Drobečka za ruku. „Vidíš tamhleten pitomej les?“

Podívali jsme se s Drobečkem směrem, kam ukazoval. Les se nedal přehlédnout. Drobeček přikývl.

„Jo, a co má bejt? Takovej jsem už viděl“

„Jenže tenhle jsi vidět nemohl. . . tenhle les tam není. Není na mapě, jasný? Neexistuje. . . Je to něco jako fata morgána.“ „Zadrž,“ vyzval jsem ho. „Dáme si voraz.“

Rozložili jsme mapu a posvítili si na ni baterkou. „Ten les je tam, kde má bejt,“ ujistil jsem je. „Vidíte? Šli jsme úplně blbou cestou. Tady, co se to větvilo, jsme měli jít doleva. Kdybysme bejvali šli doleva, byli bysme se dostali tady k té říčce. . . a ta by nás zavedla rovnou k našim liniím.“

„Tak co teď?“ chtěl vědět Drobeček.

„Hádej,“ odpověděl jsem a složil jsem mapu. „Jsme v řiti.“

„Chceš říct, že jsme zabloudili?“ dotíral Drobeček. „Dá se to tak říct,“ přikývl jsem.

Drobeček se obrátil nevěřícně na Portu.

„Ty jsi s náma zabloudil!“ vyčetl mu. „Ty vole jeden pitomej, tys nás zavedl bůhvíkam!“

„Věděl jsem, že jdeme špatně,“ přidal jsem se. „Říkal jsem vám, že se mi to nezdá.“

„Ztracený v úplný prdeli,“ hrozil se Drobeček. „Ty bys klidně ztratil i tu svou pitomou palici, jen kdybys k tomu měl aspoň trošinku šanci, co? Ty bys ztratil i koule, kdybys je neměl v pytlíku. Ty bys ztratil i . . .“

„Drž hubu a přestaň kňourat!“ sykl Porta. „Měl jsi možnost podívat se na mapu stejně jako my.“

„Co myslíte, že bude nejlepší?“ zeptal jsem se. „Můžeme se buďto vrátit na to rozcestí a začít znova, nebo se můžeme zkusit vrátit tudy.“

Nechali jsme Drobečka, aby se oddával své chmurné a znechucené náladě, dali jsme s Portou hlavy dohromady a studovali jsme mapu. Nakonec jsme se rozhodli pro les: čas běžel a stromy nám aspoň nabízely úkryt, kdybychom měli za svítání ještě někde bloudit.

„Ještě že mě, hošanci moji, máte s sebou,“ prohlásil Porta se svou obvyklou samolibostí. „Nikdy nevíte, jaký zajímavý informace můžeme tady v tom lese získat. Jen si představte, jak by se starej Hinka tvářil, kdyby se nám podařilo . . .“

„Dej si pohov!“ přerušil jsem ho naléhavě. „Mám pocit, že tu nejsme sami.“

Pár metrů před námi bylo mezi stromy vidět slabé světlo.

„Rusáci!“ špitl Drobeček. „Co budem dělat? Zdekujem se, nebo je vyřídíme?“

„Nejlíp bude, když se na to podíváme,“ usoudil Porta. „Abysme věděli, kolik jich je. Hinku by to mohlo zajímat.“

„K čertu s Hinkou,“ zamumlal Drobeček. Porta si ho nevšímal.

Lehce mě popostrčil.

„Svene, vem to doprava. Drobečku, doleva. Já jdu přímo dopředu. Za patnáct minut zase tady.“

S informacemi se vrátil Porta.

„Je to dobrý, tyhle zmáknem. Pokud jsem viděl, všichni chrápou, jako když je do vody hodí. Kousek dál stojí obrněnej transportér. Připadalo mí to jako nějaká radiostanice.“

„Doufám, že nenavrhuješ, abysme je šli vyřídít?“ Zděšeně jsem na něj pohlédl. „Jestli z toho pitomýho ótéčka trče] nějaký dráty, tak můžeš dát krk na to, že někde blízko bude štáb. A kde je štáb, tam jsou hlídky. A kde jsou hlídky, tam to smrdí.“

A

„A co má jako bejt?“ podivil se Porta. „Mě zajímá jen to vozítko „Ty chceš sebrat ten transportér?“

„Proč ne? Sebrat ho a zmizet s ním.“ „Jakým směrem?“

„Odkud jsme přišli. Máme dopravní prostředek a spoustu času.“

„A co ta dělostřelecká baterie, kterou jsme museli projít?“

Jednou jsme je voblbli, ale podruhé to nepůjde.“

„Pročpak ne? Jak to můžeš vědět? Když vidíš, jak kolem projíždí náš transportér, taky ho nezastavíš,

aby ses mrknul, jestli v něm neseďí náhodou nepřítel.“

Tohle tedy byla pravda. Znovu jsme se rozdělili a vydali jsme se ještě jednou na průzkum. Za dvacet minut jsme se opět sešli a vyměnili jsme si poznatky.

„Nic,“ oznámil Drobeček. „Pročesal jsem celej východní úsek.

Nic tam není.“

Porta se na něj podezíravě zadíval. „Seš si jistej?“

„Samolitr že si jsem jistej. Za co mě máš?“

„Za největšího vola u celý svinský roty!“ odsekl Porta.

Obrátil se ke mně. „No a co ty?“

„Kromě toho, že jsem málem zakopnul o čtyři chlapy, který spěj vedle vozu, jsem neviděl vůbec nic.“

„To není zlý,“ liboval si Porta. „Já našel dva, který chrápou ostošest ve stanu, a čtyry další, který si v bunkru dávaj do sosáku z nějaký flašky.“

„To je dohromady deset,“ konstatoval jsem. „A co se takhle vsadit, že zbytek praporu je nedaleko?“

„Dobrá, dobrá, nemusíš se hned posrat,“ prohlásil nevzrušeně Porta. „Už jsme byli v horší šlamastyce, než je tahle. A já si to vozítko nenechám vyklouznout z prstů. . . Vláčet se domů pěšky, když se můžem vrátit s plnou parádou? To si snad děláš srandu!“

„Tak do toho, začnem,“ přidal se Drobeček. „Postarám se o ty dva ve stanu.“

Znovu jsme se rozdělili a odpízlili jsme se zpátky mezi stany.

Když jsem se plazil k vozu s radiostanicí, jeden z mužů v bunkru vystrčil hlavu a vykřikl něco na ty čtyři, kteří spali na zemi vedle transportéru. Rázem vypuklo peklo. Ti čtyři se zvedli a vrhli se k radiostanici. Dřív než k ní doběhli, Porta hodil přes mýtinu svazek granátů a jim vybuchla zem pod nohama. O chvíli jsem uslyšel zlostné praskání samopalu odkudsi z lesa za našimi zády. Několik granátů vržených tím směrem a samopal utichl. Viděl jsem, jak se Drobeček blíží ke stanu. Z bunkru znělo štěkání vojenské pušky. Vytrhl jsem pojistku granátu a hodil jsem ho přes mýtinu. Stan vyletěl v plamenech do vzduchu. Porta postupoval k bunkru. Vybuchl granát a dva muži byli na místě mrtví. Další dva přežili bez zranění a vyklopýtali ven s rukama vysoko nad hlavou. Drobeček a já jsme je v mžiku svázali, zatímco Porta na nás vítězně pokřikoval z otevřeného transportéru:

„Co jsem vám povídal? Levou zadní! Jedno osobní autíčko a dva zajatci. . . Co víc si můžete přát?“

Náhle ho napadlo, co vlastně by si ještě mohl přát. Vyskočil z vozu a zapadl do bunkru. Vzápětí na nás zaječel, abychom ho následovali. Postrčili jsme zajatce před sebe a našli jsme Portu, jak už debužiruje na zbytcích vydatného jídla. S Drobečkem jsme mu horlivě pomohli vymést talíře a dopít láhev vodky, zatímco zajatci zachmuřeně přihlíželi.

„Hele, co je to za blbost?“ zeptal se Drobeček a zvedl jakousi aktovku. Vytáhl z ní štos papírů a s negramotným zájmem je studoval vzhůru nohama. „Co je to za čmáranice?“

Porta od něj papíry vzal a letmo si je prohlédl. „Dopisy,“ oznámil důležitě. „Telegramy. . . tajný dokumenty. . . Tady je vzkaz od nějakýho generála. Druhýmu generálovi.“ Zamračil se.

„Ten, co to odesílal, musí bejt docela velký zvíře. Počítám, že ten druhý bude jen ouchcapeček.“

„Jak jsi na to přišel?“ chtěl jsem vědět.

„To je jednoduchý. Přečti si, co tu píše. . . , Milý Steickere, navrhuji, abyste neprodleně vybral jednoho ze svých nejschopnějších štábních důstojníků a dal ho dopravit do Berlína, aby mohl führera informovat z první ruky o bezvýchodné situaci, ve které se nacházíme po ruském průlom u Kalče. Se srdečným pozdravem, Schmidt! „ Vítězoslavně se na mě podíval. „Už chápeš?“

„Jo. . . Jo, rozumím, co myslíš,“ přisvědčil jsem. „Já ne,“ ozval se okamžitě Drobeček.

Pokusili jsme se mu to vysvětlit. Jen skutečně velké zvíře - například polní maršál - může oslovit podřízeného , Milý Steickere` a podepsat se , Se srdečným pozdravem`. Ale jen zkus, aby podřízený uplatnil stejný postup při korespondenci s polním maršálem, a uvidíš, jak to s ním dopadne! Drobeček se poškrábal ve vlasech a řekl, že si to myslel, ale cosi ho zřejmě ještě trápilo, a já měl pocit, že jsme ho příliš nepřesvědčili.

„To je věc psychologie,“ vysvětloval mu vážně Porta. „Jo, ale. . .

„Poslechni si tohle,“ přerušil jsem ho. „Ti dva se asi moc nemilují, co myslíš?“

Přečetl jsem to nahlas:

PŘÍSNĚ TAJNĚ. Golumbijskaja, 16. 11. 42. Adresát: Gen. Seydlitz.

Je zapotřebí provést urychlenou reorganizaci těchto jednotek:

16. a 24. tankové divize, 3. pěší divize, 100. dělostřelecké, 76., 113. a 384. pěší divize. Proved'te laskavě bezodkladně! Heil Hitler!“

„Studený jak psí čumák,“ ohodnotil to Porta a zatajil dech.

„Moc ošklivá atmosféra. Jako by to vytesali nožem.“

„Poslyš,“ ozval se Drobeček, „já tomu nerozumím. Proč tády mele o šestnáctý? No?“ Vyvalil na nás oči. „To jsme. totiž my. To mluví o nás.“

„Zatraceně, von má pravdu!“ zvolal Porta a dal zase všechny papíry do aktovky. „Co dělá Ivan s našima dopisama?“ Pohrozil mlčícím zajatcům pěstí. „Co to děláte s cizíma dopisama?“

„Není divu, že nedostáváme žádnou poštu,“ vrčel Drobeček. „Ty parchanti museli šlohnout celej pytel.“ Porta pohlédl na zajatce a v oku se mu blýsklo. „Počítám, že bysme je snadno přiměli k řeči. Co vyna to? Nechte mě s nima pět minut. . .“

„Vykašli se na to,“ vyzval jsem ho a zvedl jsem se k odchodu.

„Teď se musíme soustředit na to, jak se vrátit k našim. Ty dopisy vezmem s sebou. Ať se s nima Hinka pobaví.“

Strčili jsme zajatce do vozu, uzavřeli jsme všechny pozorovací šterbiny a zamířili z lesa zpátky k rozcestí, kde jsme se původně dali špatným směrem. Na silnici bylo teď živěji.

Minuli jsme několik ruských konvojů, ale nikdo se nás nepokoušel zastavit. Na druhou stranu, když jsme se snažili proniknout zpátky do našich linií, Němci nám připravili horké přivítání.

„Parchanti pitomý!“ křičel Drobeček a začal otáčet kanonem.

„Koledujou si o malér, když se takhle chovaj!“ „O malér si koledujem my,“ namítl jsem a pevně se přidržel, protože vůz nadskočil a smýkl sebou. „Budeme mít kliku, jestli se vrátíme celí.“

Portovi se nějak podařilo projet bez úhony. S elegantním smykem zastavil přímo před velitelským stanovištěm, doslova u nohou plukovníka Hinky. Seskočil na zem a zsalutoval.

„Pane plukovníku, obergefreiter Joseph Porta podává hlášení.

Úkol úspěšně splněn.“

Hinka zíral s otevřenými ústy na obměňný transportér. „Kde se to tu sakra vzalo?“ Mávl rukou směrem k rudé hvězdě na věži.

„Co se to tu děje?“

„Nic, pane plukovníku.“ Porta odvrátil udivený pohled z Hinky k našemu vozidlu. „Vy myslíte ten transportér, pane plukovníku?“ Pokrčil rameny. „Měli jsme trochu zpoždění.

Potřebovali jsme ho, abysme se vrátili včas.“

„Kde jste to ale proboha sebrali?“ „No, to bylo takhle, pane plukovníku.“

Porta se neúspěšně snažil stát v pozoru a zároveň se poškrábat na zadku. Hinka netrpělivě mlaskl jazykem. „Tak co je? Čekám!“

„Byla to taková nehoda, skutečně. Víte, byli jsme v tom lese.

Víte sám, jaký jsou ruský lesy - kilometry a kilometry pitomejch lesů - a jak jsem povídal, měli jsme trochu zpoždění.“ Pohlédl letmo na transportér. „Prostě jsme na něj tak nějak narazili. Připadalo nám to jako dobrý nápad. . . jo, a mimochodem,“ dodal a opět se obrátil zpátky, „přivedli jsme dva zajatce, pane plukovníku. A hromadu pošty.“

„Pošty?“ vyštěkl Hinka. „Jaké pošty?“

„Německý pošty, pane plukovníku. Nejspíš nám ji šlohlí.

Myslím, jako ty zajatci.“

Hinka se zamračil.

„Neděláte si legraci, obergefreitere?“

„Ne, pane plukovníku.“ Porta pokynul hlavou Drobečkovi.

„Vytáhni je, ať se na ně pan plukovník podívá.“ Drobeček zajatce vytáhl ven a postrčil je před Hinku.

Jakýsi poručík s otevřenými ústy k nim přiskočil a rozvázal jim ruce.

„Můj bože!“ vydechl Hínka.

Jen stál a zíral na ně, div mu oči z důlků nevypadly. Porta si pyšně prohlížel zajatce od hlavy k patě. Spokojeně přikývl.

„Jsou úplně opravdický, pane plukovníku.“

Hínka si promnul oči. Zřejmě se projevila námaha z dlouhého, upřeného zírání. Začal jsem přemýšlet, jestli ten člověk už vůbec někdy nějakého Rusa viděl. Porta měl v tom směru zřejmě také pochybnosti.

„Úplně opravdický Rusové, pane plukovníku,“ prohlásil vážně.

„Úplně opravdický . . .

„Ano, ano,“ přerušil ho Hínka. Naposledy se podíval na zajatce a neochotně obrátil zrak na Portu.

„Řekněte mi, obergefreitere, uvědomujete si, jakou mají tihle muži hodnot?“

„Jsou to úplně opravdický Rusáci,“ začal Porta blekotat. Upřel na zajatce zlobný pohled. „Měli tuhle tašku s poštou, pane plukovníku. S NAŠf poštou. . . s NĚMECKOU poštou. . . Když jsem byl v Torgau, tak tohle byl vždycky moc vážnej přestupek, to teda jo. Šlohnout poštu. Chci říct, že byste mohl

. . .

„Obergefreitere!“ Hínkův hlas zahřměl. Porta na něj překvapeně vytřeštil oči.

„Ano, pane plukovníku?“

„Tihle - pánové - které jste zajali. . . Zřejmě si neuvědomujete, že jeden z nich je generálporučík a druhý plukovník!“

Na chvíli zavládlo nepříjemné mlčení. Viděl jsem, jak na Portově vyzáblém krku pomalu stoupá Adamovo jablko a jak pak s trhnutím padá opět dolů. Jako ve snu se obrátil na podpatku a zasalutoval. Drobeček ho pozoroval s ústy dokořán. Užasle pohlédl na zajatce - na generála, kterého kopl do slabin, a na plukovníka, kterému dal pěsti do žaludku - a pomalu zasalutoval i on.

Pokud jde o mě. . . Já jsem vůči žádnému z nich tělesné násilí nepoužil. Ani jsem jim nenadával. Jenom jsem jim svázel ruce, pohrozil jsem jim, že je zastřelím, a trochu jsem s nimi smýkal. . .

Tiše jsem stáhl hlavu mezi ramena a nikým nepovšimnut jsem se vytratil.

PŘISAHAME VAM, ADOLFE HITLERE, ČESTNÉ SLOVO DODRŽÍME.

AUGUST WILHELM, PRUSKÝ PRINC, 1933

SS obergruppenführer Reinhard Heydrich, šéf státní bezpečnosti RSHA, se rozhněvaně řítí chodbou domu č. 8 na Prinz Albrecht Strasse; nadával přitom všem, kdo se mu odvážíli zkřížit cestu. Doběhl ke své kanceláři, kopnutím otevřel dveře, prošel kolem udiveného pobočníka a popadl telefon.

„Schellenbergu! Okamžitě sem přijďte!“ Nečekal na odpověď a zase sluchátkem praštil. „Pane,“ osmělil se pobočník.

Heydrich ho ignoroval. Zmáčkł knoflík na psacím stole, hned vedle telefonu. Odezva nebyla okamžitá, a proto ho zmáčkł znovu a držel prst na tlačítku. V reproduktoru to zachraplalo a místností se rozlehl hrubý, skřehotavý hlas.

„Gruppenführer Müller, gestapo . . .

„Müllere! Co je s vámi? Probud'te se. Chci, abyste se ke mně okamžitě dostavil.“

Pobočník skousl ret mezi zuby a tiše vyklouzl z místnosti.

Heydrich se zabořil do svého koženého křesla, zkřížil nohy a začal bubnovat prsty do steh. Ozvalo se zaklepání na dveře.

Důstojník ve službě ohlásil příchod SS gruppenführera Müllera z gestapa a SS brigadenführera Schellenberga z bezpečnostní služby.

První vstoupil Schellenberg. Jako obvykle měl na sobě civilní oblečení, nenápadný šedý oblek. Za ním se cpal dovnitř gestapák Müller, celý horlivý a úzkostlivý; velký červený obličej na tlustém krku mu neohrabaně poskakoval nad uniformou. Bývalý pošťák z Mnichova se nikdy nenaučil oblékat se s elegancí vyžadovanou od německého důstojníka.

Schellenberg, uvolněný a usměvavý, pozdravil s lehkostí.

Müller ho dosti nemotorně následoval.

„Rád vás vidím, pánové,“ ozval se Heydrich z hloubi svého křesla. „Doufám, že jste se krásně vyspali!

Pro některé z nás to je přepych, který je nám odepřen, ale jsem rád, že vy si spánku užíváte, jak se patří. . . “ Přimhouřil oči a pohlédl na oba důstojníky. „Vy!“ vypálil náhle a ukázal rukou na Müllera. „Zatímco jste dneska ráno chrápal pod svou tlustou prošívanou dekou, tak já jsem stál u telefonu, do kterého si na druhém konci stěžoval führer. To nebylo moc příjemné, jak si možná umíte představit. Moje ranní projížďka se tím zpozdlila o víc než půl hodiny.“ Zhluboka se nadechl. „Führer byl velmi rozzlobený, Müllere. A svůj hněv si vybíjel na runě. . . na mně, rozumíte? Zdá se, že mám být osobně zodpovědný za vaše vyspávání! Vy si rochníte v posteli jako prase, zatímco mně kvůli vám führer vynadá. . . Povězte mi, Müllere, v kterou hodinu jste se dneska ráno ráčil objevit?“ Müller hlasitě polkl. „V půl devátý, obergruppenführere.“ „V půl deváté! Ted’ jste na gestapu, Müllere, ted’ už neroznášíte dopisy po mnichovských ulicích. Co si myslíte, že válka je? Zábavná projížďka? My si nemůžeme dovolit mít tady lidi, co se jen vezou, Müllere. Každý, kdo chrápe, zatímco ostatní pracují, je lehce postradatelný. . . V Mnichově i mimo něj je spousta jiných listonošů, kteří by si s velkou radostí sedli na vaši židli.“ Zdálo se, že Müllerův tlustý červený obličej každým okamžikem pukne jako přezrálé rajče. Podroušenou myslí mu prolétlo, že v Mnichově byl život skutečně mnohem jednodušší a šťastnější. Heydrichův hlas štekál dál. „Vojenská tajná služba zachytila telegram, který posílal belgický velvyslanec v Římě svému ministrovi zahraničních věcí. V tom telegramu, Müllere, mu posílá celé naše plány na invazi do Belgie a Holandska. Co mi na to povíte?“ V tento okamžik ho Schellenberg mírně přerušil. „Promiňte, obergruppenführere, ale o existenci toho telegramu už nějakou dobu víme. Ve skutečnosti, pokud si vzpomínám, jsme se poprvé o něm dozvěděli právě v den, kdy naše vojska překročila holandské hranice.“ Heydrich kývl hlavou směrem k Schellenbergovi. „Děkuju vám, brigadenführere. Byl jsem si toho vědom. Jestli ale dovolíte, je nebetyčný rozdíl mezi tím, jestli o tom ví vaše oddělení a jestli se o tom doslechne führer. . . Rozumíte mi?“ Schellenberg se usmál. „Naprosto, obergruppenführere. Promiňte, že jsem vás přerušil.“ Okamžik váhal. „Smím se zeptat, co s tím führer zamýšlí udělat?“ Heydrich lhostejně pokrčil ramenem. „Kdo ví? Na té straně telefonu je všechno vždycky obzvlášť přísně tajné, jak sám moc dobře víte. Führer má bezpochyby své plány, stejně jako je máme my.“ Heydrich znovu nelítostně zaútočil na Müllera. „Tak co? Co vy na to, pane Sherlocku Holmesi? Jaké máte informace o našem zrádcovském hnízdečku? Admirál Canaris velvyslanec Illrich von Hassel - starosta Goedler - generálmajor Oster- generál Beck. . . , abych jich jmenoval aspoň pár. Co mi o nich můžete říct?“ „Obergruppenführere . . . Müller ztěžka přešlapoval z nohy na nohu, nervózně zavíral a otvíral dlaně a celý se potil. „Prokristapána, zkuste chvíli stát klidně!“ vybafl na něj Heydrich. Šéf gestapa poslušně zkameněl. „Můžu vás ujistit, obergruppenführere, že moji muži tyto zrádce sledují ve dne v noci.“ „Všechny?“ „Všechny, obergruppenführere.“ „Hm. . .“ Heydrich se na chvíli zahleděl na své nehty. „A co sturmbannführer Axter z vaší sekce 111/2? Ten je také mezi těmi, kdo jsou nasazeni na sledování?“ „Ano,“ přisvědčil úzkostně Müller. „Ano, ano, samozřejmě! Všichni moji muži jsou vycvičení - všichni jsou informovaní - plně zajišťuju . . . “ „Přesně tak,“ přikývl Heydrich. „Vratme se ale k tomuhle Axterovi. Bezpochyby od něj dostáváte denní hlášení?“ „Ehm - ano,“ přitakal mnohem opatrněji Müller. „Ano, dostávám. Všichni moji muži mají pokyny . . . “ „Takže se vám v posledních čtyřiaadvaceti hodinách ozval?“ „Ehm - ne.“ Müller nešťastně zavrtěl hlavou a opět si začal mnout ruce. „Ne, abych řekl pravdu, neozval,

obergruppenführere. Ale ten chlap za to bude potrestaný!

Osobně na to dohlídnou! Takový chování je zcela neobvyklý, moji muži jsou vždycky naprosto dochvilný, naprosto perfektní, naprosto . . .

„Vůbec o tom nepochybuji,“ přisvědčil Heydrich. „Obávám se ale, že toho lotra Axtera už potrestat nelze. Včera v noci ho zabili v Morellenschlucht a jeho mrtvolu zlikvidovali.“

„Ale . . .

„Ten člověk byl špion,“ přerušil ho úsečně Heydrich. „To jste si ho nikdy neproověřil? To vás nenapadlo, když někdo slouží dva roky u Führera a pak se najednou dá do služeb gestapa, že by si zasloužil, abyste si ho trochu prověřil?“

„Všechny svoje muže vždycky prověřuju, obergruppenführere . . .

„Zřejmě ne dost dobře. Doporučuju vám, abyste se v budoucnu staral o své věci sám. Nemůžete čekat, že vám budu pořád dělat chůvu. . . Zatím ponechám na vás, abyste zodpověděl všechny nepříjemné otázky, které se můžou objevit v souvislosti se smrtí toho muže. Myslíte si, že vám lze svěřit aspoň tohle?“

„Ano, obergruppenführere, nechte to na mně, vyřídím to k vaší naprosté spokojenosti.“

„Doufáme. . . A teď k té záležitosti v Římě. Povězte mi, co o tom víte. Jako šéf gestapa snad máte nejnovější informace, ne?“

„Ano. Takže . . .“ Müller přiložil ruku k ústům a stiskl ukazováček mezi zuby, zatímco hledal slova.

„Ano. Takže, my jsme samozřejmě o tom telegramu věděli. A znali jsme agenta, který tu informaci Belgičanům prodal . . .

„Skutečně?“ zaradoval se Heydrich. „To vám gratuluji, Müllere.

Co jste s tím udělali?“

„Hm - naneštěstí - nedokázali jsme toho moc zjistit, dokud nebylo příliš pozdě. Ten agent je už ale mimo hru. Nemusíte si dělat starosti, obergruppenführere. Skutečně ne!“

„Vaši muži se o něj postarali? Dopřavili ho sem k výslechu?“

„Ne. . . Ne tak úplně. . . Jde o to,“ svěřil se v jakémsi záchvatu Müller, „že ten muž zahynul při autonehodě na Via Veneto!“

„Rozumím.“ „Udělalí jsme, co jsme mohli. To byla stěží naše chyba, že šel přes ulici a nerozhlídl se . . .

„Moment.“ Heydrich zvedl štíhlou, pěkně tvarovanou ruku.

„Říkáte, že agenta jste vyřídili. Mě ale zajímá, jestli jste také vyřídili agentův kontakt!“

Müller otevřel ústa, aby odpověděl, ale Heydrich pokračoval.

„Očividně nevyřídili. To tedy musím na všechno myslet já?“

Pronikavě se zahleděl na nešťastného Müllera, pak obrátil zrak na Schellenberga, který naslouchal celému výstupu s nevzpytatelným úsměvem na rtech. „Myslím, že od této chvíle bude asi dobré zvlášť pečlivě dohlížet na našeho přítele admirála Canarise. Dnes ráno jsem slyšel, že mu Führer svěřil úkol najít v našem středu zrádce. . . především muže, který agentovi prodal onu informaci. . .“

„Směšné!“ zamumlal Schellenberg.

„Člověka napadá,“ přikývl Heydrich, „že se to nebezpečně podobá tomu, jako když někdo pověří vlka, aby mu hlídal ovce, ovšem takhle to je, pánové. . . Využijme ale té příležitosti, jak jen to bude možné.“

Usmál se sevřenými rty. Schellenberg zavrtěl hlavou.

„Canarisi“ opakoval, jako by tomu pořád nemohl uvěřit.

„Canaris,“ potvrdil Heydrich. „Zrovna on. . . Napadlo mě, brigadenführere, vzhledem k tonu, že máte s admirálem dobré vztahy, bylo by možná dobré, co kdybyste mu - ehm - předhodil pár vybraných canců, aby je postoupil Führerovi? Nemohli bychom mu třeba, velmi diskrétně, dodat pár asistentů z vašeho oddělení? Například v sekci IV/2B máte sekretářku. . . provdanou za důstojníka, který má bratra v Anglii. To by se možná dobře hodilo. . . Chápete, co mám na mysli?“

Schellenberg vážně přikývl.

„A zároveň,“ pokračoval Heydrich, „musíme přirozeně udělat vše, co je v našich silách, abychom admirálovi pomohli dopadnout zrádce. To je vaše parketa, Müllere. Ještě nějaká další neschopnost vašeho oddělení a můžete se připravit na to, že zase začnete šlapat mnichovské ulice s poštáčkou brašnou přes rameno. . . Vyjádřil jsem se dost jasně?“

Čtyři BOJ O KRASNYJ OKTJABR O několik dní později jsme zaujali postavení severovýchodně od Stalingradu, před rozlehlými ocelárnami Krasnyj Okt'jabr. Tato oblast byla už po několik měsíců svědkem mnoha srážek mezi německými a ruskými vojsky. V ocelárnách se držely dva nepřátelské pluky, které stále nebylo možné vypudit. Továrna sama se proměnila ve změt' pokroucených travers a rozvalených cihlových zdí. Německé dělostřelectvo opakovaným bombardováním proměnilo zdi v rozvaliny a všude ve vzduchu bylo cítit pach smrti a zkázy - směs cihelného prachu a spálených lidských těl. Rozvaliny byly plné krysy. Krysy byly velké a drzé; dosahovaly velikosti obrovitých kocourů a nikoho se nebály. My jsme z nich byli naproti tomu zcela zděšení. Podle Heideho bylo jen otázkou času, kdy tu vypukne mor. Kdykoli jsme ty odporné tvory spatřili, házeli jsme mezi ně granáty. K čertu s výzvami, abychom šetřili municí: krysy roznášející mor byly každopádně horší než Rusové!

Byli jsme tu asi týden, když jednou ráno zavolali Dědka k veliteli roty kapitánu Schwanovi. Nějakou dobu byl pryč a my jsme zatím seděli a našťavaně remcali, protože jsme v tom neviděli nic dobrého.

„Jenom si trochu vyšlápnete kolem nepřátelských linií a mrknete se, jak to tam chodí, kamaráde!“ Porta se od vrátil a znechuceně si odplívl. „Doprčic, copak to musíme bejt pokaždý my?“

„Teď by měl přijít na řadu někdo jinej,“ poznamenal farizejsky Gregor. „Je načase, aby vybrali zase někoho jinýho.“

„Z koho si tu děláš srandičky?“ zeptal jsem se. „Kdo to posledně odskákal a musel jít zjistit, co maj ty zatracený Rusáci za lubem? Pokud se nemýlím, tak tys to nebyl!“

„Jo, a kdo přitáhl za flígr toho pochcanýho generála?“ poškleboval se Gregor.

V tu chvíli se Dědek vrátil. Zachmuřeně pokynul Heidemu, a zatímco spolu poodešli, my ostatní jsme zmlkli. Špicovali jsme uši a zcela nestydatě jsme se pokoušeli vyslechnout, co si říkají.

„Tak nám vyklop to nejhorší,“ vyzval ho Heide. „Chtějí od nás, abysme se do toho pustili sami a dobyli Moskvu bez cizí pomoci?“

„Něco podobnýho,“ přisvědčil Dědek. „Jde o ten svinskej bunkr před ocelárnama. Ten, co je příčinou všech trablů.“

„Co je s ním?“ „Musí zmizet.“ Heide se odmlčel.

„Jak to myslíš, že musí zmizet? Chceš snad říct, že ho máme zlikvidovat?“

„Zhruba asi tak to stojí,“ přikývl Dědek téměř omluvně. Porta se vztekale a zamračeně zašklebil a obrátil se k nám ostatním.

„Co jsem vám kruci říkal?“ zasyčel.

„Jak?“ zeptal se chladně Heide. „Jak máme doprčic ten svinskej velkej bunkr zlikvidovat?“

„Máš k němu vzít svý družstvo, zatímco my vás budeme krejt palbou ze samopalů. Jakmile se dostanete na úpatí bunkru, nasypete střelnou dovnitř co nejvíc granátů, sednete si na zadek a počkáte, až to řachne. . . Dostanete taky pět magnetickéjch náloží na dveře. Jasný?“

Z pohledu na Heideho tvář jsme vytušili, že to zdaleka jasné není. Plně jsme ho chápali.

„Dveře?“ opakoval strnule.

„Jo, dveře. . . to je to, co se otvírá a zavírá. . . Jasný?“ „Ne,“ odpověděl Heide. „Fakticky ne.“ Upřel na Dědka mrazivý pohled.

„Takhle pitomou krávovinu jsem jaktěživ neslyšel! Jak máme krucinál nacpat granáty do těch pitomejch střelen, když jsou skoro dva metry nad hlavou? Dej nám nějaý žebříky a pak to můžem risknout, ale nejsme přece žádný blbý akrobati!“

„To je váš problém,“ odbyl ho Dědek. „Jak to uděláte, to závisí jen na vás. Já jenom předávám rozkaz: Jděte tam a vyhodte ten bunkr do vzduchu.“

Oba muži zůstali na chvíli nehybně stát a upírali na sebe zlobné pohledy. Pak Heide krátce zaklel, otočil se na podpatku a vrátil se k nám. Viděli jsme, že nemůžeme nic dělat, stejně jako jsme věděli, že Dědek už předtím proti nesmyslnosti takového rozkazu protestoval.

„Dobrá, druhý družstvo, za mnou!“

Heide si hodil samopal na rameno, pohodil hlavou a s pevně sevřenými rty vykročil, aniž se ohlédl zpět. Chopili jsme se zbraní a spěchali jsme za ním po někdejší silnici, která se nyní proměnila v hrůznou změt rozbořených domů, vyhořelých motorových vozidel a tanků, kráterů po bombách, hromad sutí a

pozůstatků lidských těl. Mrtvoly, které se tam všude povalovaly, byly mrtvoly civilistů, nikoli vojáků. Všechny byly příšerně zohavené. V kýblu s vodou plavala useknutá dětská hlava. Oči stále zíraly v nevidoucím ohromení k nebesům. Klopýtal jsem v ruinách a před očima mi stále poskakoval obrázek té hlavy. Teprve když jsem šlápl rovnou do tlejících pozůstatků lidského torza, začal jsem myslet na něco jiného.

Pár metrů přede mnou se Porta náhle zastavil a křikl na Heideho.

„Hej! Našel jsem ideální místo!“ Heide se rozhlédl kolem sebe.

„Co to krucinál žvaníš?“

Došel jsem k Portovi a viděl jsem, že objevil jámu po výbuchu granátu, zčásti přikrytou zřícenými trámy a betonem.

„Tady můžu postavit kulomet,“ prohlásil Porta a hned to také udělal. „Nejlepší místo, z kterýho vás můžu maximálně krejt.“

„Zapomeň na to!“ zařval Heide a překulil se k nám. „Seber ten krám a hejbni kostrou! Tady velím já! Zastavíš se, až ti rozkážu, a do té doby . . .

V tu chvíli nás z bunkru zahlédli a zahájili palbu. Heide nám přistál na hlavě a společně jsme zapadli do Portovy jámy.

„Vidíš, co myslím?“ pokračoval Porta. „Je to ideální místo.“

Heide se napřímil a uhladil si polní uniformu.

„Máš dvě vteřiny na to, abys vypadnul,“ oznámil úsečně Portovi. „Jestli do té doby nevypadneš, dám tě do hlášení.“

„Dělej si, co chceš,“ odpověděl vesele Porta. „Já se ani nehnu.“

„Rotmistře!“

Byl to hlas kapitána Schwana. Vykoukli jsme ven a viděli jsme, jak k nám běží v mračnu prachu. Heide a já jsme se vyhrabali z jámy. Porta se vrátil ke kulometu.

„Na co čekáte?“ zasípal Schwan.

Heide vrhl zlý pohled na Portu a otevřel ústa ke stížnosti, jenže nebyl dost rychlý: Porta se ozval dřív.

Řízně zasalutoval a ukázal na kulomet.

„Všechno připravený, pane kapitáne, k poskytnutí krycí palby.“

„Dobře, moc dobře.“ Schwan Portovi souhlasně přikývl a obrátil se k Heidemu. „Tak jděte, rotmistře!“

Heide neměl na vybranou.

Se vztekem a nenávistí v očích vyběhl ven a divoce klopýtal rumišťem; byl natolik rozezlený, že si vůbec nevšiml svištících střel z kanonu ani kulek, které na nás z bunkru přšely.

A protože Heide vyrazil vpřed, nám teď nezbývalo než ho následovat. Vyběhl jsem za ním s Gregorem a Ponzem, který nešťastně klopýtal po mém boku. Ponz býval lodním dělostřelcem a k naší rotě nastoupil teprve nedávno, po katastrofické příhodě na Donu, kdy přežil potopení lodi jako jediný z celé posádky. Běželi jsme vedle sebe, všude kolem nás dopadaly dělostřelecké granáty a Ponz na mě zoufale koulel očima.

Šlo o to, abychom se dostali k bunkru, dřív než nás zaměří.

Zakopl jsem o hromadu cihel, zvedl jsem se, znovu jsem se vrhl vpřed, opět jsem upadl a zase jsem se postavil. Náhle jsem pocítil křeč v boku, levou plící mi pronikla bodavá bolest, srdce mi zoufale bubnovalo do žeber a v uších mi bouřila pulzující krev. Upadl jsem potřetí a zůstal jsem ležet ve sněhu; kňučel jsem a snažil jsem se popadnout dech. Teď jsme byli už skoro u bunkru. Už jen ten poslední skok. . . Do žeber mě nakopla jakási bota. Nemilosrdně kopala znovu a znovu. Do ucha mi zaječel šílený hlas.

„Zvedni se, ty ukňučená kryso! Vstaň, nebo tě odprásknu!“

„Nech mě bejt, já nemůžu!“

Ten hysterický řev, to byl můj vlastní hlas. Téměř jsem ho nepoznal. Heide mě udeřil pažbou samopalu do ucha. „Vstaň a skoč, nebo tě na místě odprásknu!“

Portův kulomet zaburácel a bunkr pokropily kulky, zasekávající se do jeho stěn. Porta to s kulometem uměl. Na Portu se člověk mohl spolehnout.

Skrčil jsem se a připravil se ke skoku. Nechtělo se mi skočit, byl jsem k smrti vyděšený, věděl jsem, že

to nedokážu, protože vzduch mezi námi a bunkrem patřil jen kulkám. Jediná potíž byla v tom, že jsem byl ještě vyděšenější než Heide. Heide byl fanatik a navíc naprostý sadista, a když řekl, že mě zastřelí, myslel to vážně. Na druhou stranu. . .

„Pohyb!“ Nabral mě samopalem do žeber. Vzlykal jsem strachy, ale napjal jsem svaly a vrhl jsem se do prostoru zahuštěného kulkami. Byl jsem za příkopem jako první, ale téměř v téže vteřině, kdy jsem dopadl, byli tam ostatní za mnou. Po mém boku byl Ponz s pytlím granátů. Vydával podivné naříkavé zvuky. Mně samotnému se nervy náhle zklidnily; letmo jsem na Ponze pohlédl a viděl jsem, že je v takovém stavu, v jaké jsem byl já na druhé straně příkopu.

„Dělej si, co chceš!“ řekl naříkavě Heidemu. „Moje válka končí tady v té škarpe! Do prdele s führerem, do prdele s vlastní a do prdele s celým reichem!“

„A do prdele s námořnictvem!“ zařval Heide. Stáli a vztekale na sebe zírali v moři kulek, za rachocení kulometu a za ohlušujících výbuchů dělostřeleckých granátů. Pohlédl jsem nahoru na otlučené zdi oceláren a pomalu jsem si uvědomil, co to bude znamenat, jestli továrna padne. Ten závod byl Stalinovou pýchou. Až padne Rudý říjen, co mu ještě zbyde?

Náhle jsem si všiml, že Heide nechal Ponze Ponzem, a teď přiskoky stoupá po svahu k bunkru. Tohle byl asi dosud nejnebezpečnější okamžik. Svah byl příkrý, pokrytý sněhem a nacházel se pod křížovou palbou nepřítele. Pozoroval jsem Heideho a viděl jsem, jak skáče do bezpečí na úpatí bunkru a jak se tam vítězně krčí. Aspoň jeden z nás to dokázal! Obrátil jsem se k roztřesenému námořníkovi.

„Tak jdeš, nebo ne?“ „Vylíží si kapsu!“

Víc neřekl. Pokrčil jsem rameny a vrhl jsem se na svah. Přes cestu mi svištěly kulky a mizely ve sněhu všude kolem mě. Se sípáním jsem se skulil do stínu velkého bunkru. Jeho mohutné betonové zdi se nad námi hrozivě tyčily. Ti uvnitř se musí cítit tak bezpečně, zatímco my, hádající se postavičky venku, jsme byli tak maličcí a nechránění, tak poměrně bezmocní. . .

Přitiskl jsem se pevně k úpatí, abych se ocitl v úkrytu před okolní bouří.

„Co je s tebou?“ poškleboval se mi Heide. „Máš nahnáno, co?“

„Nejsem jedinej,“ houkl jsem. „Tohle byl úplně praštěnej nápad!“

Heide natáhl ruku.

„Na tom nesejde. Kde máš granáty?“

„Co já vím,“ odpověděl jsem. „Nemám za úkol je tahat. Nejsem žádnéj mezek.“

„Kdo je teda sakra má?“ Náhle jsem si vzpomněl.

„On.“ Ukázal jsem dolů, kde se Ponz pořád ještě krčil strachy v příkopu. „On je má.“

Heide vypadal užasle.

„Chceš říct, že sem vylezl bez jedinýho pitomýho granátu?“

„Chceš říct, že ty ne?“ opáčil jsem. „Já nemám za úkol tahat granáty!“

„A já taky ne! Dostal je on, je na něm, aby je sem přinesl!“

„Do hajzlu!“ vykřikl zuřivě Heide. Popadl mě za límec a zatřásl se mnou. „Ted' půjdeš okamžitě zpátky a přineseš je! Co bysme tu kruci dělali bez granátů?“ Vyškubl jsem se mu.

„Ať si ty krámy přitáhne někdo jinej!“

„Řekl jsem ty!“ zařval Heide. „Jsi u nás nejlepší s granátama a já ti dávám rozkaz, abys šel dolů a přinesl je!“ „A já ti říkám, aby ses šel vycpat!“ zařval jsem na něj já. Mávl jsem rukou k vyděšenému námořníkovi. „Proč je sem nemůže přinést on? Nebudu riskovat krk, abych celou tu cestu dolů a nahoru podnikal znovu. To si asi děláš blbý srandičky!“

Heide na mě pohlédl s šílenou nechutí, pak se prudce obrátil a křikl dolů na Ponze.

„Hej! Ty tam! Ponci nebo jak se jmenuješ. . . Vylez z té díry!“

Námořník se stáhl ještě hlouběji do příkopu a Heide na něj zahájil palbu. Účinek byl okamžitý. Muž byl jedním skokem na kopci vedle nás. Bez granátů. . . V té úzkosti je nechal v příkopu. Heide zakvílel vzteky a nakopl ho tak, že se Ponz zase skutálel ze svahu dolů.

„Koukej sem ty granáty přitáhnout, a to ihned!“ Ponz ležel v příkopu a naříkavě vyrážel:

„Ty jsi na mě střílel! Mohl jsi mě zabít. . .“

„To jsem taky chtěl! Bohužel jsem se netrefil, zkusím to znovu. . .“

Mezitím se k nám připlížili Gregor s Legionářem. Když Heide začal střílet, Ponz divoce vykřikl a

vyhopkal do kopce; po tvářích se mu přitom kutálely slzy a u boku se mu kymácel pytel s granáty. Chňaplí jsme po nich a začali jsme horečně vyrábět vlastnoruční bomby: svazek čtyř granátů upevněný k láhvi s benzinem.

„Tak do toho, Svene.“ Heide ukázal na nejbližší střílnu; zdálo se mi, že ji mám pět kilometrů nad hlavou.

„Budu tě krejt a ty to tam nacpeš.“

„Cože, já?“ zeptal jsem se zděšeně. Heide na mě pohlédl.

„Řekl jsem, že ty, nebo neřekl?“

„Jo, ale jak to mám krucinál udělat?“

„Mě se neptej,“ odpověděl lhostejně Heide. „Já jsem si to nevymyslel, já musím jen zajistit, aby se to provedlo.“

Podíval jsem se nahoru ke střílně. Byla dobré tři metry nad zemí.

„Ty jsi expert,“ prohlásil Gregor. „S granátama jsi byl vždycky jednička.“

Nenávistně jsem na něj pohlédl. Heide mi pokynul hlavou a já neochotně vystoupil z úkrytu. Jakýsi kulometčík usazený vysoko za jednou tovární zdí mě okamžitě začal zasypávat kulkami.

Všude kolem mě to bzučelo jako roj žádostivých vos. Zamířil jsem, odhalil jsem celou hrud' palbě, zapažil jsem a hodil granáty nahoru ke střílně. . . Neměl jsem v paži dostatečnou sílu. Úhel byl špatný.

Bomba narazila na zeď asi půl metru pod střílnou a sklouzla na zem, přímo nám pod nohy. Skoro jsem si neuvědomil, že se Heide na mě vrhl a srazil mě k zemi, do bezpečí, zatímco to bouchlo. Tlaková vlna při výbuchu mi málem utrhla paži. Chvilí jsem se kochal tou nadějí, ale když jsem si na paži sáhl, ukázalo se, že ještě pořád patří k mému tělu.

„Ty idiote pitomej!“ zavrčel Heide. „Ted' nás zmerčili!“

Naštvaně jsem si sedl na zem a masíroval jsem si rameno. Heide do mě kopl.

„Vztyk!“ Pokynul mi, abych vstal. „Existuje jediná možnost.

Stoupneš si mi na ramena a pak to nacpeš do té díry.“

Zděšeně jsem na něj zíral. Heide byl šílený. Naprosto šílený.

Vždycky jsem si to tak trochu myslel.

„Jdem na to!“ Luskal na mě prsty, jako bych byl cvičený pes.

„Ať to máme z krku.“

Za úkrytem u zdi bunkru stále zuřily běsy. Navzdory Portově neutuchající přesné palbě z kulometu ruské zbraně stále neumlkaly.

„Koukni,“ pokusil jsem se rozumně domluvit s dábelským Heidem, „myslím, že by na to měl jít někdo jinej. Skoro mi to urvalo ruku a já nemám . . .

„Lháři!“ Heide mě popadl za zraněné rameno a zvedl mě na nohy.

Vpravo ode mě dopadaly rozžhavené jazýčky střel. Heide mě začal fackovat, až jsem z toho byl napůl omámený, pak o krok ustoupil a propletl si prsty obou rukou.

„Tak jedem! Šoupni sem nohu a lez nahoru!“

Neměl jsem na vybranou. V téhle zatracené válce člověk nikdy neměl na vybranou. Heide byl silnější než já, a kdybych odmítl uposlechnout jeho idiotské rozkazy, bez mrknutí oka by mě zabil. A nikdo by mu to neměl za zlé. Beznadějně jsem se rozhlédl po ostatních. Ponz se opíral o zeď a kňučel. Gregor na mě upíral zlý, útočný pohled. Jen Legionář na mě trochu povzbudivě mrkl a pousmál se.

Polkl jsem hořkou tekutinu, která mi stoupla do úst, položil jsem nohu do Heideho dlaní a vyšvihl jsem se mu na ramena.

Gregor mi podal nahoru granáty. Pak Heide ustoupil několik kroků do nepřátelské palby a já se natáhl ke střílně. Když jsem ale strkal granáty dovnitř, objevila se pažba pušky a opět je vystrčila ven. . . Ztratil jsem rovnováhu, chytil jsem se Heideho za hlavu a spadl jsem i s ním. Ve sněhové metelici jsme se spolu skutáleli po svahu do příkopu.

„Tos udělal schválně!“ ječel Heide. „Ty zavšivenej srabe, za tohle tě nechám zastřelit!“

Trhl jsem hlavou a spatřil jsem jeho zarudlé oči, žhnoucí touhou po vraždě. Viděl jsem jeho odhrnuté rty a pod nimi vyceněné ostré bílé zuby, viděl jsem kapičky pěny v koutcích jeho úst. Pak jsem zahlédl záblesk kovu v jeho ruce a už jsem se nezdržoval žádným dohadováním. Vyskočil jsem z příkopu a přískoky jsem běžel po tom prokletém svahu zase nahoru; Heide za mnou a vyl přitom jako vlk. Bez

dechu jsem padl mezi Gregora a Legionáře, zatímco ode zdi nad mou hlavou se odrazil Heideho nůž. Heide se zastavil uprostřed palby v polovině svahu. Kulky mu doslova holily strniště na tvářích. Zvedl pěst a zahrozil nedobytnému bunkru.

„Jen počkejte, vy parchanti! Však já vás dostanu!“ Vrhł se prudce ke zdi a v záchvatu vzteku vyběhl téměř do její poloviny. Sípavě padl zády do sněhu, opět se zvedl a podnikl druhý zuřivý útok. Nějakým zázrakem našel oporu pro nohu.

Cihla, která se maličko uvolnila a kousíček vyčnívala, šílenému Heidemu stačila. Oběma rukama se vytáhl nahoru a popadl hlaveň pušky, která čouhala ven. Na šňůře kolem krku měl pověšenou minu. Kdyby byl uklouzl a nešťastnou náhodou uvolnil spouštěcí mechanismus, bylo by ho to roztrhalo na kusy.

„Šílenec,“ prohlásil stručně Gregor. „Je to pitomej nácek!“ dodal jsem.

Legionář zíral nahoru a s nevěřícím obdivem vrtěl hlavou.

„Je šílenej i nácek,“ souhlasil, „ale přesto je to zatraceně dobrej voják.“

Heide si uvolnil jednu paži a přetáhl si šňůru přes hla vu. Druhou rukou stále držel tu pušku. Teď prohnul tělo a opřel se podrážkami o zeď. Velmi klidně a chladnokrevně prostrčil těžkou minu střelnou. V příštím okamžiku už byl zase na zemi u našich nohou; okamžitě vyskočil, dal se do běhu a ječel na nás, ať utíkáme za ním.

Vyrazili jsme opačným směrem, a sotva jsme se ocitli za rohem bunkru, dveře se rozlítly a ven se vypotácela zkrvavená postava. Legionář jediným rychlým pohybem udeřil muže samopalem do obličeje, vrazil mu koleno do břicha, odhodil ho stranou a spolu s Gregorem a se mnou vběhl do bunkru. Skrčili jsme se v koutě mezi bednami s municí. Kdesi nad námi, v dalším patře, znělo neustálé dunění těžkých zbraní.

„Hej, ty!“ Gregor kývl na Ponze, který se objevil ve dveřích.

„Běž najít Heideho a řekni mu, že jsme vevnitř! A hod' sebou, nebo sem začne šoupat další miny. . .

Šílenej je na to dost!“

„Ach jo, když teda musím.“

Ponz se celý nešťastný otočil, udělal krok a narazil přímo do Heideho. Zděšeně vyjekl a pokusil se mu vyhnout. Heide ho strčil k nám dovnitř.

„Co se děje? Proč už nejste nahoře a nestřílíte Rusáky?“ Zle se rozhlížel a pohledem si vybral ke zvláštnímu potrestání právě mě. „Dřepět s palcem v hubě a nemyslet! To se moc daleko nedostaneš!“ Vrazil mi prst do prsou. „Chceš bejt důstojník?“

Tak jo: ukaž nám, z jakýho seš těsta. Vylez po tom mizerným žebříku a trochu se rozhlídni!“

Tentokrát jsem neprotestoval. Vyběhl jsem po žebříku jako veverka, nadzvedl jsem maličko poklop a rozhlédl jsem se. Ze všech stran mě obklopovali spící Rusové. Na přilbách jsem viděl obávaná písmena NKVD. To mi stačilo až nad hlavu.

Uzavřel jsem poklop a seběhl jsem po žebříku dolů. Heide mě čekal s rukama v bok.

„Tak co je? Žádný střelení jsem neslyšel! Co se stalo? Jenom jsi pozdravil a honem ses zas vrátil?“

Divoce jsem ukázal nahoru.

„NKVD,“ sykl jsem. „Jsou jich tam tisíce!“

Heide se zamračil. Popadl hrst granátů, odjistil je, odstrčil mě stranou a vyběhl po žebříku nahoru.

Poklop dunivě odletěl, granáty padly dovnitř a Heide byl dole ještě rychleji, než byl předtím nahoře. Za pár vteřin se ozvala série výbuchů. Počkali jsme, až dozní, a pak se ozval Heide.

„Tak fajn, jde se nahoru.“

Tentokrát vyrazil jako první Legionář. Preventivně pokropil celý prostor kulkami, a teprve pak jsme prolezli dovnitř my; zdálo se, že tam není po životě ani památky. Heideho granáty odvedly svou práci. Vypadalo to tam jako u řezníka, samá krev a kusy masa.

Stáli jsme na prahu a já si uvědomil, že po mé levici se cosi opatrně hýbe. Otočil jsem se právě včas, abych spatřil příkrčeného ruského poručíka s namířeným těžkým revolverem.

Uskočil jsem stranou a kulka mi škrábala přilbu. Zároveň vystřelil i Gregor, muž padl naznak a obličej se mu proměnil v červenou, beztvářou kaši. Na jiném místě se zvedla ruka, aby hodila granát, ale Legionář zasáhl bajonetem. Ti muži byli ranění, ale my se museli brodit krví, pátrat po známkách života a ničít je, kdykoli jsme na ně narazili. Sibiřan bude bojovat až do smrti. Kdysi jsme byli svědky toho, jak raněný

Sibiřan ustřelil hlavu jednomu z našich, který se k němu skláněl, aby mu dal napít vody. Od toho dne jsme nic neriskovali.

Když jsem jako první stoupal po žebříku do dalšího patra, poklop nad mou hlavou se opatrně nadzdvihl a v otvoru se objevil obrovský obličej s mongolskými rysy. Hrůzou jsem ztuhl a přitiskl jsem se ke zdi. Obličej se nehýbal, jen šikmé oči se zúžily zděšeným údivem, když viděly, co to stoupá po žebříku. Několik vteřin jsme na sebe pouze upřeně zírali, pak mi pravá paže samovolně vystřelila nahoru a prsty se zabořily hluboko do mužova širokého chřípí. Trhnutím jsem ho stáhl přes okraj otvoru. Dopadl dolů na podlahu, kde na něj čekal Heide.

Ted' nebyl čas na pomalé a opatrné stoupaní. Nad námi se ozývaly ohlasy zběsilé činnosti, a tak jsem prohodil otvorem pár granátů a hned jsem se vrhl zase dolů. Granáty vybuchly, dřív než jsem dopadl na podlahu, tlaková vlna mě zvedla vysoko do vzduchu a mrštila mnou jako zplhlým žvancem do kouta. Chvilími jsem napůl v bezvědomí ležel v kaluži čísi krve. Když jsem se vzbudil k tomu, abych se posadil a rozhlédl se kolem, prach se už začínal usazovat a ve velkém bunkru bylo ticho.

Gregor pil z láhve, kterou sebral mrtvému ruskému kulometčíkovi. Legionář seděl na podlaze a kouřil. Ponz se opíral o zeď a vypadal duchem nepřítomně, jako ve snách. A Heide - Heide se slavnostně myl v kýblu ledové vody! Drhnul si špínu z rukou a obličej, otíral si uniformu, čistil si nehty, česal se, leštil výstroj. . . Pět minut tvrdé dřiny pominulo a on tu opět stál ve své ukázkové podobě - dokonalý pruský voják, bezvadně upravený, nablýskaný a dokonce i s čistými nehty na nohou.

K obsazení bunkru povolali třetí rotu. V mírových dobách bunkr sloužil jako pracoviště pro vězně a dole ve sklepeních, hluboko pod základy, jsme našli velké množství mrtvol. Některé měly na uniformách přišité zelené kroužky, což znamenalo, že to byli političtí vězni, jiní měli kroužky černé - to bylo za různé trestné činy. Všichni byli zastřeleni ranou do týla.

Než třetí rota dorazila, pročesali jsme každý centimetr bunkru kvůli nastraženým minám. Sibiřští příslušníci NKVD byli posedlí fanatismem, vedle kterého i Heide vypadal jako mírná ovečka; objevili jsme několik smrtelných náloží nade dveřmi a pod podlahami. Ze Sibiřanů jsme měli hrůzu. Byli nemilosrdní ke každému, i ke svým vlastním lidem, a jen málokdy je uspokojilo zbavit se zajatců tím, že je zastřelili: spíše je mučili. Pokud měl člověk takovou smůlu, že jim padl do rukou živý, nejshovívavější zacházení, které ho mohlo potkat, spočívalo v tom, že ho pověsili nahého z okna na drát uvázaný ke kotníku. Člověk takhle umíral šest hodin, a to bylo ještě poměrně lehké. . .

Poté co jsme se zmocnili bunkru, dalším krokem bylo proniknout do samotných oceláren. Dorazila rota lehkého dělostřelectva a rychle rozmístila houfnice. Když všech čtyřadvacet spustilo zároveň, vypadalo to jako konec světa.

Našich několik prvních útoků bylo rázně odraženo. Sibiřani vyšli ven a bojovali vším, co měli; v přízračném boji muže proti muži jsme do sebe kopali a rvali se, vráželi jsme si bajonety do břicha a vyhazovali jsme se navzájem pomocí granátů do vzduchu; bílý sníh zrudl prolitou krví a muži bojovali po kotníky v kaši z lidského masa. A přesto se Sibiřani drželi. Po každém útoku jsme se museli stáhnout se ztrátou dalších pár set mužů.

Devátého dne jsme zachytili rádiový vzkaz:

„Krasnyj Okt'jabr, Krasnyj Okt'jabr. . . voláme základnu. Jsme pod stálým útokem a zásoby potravin jsou vyčerpané. Dlouho se už neudržíme. Žádáme o povolení vzdát se.“

Tato zpráva byla velmi povzbudivá. Jestliže jsou obávaní Sibiřani ochotni mluvit o kapitulaci, věděli jsme, že na tom musí být ještě hůř než my. Netřeba zdůrazňovat, že odpověď, kterou obdrželi, byla kategorická: za žádných okolností se nevzdávat, ted' ani nikdy v budoucnu; mají pokračovat v boji jako správní sovětští vojáci a povznést se nad živočišnou žádostivost břicha po jídle.

Dalších pět dní marných bojů, dalších pár set zmařených životů, a hladovějící Sibiřani nás stále drželi za dveřmi.

Jenže jejich rádiové volání bylo čím dál zoufalejší: ted' už jim kromě potravin došly i zásoby vody a mnoho jejich mužů raději spáchalo sebevraždu, než aby takto pokračovali.

Odpověď, kterou obdrželi, byla stejně nekompromisní jako předtím:

„Ruští vojáci, nadešla doba, abyste prokázali, co ve vás je!

Ukažte, že si zasloužíte být příslušníky . slavné Rudé armády!

Neztrácejte víru a bojujte dál, Stalin na vás nezapomíná! ZA ŽÁDNÝCH OKOLNOSTÍ NEVYKLÍZEJTE SVÁ POSTAVENÍ“

Drželi se další tři dny. I když jsme měli psychologickou výhodu, neboť jsme znali jejich nepříznivou situaci, nedokázali jsme prorazit. A pak přišel jejich poslední rádiový vzkaz: došla munice, žádáme o povolení vzdát se. A licoměrná odpověď jako dříve:

„Soudruzi, sověty vám vzdávají poctu! Dělníci jsou vám zavázáni! Bojujte dál! Povolení vzdát se zamítnuto. RUSKÝ VOJÁK SE NIKDY NEVZDÁVÁ.“

Krátce před půlnocí si pro nás přišli. Vrhli se na nás v posledním marném náporu, s bajonety nasazenými na nemohoucích puškách. Vlnu za vlnou kosila naše kulometná palba. Ti, kterým se podařilo proniknout, bojovali jako lité šelmy, s takovou silou a zuřivostí, jaké naši muži nebyli schopni. Sibiřanů umírali hladem, byli pološilení žízni a věděli, že tak či onak zemřou. Neměli co ztratit, už všechno ztratili, a první divoká horda, která proběhla kulometnou palbou a padla na nás s nasazenými bajonety, nás hrozně překvapila. Z boku na mě zaútočil jakýsi ruský důstojník. Otočil jsem se k němu čelem, v panice jsem proti němu vyrazil, srazil ho k zemi a vrazil jsem mu bajonet hluboko do břicha. Pořád ještě sbíral sílu, aby se na mě vrhl. Pohlédl jsem do těch horečnatých očí ve vyzábělé tváři a jejich nepokrytá nenávisť mě málem připravila o rozum. S divokým, vystrašeným řevem jsem vytrhl bajonet a začal jsem toho muže bez rozmyslu sekat do obličeje, dokud nebyl k nepoznání a dokud ty horečnaté oči nevyhasly. Pak jsem se styděl, ale když jsme nakonec pronikli do velké tovární haly a já spatřil tu spoustu našich, nahých a visících za kotníky, zmocnilo se mě zlé uspokojení z vlastní pomsty.

Pod velkými, mlčícími stroji oceláren leželi mrtví či umírající ruští vojáci. Postříleli jsme všechny, co ještě dýchali. Pozorovali nás, jak se blížíme, a nepokoušeli se nás doprošovat. Věděli, že to je zbytečné. Několik mužů, kteří byli ještě schopni se plazit nebo vléct po zemi, spáchalo sebevraždu, dřív než jsme k nim došli. Vrhali se z oken nebo do výtahových šachet.

Kvečeru bylo po boji a obrovská továrna Krasnyj Oktjabr byla dobyta. A přesto to bylo hořké vítězství. Jakkoli jsme Sibiřany nenáviděli a báli se jich, získali si náš respekt, a když se to tak vezme kolem a kolem, nepodlehli ani tak lepším vojákům, ale spíš okolnostem. Od té doby až do konce války byl jejich hrdinský odpor příkladem, který povzbuzoval všechny, kdo se ocitli ve svízelné situaci: „Vzpomeňte na Krasnyj Oktjabr! Když to dokázali oni, dokážete to také. . .“

Leželi jsme pak na podlaze tovární haly a v náhlém antiklimaxu jsme odpočívali: někteří natažení na lavičkách, jiní opření o stroje. Porta bez zájmu listoval novinami.

„Copak se děje ve zbytku světa?“ zeptal se Dědek a sevřel mezi zuby prázdnou dýmku.

Po pár týdnech intenzivních bojů bylo vždycky obtížné připoutat opět mysl k realitě okolního světa a uvědomit si, že náš malý úsek války je jen jedním dílem skládačky; že skutečně existují další fronty, že se bojuje i v jiných zemích a že naše určité vítězství vůbec neznamená, že nastal konec nepřátelství.

„Tak co se děje?“ opakoval Dědek.

„Úplný hovno.“ Porta zmačkal noviny do koule a hodil je po něm. „Pořád to samý. Válečný námořnictvo potopilo prakticky všechny nepřátelské lodě na mořích a Anglie je vyřízená.“

Gregor se zamračil.

„Já tomu nerozumím,“ postěžoval si. „Měsíc za měsícem nám to vykládaj. Od doby Polska nám to vykládaj. . . Anglie je vyřízená. . . Anglie je spláchnutá. . . Anglie je na kolenou. . .“

Tak proč ty idioti sakra nehoděj ručníc do ringu a neskončej to?“

„Přesně tohle říkám já,“ vmísil se horlivě Drobeček. „takej má smysl v tom pokračovat? Nemaj už žádný lodě, přístavy maj rozbombardovaný, všechny letadla maj zastaralý a nedostává se jim lidskejch zdrojů.“

Tak jakej má SMYSL v tom pokračovat?“

„Počítám, že to dělá jen z paličatosti,“ usoudil mudrlandsky Gregor.

„Ze zatracený blbosti,“ přisvědčil Drobeček. Legionář našpulil rty a výsměšně se usklíbl. „Nechápu, jak je možný,“ zamumlal tázavě, „že RAF může noc co noc bombardovat německý města se svejma zastaralejma letadlama a při nedostatku lidskejch zdrojů?“ „Neptej se blbě,“ usadil ho Dědek.

„Poslouchej, tohle by tě mohlo zajímat.“ Narovnal zmačkané noviny a rozevřel je před sebou na pracovním stole. „Naši chlapci bojuj statečně u Stalingradu. Příslušníci Šesté armády vstoupí do dějin jako opravdoví hrdinové vlasti. Bůh je s námi! Chlapci u Stalingradu bojuj s vírou v srdci a s biblí v ruce.“

. . . „ Přerušil ho Gregor, který naznačil zvracení, a Drobeček, který sprostě protestoval. Dědek pokrčil rameny. „Já jsem si myslel, že vás to třeba pobaví,“ poznamenal mírně.

Dlouho nás v klidu nenechali. Kapitán Schwan brzo svolal všechny velitele družstev, vydal jim nové rozkazy a o několik minut později nás opět vyhnali do zimy.

My jsme dostali za úkol strážní službu u nesmírně ošklivé a ponuré budovy GPU, kde si v bezpečných sklepeních generál Paulus a jeho štáb hráli válečné hry. Zatímco my ostatní jsme bojovali, trpěli a umírali, oni tu vasedávali, pokušovali, popíjeli a zapichovali do mapy Ruska barevné špendlíky. Ty špendlíky představovaly nás; představovaly muže unavené a raněné, napůl umírající hladu, trpící omrzlinami, zděšené neustálým zabíjením a žijící ve stavu nepolevující hrůzy.

Jenže pro Pauluse a jeho štáb jsme byli jen špendlíky na mapě, a zatímco oni seděli schovaní ve svých úkrytech, kde si pohrávali s našimi životy, my jsme se plahočili lezavou ruskou nocí a spěchali jsme je hlídat.

Kráčeli jsme v zástupu ulicí Revoluce, kde většina domů dosud stála. Tu a tam byly mezery, pár sesutých zdí, pár rozbitých oken, ale vcelku byla ulice nejhorších výstřelků války ušetřena. Nedopadly sem žádné těžké bomby, jen pár zatoulaných dělostřeleckých granátů, a lidi ve svých domech nadále žili, přestože tudy teď táhly zástupy uprchlíků odvázejících zařízení svých domácností a převážejících raněné na matracích poskládaných na různých vozíčkách. Občas se u nás objevilo nějaké dítě a prosilo o jídlo. Bůh ví, že jsme toho měli málo sami pro sebe, ale většinou se nám pro ně podařilo nějakou kůrku chleba najít. Z jedné poničené budovy náhle vyrazil malý chlapec a běžel rovnou k Drobečkovi. Popadl ho za ruku a úpěnlivě k němu vzhledl.

„Gospodin voják! Budete mým otcem?“

Drobeček poněkud zmateně pohlédl na dítě a dítě se vážně zadívalo na něj; poskakovalo a pobíhalo přitom po jeho boku, aby udrželo tempo s Drobečkovým obřím krokem. Chlapec měl hlavu napůl schovanou pod německou pěchotní přilbou a v ruce svíral ruskou šavli. Drobeček se sklonil a vysadil si chlapce na ramena.

„Dobře, kluku, když chceš. . .“ Přátelsky se na sebe s dítětem šklebili. „Kolik je ti let?“ zeptal se Drobeček. „Měl bych to vědět, ne? Když mám být tvůj táta.“ Chlapec zavrtěl hlavou.

„Jsem už dost starý,“ odpověděl. „Nikdo mi to nikdy neřekl, ale . . .“ Náhle objal Drobečka jednou paží kolem krku a zadíval se na něj velkýma, kulatýma očima. „Gospodin voják, chtěl byste být taky táta mojí sestry?“

„No, to je nápad!“ usmál se Drobeček a postavil kluka na zem.

„Kdepak ji máš?“

„Zajdu pro ni a přivedu ji!“ vykřikl kluk. „Jen tady počkejte a já ji přivedu!“

Opět odběhl. V tu chvíli někdo hodil granát. Patrně nějaký osamělý ruský voják ukrytý v některém rozbořeném domě. Vrhli jsme se k zemi a zakryli jsme si hlavy. Úzkou uličkou se rozlehl výbuch. Když jsme zase vstali, Drobečkův nově získaný syn nebyl nikde. Zůstala po něm jen německá pěchotní přilba a ruská šavle; ležely vedle sebe v místě výbuchu. . .

Po dvou dnech strážní služby u budovy GPU nás převedeli do pěchotních kasáren a Portu povýšili ze svobodníka na desátníka.

„To mě podržte!“ zvolal rotmistr Franz Krupka, když uviděl na Portově rukávu další proužek. „Tak my děláme velkou kariéru, že jo? Za chvíli z nás bude polní maršál, ani nebudeme vědět jak. . .“ Cvrkl prstem do nového proužku. „Tak copak dáme do placu?“

„To je náramně dobrý nápad,“ přisvědčil kysele Porta. „Co navrhuješ, abysme si dali? Rozpuštěný sníh? Pořádnou lahvinku jsem neviděl už celý tejdny.“

Krupka se letmo ohlédl přes rameno a pak se zase zadíval na Portu.

„Chceš vědět, kde se dá nějaká sehnat?“ Porta k němu vzhledl.

„Děláš si srandu?“

„Ne, jen se tě ptám. . . Chceš vědět, kde se dá nějaká sehnat?“

Protože jestli chceš, můžu ti to prozradit. Jen si to musíš nechat pro sebe, jestli se s tou hezkou novou fičkou nechceš rozloučit.“

„Myslíš si, že jsem dnešní?“ ušklíbl se Porta.

„Jen jsem tě varoval. Nepouštěj to dál. . . Jde o to, že tomu tlustému parchantovi Wilkemu se podařilo šlohnout někde čtyři bedny vodky.“

Portova korálková očička se v chtivém údivu rozšířila. „Čtyři bedny? Bože všemohoucí, kdybych měl v sobě jednu z nich, dokázal bych tuhle zatracenou válku dobojovat úplně sám! Jak se k nim ten trouba dostal?“ Krupka pokrčil ramenem.

„Nemám šajna. Nic mi neřekl a já se na nic neptal.“ „Taky dobře.“ Porta vytáhl ořezaný špaček tužky a začal hbitě sestavovat seznam. „Tak se na to podívejme. . . jedna bedna vodky. . . počítám, že můžeme doufat nanejvýš v jednu bednu, takže moc velký dělení si dovolit nemůžeme. Jen ty a já, Dědek a Gregor. . . a Drobeček, Sven a Legionář. . .“ Zaváhal. „A nejspíš Heide. Bez toho bych se klidně obešel, ale co se dá dělat? Dostal by psotník, kdybysme si vomočili choboty a jeho k tomu nepřizvali.“

„To je dohromady osm,“ spočítal to Krupka. „Kdybysme sehnali nějaký pivo a namíchali ho s vodkou, mělo by to stačit, abysme se zrychtovali.“

„Některý z nás, `` poznamenal Porta, „se zrychtujou rychleji než ostatní. . . mám na mysli třeba Drobečka. Tomu stačí jedna sklenice a už se válí jako prase na hnoji. . . To mi připomíná,“ dodal nesouvisle, „Legionář mi dluží krabičku cigár.“

„Tak to si teda pořádně poznamenej a hezky zčerstva si je koukej z něj vytáhnout, než zase půjdeme do akce,“ radil mu Krupka. „Ten parchant Pínský - znáš Pínského? No tak ten už je mrtvej. Před pár tejdnama se nechal roztrhat dělostřeleckým granátem. A to mi, svině, dlužil tři balíčky cigaret. V životě už je nevidím!“ Krupka zadumaně vrtěl hlavou. „Řekl jsem lidem z jeho družstva, že by teď měli převzít jeho dluhy, ale neměli ani žváro.“

Porta pohoršeně mlaskl jazykem.

„To je hanebnost,“ prohlásil. „Za takovejch okolností by se nikomu nemělo dovolovat, aby šel do boje. Když dluží prachy a tak, to ne. . . Měli bysme tu mít pokladníky. Vsaďm se, že kdyby tu byli židi, měli by pokladníky.“

„Jedno ti povím,“ pravil chmurně Krupka. „Pro mě to bylo ponaučení. Od týchle chvíle už žádný půjčování. Byl jsem vždycky moc měkko srdce a nakonec mě vyšplouchli. Ale to bylo naposled! Ani kdyby mi nabízeli stoprocentní úrok. Nejsem blázen.“

„Sto procent?“ podivil se Porta a oči se mu rázem zase rozšířily. „Chceš snad říct, že opravdu existují cvoci, co jsou tak praštěný, že by ti dali sto procent?“

„To je nejmíň, kolik by měli dávat!“ hřímal Krupka. „Když pomyslíš na všechny ty rizika, který musíš podstoupit - nikdy nevíš, jestli ty jejich prašule vůbec někdy uvidíš. Víš, co ti řeknu?“ pokračoval zhnuseně. „Před pár měsíci jsem pomohl jednomu oficirovi, kterej byl úplně na mizině. Člověk si myslí, že aspoň důstojník se bude chovat jako džentlmen, no ne?“ Otočil se a odplivl si. „Ani nápad! Prostě jde a skočí pod T 34. Upozorňuju tě, že schválně. Udělal to schválně. To mě opravdu štve. Moje prachy mu můžou bejt ukradený, jen když on si vyslouží pitomej Železnej kříž.“

„To je ale svinstvo!“ přitakal otráveně Porta.

„Časy jsou moc zlý,“ bručel Krupka. „Opravdu moc zlý.“

Porta se vydal hledat Wilkeho, velkého, tlustého kuchaře se čtyřmi drahocennými bednami vodky. Ten zrovna míchal kastrol umaštěné vody, kterou nám později naservíroval coby polévku.

„Ahoj, Wilke!“ Porta ho přátelsky objal kolem ramen. „Slyšels, co je novýho?“

„Co novýho? Nic novýho mě nezajímá. Všechno jsou to lži.“

„Dej si čmouda,“ vybidl ho Porta. Vytáhl zlaté pouzdro na cigarety, které si přivlastnil od mrtvolý nějakého generála.

„Budeš to potřebovat, až ti tu novinu vyklopím.“

„Běž se vycpat s novinkama! Radši si tady postojím, budu míchat polívku a myslet si na svůj hotel. Novinky mě můžou bejt ukradený.“

„O jakým hotelu je řeč?“

„O tom, co si postavím po válce. Plánuju to. Bude. . . Porta se zasmál.

„Budeš mít kliku! Tou dobou budeš už s náma se všema dva metry pod zemí. . . Včera přišly nový, přísně tajný rozkazy. Měl jsem možnost mrknout se na ně - nesejde na tom jak, to je moje věc.

Víš ale, co je v nich? Německá armáda bude bojovat do posledního muže a do poslední kulky. . . To je

pravda, na to můžeš vzít jed. Přísně tajnej vzkaz přímo od fűhrera.“

Wilke si odplivl do kastrolu a začal zuřivě míchat. „Jsou to všechno lži,“ houkl.

„Myslíš?“ Porta se na něj zamyšleně podíval, pak k němu přistoupil a zašeptal mu do ucha. „Jen tak pro zajímavost, co bys řekl šanci dostat se z toho? Co? Z Ruska?

Z války? Vrátit se domů eroplánem, k nějaký šikovný, lehký práci. . .“

Wilke se otočil, aby na Portu viděl. „Co bys řekl ty?“ opáčil.

„Řekl bych, zaved' mě k tý šanci! Teď ale vážně, a nikomu ani slovo. . . Byl jsem včera u velitele a tam jsem vyslechl moc zajímavý informace . . .

„Von ti to sám povídal?“ vysmál se mu Wilke. „Von se ti svěruje, že jo?“

Porta zavrtěl hlavou s úsměvem, který vyjadřoval nadřazenou pobavenost.

„Asi by tě překvapilo, jaký já mám styky. . . To víš, když je člověk desátník, tak přijde do styku s různěma lidma. Ale abych ti řekl pravdu, nejdřív jsem tomu moc velkou pozornost nevěnoval. To je ale normální, že jo, když jde o věci, ze kterých nemůžeš osobně nic mít! Teprve pozdějc jsem začal přemýšlet. Přemýšlel jsem o všech svezích kámoších, který dělaj kuchaře. O všech kuchařích, který jsou tady ve Stalingradu. Těch se to totiž týká.“

„Co to meleš?“ otočil se k němu Wilke.

„Nevěř si mi, když nechceš,“ vyzval ho Porta velkoryse. „Ale osobně jsem slyšel, že hledaj skutečně dobrýho kuchaře s válečnejma zkušenostma a tak dál, přesně takovýho, jako seš ty, aby se ujal potravinářsko-zásobovací sekce vojenskýho učiliště ve Štětíně.“

Wilkemu poklesla čelist a ústa se mu otevřela dokořán. Dvojitá brada se mu zachvěla. Nejistě na Portu pohlédl a pak zase začal rozvážně míchat polévku.

„Byl jsi jeden z prvních, na kterýho jsem si vzpomněl,“ pokračoval Porta. „Chci říct, že my dva jsme toho spolu už hodně prožili, ať tak či onak. Pamatuješ na ty časy v Paderbornu?“ zeptal se vřelým hlasem. „Když jsem přišel na to, jak nás okrádáš na jídle? Pamatuješ, jak jsem tě kryl? No, to bylo to nejmenší, co jsem mohl pro starýho kamaráda udělat.“

Nemohl jsem jen tak nečinně stát a koukat na to, jak tě odvlíkají do Torgau, nemám pravdu?“

Wilke náhle praštil měchačkou o stůl.

„Pro rány boží, nezačinej s tím zase! Jako bych ti to furt nesplácel!“ zavrčel. „Starej kamarád, to mě podrž! Nejsi nic jinýho než vyděračskej židák!“

„Už mi nadávali hůř,“ ujistil ho klidně Porta. „To je ale teď vedlejší; co takhle dostat se do Štětína a dělat tam pana učitele? Nebylo by to lepší než tohle pekelný pohřebiště?“

Wilke si olízl odulý rty. Porta byl všeobecně známý jako zloděj, podvodník a lhář. Bylo naprosto nesmyslné věřit čtvrtině toho, co řekl. A přesto, vždycky je tu možnost, že se to stane poprvé. . .

„Koukej,“ řekl vážně, „víš, že jsem ženatý člověk s dvěma dětma, kterej si nemůže dovolit riskovat. Je to pravda, nebo ne, ta povídačka o tom, jak chtěj nějakýho kuchaře ze Stalingradu?“

„Je to pravda, jako že tady stojím před tebou,“ prohlásil slavnostně Porta. „Jen bych si zaboha přál, abych byl sám kuchař. ale protože nejsem, promluvil jsem si s jedním kámošem z osobního a dovolil jsem si mu dát tvý jméno. Jestli to někdo na světě může zašolíchat tak, abys to místo dostal, tak je to on.“

Wilke tu stál s ústy dokořán.

„Tys mu dal mý jméno? Jen tak? Zadarmo?“

„Na tomhle hrozným světě není nic zadarmo,“ odpověděl Porta.

„Víš to stejně dobře jako já. Nechtěl ale moc, jen bednu vodky. Pokud jde o mě, je to jenom přátelský gesto. Já za to nechci nic. Za to, že utrousím dobrý slovo za starýho kámoše, za to opravdu nic nechci. To by nebylo fěr, nemám pravdu?“

Wilke si zuřivě okusoval nehet u palce. Už slyšel hukot motoru JU 52, který čeká, aby ho mohl dopravit domů. . .

„Jediná věc,“ pokračoval Porta a nadzvedl poklici hrnce, aby se podíval dovnitř, „nikomu ani slovo nebo to celý podělaš. Je to přísně tajný, chápeš? Morálka doma stojí za bačkoru a starej Áda si najednou uvědomil, že k tomu, aby se vyhrála válka, musej bejt plný břicha. Proto celá ta panika s vyškolením nověch kuchařů.“

„Proč se ale kvůli tomu musí chodit až do Stalingradu?“ namítal Wilke v posledním záchvěvu zdravého rozumu. „Ve Štětíně musí být nějakých tisíc kuchařů.“

„To jo,“ souhlasil Porta. „Kolik z nich ale má tvý zkušenosti?“

Není přece moc kuchařů, co přežijou něco takovýho, jako je Stalingrad. No stejně, jen mě tak napadlo, že se ti o tom zmíním. Jestli tě to nezajímá, nabídnu to někomu jinýmu. Třeba starýmu Richterovi. Ten bude ochotnej zaplatit majlant za takovýhle teplý místečko.“

„Ochotnej zaplatit?“ opakoval Wilke. „Vždyt jsi říkal, že to děláš zadarmo!“

„Já jo,“ přisvědčil Porta. „To ten můj kamarád na osobním chce zaplatit. . . Člověk mu to ale opravdu nemůže mít za zlý. Je to jeden z mála lidí, který vědí, co se tady opravdu děje, a věř mi, začíná to být pěkně zoufalý. . . Víš, co mi ještě povídal?“

Vzhledem k tomu, že jsme měli takový ztráty, nebude už odtědka moct být nikdo nemocnej nebo něco takovýho. Je úplně fuk, jestli ti to utrhl obě nohy, stejně tě pošlou rovnou zpátky na frontu. Dívej se na to tak, že muž bez nohou představuje jen další hubu, kterou je třeba nakrmit, takže může rovnou jít a nechat se od nepřítele zabít a zachránit tak před kulkou do palice někoho užitečnějšího. Řek bych, že na tom něco je.“

Ušklíbl se. „To, čím jsme prošli, není nic proti tomu, co nás teprve čeká.“

Wilke si třesoucí se tlustou rukou sáhl na hlavu, která byla plešatá a zpocená. U roty se proslýchalo, že mu vlasy vypadaly z neustálých starostí, jak nejlíp ošidit mužstvo o dávky potravin. Wilke byl známý jako ten nejmizernější, nejtlustší a nejnepoctivější kuchař v celé německé armádě.

„A povím ti ještě něco,“ oznámil mu Porta a pro útěchu ho objal kolem ramen. „Od tedka budou muset bojovat i kuchaři.“

Jako že je Bůh nade mnou! Už žádný hraní si s kastrolama, budeš běhat v blátě tak jako my. . . až na to, že pro tebe to bude ještě horší, když jsi rotmistr. Nejspíš dostaneš na starost kulomety. . . Ale už dost. Nemůžu tady s tebou prožvanit celej den, mám na práci jiný věci. Když je člověk desátník, nedaj mu chvíli klidu.“ Poplácal Wilkeho po rameni a měl se k odchodu. Když došel ke dveřím, znovu se otočil.

„Takže kamarádovi na osobním mám říct, že tě to nezajímá?“

„Ne!“ Wilke k němu pospíchal, až se mu v běhu třásly všechny tučné faldy. „Samozřejmě že mě to zajímá, byl bych blázen, kdyby mě to nezajímalo.“

„Přesně to jsem si myslel,“ souhlasil Porta. „O každým, kdo by tu zůstal a bojoval s Rusákama, zatímco by moh vyvářet ve Štětíně, bych si myslel, že je trochu praštěnej.“

„Co tedy dál?“ zajímal se sípající Wilke.

„Prohodím slovíčko s kamarádem z osobního a on dohlídne na to, abys to místo dostal ty. . . jo, a měl bych mu radši hned odnést tu bedýnku vodky nebo se ten hajzlík na nás vykašle.“

Wilke o krok ustoupil.

„Vodku?“ řekl. „Kde bych já vzal vodku?“

„Dám se poddat,“ odpověděl upřímně Porta. „Abych ti řekl úplnou pravdu, byl jsem na to sám dost zvědavěj, ale nebudu do ničeho strkat nos, jen popadnu jednu bedničku a budu držet jazyk za zuby.“

„Ty ses zbláznil!“ zasípal pobouřeně Wilke. „Nemůžu přece sebrat bednu vodky jen tak!“

„Rozumím.“ Porta zvedl chladně obočí. Na okamžik se odmlčel, pak se otočil na podpatku a vyšel z místnosti. Cestou ze schodů si prozpěvoval.

Letí k nám maličká kulička, kohopak vezme do nebička vezme tebe, vezme mě, pro koho se rozhodne. .

Za zády se mu ozval divoký dusot.

„Nebud' takovej ukvapenej!“ volal Wilke. „Vrat se na moment a probereme si podmínky.“

„Není o čem diskutovat,“ zavrtil hlavou Porta. „Už jsem ti řekl, jaký jsou. Stačí, když řekneš jo nebo ne, ale já už nemůžu ztrácet čas.“

„Jo!“ vyjekl Wilke. Tlustými prsty sevřel Portovu paži. „Hned ti to dám.“

Vodku měl schovanou pod starou plachtou. Porta si bednu podezíravě prohlížel. Vytáhl každou láhev, přidržel ji ve světle a teprve to ho uspokojilo.

„Vem si to a jdi,“ pobídl ho Wilke a opět plachtu zastrčil. „A koukej, ať tam kamarádovi šoupneš moje jméno, a ne jméno někoho jinýho.“

„Spolehni se,“ přikývl Porta.

Hodil si bednu na rameno a odkráčel s ní na naši ubytovnu.

„Potěš svůj zrak!“ vyzval užaslého Krupku.

„Tys to z něj dostal?“ nechtěl uvěřit Krupka. „Tys to z něj fakticky dostal? Já se o to marně snažím už dva měsíce.“

Pohlédl s obdivem na Portu. „Jak jsi to dokázal?“

„Obchodní tajemství,“ odpověděl Porta a poklepal si na nos.

„Stačí troška psychologie. Vždycky je na něco utáhneš.“

Toho večera jsme se krutě zpili. Jako prvního to zmožlo Krupku a hned za ním následoval Gregor.

Drobeček se potácel na stole, bos a skoro vysvlečený, plácal rukama ve vzduchu a broukal si k tomu.

Zřejmě měl dojem, že je letadlo.

„Volejte o pomoc!“ křičel na nás dolů. „Volejte o pomoc a já vás přiletím zachránit!“

Všichni jsme zplna hrdla volali o pomoc; nevěděli jsme přesně, co je to za hru, ale byli jsme zvědaví, co bude následovat.

Drobeček s divokým řevem skočil ze stolu. „Držte se, už letím!“

Odrazil se od Legionáře a tvrdě dopadl na podlahu. Všichni jsme se k němu seběhli.

„Proč mi nikdo neřekl, že je ta voda zamrzlá?“ postěžoval si.

Pak se posadil a chytil se za hlavu. „Mohl jsem mít šerednou nehodu.“

Krátce nato se poroučel.

Ti z nás, kteří se ještě drželi, pili dál. Porta se posadil se zkříženými nohama na podlahu a slavnostně zvedl ke rtům pušku.

Hlaveň byla naplněná odporným koktejlem namíchaným z vodky, oleje, střelného prachu a piva. Šlo o to, že to měl vypít, aniž to hned vyzvrací. Kdyby to v sobě udržel pět minut, považovali bychom to za vítězství. Nikdy jsem nezjistil, jestli to dokázal nebo ne, protože téměř vzápětí mě samotného přepadlo naléhavé nutkání jít k oknu a zvracet.

Když jsem se vrátil, viděl jsem, jak Dědek pobíhá sem tam se sekerou v ruce a divoce seká na všechny strany. Heide klečel na podlaze a objímal nohu stolu.

„Ty seš můj přítel,“ šeptal jí polohlasem. „Můj úplně jedinej přítel. . .“

Porta si svlékl sako a vyl nad svou novou frčkou. Legionář si povídal francouzsky sám se sebou. Pokud jde o mě, bylo mi teď, když jsem se vyzvracel, daleko líp. Už dlouho jsem se necítil tak šťastný.

Poslední, co si pamatuju, bylo to, že jsem se smál, až jsem se svalil. . .

Jediný živý tvor, který se tu neopil, byla Portova kočka. Bylo to velké, tlusté černé stvoření, podezřele elegantní a dobře živené; bydlela s Portou od prvního dne, kdy jsme přišli do těchto kasáren. Teď seděla uprostřed místnosti na svém širokém zadku, mávala trhaně konečkem ocásku a všechny nás pozorovala pohrdavým pohledem svých zelených očí. Porta po ní hodil láhev, ale kočka se jen ošklibla a začala se pečlivě olizovat.

„Nenávidím tu kočku,“ procedil Porta skrz sevřené zuby. „Bože, jak já tu kočku nenávidím. . .“

Obergruppenführer Heydrich, kterého si Himmler předvolal, zaklepal na dveře kanceláře a vstoupil ještě dřív, než ho reichsführerův slabý hlas vyzval: „Vstupte.“

„Obergruppenführere,“ promluvil Himmler bez otálení, „vy prý máte na každého člověka ve straně, v SS a v armádě spis obsahující podrobné osobní údaje. Je to tak?“

„Zajisté, reichsführere. Vzhledem k tomu, že jsem zodpovědný za vnitřní i vnější bezpečnost naší země, cítím, že to je pouze má povinnost.“

„Přesně tak.“ Himmler se na něj ledově usmál, což Heydrich opětoval lehkým úklonem hlavy. „Napadla mě, jestli tam náhodou nemáte i spis s mými osobními údaji.“

„Je to víc než pravděpodobné, reichsführere, nemůžu to ovšem bez ověření tvrdit s jistotou. Chápete, nemám čas, abych pročetl všechny jednotlivé spisy. Dělán to jen tehdy, když je nutné, abych to učinil. . . Když na sebe někdo jakýmkoli způsobem upoutá pozornost.“ „Ovšem.“

Heydrich se v křesle pohodlně opřel.

„Musím přiznat, že nápad na vytvoření komplexního dokumentačního systému mi poskytl můj protějšek v Moskvě. Je třeba přiznat, že to funguje obdivuhodně.“

„O tom nepochybuju,“ přisvědčil Himmler. Oba muži se na sebe usmáli. Nastala odmlka.

„Tak mi povězte,“ ozval se po chvíli Himmler, „co je nového ve Vatikánu?“

Heydrich lehce pokrčil ramenem.

„Překvapuje mě, že se na to ptáte zrovna vy, reichsführere.“

Domníval jsem se, že o Vatikánu budete informován daleko lépe než já.“

„Ano? A jakpak asi?“

Heydrich si dovolil vyjádřit pokrčením čela mírný údiv.

„Generál Bocchini. . . italský policejní šéf. . . odpustí te, reichsführere, ale vyrozuměl jsem, že to je váš blízký přítel!“

Himmler pod stolem rozzlobeně podupával. Jeho vztah s Bocchinim nebylo právě to, co by si přál vytrubovat do celého světa.

„Tak tedy! Váš kompletní dokumentační systém z Moskvy skutečně funguje. Blahopřeju vám.“

„Děkuji, reichsführere. Ale musím se přiznat, že jedna věc mě mate: hrozně rád bych věděl, proč jste generálovi před třemi týdny posílal ten kus starého dřeva?“

„Starého dřeva?“ Himmler zvedl jedno a pak i druhé obočí. „To nebylo staré dřevo, obergruppenführere, to bylo poleno z Wotanova dubu. Odborníci mi ho hledali všude možně, trvalo jim to přes rok, než mi to našli. Poslal jsem ho generálovi jako výraz přátelství.“

„Chápu. . .“ Heydrich zamyšleně přikývl. „V tom případě - obávám se, že vás příliš nepotěší, když vám řeknu, že vaše gesto vyvedlo generála z míry. Pro něj to nebylo nic víc než poleno do krbu. Velice silně se klonil k přesvědčení, že jste ho urazil.“

„Ten chlap je blázen!“ zvolal ostře Himmler. „Doufám, že to proboha nevyhodil?“

„Huť než to,“ zamumlal Heydrich. „Hodil to do krbu a spálil. . .“

Himmlerova noha pod stolem dupala jako šílená. Horní polovina těla těžce dýchala a naklonila se k Heydrichovi. „Povězte mi, obergruppenführere, nemáte náhodou dokumentaci o Bocchinim?“

„Mám dokumentaci o každém,“ odpověděl prostě Heydrich.

„Dobrá. V tom případě vás žádám, abyste zařídil předání informací o Bocchinim na vědomí ducemu. Samozřejmě, velmi diskrétně. Duce nemusí vědět, odkud pocházejí. Počítám, že tam je spousta - ehm - inkriminujících dokladů o našem italském příteli, není?“

„Spousta,“ přisvědčil s úsměvem Heydrich. „Pro vaše účely je jich víc než dost, reichsführere.“

Pět MLADÝ PORUČÍK Spolu s Portou jsme čistili kulomet. Dva dny jsme měli poměrně klid a teď jsme nervózně čekali, kdy zase vypukne bouře.

„Rád bych věděl, co tam na nás zase pečou.“ Dědek pohodil hlavou směrem k ruským liniím. „Něco se tam chystá, na to můžeš vzít jed.“ Obrátil se opět k Portovi a ke mně. „Kolik střeliva pro tenhle krám vám zbejvá?“

„Pět tisíc kusů, nic víc.“

Dědek pokrčil odevzdaně rameny.

„No, počítám, že to nám na chvíli vystačí.“

„Dokud se Rusáci najednou nezblázněj,“ poznamenal jsem.

Gregor se zamračeně připojil k rozhovoru.

„A co ty posily, který nám měli poslat? Kam ty přišly? Už tady měly být několik dní.“

„Posily!“ Porta se cynicky, opovržlivě zasmál. „To je úplně pitomej vejmysl!“

„Chceš snad říct, že žádný posily neprijdou?“

„To si piš že ne! To byly jen kecy, abysme chvíli neremcali.“

„Co se teda stane?“ zajíkal se Gregor.

„Búd' se z týhle smrdutý díry dostaneme vlastníma silama, nebo spácháme hromadnou sebevraždu. Je to úplně jednoduchý. Ale je úplně nanic sedět na zadku a čekat na něco, co se nikdy neobjeví.“, Gregor na něj upřel prázdný pohled.

„Seš blázen,“ zamumlal. „Nemáme nejmenší šanci dostat se z tohotole sami. . . kromě toho, přece by

neobětovali celou armádu jen tak . . . „Kdo říká, že by ji neobětovali?“ vysmál se mu Porta. „To dá rozum,“ protestoval Gregor. „Milion mužů! To si nemůžou dovolit. Hitlerovi by muselo strašit na věži . . . Porta na to nic neřekl, jen zvedl obočí. Zmatený Gregor zmlkl.

„Každopádně,“ připomněl jsem, „milion mužů to už není. Už dávno ne. Jen pár set tisíc.“

„Jo, a co sejde na nějakých pár set tisících?“ přidal se Porta. „Šestá armáda je chciplotina a Hitler to ví. Může nás klidně nepříteli darovat a věnovat se něčemu výhodnějšímu jinde. Paulus s tím nic dělat nebude, vždycky to byl jen slabošskej parchant.“

„Já ti nevěřím,“ ozval se tvrdohlavě Gregor.

„Tak jo, ať je po tvém.“ Porta se vrátil ke kulometu. „Ale upozorňuju tě, že z nás už nadělali pitomý wagnerovský hrdiny, ať se nám to líbí nebo ne. Zmrvili to a my za to máme teď zaplatit. V dějepise se to bude pěkně vyjímát, co? Až se za padesát roků bude mluvit o milionu mužů Šestý armády, jak pokládali životy za zatracenýho fűhrera. Jo, vidím to jako živý,“ dodal horce. „Tlustý bichle se zlatou ořízkou a plný obrázků Hitlerovych hrdinů, jak se povalujou ve sněhu s vyhrzejma střevama. . .

„Dej si pohov,“ přerušil ho Dědek. „Mám dojem, že se tam něco děje.“

Otočili jsme hlavy směrem k nepřátelským liniím. „Mně to připadá stejný jako vždycky,“ utrousil lhostejně Porta.

Dědek zavrtěl hlavou. „Něco chystaj. Nevím co, ale ve všech kostech cejtím něco blbýho.“

Byla pravda, že Dědek měl na takovéhle věci čuch.

Vrátil jsem se ke kulometu a začal jsem ho zběsile skládat dohromady. Dědek kývl hlavou na Gregora.

„Běž říct kapitánu Schwanovi, že si myslím, že se nepřítel chystá zaútočit.“

„Dobrá.“ Gregor odběhl. Porta se klidně posadil a zapálil si cigaretu.

„Nač ten hon? Ještě se nic neděje.“ „Bude se dít,“ ujistil ho Dědek. Porta pohlédl na hodinky.

„V deset třicet? Ani zaboha!“

Přesně ve 13. 00 to ruské baterie spustily naplno. Země se nám začala chvět pod nohama a Gregor se v panice vrhl do nejbližšího bunkru.

„Už je to tu!“ zaječel. „Už přicházejí!“

Porta a já jsme zůstali v zákopu s kulometem. Věděl jsem, že jsme ve stejném bezpečí jako v bunkru, i když jsem se v zákopu nikdy tak bezpečně necítil, a vždycky jsem toužil po ochranné vrstvě betonu nad hlavou. Porta se na mě povzbudivě zašklebil a v tu chvíli se tu z ničeho nic objevila ta černá kočka; přiběhla k nám celá uštvaná, s vyplazeným jazykem. První těžký granát z houfnice dopadl přímo před zákop a zasypal nás sprškou země a kovových střepin.

„Už letí další!“ vykřikl Porta.

Kapitán Schwan popadl polní telefon a začal rychle mluvit s plukovníkem Hinkou. Vysvětloval mu, že jsme pod těžkou palbou a že očekává každým okamžikem útok nepřítele. Žádal o dělostřeleckou podporu, ale Hinka se jako obvykle odmítl dojmout naléhavostí situace.

„Dobrá, dobrá, pane kapitáne, neztrácejme hlavu kvůli pár zatoulaným střelám. Počkejte a uvidíte. Za chvíli se to nejspíš zase uklidní.“

„Jestli ale ne, pane plukovníku . . .

„Jestli ne,“ přerušil ho klidně Hinka, „pak situaci přehodnotíme. Jestli se to zhorší, můžu vám poskytnout nějaké to lehké dělo.“

„Ale . . .

Linka oněměla. Schwan praštil telefonem a zaklel. Popadl revolver, do boty si zastrčil nůž a rozběhl se spojovým zákopem.

Muži v bunkru seděli a čekali na nepřítele. Tohle bylo nejhorší ze všeho. Čekání. Nevědět, co přijde, ani kdy to přijde. Jestli to bude za pět minut nebo za pět hodin.

Drobeček si hrál na foukači harmoniku, jak to v takových chvílích dělával vždycky. Velkou botou udával tempo, ale nikdo ho neposlouchal. Dědek se opřel o zeď s prázdnou dýmkou mezi zuby. Legionář žvýkal zápalku. A Gregor si okusoval již dávno okousaný nehet.

Když zaútočili, zaútočili náhle, nečekaně, tak jako vždycky.

Bez ohledu na to, jak dlouho jsme seděli a čekali, vždycky nás to překvapilo. Ozval se silný výbuch a bunkr se celý otřásl.

Další kdesi dál. Pak celá série výbuchů, některé 'skoro jako přímé zásahy. V bunkru byly chvíle klidu a náhlé výbuchy paniky, kdy se muži drali ven a bylo třeba je zadržet.

Bombardování náhle ustalo a nastalé ticho vypadalo pochmurně a nepřírozně, takže muži zatajili dech a přemýšleli, jaké nové hrůzy teď na ně asi čekají. Dědek si zastrčil dýmku do kapsy, posbíral pár granátů, popadl samopal a vyzval druhé družstvo, aby ho následovalo.

Venku v zákopech to připomínalo bojiště v měsíční krajině.

Všechno pusté, zpusťované, země rozervaná, samý kráter, sníh šedý a špinavý, obloha chmurně zatažená. Zakopali jsme se co nejlépe a začali jsme opět čekat. Přišli na nás náhle, ve vlnách; šla jedna za druhou, byly nekonečné a nevyhnutelné jako příliv dorážející na pláž. Nám v našich zničených zákopech připadali jako pekelná zjevení. Neporazitelné moře vojáků, kteří se s křikem vrhali vpřed za svými blýskajícími se bajonety.

Uslyšel jsem zapískání kapitána Schwana, po kterém okamžitě následoval hromadný chór našich samopalů. Při těchto jatkách padla první vlna Sibiřanů, ale už se valila vpřed druhá a třetí vlna; útočící vojáci nemilosrdně zadupávali do sněhu raněné a krvácející soudruhy. Mrtvoly házeli na ostnatý drát, dokud s jejich pomocí nepřemostili zátarasy.

Do zákopů vnikl silný puch, spalující hrdla a plíce. Nasadili jsme si plynové masky a opět jsme se obrátili čelem k postupujícímu nepříteli. Porta páčil z kulometu jako automat.

Zleva doprava, zprava doleva, dopředu a dozadu. V té pravidelnosti bylo cosi uklidňujícího, téměř hypnotického. Měl jsem pocit, že Porta je nesmrtelný, že žádná kulka, žádný granát nedokáže zastavit jeho střelbu.

Přímo na nás, do našeho zákopu, letěl ruční granát.

Instinktivně jsem ho chytil ještě ve vzduchu a hodil ho zpátky. Neměl jsem však čas, abych si pogratalo, protože se zasekl kulomet. Automat Porta byl stále v pořádku, ale kulomet nikoli.

Vzpříčený náboj zablokoval závorník kulometu, a protože speciální kleště na odstranění takové překážky už byly dávno ztracené, ukradené či prodané, museli jsme náboj vydolovat sami. Teprve když kulomet znovu začal střílet, uvědomil jsem si, že byl do ruda rozpálený a že jsem si o něj ošklivě popálil ruku.

„Dávej bacha,“ upozornil jsem Portu; plivl jsem si na popáleninu a mával jsem rukou ve vzduchu.

„Zbejvá už jen patnáct set nábojů.“

„Jsou tady od toho, abysme je použili!“ odsekl. Obrátil jsem se a popadl pár granátů, abych se připravil na okamžik; kdy nám dojde střelivo, jenže teď už Sibiřani prolomili naše linie a my jsme museli popadnout kulomet a stáhnout se. Klopýtal jsem s trojnožkou na rameni a s hlavou přímo pod ústím hlavně.

Po několika metrech jsme se vrhli k zemi a zaujali jsme opět palebné postavení, ale kulomet se zasekl podruhé. Nemohli jsme se zdržovat s opravou, nechali jsme ho tedy ležet a bojovali jsme dál s pomocí prvních zbraní, které nám přišly pod ruku.

Vytáhl jsem bajonet a vrhl jsem se vpřed. Ukořistil jsem ruskou pušku, která byla mnohem lepší než náš zastaralý model

98. Porta chňapl po odhozené lopatce a udeřil s ní útočícího Rusa rovnou do obličeje.

Poblíž jsem letmo zahlédl Drobečka. Zdálo se, že zavrhl všechny mechanické pomůcky a že používá jen své nohy a pěsti.

Když jsem běžel kolem něj, viděl jsem, jak popadl dva Rusy a srazil jim hlavy dohromady, ale nemohl jsem se zastavit, abych viděl výsledek.

Zákopy byly zbrocené krví. Zohavené mrtvoly, ruské i německé, ležely na dně či visely přes okraje.

Vzduch byl plný výkřiků, nářku a smrtelného chroptění. V úzkých zákopech byli muži uvězněni společně; bojovali tam spolu a navzájem se zabíjeli.

Útok trval několik hodin a skončil úplně náhle. Nikdy jsme se nedozvěděli, co bylo v pozadí tohoto rozkazu, ale nám to poskytlo zoufale potřebný oddech. Obě strany se rozešly a stáhly se, aby si olízaly rány a spočítaly své mrtvé. V zemi nikoho však stále ještě leželi svíjející se a nařikající muži.

A do vzduchu stále stoupal přízračný dým a novým tichem se občas rozlehl nárek umírajících.

Odložili jsme plynové masky a hasili jsme žížeň plnými hrstmi sněhu. Sníh byl špinavý, muži do něj ještě před chvílí krváceli, plivali do něj a dupali v něm, ale my měli v hrdle sucho jako na poušti, a kdykoli

jsme polkli, měli jsme pocit, že máme v krku žiletky.

Na okraji zákopu byla hromada propletených těl; někteří muži byli mrtví, jiní umírali. Padli jsme mezi ně, příliš vyčerpaní, než abychom je brali na vědomí. Nepřítel mohl každým okamžikem zaútočit znovu a do té doby se každý staral jen sám o sebe; k čertu se slabými a raněnými. Objevil se Dědek s nevyhnutelnou dýmku. Porta vytáhl pár opiových cigaret a rozdál je kolem. Z opačných stran přišli Gregor a Drobeček, za chvíli po nich se dostavil i Legionář. Byl celý od krve, ale přesto se zdálo, že raněný není. „Podřezával jsi prasata?“ nadhodil Gregor. Legionář na něj pohlédl s naprostým znechucením. „Nějakej pitomej oficír si nechal zapíchnout bajonet do krku. Panebože, to byl svinčík! Cákalo to z něj jak z vodotrysku, krev, kam se podíváš. Celýho mě to zulo.“

Naše družstvo přežilo celé, ale zmizel kapitán Schwan. Našli jsme ho o pár hodin později, ležel na zádech s rozpáraným břichem a vyhrzlými vnitřnostmi. Nedaleko ležel s ustřelenou půlkou hlavy Portův přítel Franz Krupka. Museli jsme všechny pohřbit, Rusy i Němce, do společného hrobu. Vykopali jsme mělkou jámu, naházeli do ní mrtvoly jednu přes druhou, zaházeli jsme je sněhem a kolem dokola jsme zarazili do země pušky. Na vybudování lepšího pohřebiště jsme neměli čas ani energii.

Pluk byl stažen a přeorganizován. Z naší roty jsme ztratili osmašedesát mužů a nejdřív jsme si mysleli, že mezi nimi je i náš tlustý přítel Wilke, protože o polní kuchyň se teď staral někdo úplně jiný.

„Hej, ty tam!“ vykřikl překvapený Porta. „Kam se poděl rotmistr Wilke? Neříkej mi, že ho konečně trefil zatoulanej granát!“

„Ne, odletěl dneska ráno letadlem s generálem Hubem.“ „Cože?“

„Odletěl. Zpátky do Německa, ten parchant měl ale kliku.“

„Děláš si srandu!“ Porta pohodil hlavou v marném pokusu vypadat statečně - všichni jsme viděli, jak to s ním otřásl.

„Kam šel, ale fakticky?“

„Už jsem ti to řekl,“ odpověděl muž podrážděně. „Co je s tebou, seš snad hluchej nebo co? Řekl jsem ti, že se vrátil domů.“

Portovi klesla čelist a cigareta mu z otevřených úst vypadla na podlahu. Vypadal, jako když právě dostal pěstí do obličeje.

„Mimochodem,“ pokračoval nový kuchař, „Neznáš náhodou nějakýho chlápka jménem Joseph Porta? Wilke tu pro něj nechal balíček.“

Povídal, že to byl ten nejlepší kámoš, jakýho kdy měl. Nevím, o čem to vykládal, ale ten balíček tady mám. Jestli na toho Portu narazíte, vyřídte mu, aby si pro to zašel.“

Porta beze slova odklopýtal pryč. Bylo to poprvé, kdy jsem viděl, že je v koncích. Zatímco my ostatní jsme se uložili ke spánku, Porta přecházel sem a tam a horečně si cosi mumlal, dokud mu Legionář nepohrozil, že po něm střílí, jestli se hned nevzpamatuje. Porta tedy odešel za novým kuchařem a my jsme si hlasitě oddechli, zavřeli oči a ztratili vědomí. Jenže ani ne za pět minut byl Porta zpátky.

Praštil s něčím na podlahu a my jsme ke svému vzteku byli zase vzhůru.

„Co se kruci děje?“ zavrčel Legionář. Vyskočil a spatřil Portu. Dlouhá jizva na tváři mu zbrunátněla zlostí. „Zase ty!“

Na hlase mu bylo znát, že tomu sám nemůže uvěřit. „Už jsem ti jednou řekl, že si koleduješ o malér!“ Popadl revolver, ale dřív než mohl vystřelit, Porta zvedl ruku a zadržel ho.

„Jen se mrkni na tuhle maličkost,“ vyzval ho. Legionář se podezíravě naklonil kupředu. „Co je to?“

Po Portově tváři se rozlil blažený úsměv. „Vodka,“ oznámil.

„Celá bedna vodky. . . j Rozhostilo se ohromené ticho. Legionář pomalu odložil revolver a vypotácel se z lůžka.

„Odkud to máš?“ chtěl vědět Drobeček; mačkal si klouby prstů do očí a pomrkvával.

„Od mýho přítele Wilkeho,“ odpověděl nonšalantně Porta.

~t „Od tvýho přítele Wilkeho?“

„Jo. . . dost jsem mu píchnul, nebo snad ne? Sehnal jsem mu letenku do Německa.“

„Dívali jsme se na něj: šest párů nevěřících očí. „Jak?“ zeptal se bez okolků Dědek.

„Hm, v tom je trochu potíže,“ připustil Porta a zachmuřil se.

„Sám nevím jak. . . Jen si přeju, abych to věděl, hned bych udělal to samý i pro sebe!“

O něco později se podroušený Porta potloukal kolem s lahví v ruce a narazil na nového poručíka, který k nám nedávno nastoupil. Poručík byl mladý a horlivý.

Vylíhl se nedávno a ještě měl mléko na bradě. S Portou se dosud nesetkal. Poručík ustoupil a očividně očekával od Porty nějaký projev úcty a poslušnosti. Porta na něj zíral zářícíma očkama, plnými upřímné blahosklonnosti.

„Vy tam! Desátníku! Neznáte fűhrerovy rozkazy?“ Porta rozevřel oči dokořán.

„Promiňte, pane poručíku. Nemohl nám žádný rozkazy dát, protože ho nepřítel včera večer dočista rozpáral. Pohřbili jsme ho do jednoho zákopu.“

Poručík ztuhl.

„Chcete být vtipný, desátníku? Schválně urážíte fűhrera?“

Porta cvakl podpatky a zasalutoval rukou, v které držel láhev.

„To rozhodně ne, pane poručíku. To by mě ani ve snu nenapadlo.“

„Tak co to sakra vykládáte, že jste pohřbili fűhrera do nějakého zákopu?“

Porta hleděl nevinně do poručíkovy upjaté tváře. V modrých očích se mu pomalu rozjasnilo.

„Jo vy myslíte TAMTOHO fűhrera!“ „A o kom jste myslel, že mluvím?“

„Myslel jsem, že mluvíte o našem fűhrerovi, kapitánu Schwanovi, kterej padnul včera večer. Když jste mluvil o fűhrerových rozkazech, myslel jsem, že mluvíte o panu kapitánovi.“ Porta se zářivě usmál. „Ten tady byl jedinej, . kdo nám dával rozkazy, pane poručíku. Od nikoho jinýho bysme je nebrali.“

Poručík vytáhl krk z límce a poněkud přiškrčeně polkl. „Jakou máte u roty funkci, desátníku?“

„Dělám tak trošku všechno. V tenhle moment velím třetímu družstvu.“

„Pak nás ochraňuj pámbu, víc se na to říct nedá! Který kretén vás povýšil na velitele družstva?“

„Pane poručíku,“ odpověděl Porta vážně, „já nemám žádný potěšení z toho, že někomu velím. Já tomu říkám spíš povinnost než potěšení. Jenže rozkaz je rozkaz a každý ví, že my desátníci jsme páteř německý armády. Důstojníci, jestli dovolíte, to je jen taková šlehačka na dortu. . . Jestli mi ten výraz dovolíte,“ dodal roztomile. „Nechci bejt nezdvořák, ale kde bysme bez nás byli?“

„Varuju vás, desátníku! Dávejte si pozor na to, co říkáte ! „

„Ale, pane poručíku . . .

„Fűhrer sám - fűhrer Adolf Hitler,“ poručík se odmlčel a upřel na Portu zlý pohled. „Stůjte v pozoru, když mluvím o fűhrerovi!“

„Dobrá, pane poručíku. Můžu si jenom odložit tu flašku? Jde to lip, když nedržím v ruce láhev.“

„Vy nemáte právo držet v ruce žádnou láhev! Nemáte právo chlastat! Falešná odvaha je zakázaná!“

„No nazdar,“ ulevil si Porta.

Byl odborníkem na to, jak navztekat důstojníky. Seděli jsme v bezpečné vzdálenosti, popíjeli jsme a pozorovali zábavný výjev. Mladý poručík se velice napřimil a bledé tváře mu zbrunátněly.

„Desátníku! Je--posvátnou povinností každého německého občana, muže, ženy i dítěte, aby mu v žilách kolovala silná rudá krev hrdosti!“

Porta stál a jen mrkal. Poručík se nadechl a začal mluvit zase střízlivěji.

„Od této chvíle,“ oznámil nedůtklivě, „vám budu dávat rozkazy já. Rozuměl jste? Jste teď pod mým velením a já vám doporučuju, abyste si to pamatoval. Já si potrpím na disciplínu! Muži pode mnou musí být silní jako Kruppova ocel!“

Žádné flákání, žádné vyhýbání se povinností!“

„S tím musím jen souhlasit,“ ujistil ho Porta. „Smím už jít, pane poručíku?“

Pro nového poručíka to nebyl dobrý den. O pár hodin později měl bláznivý nápad, že se střetne s Drobečkem. Oba spěchali opačným směrem. Drobeček nesl v každé ruce džber s vodou do polní kuchyně. Měl hlavu skloněnou a poručík si v chůzi pročítal nějaké papíry. Když se míjeli, narazili do sebe. Z věder se vylilo trochu vody;

Drobeček nahlas zaklel a šel dál. Poručík se zastavil a ohlédl se za tím nevychovaným nemehlem, které se odvažuje nadávat důstojníkovi.

„Hej, vy, vojáku! Vy v těchhle končinách důstojníky nezdravíte?“

Drobeček šel klidně se svými vědry dál. Tohle nebyl první důstojník, který k nám přišel rovnou ze školy a který si myslel, že válka se vyhraje řízným salutováním a nablýskanými knoflíky.

„Vy!“ zařičel navztekaný poručík. „To mluvím s vámi! Vy s těmi vědry! Jak se jmenujete?“

Drobeček se zastavil. Zdvořile se obrátil a zadíval se na důstojníka. Jak Porta nejednou poznamenal, jestli chceme tuhle válku přežít, musíme do jisté míry přistoupit na jejich hru; musíme vyhovět jejich náladám a přizpůsobit se jejich podivným vrtolům.

„Jmenuju se Creutzfeld,“ odpověděl Drobeček. „A kdybych byl věděl, že to voláte na mě, byl bych se zastavil hned, pane poručíku.“

„Tak teď když to víte, mohl byste laskavě odpovědět na mou otázku?“

„Na jakou otázku, pane poručíku?“

„Ptal jsem se, jestli v těchhle končinách důstojníky nezdravíte!“

Drobečkovi se zmateně zkrabatilo čelo.

„Zdravit důstojníky?“ Zvedl před sebe vědra s vodou. „Fór je ale v tom, že nemůžu dělat dvě věci najednou, pane poručíku.“

Nemůžu běhat sem a tam s vodou pro kuchaře a zdravít každého malého Jardu, kterej mi přeběhne přes cestu. Chci říct, že bych rád, pane poručíku, ale prostě to není možný. Zvlášť když tohle je voda na polívku pro důstojníky.“

„Vojíne Creutzfelde, tohle považuju za velikou drzost! Jako váš velící důstojník nepatřím do řady s každým malým Jardou!“

To si vyprošuju! Hlaste se u mě zítra ve 13. 00 a já vás naučím základům slušného chování.“

„Je mi líto, pane poručíku,“ řekl Drobeček a lítostivě zavrtěl hlavou. „Hrozně rád bych přišel, fakt že jo, ale už jsem zadanej. Ve 12. 30 musím bejt u plukovníka Hinky.“ Přistoupil o krok blíž k poručíkovi a důvěrně se k němu naklonil. „Nevím, jestli jste už plukovníka poznal, pane poručíku, ale toho zklamat bych se já neodvážil. Víte, jak to myslím? A koneckonců plukovník je vyšší šarže než poručík. Tak to stojí ve služebních řádech.“

„V tom případě, vojíne, to můžete udělat zítra ráno v osm.“

„Tak dobrá,“ souhlasil Drobeček. „Počítám, že to stihnu, pane poručíku.“

Poručík otevřel ústa, aby Drobečka ztrestal za tuhle novou drzost, ale zezadu se ozval hluboký, klidný hlas. „Dobrý večer, poručíku Pirchi. Rád vidím, že se seznamujete s pátou rotou.“

Poručík, rudý v tváři, se obrátil na podpatku. Plukovník Hinka se na něj příjemně usmíval.

„Všechno v pořádku?“

„Ano, děkuji vám, pane plukovníku, všechno v pořádku! Heil Hitler!“

„Heil Hitler,“ odpověděl mile Hinka. Kývnutím hlavy pobídl Drobečka. „A vy běžte s tou vodou, než začnou ~:~, i kuchaři povykovat.“

„Provedu, pane plukovníku. Děkuju. Je to na polívku pro důstojníky, pane plukovníku.“

Drobeček postavil jedno vědro na zem, řízně zasalutoval, opět vědro popadl a spěchal pryč. Poručík Pirsch se za ním díval s přivřenýma očima.

„Tak co, poručíku!“ Hinka se k němu obrátil s radostným úsměvem. „Přišel jste převzít pátou rotu, že?“

„Pane plukovníku!“

! Pirsch ztuhl a Hinkův úsměv ztuhl s ním.

„Malou radu, poručíku, než se do toho pustíte: víte, my jsme teď v Rusku, ne v Německu. Jsme v zákopech, a ne v kasárnách.“

Pozdrav možná může udělat divy, pokud jde o vaše ego, ale život nikomu nezachrání.“ Přísně pokýval hlavou. „Pátá rota je dobrá parta. Starejte se o ně dobře, mají cenu stovky poručíků či plukovníků.“

„Ano, pane plukovníku.“

Hinka se ležerně vzdálil a zanechal poručíka Pirscha s nepříjemným pocitem, že tahle válka vůbec není taková, jak ho učili.

PRINC BENTHEIM-TECKLENBERSKÝ PŘEDSEDA SDRUŽENÍ NĚMECKÉ
ARISTOKRACIE, DNES OZNÁMIL PLNOU PODPORU SVÉHO SDRUŽENÍ NARODNÍMU
SOCIALISMU A JEHO RASOVÉ POLITICE. ZDŮRAZNIL ZEJMÉNA SKUTEČNOST, ŽE
VŠICHNI ČLENOVÉ SDRUŽENÍ MOHOU DOLOŽIT SVŮJ ÁRIJSKÝ PŮVOD AŽ DO ROKU

1850 A V NĚKTERÝCH PŘÍPADECH JEŠTĚ DÁLE.

19. 1. 1935

Černý mercedes coupé pomalu projížděl kolem pokojných vil v Berlíně-Dahlemu. Před jednou z nich auto zastavilo a příslušník SS vyskočil rychle od volantu a otevřel zadní dveře obergruppenführerovi Reinhardu Heydrichovi. Heydrich elegantně vystoupil a vydal se po upravené cestě k domu. Byla to bílá dvoupatrová stavba umístěná kus od ulice. Cestou k domovním dveřím všude voněly květiny a ovocné stromy.

Zahradní branka měla mříže, ale zamčená nebyla; Heydrich si zlehka uhladil svou bezvadně padnoucí šedou uniformu a šel rovnou dál.

Majitel domu, admirál Canaris, šéf výzvědné služby, ležel na proutěném lehátku na slunci. Nedaleko seděla jeho manželka, hezká tmavovlasá žena s bystrými očima a inteligentní tváří.

Když Canaris zahlédl nečekaného návštěvníka, posadil se, zaclonil si rukou oči před sluncem a zahleděl se přes trávnik.

„Heydrich!“ zamumlal. „Co sakra chce?“

Jeho manželka se rovněž podívala na přicházející postavu. „Že by společenská návštěva?“ nadhodila.

„Tenhle člověk nechodí na společenské návštěvy.“ „Pracovní záležitosti?“

Canaris pokrčil rameny a ušklíbl se. „Myslíš si, že to znamená nějaké potíže?“

„Když ten se někde objeví, znamená to vždycky potíže.“ „V tom případě ho prostě musíme přivítat a musíme doufat v nejlepší.“

Paní Canarisová nasadila zdvořilý úsměv, vstala z křesílka a vykročila obergruppenführerovi vstříc. Její manžel, očividně se zlou předtuchou, vstal z lehátka a nespouštěl z Heydricha oči.

„Herr obergruppenführere, to je ale nečekané překvapení!“ Paní Canarisová podala hostovi ruku a pozdravila ho s veškerými vnějšími projevy potěšení. „Posadte se, prosím. Smím vám nabídnout skleničku? Máme moc dobrý koňak.“

„Děkuji vám, to by bylo velmi příjemné.“

Heydrich sklonil hlavu a usmál se. Potřásl si rukou s Canarisem. Oba muži se posadili na slunci, zatímco paní Canarisová nalévala koňak. Na trávniku bylo velké horko.

Vzduch byl nehybný a dusný, květiny vadly, stromy měly svěšené větve a Canaris se potil. Jenom Heydrich v perlově šedé uniformě vypadal svěží. „Že je to počasí hrozně úmorné?“ prohodila paní Canarisová a začala se zlehka ovívat nějakým časopisem. „Abych řekl pravdu,“ odpověděl Heydrich, „počasí si skoro nikdy ani nevšimnu. Sníh nebo slunce, když je člověk zavalen prací a nepříjemnostmi, je to všechno úplně stejné.“

Pootočil hlavu a pohlédl na Canarise. Admirál se mu zadíval přímo do očí.

„Přiznám se, že já jsem úplná mučednice, pokud jde o počasí.“

Paní Canarisová se v zahradním křesílku zaklonila s okouzujícím a zároveň omluvným úsměvem. „Velká horka a velké zimy mi moc vadí.“

„Je dobře, že nejsme všichni stejní,“ poznamenal zdvořile Heydrich. „Mě osobně příliš zaměstnávají různé otravné záležitosti, jako je tahle věc v Diisseldorfu, než abych mohl věnovat nějakou velkou pozornost počasí.“

Opět pohlédl na Canarise; admirál se mu opět zadíval přímo do očí.

„Určitě jste informován o nejnovějším vývoji, že?“ pokračoval uhlazeně Heydrich. „Moji muži měli zatknout jistého hraběte Osterburga. . . Nevím, jestli se s ním znáte.“

Paní se nechtěně prudce nadechla. Heydrich zvedl tázavě jedno obočí, ale žena se již opět vzpamatovala a byla zcela vyrovnaná.

„A ono se jim to nepodařilo?“ zeptala se s účastným zájmem.

Heydrich zvedl i druhé obočí.

„Moji muži vždycky udělají, co udělat mají, paní Canarisová.“

„Ach, jsem si tím jistá. . . Jen jsem měla pocit - z toho, jak jste říkal, měli zatknout. . . myslela jsem, že třeba. . .“

„Přesně tak. Měli a také to udělají.“ Heydrich se usmál a obrátil se zase ke Camarisovi. „Zvláštní na tom

je, že se ten člověk teď objevil v Římě. Při několika příležitostech ho bylo vidět ve společnosti jistého Angela Ritana. . . Opravte mě, jestli se mýlím, admirále, ale nepatří snad Ritano k vašim lidem?“ Canaris pokrčil rameny.

R; „Je~to možné. Neznám pochopitelně jména všech lidí, kteří pro mě pracují. Jestli ale chcete, můžu to nechat zjistit.“

„To nestojí za tu námahu,“ ujistil ho Heydrich. „Můžu to udělat rychleji sám.“

„Nebyla by to vůbec žádná námaha, ale jestli skutečně tolik spěcháte . . .

„Já spěchám pořád,“ přerušil ho Heydrich. „Führer očekává rychlé výsledky a vysokou výkonnost.

Myslím, že je správné poskytovat mu to, co chce.“ Odložil sklenku a vstal. „Kdybyste mě teď omluvil, mám schůzku se šéfem gestapa.“

Mlčky se odporoučel a odcházel po upravené zahradní cestě.

Vyšel na ulici a nastoupil do čekajícího mercedesu. Canaris s manželkou na sebe beze slova pohlédli.

Šest ROZLOUČENÍ S PLUKOVNÍKEM Jednoho chladného rána, uprostřed sněhové bouře, jsme s Portou dostali za úkol dopravit plukovníka Hinku na letiště v Gumraku. Plukovník byl jediný muž, který unikl ze zasaženého tanku - vyskočil pár vteřin předtím, než tank vybuchl - a byl vážně raněný.

Když jsme dorazili na letiště, zjistili jsme, že tu čekají stovky dalších mužů na přepravu ze stalingradského pekla někam, kde vládne aspoň trochu zdravého rozumu. Stála tam tři letadla se spuštěnými motory a posádky už chtěly rychle odstartovat, jenomže na ploše bylo mnohem víc mužů, než kolik bylo v letadlech míst. Jakýsi vojenský doktor pobíhal nepřičetně mezi zasněženými nosítky sem a tam, ošetřoval muže, kteří byli na pokraji smrti, určoval ty, kterým se má dát přednost, i ty, kteří tu musí zůstat; pobíhal ve stále se zmenšujících kruzích a často sám sobě protirečnil. Dvakrát označil plukovníka Hinku za prioritní případ a dvakrát ten příkaz opět zrušil; Porta to nakonec už nevydržel. Šťouchl mě do žeber a pohodil hlavou k našim nosítkám.

„Tohle nikam nevede. Dávej na něj bacha, za chvíli jsem zpátky.“

„Kam jdeš?“

Porta přivřel jedno oko.

„Za jedním kámošem. . . Zjistit, jestli se mi to nepodaří rozhejbat. Jinak tu zkejsnem do konce války.“

Pokrčil jsem rameny a dřep jsem si na bobek vedle bezvědomého Hinky. Porta měl spousty kamarádů a všichni se zabývali nejružnějšími podfuky. Zaručuji, že kdybychom někdy zabloudili uprostřed pouště na Saharě, Porta by určitě našel nějakého známého, který obchoduje na černém trhu s vodou a kradenými velbloudy.

O čtvrt hodiny později se objevil s oberfeldweblem v letecké výstroji. Oberfeldwebel si nervózně mnul ruce a vypadal nešťastně.

„No dobrá, tak už mi dej pokoj ! Bude to v pořádku, už jsem ti to řekl. . . Ty papíry by zajistily odlet porcelánový panence, natož mizernýma plukovníkovi! Prostě je použij a drž klapajznu. Jestli tu svou velkou hubu otevřeš, je s náma oběma ámen. . . A nezapomeň, co jsem zase udělal já pro tebe!“

„Nezapomenu,“ slíbil Porta. „Jen ale přestaň mrkat, tohle je fajn kluk. Když takhle jančíš, jsem z tebe celej nervózní.“

Muž se důvěrně naklonil. „Tak kdy dostanu zapláceno?“

„Hned jak zjistím, že ty papíry jsou pravý.“

Porta se sklonil a zastrčil je plukovníkovi do náprsní kapsy.

Pak změnil číslo jeho divize a připevnil mu k zápěstí jiné.

„K čemu to bude dobrý?“ zajímal jsem se.

„Počkej a uvidíš,“ usadil mě Porta. Ohlédl se přes rameno na svého nervózního kamaráda. „Mělo by to být sakra dobrý!“ dodal výhrůžně.

Za deset minut se opět objevil šílený vojenský lékař. Zlým pohledem přelétl Hinku, pak i nás.

„Už jsem vám povídal, abyste ho odnesli na ošetřovnu. Nemá cenu, aby se tady povaloval, dneska neodletí.“ „Promiňte, prosím,“ promluvil pevným hlasem Porta, „ale je to zvláštní rozkaz. Plukovník musí odletět.“

„Koukněte, desátníku, hádat se se mnou je zbytečný!

Na váš zvláštní rozkaz kašlu, tady rozhoduju já a do toho mi nemůže mluvit ani fűhrer! Ted' toho muŹe odneste, neŹ ztratím trpělivost.“

„Dobrá,“ přikývl Porta. Sklonil se a vytáhl plukovníkovi z kapsy jeho papíry. „MůŹete mi jen říct, kolik je přesně hodin?“

„Deset třicet a neptejte se blbě! Udělejte, co jsem vám řekl, a hod'te sebou.“

„Ano, jistě.“ Porta stál lhostejně s tuŹkou v ruce a zapisoval čas. „Mohl bych se jen ještě dozvědět vaše jméno, neŹ odejdeme? Neberte to jako drzost, prosím, ale speciálně mi nařídili, abych si poznamenal jméno každého, kdo by ten zvláštní rozkaz sabotoval. A abych si zapsal čas a vůbec. Já si to nevymyslel, to je věc armády, se mnou to nemá nic společného . . .

„UkaŹte mi ten zatracenej rozkaz!“

Vojenský lékař vytrhl Portovi papíry z ruky a krátce na ně pohlédl. UŹasl jsem, když jsem viděl, jak okamŹitě změnil postoj. Brblal, ale choval se uctivě.

„Tak dobrá.“ Vrátil Portovi papíry. „NaloŹte ho do letadla. . .

Ale jestli mě chcete napálit, desátníku, pak vám pomáhej pámbu! Nemám čas to ted' ověřovat, ale varuju vás. . . já Źádný obličeŹ nikdy nezapomenu!“

Zvedli jsme nosítka a rychle jsme odpochoďovali k letadlu, které mělo odletět jako první.

„Nevím, co v těch svinskejš papírech stálo,“ supěl jsem, „ale jestli přijde na to, Źes ho podfouk, tak za to pekelně zaplatíme.“

„Nepřijde na nic,“ ujistil mě posměšně Porta. „ZeŹtra touhle dobou uŹ nebude o ničem vědět.“

„Nebud' si tím tak jistej, měl v očích moc divnej pohled.“

„Kecy!“ prohlásil Porta. „Projde ti i vraŹda, když víš, jak na to. Kdysi jsem někomu řekl, Źe Heydrich je mámin strejda. . . dost se to rentovalo, dostal jsem zadarmo tolik benzínu, Źe ze mě moh bejt naftovej král. . . „

126 ~ 127

„O tom slyším poprvé,“ zahučel jsem.

Sotva jsme sloŹili plukovníka do trupu letadla, když nahoru vyběhl jakýsi podplukovník s útrŹkem papíru v ruce. S Źalostným skučením se vrhl do pilotní kabiny. Zdálo se, Źe je úplně zdravý a neměl na sobě - aspoň kvůli slušnosti - ani prouŹek leukoplasti.

„Počkejte na mě! Mám v tomhle letadle místo! Je to přímo od fűhrera!“

Hodil útrŹek papíru pilotovi do tváře, ale pilot ho okamŹitě odstrčil.

„Lituju, ale pro nikoho jiného uŹ místo nemáme. Tot hle letadlo je vyhraŹené pro raněné a já mám rozkaz odstartovat, jakmile naloŹím svou kvótu.“

„Ale fűhrer. . . tohle je od fűhrera!“ Pilot na něj soucitně pohlédl.

„Tohle uŹ neplatí, pane podplukovníku. Ten rozkaz byl před třemi dny zrušen. Příliš mnoho dezertérů z bojových oblastí. . . “

„Dezertérů! Říkáte o mně, Źe jsem dezertér?“ „Nevypadá to, Źe máte nějaké zranění, pane podplukovníku. . . “

Důstojník odhodil svůj papír a rozzlobeně pilotovi pohrozil.

Porta papír ihned zvedl a přečetl.

„Má pravdu,“ prohlásil. „Tohle je přímo od fűhrera.“ ` Přísně pohlédl na pilota. „To je divný zacházení s německým důstojníkem! Měl byste se stydět. Asi je zraněnej někde, kde to není vidět.“ Poklepal si na nový prouŹek na nárameníku, přikývl a mrkl na pilota. „Něco takovýho nemůŹu nechat jen tak. To bych neplnil svou povinnost desátníka.“

„To je naprosto správné.“ Podplukovník na něj hleděl dost ohromeně. „To byste rozhodně neplnil.“

„Počítám, Źe mojí povinností je přivolat vojenskou policii,“ oznámil Porta. „Ty to rychle vyřešej.“

„Ano, jen to udělejte,“ souhlasil pilot a po tváři se mu rozlil široký úsměv. „Moc by mě zajímalo, co tomu řeknou.“

Všiml jsem si, Źe důstojníkovu rozčilení zřetelně vzrostlo.

Náhle chytil Portu za rameno, předklonil se a naléhavě začal jemu a pilotovi něco šeptat.

„Není třeba chodit pro vojenskou policii. To vůbec není třeba.“

Nechci nikoho dostávat do maléru. Jsme přeci ve válce, ve stresu. . .“

„Ale führerův rozkaz!“ sykl Porta.

„Na führerovi nezáleží, co takhle dvacet tisíc říšských marek?

Dvacet tisíc za místo v letadle? Co vy na to?“ „Ty hajzle!“

Pilot se rozpráhl a plukovníka vystrčil. Ten spadl rovnou do Portovy nánzče a Porta ho postrčil dál a kopancem poslal do sněhové závěje.

„Zmiz a nech si ustřelit palici!“ zavolal za ním pilot. „Pak se vrat a zkus to znovu. Třeba budeš mít příště větší šanci!“

V tu chvíli se objevila dvojice příslušníků vojenské policie.

Okamžitě se vrhli na Portu.

„Ted' sis teda zavařil, vojáčku! Napadnout důstojníka!“ Pomalu vrtěli hlavou a vychutnávali situaci. Porta se na ně škaredil.

„Spíš napadnout dezertéra! Tenhle parchant nám právě nabízel dvacet tisíc marek za místo v letadle. . . a nemá ani škrábnutí!“

Podplukovník se vyhrabal ze závěje a arogantně gestikuloval na Portu.

„Zatkněte toho chlapa! Použil násilí proti říšskému důstojníkovi!“

„Jdi se vycpat,“ odvětil Porta, nevyrušitelný z klidu jako vždycky. Zvedl ruku s důstojníkovým papírem.

„Mrkněte se na to. Snažil se nám namluvit, že to je führerův rozkaz. Dělali jsme jen svou povinnost.“

Oba muži si prohlédli papír a zbrunátněli vztekem. „Führerův rozkaz?“ vykřikl jeden z nich. „Tři dny neplatný a vy se ho pořád ještě snažíte použít? Když nejste ani zraněný?“ Obrátil se ke kolegovi. „Zatkní toho důstojníka pro pokus o dezerci!“

128 / 129

Podplukovníka odvedli; byl sinalý a klopýtal. Díval jsem se za ním a vrtěl jsem hlavou.

„Nevím, jestli mu to mám mít za zlý,“ zamumlal jsem. „Kdo by to nezkusil, kdyby si myslel, že má šanci? Mohlo mu to projít.“

„Mohlo, ale neprošlo.“

„Ale možnost měl,“ namítl jsem. „To je mnohem víc, než máme my, co jsme uvízlí v tomhle pekle.“

Pohlédl jsem vážně na Portu. „Živí se odtud nedostanem. To přece víš, ne?“

Porta pokrčil rameny.

„Žij pro dnešek, chlapče. Na zejtřek kašli. Když neztratíme hlavu, dokážem to.“

„To chci vidět!“ povzdechl jsem si.

První letadlo se připravovalo ke startu. Kolem něj se hemžila horda raněných, prosili, naříkali, křičeli, někteří na nosítkách, někteří podpíraní kamarády, jiní na loktech a na kolenou v hlubokém sněhu. Bylo to jako v jakýchsi pekelných Lourdech, kde se všichni nemocní a chromí modlí o pomoc, ale Bůh-letadlo odlétá bez nich. Rojili se kolem pilotní kabiny, vrhali se na dveře, bušili pěstmi do trupu. Místo v letadle znamenalo šanci na přežití: zůstat jako raněný na ruské frontě znamenalo téměř jistou smrt. Vojenská policie je odháněla nemilosrdnými údery pažeb revolverů. Nic jiného dělat nemohli.

Všechna tři letadla byla až po okraj naplněná potrhánými a krvácejícími těly těch nejvážněji raněných.

Viděl jsem muže mumifikované v obvazech, muže se zohavenými pahýly v místech, kde měli mít ruce a nohy, muže bez obličejů, bez paží, bez nohou. Pro nikoho, kdo měl ještě dost sil, aby se s pláčem vlekl po letištní ploše, nebylo na palubě místo. Rádiové přístroje, obvazy, munice, to vše se vyházelo, aby se udělalo místo pro pár dalších těl. Jakákoli další zátěž by ohrozila bezpečnost letu.

První letadlo se těžkopádně rozjelo po ranveji. Zůstali jsme s Portou stát, pozorovali jsme ho a modlili jsme se, aby se vzneslo. Nabralo rychlost, dojelo na konec rozjezdové dráhy a v oblacích sněhu se těžce zvedlo do vzduchu.

Mihlo se nízko nad hangárem, pak udělalo široký oblouk a zmizelo na šedé obloze.

„Nemají rádio,“ poznamenal jsem. „Co budou dělat, jestli se dostanou do nějakého maléru?“

„Ježíšmarjá,“ zoufal si Porta, „to se v těch tvech snech nestane nikdy nic dobrého?“

Po ranveji se rozjelo druhé letadlo. Sledovali jsme, jak se zvedá do vzduchu. Když už se zdálo, že

šťastně vzlétlo, náhle se prudce vzepjalo, spadlo jako kámen a vybuchlo. To vše se odehrálo během několika vteřin. Pohlédl jsem na Portu.

„Nejsem pesimista,“ řekl jsem. „Jsem jen realista.“ Otočil se a beze slova odešel. Já jsem zůstal, abych se podíval, jak se třetí letadlo jen o kousíček vyhnulo nárazu do zátarasů z ostatního drátu, a pak jsem šel za ním.

Čekal u obojživelného vozidla, kterým jsme přivezli plukovníka. Když mě uviděl, mlčky ukázal na nehybnou šedou hmotu ve sněhu. Zastavil jsem se a pořádně jsem se na ni zadíval. Byl to onen podplukovník, který se pokoušel koupit si místo v letadle.

„Můj bože,“ vydechl jsem celý otřesený. „To se ho rychle zbavili.“

„Spravedlnost je v těchto končinách hodně rychlá,“ podotkl moudře Porta.

„Stejně jako nespravedlnost!“ namítl jsem. Odstrčil jsem botou mrtvolu z cesty. „Zajímalo by mě, kolik lidí tady popravili.“

„Stovky,“ odpověděl ledabyle Porta. „Jestli ne tisíce. . .“

Mluvil jsem nedávno s jedním chlápem a ten mi říkal, že jen u nich jich odpráskli osm set padesát.“

„To musel přehánět,“ namítl jsem. Porta zvedl obočí.

„Myslíš?“ Nastoupili jsme do vozu a pomalu jsme projížděli Litvinovovou ulicí k Rudému náměstí, kde udělali ze sklepů polní nemocnici. Měli jsme rozkaz dopravit plukovníka do letadla a pak vyzvednout pro náš pluk bednu obvazů. V provizorní nemocnici to odpudivě páchlo krví a výkaly, zvratky, špinou a tlející lidskou tkání. Nedostávalo se lůžek a muži leželi v řadách na podlaze, umírající i mrtví, jeden vedle druhého. Jediné světlo poskytovaly dohořívající svíčky.

Neudělal jsem ani dva kroky a už jsem zakopl o nějaké tělo a padl na raněného muže, který vykřikl ve smrtelné bolesti.

„Vypadni krucinál odtud!“ zařval feldwebel, který mi ležel u nohou s páskou přes oko. „Jsme plný, pro nikoho už tu není místo.“

„Co se děje? Jaké máte zranění?“

Zvedl jsem se a spatřil jsem doktora, který se na nás díval nepřátelsky přes svou roušku.

„Žádný,“ odpověděl jsem a zastyděl jsem se, že jsem pořád ještě celý. „Přišli jsme vyzvednout obvazy.“

„Čtvrté dveře vlevo. A dávejte pozor, kam šlapete.“ „Ano, pane doktore.“

„A stůjte v pozoru, když mluvíte s důstojníkem! Pořád ještě jsme ve válce, jestli vám to není známo!“

„Ano, pane.“

Porta i já jsme odsalutovali a spěchali jsme ke čtvrtým dveřím vlevo. Těla ležela i na vlhkých kamenných chodbách, a když se jimi procházelo, nebylo možné na ně nešlapat.

Sanitätshauptfeldwebel, kterému jsme předali svou žádanku, se zatvářil chladně.

„Obvazy?“ řekl nakonec s kamennou tváří. Pokrčil rameny. „Můžu vám dát štos novinového papíru, jestli chcete. Obvazy už nepoužíváme.“

Užasle jsme se na něj zahleděli. Poklepal prstem na náš seznam.

„Morfium? Nechtěli byste náhodou celej operační sál, když už jste tady?“

„Jestli to tam není, tak ne . . .“ začal nejistě Porta. Muž krátce zaúpěl a hodil nám žádanku zpátky.

„Seberte si to a jděte. A příště mě neotravujte s žádnými pitomými požadavky!“

Obvazy! Morfium! Kdo si myslíte, že jsem? Kouzelník? Ježíšek?

Bože všemohoucí, lidi, mně je z vás zle! Vraťte se ke svému pluku a laskavě jim připomeňte, že jsme ve Stalingradu. Nikdo nám už žádný obvazy neposílá. Nikdo nám už nic neposílá.

Otděťka si musíme poradit sami.“

„Ale koukněte se tady,“ zkoušel to Porta.

„Koukejte mí vlízt na hrb! To si nedokážete v tý svý natvrdlý palici srovnat, že jako armáda už neexistujeme? Chodit za mnou a brečet o pomoc není k ničemu. Nemůžu vám nic dát, protože sám nic nemám.“

Věděli jsme, že říká pravdu. Viděli jsme ty figuríny ležící na zemi, cítili jsme tu krev a nečistotu. Věděli jsme, že pro nás nemůže udělat vůbec nic.

Odešli jsme z nemocnice a odjeli jsme z města s prázdnýma rukama. Asi po jednom kilometru nás zastavil jakýsi idiot v bílém kožichu, který mával puškou. Zastavili jsme a poručík chtěl vidět naše papíry.

„Vracíme se k našemu pluku,“ sdělil mu Porta. „Jen jsme odváželi našeho plukovníka do Gumraku.“

„Dobře.“ Vrátil nám papíry. „Je mi líto, ale pro tuto chvíli vás tady potřebujeme.

Ukryjte vozidlo tamhle pod ty stromy a vezměte si pár granátů.“

Nebyli jsme v postavení, abychom se s ním mohli přít. Udělali jsme, co nám přikázal, a zařadili jsme se do družstva, kterému velel jakýsi feldwebel. Obrátil jsem se na svobodníka po svém boku.

„Co se tu děje?“ zeptal jsem se. Ošklivě se zašklebil.

„Speciální oddíl válečného soudu. Podívej se do té jámy za sebou.“

Učinil jsem to: byla plná mrtvol. Vzpomněl jsem si, co vykládal Porta o osmi stech padesáti popravách u jediné jednotky a začal jsem pochybovat, že to je přehnané číslo.

„Příšerná záležitost,“ ušklíbl se opovržlivě svobodník. „A tohle je výsledek jediného odpoledne. Žádný piknik to není.“

„To ti věřím,“ zamumlal jsem.

O pár minut později dorazil prapor pěchoty; řít se plnou parou vpřed, byl skvěle vybavený a všichni se chovali velice sebevědomě. Onen maniak v bílém kožichu si stoupl s puškou doprostřed silnice, máváním je zastavil a opět vystoupil poručík, aby jim položil své standardní otázky.

„Kam jedete?“

„Máme rozkaz přeskupit se dál k Donu. `` Z jednoho auta vpředu vystrčil hlavu jakýsi major a netrpělivě na muže promluvil. Poručík zavrtěl hlavou. „Je mi líto.

Všechny rozkazy jsou zrušené. Z oblasti se nemá nikdo přemísťovat. Budete muset prozatím zůstat tady s námi.“

„Nic takového neuděláme!“ štkl major. „Jak mám vědět, že jsou ty rozkazy zrušený? Nikdo mi nic neřekl.“ „Ted' vám to říkám já.“ Poručík vytáhl revolver a namířil ho na majora. „Bud uděláte, co říkám, nebo vás nechám zastřelit jako dezertéra.

Můžete si vybrat.“ Major se kousl do rtu. Pomalu vystoupil z auta a poručík pokynul jednomu ze svých mužů. „Helmere, ukažte panu majorovi, kam má jít.“ „Ano, pane poručíku.“

„Poslyšte, nemám ponětí, oč tady jde,“ spustil major, „ale já můžu . . .

„Jde tady o dezerci.“ Poručík na něj upřel chladný pohled. „Už jsem vám řekl, můžete si vybrat. Jestli tu chcete zůstat a hádat se, prosím. Jestli ne, tak vám radím, abyste z té silnice rychle zmizeli, než sem dorazí Rusové se svými T 34.“

Zůstali jsme s Portou na místě šest hodin. Po tu dobu sem neustále proudil nepřetržitý zástup rádoby dezertérů; muž v kožichu je všechny zastavoval, poručík jim položil své otázky a buď je přesvědčil, aby zůstali, nebo je poslal před popravčí četou. Hodnost nepomohla nikomu, stejně jako papíry či rozkazy. Žádná snadná cesta ze stalingradských hrůz nevedla.

Po šesti hodinách nás propustili a my jsme mohli pokračovat v cestě; žádnou zvláštní laskavost nám neprokázali, pouze zjistili, že máme u sebe rozkazy označené razítkem Nejvyššího velení a i fanatický poručík dospěl k závěru, že musí být pravé.

Porta, bezstarostný jako vždy, si pískal neslušné písničky, zatímco obojživelné vozidlo se kodrcalo ke Kuperosnému. Seděl jsem vedle něj a snažil jsem se usnout, ale byla mi taková zima, že jsem se pořád třásl a probouzel. Hustě sněžilo a vůz se dvakrát zastavil a my museli vylézt. Po obou stranách silnice byly závěje vyšší než telegrafní sloupy.

Stále ještě nám zbýval kus cesty do Kuperosného, když jsme předjeli jízdní oddíl. Koně na ledu klouzali a tančili a my na ně s Portou v údivu zírali.

„Kde se tu sakra vzali?“ nemohl uvěřit svým očím Porta.

„Chodící bifteky! Co já bych dal za kus koňský flákoty. . .“

Připadalo nám dost neuvěřitelné, že někteří lidé umírají hladu, zatímco druzí si tu jezdí na zásobách potravy. Koně se smekali a ržáli a vyráželi obláčky dechu do studeného vzduchu.

Slyšeli jsme vrzání sedel a cinkot strojů a cítili jsme koňský pach, seno a mokrou kůži.

Projeli jsme kolem jízdy a setkali jsme se s dělostřelectvem, které se pohybovalo v protisměru s polními děly namířenými k obloze. Za dělostřelectvem následovali ženisté s buldozery a dalšími stroji.

Zmateně jsme s Portou na sebe pohlédli.

„Že by posily?“ podivil jsem se. „Veškerá ta krásná výstroj?“

„To se mi zdá nemožný,“ zavrtěl hlavou Porta. „Rumuni?“ napadlo mě.

„Možná.“ „No, co jinýho?“ Porta pokrčil rameny.

Dvě hodiny jsme projížděli podél procházejících kolon. Musela to být nejméně jedna divize, jestli ne víc. Přátelsky jsme na ně mávali a i oni někdy zamávali nám. Pak Porta obojživelník zcela neočekávaně se skřípěním brzd zastavil.

„Co sakra blbneš?“ vykřikl jsem a oběma rukama jsem se zachytil palubní desky.

Uprostřed silnice přímo před námi stál nějaký důstojník. Držel v ruce plácačku, na které bylo velkými písmeny napsáno jediné slovo: STOP. Porta otočil volantem a vyrazili jsme do lesa u silnice.

„Co sakra . . .“ vyjekl jsem. „Rusáci!“ vyjekl.

A teď jsem uslyšel, jak za námi křičí. „Stoj! Stoj!“ Všude kolem nás praskaly výstřely a Porta začal s obojživelníkem bláznivě kličkovat mezi borovicemi. O pár kilometrů dál zastavil a otočil se k zadnímu sedadlu.

„Tomáš!“ Hodil mí ruskou čapku, kožešinový předmět s rudou hvězdou vpředu. „Naraž si to na palici a~doufej, že to dobře dopadne. Ještě že jsem si všiml, že ten chlápek je Rusák, co?“

Nasadil jsem si čepici a divoce jsem na Portu gestikuloval.

„Proboha, honem odtud!“

Ohrnuli jsme si límce pláštů, na prsa jsme si pověsili ruské samopaly, zpod kožešinových čepic jsme mžourali na všechny strany. . . a na sedadlo mezi sebou jsme si připravili hromádku granátů, čistě pro případ. . .

Po čtvrt hodině jsme opět narazili na hlavní silnici. Byla stále plná pochodujících nepřátelských kolon.

„Rumuni!“ houkl Porta a krátce, cynicky se zachechtal. Vrátili jsme se zpátky do lesa a jeli jsme nazdařbůh, dokud jsme nenarazili na vedlejší silnici. Po ní jsme pokračovali ještě několik kilometrů a pak jsme se náhle zastavili. Motor zakašlal, párkrát zabručel a upadl do zarputilého mlčení.

„Jsme v hajzlu!“ vykřikl jsem a vyskočil ze dveří. „Pojď nechat ten zatracený krám tady a půjdeme pěšky!“

„Nebud' cvok,“ řekl klidně Porta. „Tak bysme se nikam nedostali.“

Otevřel kapotu a zadíval se do motoru; já zatím stál vedle, svíral jsem ruský samopal a kousal jsem se do vnitřní strany tváře. Objevil se kozácký oddíl a projel kolem nás. Z koní se kouřilo, podkovy klapaly, postroje zvonily. Vojáci si rytmicky prozpěvovali. Bylo to všechno velmi romantické, ale v tu chvíli bych se byl bez toho obešel. Netrpělivě jsem přihlížel, jak Porta pečlivě otírá svíčky a kontroluje karburátor a zapalování. V náhlém impulzu jsem si strhl z uniformy znak smrtihlava a zadupal jsem ho do sněhu. Porta se na mě chvíli udiveně díval, pak pokrčil rameny a udělal totéž. Tyhle znaky byly příčinou smrti mnohého vojáka od tankových pluků: příliš často nás považovali za hrdlořezy a sadisty z Eickeho nenáviděné „divize vrahů“.

„Stejně nevím, jakej to má smysl,“ poznamenal Porta. „Jestli nás chytanou, odprásknou nás tak jako tak.“

„Je mi bez toho prostě líp,“ zahučel jsem. Porta pokrčil rameny.

„Mně to taky nevadí.“

Z nízkého porostu na opačné straně silnice náhle vystoupil desátník od nějakého dělostřeleckého pluku. Nervózně jsem sevřel samopal, zatímco Porta pokračoval v práci pod kapotou.

„Zdravstvujte!“ ~ pozdravil přátelsky desátník. „Zdravstvuj!“ odpověděli jsme s okázalou žoviálností.

Pomalů vůz obešel a s velkým zájmem si ho přitom prohlížel.

„Gitlerovskaja mašina,“ oznámil nám s širokým úsměvem. Mohutně kopl do předního kola a zařval smíchy. „Da,“ přisvědčil jsem chabě.

„Charošaja?“ „Da.“

Desátník se opět zasmál a bodře plácl Portu do zad. Sklonil hlavu nad motor a zadíval se dovnitř.

„Jalovka,“ poznamenal. Opět se napřimil a oťel si do pláště prsty zamaštěné od motorového oleje.

Nepřítomně jsem zíral a několikrát jsem souhlasně přikývl.

Doufal jsem, že mě bude považovat za idiota a že si mě nebude všimnout. Obrátil se k Portovi a začal na něj rychle mluvit; mával přitom rukama a šklebil se. Zatímco jsem dával pozor, jestli se nezačne chovat agresivně, Porta zůstával sehnutý nad motorem a v intervalech - modlil jsem se, aby byly přiměřené - odpovídal „da“ nebo „nět“. Po chvíli Porta sáhl do kapsy a vytáhl krabičku opiových cigaret. Nabídl

desátníkovi, jehož velká, tykvovitá tvář se rozzářila potěšením.

„Kdes je sehnal?“ zeptal se ruštinou, jejíž smysl jsem spíš jen vytušil.

„V Jenisejsku,“ odpověděl bez zaváhání Porta. Napadlo mě, jestli Porta vůbec ví, kde se Jenisejsk nachází, protože já to v žádném případě nevěděl.

„V Jenisejsku? Odkud jste?“ „Da,“ přikývl jsem poslušně.

„Říkal jsem si, co to máte za přízvuk. Já sám jsem z Čity. Mně je jedno, odkud kdo je, jen když není z Moskvy. Jestli někoho nesnáším, tak to jsou Moskvaní. Mluvěj jako čuňata. Nerozumím jim ani slovo. Ale Jenisejsk. . . ještě nikdy jsem nikoho odtamtud neviděl. Úplně jako cizinci!“ Zasmál se na nás.

„Odpustím člověku všechno, jen když není z Moskvy. Měli jsme tuhle svoloč vymlátit už za revoluce.“ My oba s Portou jsme jeho teorii podporovali souhlasnými „da“ a v tu chvíli motor jakýmsi zázrakem opět obživil. Zamávali jsme desátníkovi, skočili jsme do vozu a velmi hbitě jsme ujížděli pryč.

„Díky Bohu, že jsme ne-“

Ta slova mi skoro ještě nevyšla z úst, když se vůz opět zastavil. Porta otevřel dveře a vyskočil ven.

„Uvázli jsme v pitomý závěji!“

Desátník k nám přiběhl; mával rukama nad hlavou a smál se na celé kolo.

„V tomhle počasí jsou koně lepší než autáky!“ říčel. Zřejmě si myslel, že řekl úžasný vtip, a tak jsme s Portou kývali hlavou, křenili jsme se, štouchali jsme ho do žeber, on štouchal nás a všichni jsme se začali kdákavě smát. První se vzpamatoval desátník.

„Teď ale už pojd'te,“ vyzval nás a přísně zavrtěl hlavou. „Je třeba pracovat. . . zabíjet Němce! Pomůžu vám.“ Všichni tři jsme zatlačili. ať jsme se ale namáhali a funěli sebevíc, vůz se ani nehnul. Desátník mi náhle poklepal na rameno.

„Počkejte! Hned jsem zpátky!“

Odběhl po silnici a zmizel mezi stromy. „Kam šel?“ zeptal jsem se celý nespůj.

„Šel sehnat pomoc,“ odpověděl Porta a zlomyslně se usmál tomu, do jaké jsme se to dostali šlamastyky.

„Přivede všechny své kamarádky, aby nám píchli.“

„Pojď tady ten krám nechat!“ naléhal jsem. „Budou tady určitě dřív, než to dokážem rozjet.“

„Jen žádnou paniku,“ chlácholil mě Porta a sedl si za volant.

„Ještě jednou zatlačej a udivíme, co to udělá.“ „Rozuměl jsi všemu, co ti vykládal?“ Opřel jsem se ramenem o zadní část vozu, zabral jsem a jenom jsem hekl. „Blázníš?“ odpověděl pohrdavě Porta.

„Nerozuměl jsem mu o nic víc než on mně. . . No a co? V takhle velký zemi to ani nikdo nečeká.

Některý z nich mluvěj prakticky jiným jazykem. Ještě že jsem neřek, že jsme z Čity! Málem jsem to udělal, ale pak jsem dal přednost Jenisejsku.“

„Kde je Jenisejsk?“

„Nemám ani potuchy,“ ujistil mě spokojeně Porta. „Existuje to vůbec?“

„Jak to mám vědět? Zdálo se, že mu to úplně stačí.“ Na silnici před námi se ozval křupot sněhu pod vojenskými botami a desátníkův chraplavý hlas.

„Davaj ! Davaj i“

„Už jdou!“ vyjekl jsem. Ohlédl jsem se přes rameno. „Jsou jich mraky!“ dodal jsem, když se vynořili tři muži. V tu chvíli vůz poskočil kupředu a já jsem padl pohlavě do sněhu. Zaslechl jsem desátníkovu pobavené zachechtání. Porta otevřel dveře a křikl na mě, abych sebou hodil, pokud tam nechci zůstat. Naskočil jsem do rozjetého vozu. Desátník klusal po našem boku.

„Do svidanija!“ křičel. „Do svidanija!“ „Měj se!“ zamumlal jsem a třískl dveřmi.

O pár kilometrů dál jsme opět narazili na dlouhou kolonu nepřátelských vojsk. Na jednom místě nám přikázali, abychom uvolnili cestu štábnímu automobilu. Seděl jsem a chvíli jsem se, zatímco Porta jel stále dál. Blížili jsme se ke křižovatce, na které jakýsi generálporučík pozoroval procházející vojska.

„Proboha,“ vydychl jsem, „pojď už z toho zatraceného krámu vypadnout. Půjdem dál pěšky. Německej auták je tady hrozně nápadnej.“

„Byl by ještě nápadnější, kdybysme ho najednou šoupli do škarpy,“ namítl rozumně Porta. „Neměj strach, v životě je nenapadne, že by dva Němčouři měli nervy na to, aby se projížděli ve volkswagenu středem zástupů nepřátelských vojáků. Budou nás považovat za svý, který se zmocnili německého autáku.“

Porta projel kolem generálporučíka s drzou okázalostí. Všiml jsem si, že generál za námi otočil hlavu a upřeně zíral, ale ukázalo se, že Portův optimismus byl namístě - dovolili nám pokračovat bez přerušení. Asi o půldruhého kilometru dál jsme odbočili do Boljovské rokle, abychom se už definitivně vzdálili od hlavní silnice, ale dvojice rozlícených příslušníků vojenské policie nás opět vrátila zpátky. Raději jsme se s nimi nehádali.

Když jsme se přiblížili k Volze, narazili jsme na dva převrácené nákladní automobily, které blokovaly průjezd po silnici. Dovolili nám udělat objížděku postranní ulicí. Dojeli jsme na konec té ulice a místo toho, abychom se vrátili na hlavní, Porta vyrazil opačným směrem. Doprovázely nás divoké výkřiky a volání skupiny vojáků a já s hrůzou pohlédl na Portu.

„Co to křičí? Jdou po nás?“

„Ani bych neřek.“ Zasmál se a odhodil ruskou čepici na zadní sedadlo. „Jenom nám říkali, abysme si dali bacha. . . Blížíme se k německým liniím!“

Naše vlastní strana nás nepřivítala zrovna s otevřenou náručí.

Pozorovali nás s nehlubší podezíravostí a spustili kolem nás výstražnou uzavírací palbu. I když se dostatečně zklidnili, aby vyslechli naše vysvětlení, zdálo se, že nám nevěří.

Neustále opakovali: „Ale odkud PŘIJÍZDÍTE?“ a „Jak jste se sakra dostali skrz?“, až jsme si začali říkat, jestli to opravdu všechno stálo za to. Nakonec velmi rozmrzele sundali prsty ze spouště a odtáhli nás k veliteli roty, který nás pak dvě hodiny vyslychal, než nám dovolil vrátit se k našemu pluku.

„Měl jsem vám opatřit dvě místa v tom letadle,“ prohlásil s hořkostí Porta. „Víš dobře, že bych to dokázal.“ „Vůbec o tom nepochybuju,“ ujistil jsem ho.

„Moh jsem se na ně na všechny úplně vyfláknout. Ať se dusej ve vlastní smrdutý šťávě. To jsem klidně moh udělat, kdybych byl takovej.“

„Jenže nejseš,“ dodal jsem.

Porta se na mě zle zadíval, protože nevěděl, jestli se mu neposmívám.

„Moh jsem to udělat,“ opakoval, „to si piš.“

„No dobře, tak už o tom pořád nežvaň!“ zavrčel jsem. „Už jsem řekl, že ti to věřím! Teď už drž chvíli hubu, prosím tě!“

Do našich linií jsme se vrátili důkladně naštvaní jeden na druhého a naší náladě nepřidalo zjištění, že nás ani naši vlastní kamarádi nevtáží jako hrdiny. Pluku se zmocnila panika a nikdo se s námi nehodlal otravovat. Bylo jim úplně jedno, jestli tam jsme, nebo ne. Polní telefony drnčely a poslové běhali sem a

tam na všechny strany.

„Co se to tady děje?“ zeptal se Porta navztekane. „Sotva vytáhnu paty, všechno se to rozsype. Je to pokaždý stejný.“

Dědek pokrčil rameny.

„Pochybuju, že bys mohl něco udělat, kdybys tu byl,“ řekl mu.

„Rusové se prolomili na několika místech a rozpoutalo se peklo.“

Porta se obrátil ke mně.

„Je ti to jasné?“ zeptal se hořce. „Měl jsem opatřit to místo v letadle. Nechat je, ať se dusej ve vlastní šťávě. . .“

*** CHOPME SE TEĎ MOCI A UDRŽME JI BEZ OHLEDU NA TO, JAKÉ PROSTŘEDKY K TOMU MUSÍME POUŽÍT.

JOSEPH GOEBBELS, MINISTR PROPAGANDY, ERNESTU THELMANNOVI

3. 1. 1932

Po cestě v Zoologické zahradě, kde teď v šest hodin ráno nebyla ani živá duše, klusali dva jezdci na koních. Byl to obergruppenführer Heydrich a admirál Canaris.

„Je to zajímavá myšlenka,“ poznamenal Heydrich a otočil se k svému druhovi. „Nemyslíte?“ Pohlédl opět přímo dopředu mezi ušima svého koně a na rtech se mu objevil úsměv. „Převléknout skupinu vězňů do polských uniforem a zorganizovat přepadení rozhlasové stanice v Gleiwitzu. . . Umíte si představit něco povedenějšího?“ Obrátil se opět ke Canarisovi. „A co by nám dalo lepší záminku k zaútočení na Polsko?“

Canaris se zamračil.

„Mám o tom pochybnosti,“ zamumlal.

„A jaképak?“ zasmál se Heydrich. „Snad ne nějaké morální zábrany?“

Canaris zavrtěl hlavou.

„Morální zábrany do toho moc míchat nelze, nemám pravdu?

Protože jako dostatečný důvod k námitkám by je vůbec nikdo ani v nejmenším nepřijal.“

„Takže?“ „Takže. . .“ Canaris nervózně pokrčil ramenem. „Nezdá se mi, že to projde, nic víc. Myslím si, že to nedokážete moc dlouho utajovat. Použít vězně. . . určitě budou mluvit.“

„V tomto ohledu si starosti dělat nemusíte, příteli. Nikdo z nich tu operaci nepřežije.“

Canaris se k němu obrátil a zvedl jedno obočí. „Myslel jsem, že sháníte dobrovolníky! A že jim za to slibujete propuštění na svobodu.“

„To je čistě jen návnada,“ zahučel Heydrich poněkud vyčítavě.

„Samozřejmě nelze čekat, že svůj slib dodržíme. Bylo by to naprosté bláznovství a sabotáž celé operace. . . Jak jste na to právě sám poukázal. A každopádně, admirále, myslím, že se nemýlím - ten nápad vznikl přeci ve vaší sekci, ne?“

„V mé sekci, ano. Ale ne tak zcela s mým souhlasem.“ „Nicméně ta záležitost bude spadat pod vás, ne? Vy ji přece budete provádět!“

„Ne. Tentokrát máte špatné informace, obergruppenführere. Moje sekce nebude mít s touhle operací nic společného.“

Admirál pobídl koně do pomalého klusu a Heydrich, který zůstal vzadu, za ním zamyšleně hleděl. Chvilí ještě lehce klusal, nadnášel se a klesal podle pohybů koně, švihal jezdeckým bičikem do své jezdecké boty a mračil se přitom. Canaris znovu zpomalil a Heydrich ho na konci cesty dostihl.

„Mohl bych vědět proč, admirále? Měl jsem takový dojem, že führer už ten nápad schválil!“

„Je to tak.“ Canaris sklonil hlavu. „Ale, jak jsem vám právě řekl, ten plán vznikl bez mého vědomí a rozvíjel se bez mého souhlasu. Nechci s ním mít nic společného.“

„Nevím, jak byste se tomu mohl vyhnout,“ upozornil ho Heydrich s nepatrným úsměvem. „Všichni jsme zodpovědní za činy svých podřízených. Zrovna včera jsem o této věci hovořil s reichsführerem a reichsmarschalem a oba byli stejného názoru.“

Ta myšlenka vznikla ve vaší sekci a musí tedy být uskutečněna u vás.“

Dřív než Canaris odpověděl, pomalu si zapálil cigaretu. „Tím mě nevyděláte, obergruppenführere. Jsem

informován právě tak dobře jako vy, a jsem si velmi dobře vědom skutečnosti. Nedávno jsem sám mluvil s fűhrerem a vysvětlil jsem mu svou situaci. S tou záležitostí nechci mít nic společného.“ Vyfoukl tenký obláček kouře nosními dírkami a pohlédl po straně na ztuhlého Heydricha. „Celý ten nápad mi připadá hrozně nepříjemný. Nemá to nic společného s protišpionáží, a já vás upozorňuji, že budete mít proti sobě celou armádu.“ „To riziko se musí podstoupit.“ Canaris pokrčil rameny. „Vy dřív než já.“ Klusali potichu dál, pak se Heydrich naklonil k admirálovi a lehce švihl svého koně po krku. „Admirále Canarisi, gratuluju vám! Jste lišák a vždycky prohlédnete každý trik. Ale jedno varovné slovo: i na lišáka jednou dojde! Každý se jednou napálí. . .“ Otočil koně a odklusal k velkému černému mercedesu, který na něj čekal. Admirál Canaris pomalu klusal dál.

Sedm POPRAVY BEZ SOUDU Uprostřed noci přistál na poli poblíž Stalingradu HE 111. Nikdo ze Šesté armády o jeho přiletu nevěděl a nikdo by neuhádl, jakého pasažéra má na palubě. V okamžiku přistání bylo na místě pouze několik vybraných poddůstojníků z paradesantní jednotky MEITUK. Jakmile letadlo dosedlo, okamžitě ho zamaskovali a strážný z řad výsadkářů dostal rozkaz střílet bez vyzvání. První, kdo opustil letadlo, byl Theodor Eicke, muž, jenž byl zodpovědný zejména za provoz koncentračních táborů; Eicke byl rovněž velitelem Třetí tankové divize, takzvaného Vražedného komanda. Zuřivá brutalita Eickeho a vlastně i brutalita jeho mužů prý otřásla i samotným fűhrerem, a příslušníci divize nesměli v průběhu války dostat ani den dovolené. Drž zvěř za mřížemi a využij co nejlépe jejich zvlášť odporných sklonů, ale nikdy ji nepust mezi civilní obyvatelstvo. . . Za Eickem vystoupila skupina esesáků, z nichž všichni byli odborníci na nacistické umění likvidovat lidi. Čekaly na ně motorové saně, které jim obstarala výsadková jednotka, avšak jejich řidič musel postoupit své obvyklé místo oberscharfűhreru Henzelovi, známému v Dachau pod láskyplným jménem „Zabiják“ Henzel. Saně se svými zlověstnými cestujícími vyrazily sněžnou metelící směrem ke Stalingradu a hlavnímu stanu Šesté armády. Označení vojenského letectva už ze saní předem odstranili a teď je na rozkaz stále bdělého Eickeho nahradili písmeny „SS“. Eicke byl člověk, který věnoval téměř chorobnou pozornost detailům a neponechával nic náhodě, jak by mohli dosvědčit mnozí ze zadržovaných v Dachau, od rakouského kancléře Kurta von Schuschnigga, jednoho ze „zvláštních“ vězňů, až po ty poslední a nejubožejší židy, které vyhrabali z jejich úkrytů v berlínských brlozích. Šestá armáda měla hlavní stan v podzemním bunkru, kde dříve sídlilo NKVD. Eickeho neočekávaný příjezd vyvolal okamžitě horečné hemžení a chaos. Bunkrem se rychle šířila panika, až se dostala k samotnému generálu Paulusovi. Když Eicke vešel do jeho místnosti, generál vstal a pozdravil nataženou rukou, která se mírně chvěla. Eicke si toho nevšímal. Zastavil se ve vchodu, rozkročil se, a když si měřil generála Pauluse od hlavy k patě, v očích se mu objevil výraz chladného pohrdání. Paulus poskytoval v této chvíli ubohý obrázek generála. Byl zachumlaný ve dvou beztvarých pláštích a připomínal malé, šedivé zvířátko, vyrušené předčasně ze zimního spánku. Eicke měl na sobě předpisový kožený kabát, elegantní a pěkného střihu. Dával si načas. Zapálil si doutník a teprve potom promluvil. „Kdo jste?“ zeptal se pohrdavým tónem. „Jsem generál Paulus.“ Generál se nervózně usmál a spustil ruku. „Můžu se zeptat, s kým mám tu čest mluvit?“ „Čest?“ Eicke to slovo vychutnal a zasmál se. „Ano, to je dobré. To se mi líbí.“ Vešel do místnosti a opovržlivě se rozhlížel ze strany na stranu. „Máte tu čest mluvit s obergruppenfűhrerem Theodorem Eickem. Jsem zde v zastoupení fűhrera. Rád by věděl, co se tu děje.“ „Co se tu . . .“ „Zejména,“ pokračoval Eicke, „jestli vedete válku nebo se tu věnujete radovánkám zimních sportů.“

Paulus si začal úzkostlivě třít prsty jedné ruky o druhou. Měl dlouhé, jemné a špičaté prsty, stvořené k lepšímu věcm, než je válka. Byly to prsty klavíristy nebo chirurga. Byly určeny k tvoření, nikoli k ničení. „Když jsem sem teď vešel,“ pokračoval Eicke nemilosrdně, „myslel jsem si, že mě zavedli na nesprávné místo. Vypadáte spíš jako - postarší bolševický zajatec, který se hřeje v německém zimním plášti, než jako vrchní velitel Šesté armády!

Nevypadáte moc na generála, co?“

„Je to tu hodně tvrdé, pro nás pro všechny,“ osmělil se Paulus, ale Eicke ho znovu přerušil.

„Nepřekvapuje mě, že tu ve vašem vojsku nepanuje žádná kázeň, generále! Ve vzduchu je cítit duch porážky. . . a přichází to rovnou shora! Zdá se, že budu muset oznámit führerovi, že jeden z jeho generálů se vzdal boje.“

„To není pravda!“

Jemně tvarované ruce se začaly třást. Generálův protest vyzněl spíš jako protest ukřivděného než uraženého muže, ale štábní velitel mu přispěchal na pomoc. Generál Schmidt byl pravým opakem Pauluse: tvrdý, pohotový a velmi sebejistý.

„SS obergruppenführere, nemáte právo takhle mluvit. Budu si stěžovat!“

„Na to máte právo,“ připustil Eicke. „V každém případě to udělejte. . . Komu byste si to přál adresovat? Führerovi?“

Protože jestli ano, můžu vám ušetřit námahu: jsem jeho oficiální zástupce u Stalingradu.“

Z vnitřní kapsy vytáhl dokument a hodil ho na stůl. Dokument poskytoval plné pravomoci obergruppenführerovi Theodoru Eickemu, aby jménem führera Adolfa Hitlera v rámci válečných soudů vynášel rozsudky, které pokládá za adekvátní.

Paulus si přitiskl prsty na čelo v gestu zoufalství.

„Co si führer přeje vědět? Copak nedostal mé zprávy o situaci?“

Nastínil jsem mu své návrhy - generál Schmidt měl výtečný plán, který by se dal uskutečnit téměř ihned. Führer to má pouze schválit a já věřím, že ještě budeme schopni zachránit alespoň část Šesté armády.“

Eicke si Pauluse pohrdavě přeměřil.

„Führer se nezajímá o žádné záchranné operace - zajímá se jen o vítězství. Bůh ví, že vám tady poskytl už dostatek času! A jediné, co vy dokážete, je skuhrat, že chcete víc mužů, víc potravin, víc munice. . . Co jste provedli se všemi těmi muži, které jste měli? Kam se poděla veškerá vaše munice? Pořádali jste snad ohňostroje?“

„To je absurdní. . . `ozval se velmi hlasitě Schmidt. Eicke se otočil přímo k němu.

„Všechny tyhle řeči o plánech a návrzích! Není to nic jiného než pokus zakrýt vaši porážku! Führer mě pověřil, abych vám připomněl, že německá armáda neutíká před hordou sovětských opičáků! Mám vám znovu důrazně připomenout, že on chce vítězství!“

„Jak?“ namítl Schmidt suše.

„Jak?“ zařval Eicke. „To není moje starost. Ani führerova! Jak tenhle boj vyhrát, to je na vás - kvůli tomu jste generál.“

Přistoupil blíž k Schmidtovi a ukázal na něj prstem. „Ale vy se mě na to ptáte. Jak? V pořádku, povím vám jak. . . Vyžene ty bolševiky z Evropy, tak! Bože všemohoucí, máte v týhle všivý armádě pětadvacet divizí, šest set tisíc mužů a osm set tanků. . . Co ještě chcete? S tímhle byste mohli vyhrát pět světových válek, natož vyhnat pár primitivních sovětských sedláků!“

Generál Huber, který po celou dobu výměny názorů seděl potichu a přidržoval si prázdný pravý rukáv, už déle nedokázal snášet Eickeův nestoudný tón. Vstal, obličej bílý vztekem.

„S kým si myslíte, že mluvíte? Teď nejste ve svém koncentračním táboře, víte, jste u Stalingradu! A my nejsme vaši vězňové, jsme důstojníci a vojáci!“

„Ach tak,“ obrátil se k němu Eicke. „Vy jste generál Huber, vidíte? Mám tu pro vás vzkaz od generála Burghofa.“

Podal Huberovi kousek papíru od náčelníka personálního odboru.

Byl to rozkaz, aby se Huber vrátil do Německa a dostavil se do führerova hlavního] stanu. Huber papírek zmuchlal a strčil si ho do kapsy. Instinktivně cítil, že takový rozkaz nevěstí nic dobrého. Mohlo by to znamenat povýšení, ale o tom pochyboval. Předvolání k führerovi, to byla i v nejlepších dobách

pochybná čest. V myšlenkách zaletěl ihned k možnosti své vlastní popravy - popravičí četa - uvěznění - likvidace jeho rodiny. . . Pohlédl na Eickeho, který ho škodolibě pozoroval přes doutníkový kouř, a s námahou ze sebe vypravil: „Děkuju vám.“

Posadil se ke stolu a už se rozhovoru nezúčastnil. Zdálo se mu, žeať se stane cokoli, ať zůstane ve Stalingradu a bude čekat na Rusy, nebo poletí zpátky do Německa, kam ho povolal führer, je nejspíš mrtvý muž.

Generál Paulus rovněž mlčel. Nebyl uzpůsobený pro válku.

Jediné, po čem toužil, bylo žít uprostřed svých knih a uměleckých pokladů, číst si a přemýšlet, mít přátelské vztahy se sousedy, nikomu nepřekážet a moct být sám a vést klidný život.

Eicke se třem generálům zlehka ironicky uklonil. Jediný Schmidt, stále nepřátelský, si ho nevšímal.

„V tomto okamžiku,“ promluvil Eicke, „mě mé povinnosti odvádějí jinam, ale hodně brzy se sem zase vrátím.“ Jeho další zastávkou byla 71. divize u Caryce. Rázně vkročil do štábního bunkru a uhodil do stolu velitelskou holí: byla to skvostná zlatá hůlka se znakem umrlčí lebky, osobní dar od führera. Při jeho okázalém vstupu se všechny hlavy poplašeně zdvihly a velící důstojník generál von Hartmann ihned vstal a šel mu vstříc. Eicke se s von Hartmannem dobře znal už z dřívějška.

Bývaly časy, kdy Eicke byl nedůležitým úředníkem v kanceláři a von Hartmann jeho nadřízeným důstojníkem. Právě von Hartmann přišel na to, že Eicke při zapisování položek do účetní knihy švindluje ve svůj prospěch, a v důsledku toho nechal Eickeho přeložit k jednotce, která odstraňovala nevybuchlé miny. Teď stál proti Eickemu v jeho nové roli důstojníka SS, ale žádné obavy nedal najevo.

„Už dlouho jsme se nesetkali,“ pronesl klidným hlasem.

„Opravdu, ano,“ souhlasil Eicke a zastrčil si zlatou hůlku pod paži. „Ale já jsem nezapomněl na tu ošklivou práci, kterou jste mi dal.“

Povzbudivě se na von Hartmanna usmál a rozeplnul si knoflíky na kabátě, takže odhalil hrud' posetou medailemi a stužkami.

„Takže, generále, führer mě sem poslal, aby přesně zjistil, co se tu děje. Vůbec se mu nelíbí pokrok, kterého dosahujete.“

Nechápe, proč horda polocivilizovaných pohanů má německé armádě působit takové potíže.“

Generál sklopil hlavu a zůstával zticha. Eicke si stáhl rukavice a omotal je kolem hůlky, již si teď rázně poklepal po lýtku.

„Rád bych provedl inspekci vaší divize, dovolíte-li.“ „To je samozřejmé,“ souhlasil von Hartmann, velmi dychtivý, aby se už toho muže zbavil.

Poslal ho, aby se podíval na 191. divizi, které velel kapitán Weinkopf. Eicke vyjádřil přání jet motorovými sáněmi, ale dělostřelecký důstojník zakroutil hlavou.

„Neradím vám to, pane. Není to ten nejbezpečnější způsob cestování.“

„Vy se bojíte, nadporučíku? Třeba už začínám přicházet na to, proč se Šestá armádě to vítězství vyhybá. . .“ Nadporučík pokrčil rameny a už neřekl ani slovo.

Jestli Eicke nebere v úvahu svou vlastní bezpečnost, je to jeho problém. Pokud se nadporučíka týká, ten se už dávno vzdal naděje, že se z těch hrůz od Stalingradu dostane živý a zdravý, a jestli zemře dnes či zítra, na tom vůbec nesejde.

Celá jeho rodina zahynula při náletu na Kolín a od té chvíle se už o vlastní budoucnost přestal zajímat. Saně ujely sotva pár kilometrů, když všude kolem nich začaly ve vzduchu poletovat obrovské kusy sněhu. Eicke se proti své vůli vyděsil.

„Ruské minomety,“ prohodil nadporučík. „těch si nevšímejte, to jsou jen malé ryby. Za chvíli to budou plní děla.“

Jako v odpověď na jeho slova spustila ruská artilerie v okamžiku, kdy domluvil. Nadporučík pohlédl na Eickeho a usmál se. Eicke se otrásl.

„Je opravdu velká zima,“ zamumlal, aby vysvětlil bezděčné zachvění.

„Připadá vám velká?“ opáčil nadporučík, který se začínal bavit. „Zrovna jsem si říkal, jak je mírná. Dneska ráno jsme dokonce viděli nějaké hýly. To jsou hodně nevypočitatelní návštěvníci, ty člověk nezahledne za špatného počasí. . .“

Eicke se na něj podezíravě zahleděl, ale nadporučík se lhostejně odvrátil a ukázal před sebe na nějaké

kopce. „Hodně brzy budeme muset projet jednou strží. Myslel jsem si, že bych vás měl upozornit. . . Rusové se obvykle úplně zblázní, když se objevíme na jejím konci. Může to být trochu hlučnější.“

„To je úplně v pořádku,“ řekl Eicke, který se navzdory nízké teplotě začínal potit. „Kupředu.“

Saně zmizely v kopcích. Sotva se předeck saní vynořil na druhé straně, jako by se země se pod nimi otevřela a sprška sněhu zasypala saně i ty, kdo v nich jeli. Eicke skočil v panice po hlavě přes bočnici, následován svými esesmany. Saně se kodrcavě zastavily, nadporučík klidně vystoupil a zahleděl se na Eickeho.

„To je ono,“ vysvětlil prostě.

Eicke se zvedl ze země a oprášil si sních z uniformy. „To je co?“ chtěl vědět.

„Jsme tu. Dál můžeme jít pěšky.“ Vyrázili za kapitánem Weinkopfm a Rusové je celou cestu obtěžovali. Eicke se podrážděně rozhlížel kolem.

„Co je to s nimi? To vždycky takhle vyvádějí?“ „Tohle vůbec nic není,“ ujistil ho s úsměvem nadporučík.

„Před pár dny tu ve dvou minutách úplně vyhladili celý prapor. . . Tudy, pane, kapitán Weinkopf nás očekává.“

„Překvapuje mě, že tady pluku velí kapitán,“ zabručel Eicke nesouhlasně.

Nadporučík pokrčil rameny.

„Potřeba a nutnost a tak dále a podobně. . . byl to nejzkušenější důstojník z těch, co zbyli. Všechny ostatní už Rusové dostali.“

„Všechny? Vy chcete říct . . .

„Chci říct,“ dopověděl nadporučík, „že v těchhle končinách důstojníci dlouho nevydrží. . . Jsme tu, pane.“

Kapitána Weinkopfa našli, jak hraje karty s nějakými vojíny. Všichni byli zachumlaní pod třemi vojenskými plášti a dřepěli na hromadách ruských pušek. Za stůl jim sloužily dva benzinové kanystry.

„Tohle je obergruppenführer Eicke,“ představil návštěvníka nadporučík poněkud opovržlivým tónem.

Vojáci vzhledli. Kapitán Weinkopf vytáhl kartu, položil ji na kanystr, zavřel ruku a pokývl. „Ehm,“ řekl.

Eicke maně čekal, až skupinka vojáků vstane a zasalutuje mu.

Nic se nedělo.

„Jsem tu jako führerův zástupce,“ pravil. Kapitán Weinkopf k němu vzhledl. „Fakt?“

„Přijel jsem na inspekci vašeho pluku.“

„Budte vítán,“ řekl kapitán. Máchl rukou. „Většinou jsou venku, v zákopech. Můžete se na ně jít podívat, kdykoli se vám zachce. Ale měl bych vás upozornit, že jsou zrovna teď trošinku znervóznělí.

Budou střilet po všem, co se hýbe, tak radši chodte opatrně.“

Nadporučík se otočil, snad aby skryl úšklebek. Eicke nafoukl tváře.

„Řekl jste, abych chodil opatrně?“ opakoval.

„Pokud nechcete, aby vám ustřelili hlavu,“ přitakal kapitán a znovu se věnoval svým kartám.

„Tohle není zrovna ten nejlepší způsob, jak mluvit s nadřízeným důstojníkem!“ vyštěkl na něj Eicke.

Kapitán Weinkopf k němu pomalu vzhledl a stejně pomalu pokrčil ramenem.

„SS,“ ušklíbl se. „To tady moc neplatí. My jsme vojáci.“

„Vojáci!“ Eicke si netrpělivě odfrkl. „Tak vy si říkáte vojáci, co? Sedíte si tu a mastíte karty, když máte vyhrát válku! O tom se führer něco dozví!“

„Jak myslíte,“ odpověděl kapitán lhostejně. Eicke zlostně pohlédl na jednoho z vojáků.

„Co vy?“ vybafl. „Čím se zabýváte, když zrovna neutrácíte čas hraním karet?“

„Jsem z protitankový,“ odpověděl chlapec krátce.

S podrobnostmi se neobtěžoval. Mohl Eickeovi povědět, že pouhý den předtím zneškodnil neméně než dvanáct tanků T 34 ručními granáty a minami, jenže ho to ani nenapadlo. Bylo mu teprve devatenáct a už bral svou práci jako samozřejmost. Byl odborníkem na ničení tanků, ale jestli kdy přežije do mírových dob, nebude po jeho odbornosti poptávka.

Eicke zavrčel a odkráčel, s mlčenlivými společníky v patách.

Nadporučík za ním křikl:

„Pozor na ostřelovače, obergruppenführere! Včera vystřelili mozek majorovi, protože neměl hlavu dost skloněnou!“

Eicke si ho s nechutí přeměřil, ale přikrčil se a neohrabaně se blížil sněhem k první linii zákopů. Bděli

Rusové začali ihned pálit. První to dostal Oberscharführer Willmer, kulku rovnou mezi oči. Scharführer Dwinge šlápl na minu. Jak se skupinka přiblížila k prvnímu krytu, jeden voják vykřikl ohromením, neboť mu výbuch granátu utrhl nohu. Zdálo se, že bolest necítí, jen seděl a zíral na roztržený okraj pahýlu a na krev roziévající se po sněhu. Druhý šrapnel přistál hned vedle.

„Kriste všemohoucí!“ zařval Eicke a plácl sebou na zem.

Dachauský vrah, který zabíjel židy po tisících, teď mimoděk vzýval žida, aby ho zachránil, avšak neviděl v tom nic neobvyklého. Odstrčil raněného vojáka stranou. Muž s jednou nohou je už k nepotřebě, ať umře rychle a tiše, a sníh ať ho přikryje jako rubáš.

Eicke se plazil zarputile dál a konečně skočil dolů ke kulometčíkovi, který se na něj podezíravě zahleděl. „Bejt váma, pane, moc bych se tu neproducoval. Rusáci zřejmě poznají důstojníky na kilometrovou vzdálenost. Včera jsme tu měli jednoho generála, kterej to slíznul, protože šel až moc daleko do přední linie.“

„Opravdu?“ ujišťoval se nervózní Eicke.

Nechal kulometčíka být a šel dál, až ho zastavil mladý nadporučík s obličejem starce, který chtěl vědět, co to Eickeho napadlo.

„Jen se tu rozhlížím,“ odpověděl Eicke chladně. „führer ode mě potřebuje zprávu.“

„Dobrá.“ Nadporučík chňapl po Eickovi a bez okolků ho vtáhl do zákopu. „V tom případě byste mu třeba mohl vyřídit, že se mí muži snaží bojovat s nepřítelem s prázdnými břichama. Neměli teplý jídlo víc než týden. Jak můžete očekávat, že vybojujou vítězství, když nedostanou pořádně najíst?“

„To je sotva führerova starost,“ odsekl Eicke. „Překvapuje mě, že důstojník jako vy si s tím nedokáže poradit sám. Snad byste si to měl vyřídit s tím, kdo má na starosti polní kuchyni. Ten člověk nejspíš krade.“

„Polní kuchyně!“ Z hrdla mladého nadporučíka se starým obličejem vyšlo drsné zasmání. „Mí muži už neviděli polní kuchyň tak dlouho, že bezpochyby vůbec nevědí, co to je!“

Eicke sraštil čelo.

„Tomu se mi nechce ani věřit, nadporučíku. Jak se o sebe staráte, když nemáte žádnou polní kuchyni?“

Nadporučík se naklonil kupředu a přiblížil tvář k Eickemu. Tvář byla šedá a vráscitá.

„Drancujeme. Zabíjíme. A když není čas vyrazit na lov, hladovíme.“

„To je neslýchané!“ Eicke se obrátil a luskl prsty na jednoho ze svých lidí. „Gratwohl! Zapsat.

Dohlídnout, aby se to tady dalo do pořádku.“ Znovu se obrátil k nadporučíkovi. „Dám zastřelit toho, kdo je zodpovědný za tenhle stav. To vás ujišťuju.“

„Děkuju vám mockrát,“ řekl nadporučík. „To je velká pomoc.“

Právě v tom okamžiku se objevil rotmistr. Skočil do zákopu a odstrčil Eickeho stranou.

„Nepřítel útočí, pane!“

Nadporučík se rychle natáhl po samopalu a hromádce granátů a odkvapil s rotmistrem v patách. Eicke a jeho lidé zůstali sami a společně se třásli v opuštěném zákopu. Až dosud neměli s takovým vedením války žádnou zkušenost. Schoulili se s rukama na hlavě a v hrůze naslouchali hvízdání kulek, třeskotu šrapnelů a těžkému rachocení kulometů. Nad nimi a všude kolem nich probíhal nepřetržitý ničící proces. Muži běhali, uhýbali a padali. Boty těžce dopadaly na udusaný sníh. Kolem někdo táhl těžké zbraně. Bylo slyšet pískání, pokřik. Eicke neměl ponětí, co se děje, mohl se udělat jen co nejmenším a čekat, co z toho vzejde.

Útok byl odražen. Mladý nadporučík se vrátil do zákopu a rozložil po podlaze mapy. Eickeho si nevšímal. Eicke si důležitě odkašlal.

„Jste schopni udržet pozici, nadporučíku?“ „Cože?“

Nadporučík vzhledl, spatřil Eickeho a zamračil se. Bylo zřejmé, že na něj úplně zapomněl. Pak se rozpomněl a čelo se mu uhladilo.

„Vlastně nevím, obergruppenführere. Pravděpodobně ne, ale budeme se držet, jak dlouho to půjde. Už je po válce, samozřejmě, ale my můžeme zrovna tak dobře umřít v boji jako nějak jinak.“

Eicke ztuhl.

„Za tohle bych vás mohl nechat zastřelit, nadporučíku! Po válce v žádném případě není.“

Nadporučík pokrčil rameny.

„To zní přesně stejně, jako když führer prohlašuje, že bojujeme s národem zaostalých divochů. . . kecy a blbosti!

Žvásty šilence! Proč sem nepřijede a sám se nepodívá?“

Zazněly tři výstřely, jeden po druhém. Mladý nadporučík padl na zem jako kámen a mapa pod ním se zmuchlala. Eicke schoval revolver a pokynul svým lidem, aby ho následovali. Bez ohlednutí opustili zákop.

Inspekce pokračovala směrem k 9. tankovému pluku. Eicke chtěl vidět kuchaře.

„Rotmistře, slyšel jsem, že tu muži napůl umírají hladem. Co mi k tomu můžete říct?“

Rotmistr pokrčil rameny.

„Dejte mi nějaký jídlo, pane, a já něco ukuchtím. Bez toho to nejde, že ne?“

„A co vaše polní kuchyně?“ dorážel Eicke. „Jak můžete bojovat ve válce bez polní kuchyně?“

„Co já vím?“ odpověděl rotmistr vesele. „My ale žádnou nemáme.“

„Jak tedy krmíte ty muže?“

„Většinou vysíláme skupinky, aby drancovaly, pane. Aby někde čmajzli koně nebo tak. Z toho je moc výživnej guláš, z koně.

Teda když nějakýho chytíte, že jo. Nepřijde se k nim tak snadno.“

„A když koně nemůžete najít?“ zeptal se sarkasticky Eicke. „Co jíte pak? Hýly?“

„To snad přece ne, pane. Když nemůžeme sehnat nic jinýho, obvykle si dáme kousek jater.“

„Jater?“ vyvalil oči Eicke. „Kde seberete játra?“ Rotmistr na něj pohlédl s lítostí.

„Lidský játra, pane. . . z mrtvol. Je to docela chutný, byl byste překvapenej. Pěknej kousek dušenejch jater. . .“

S kapesníkem na ústech Eicke odklopýtal. O polní kuchyni se už nezmínil. Z mužů u Stalingradu se stali kanibalové. . .

„Proč neútočíte?“ zavřeštěl na majora středního věku a uchopil ho za paži, aby si vynutil jeho pozornost. Major ho přejel smutnýma, krví podlitýma očima shora dolů.

„Kde máme útočit?“ zeptal se.

„Kdekoli, k čertu! Už mě nebaví koukat na muže, který se tu poflakují a čekají, až přijdou Rusové a dostanou je!“

„Co jinýho můžou dělat? Jsme obklíčení. . . Kromě toho nám dochází munice a není nás dost ani na to, abychom si to vyřídili se stádem ovcí.“ Zasmál se tomu. „Já velím praporu, z kterýho zbyla tak polovina roty! A ten šílenec v Berlíně pořád huláká něco o vítězství. . .“

Majora přivázali ke stromu a zastřelili ho. Eicke a jeho skupinka pokračovali dál, hledat čerstvé oběti. Další, kdo měl být sprovozen ze světa, byl kapitán ženistů: vyhodil do povětří své stroje, aby nepadly do rukou Rusů, nepožádal však předem o dovolení a byl tedy v Eickeho očích vinen sabotáží. I jeho zastřelili bez soudu. Zemřel, aniž se kál.

Honba pokračovala. Plukovník Jenck z 9. pěšího pluku nařídil ústup poté, co byla většina jeho mužů pobita. Pověsili ho na lopatce větrného mlýna.

Prohlédli si zvelebenou nemocnici a strhali obvazy dvěma stovkám mužů, aby viděli rozsah jejich poranění. Někteří vojáci v důsledku tohoto hrubého zacházení zemřeli. U jiných se zjistilo, že vůbec zranění nebyli nebo jejich zranění nebylo tak závažné, aby je Eicke pokládal za dostatečné: jedno sto a devadesát sedm vojáků, včetně doktorů, bylo zastřeleno.

Příslušníci SS postupovali neúprosně dál. Pokud jde o lov, jako neočekávaně šťastný se ukázal elitní italský pluk „Savou“: ulovili šedesát osm důstojníků, kteří povolili plenění německých skladů, aby uchránili své lidi od smrti hladem.

Nad Stalingradem běsnil horký dech pekla. Stačilo, že museli čelit Rusům, nebylo nutné setkávat se navíc s řezníkem z Dachau. Pro mnohé vojáky to byla poslední kapka: aniž čekali, až to udělá Eicke, zastřelili se sami.

Na železničním nádraží v Caryce narazila skupina esesmanů na tlupu vyzábělých rumunských dětí s obrovskými očima a nohama jako hůlky, kteří na vojácích žebrali chléb.

Odklid'te ty spratky!“ nařídil Eicke.

Úkolu se ujaly samotné rumunské jednotky. Byli to zlí a nezkrotní muži, ostudně neschopní v boji; když

však stanuli proti malým dětem, změnili se v divoké bestie. Eicke je pozoroval, jak likvidují své krajany, a pak dal namátkou pověsit polovinu příslušníků jejich jednotek za kolektivní zbabělost tváří v tvář nepříteli.

Jistý major pěšího pluku stáhl během těžké palby svůj vyčerpaný pluk, a tak zachránil životy zbývajících mužů. On sám přitom přišel o obě nohy a odletěl z Gumraku zpět domů.

Eicke, který se o tom doslechl, se ihned postaral, aby majora v Německu zavřeli a převezli ho do Torgau, kde ho pár dní nato na nosítkách zastřelili.

Římskokatolického kaplana přiděleného k 44. divizi popravili, protože kázal o Ježíši Nazaretském. Někdo nenasytného Eickeho zlomyslně upozornil, že Ježíš Nazaretský byl žid. V manickém záchvatu antisemitismu pověsil Eicke kaplana za nohy a dal mu proříznout hrdlo. Muž tam pak zůstal několik dní a jeho krucifix na purpurové stužce se kýval sem a tam. Nikdo nepomyslel na to, aby~ho odřízl, a muži začali jeho mrtvé tělo používat jako jakýsi ukazatel. Jdi rovně, až dojdeš k mrtvému knězi. Pak zahni doleva a jsi na té správné silnici.

Když orgie hromadného vraždění skončily, Eicke odletěl zpět do Německa a podal zprávu führerovi. cestou armádu zanechal v smrtelné agonii v drtivém objetí blížících se sovětských jednotek.

BŮH SESLAL ADOLFA HITLERA, ABY POMOHL LIDU NĚMECKA NASTOLIT POŘÁDEK V EVROPE.

AUGUST WILHELM, PRUSKÝ PRINC, NA BANKETU POŘÁDANÉM ASOCIACE DŮSTOJNÍKŮ 10. 6. 1936

Několik dní před Vánocemi vyslali vojiny Wencka a Blatta za sněhové bouře do Gumraku, aby tam vyzvedli zásoby potravin pro prapor. V hluboké ruské zimě byl přiděl na muže deset gramů chleba, deset gramů zavařeniny a čtvrt litru vodnaté hmoty z koňských kostí.

Paul Wenck byl dobře Stavěný osmnáctiletý hoch. I po několika měsících na ruské frontě byl stále mohutný a měl nezřízenou chut k jídlu. Nejvíce ze všeho ho soužil právě neustálý hlad.

Ještě před několika týdny byl zvyklý vyměňovat svůj přiděl cigaret za chléb navíc, jenže u Stalingradu už něco takového nebylo možné: cigarety z trhu zmizely a chléb bylo zboží dvakrát dražší než zlatý prach. Oba vojáci se v Gumraku zdrželi asi hodinu, když čekali na vydání proviantu: pro jejich prapor to bylo dvě stě dvacet pět kusů plus zavařenina a polévka z kostí.

„Dvě stě dvacet pět,“ řekl Blatt. „, Počítej se mnou a zapamatuj si to.“

Naložili vzácný náklad na saně a vyrazili zpátky k praporu.

Cesta jim trvala osm hodin. Počasí bylo příšerné a jejich dva koně s ostře vystupujícími žebry a vyčerpaní nedostatkem potravy klopýтали a škobrtali. IJž svítalo, když dorazili do Caryce.

Předali chléb zásobovacímu důstojníkovi, který trval na tom, aby zůstali, dokud bochníky nepřepočítá.

„Kolik toho je?“

„Dva dvacet pět,“ odpověděl Blatt.

Přepočítali to třikrát, ale bylo jich pořád jenom dvě stě dvacet čtyři. Blatt umíněně trval na svém, že jich předtím bylo dvě stě dvacet pět; Wenck si tak jistý nebyl. Oba vojáky svlékli a prohledali. Nic se nenašlo. Ale v saních, na spodku skříňky s náradím, ležel chybějící bochník zabalený v maskovacím kabátě. Kabát patřil Wenckemu a Wencke měl také klíč ke skříňce.

Válečný soud se konal ve sklepení vybombardovaného domu. Bledý a zoufalý Paul Wencke stanul před svými soudci. Jeho rozložitá postava vyplňovala uniformu, ale tváře měl vpadlé a kůži šedou a pevně napjatou na kostech. Jak tam stál, třásl se. Víc slabostí než strachem.

„Proč jste ukradl ten bochník?“ zeptal se předsedající soudu.

„Měl jsem hlad,“ odpověděl vězeň prostě. „Nejedl jsem už tři dny a měl jsem hlad.“

Předsedající v zoufalství zakoulel očima.

„Copak u Stalingradu nemají hlad všichni? Myslíte si, že ostatní lidi tu nebyli tři dny bez jídla? Nebo i dýl? Hlad není omluva pro krádež.“

Soud se odebral k poradě o verdiktu a rozhodl jednohlasně, že Wenck je vinen na základě rozkazu generála Pauluse z 9. prosince 1942 a že má být odsouzen k smrti v souladu s ustanovením tohoto

rozkazu. Wenck vzápětí omdlel a dva strážci ho museli vytáhnout na nohy. Oba strážci byli viditelně dobře živení, takže měli sílu odsouzeného zcela lehce zvednout.

Políčkovali ho, dokud nenabyl vědomí, a pak ho křičícího a vzlykajícího odtáhli z místa soudu. Za krádež bochníku chleba byl osmnáctiletý Paul Wenck, kterého nedávno poslali bojovat za vlast do stalingradského kotle, odsouzen k smrti zastřelením.

Popravu vykonali o čtyřicet hodin později. V popravčí čtveřce byl i poněkud upjatý voják Blatt. Led byl příliš tvrdý na to, aby se v něm dal vykopat hrob, a tak na mrtvolu naházeli sníh a nechali ji ve zmrzlém náhrobku.

Na Štědrý den bylo rozhodnuto, že popravčí čtveřice znamenají zbytečné plýtvání municí: od teď budou provinilce všichni místo střílet.

Osm GENERÁLŮVÉ, KTERÉ JSME ZNALI. . .

Seděli jsme ve sklepech a hráli karty; patřily Dědkovi. Byly černé a měly oslí uši, byly to takové válečné veteránky a jejich označení bylo nezdárka ukryto pod vrstvami mastnoty, ale aspoň byly nezávadné. S Portovými kartami hrál každý na vlastní nebezpečí, ale o Dědkovi každý věděl, že je to rovný člověk. Tentokrát těžce prohrával jak Porta, tak Legionář, zatímco Drobeček vyhrával. Ruská armáda nás už po nějakou dobu bombardovala. Světla zhasla a my jsme si zapálili kousky svíček. Na stropě se objevila čerstvá puklina.

„Při tomhle se nedá hrát!“ prohlásil Gregor, a když podlahou přeběhl nový třes, karty zahodil. „V tom kraválu se nemůžu soustředit.“

„V jednom kuse buzerují, co?“ prohodil jsem a držel jsem přitom stůl.

Opřeli jsme se v židlích dozadu a sledovali jsme další puklinu, která se na stropě objevila.

„Teď už to bude každou chvíli,“ řekl jsem.

„Vždycky můžu vystrčit bílejší praporek,“ navrhol Porta. „Mohli bychom mávat Drobečkovejma spodárkami z okna v prvním patře. . .“

„A za svou námahu se nechat zastřelit,“ dodal Dědek. „Na Rusácích nesejde, dostaneme se před některou z našich popravčích čet tak rychle, že ani nebudeme vědět, kdo nás to trefil.“

„Jako včera,“ přikývl Heide. „Nějaký podělaný generálský parchant zkoušel utéct i s celou svou jednotkou.“ Nevraživě se zasmál. „Dostal přesně, co si zasloužil, bez obav! Byla to jedna z nejlepších poprav, jakou jsem viděl od chvíle, co jsme přišli do této zatracené země. Vlajky vlály, bubny duněly na plný pecky. . . Dokonce tam měli kuráta, co jim předčítal z bible, a oberleutnanta s šavlí, aby jim dal znamení, kdy mají střílet.“

„Co by neudělali kvůli pár frčkám,“ řekl jsem. „Frčky!“ odfrkl si Gregor. „Zasloužej si to všechno a víc. Jsou to všechno parchanti.“

Dědek zvedl na protest obočí. „To je generalizování,“ zabručel.

„Jo, generalizování!“ souhlasil Gregor s jízlivostí, která si skoro nezadala s Heideho. „To je přesně ono.“

„A co ty vlastně přesně víš o generálech?“ zeptal se mírně Dědek.

„Vím toho zatraceně hodně, to ti povídám. Jednu dobu jsem jezdil pro polního maršála von Klugeho. Víš, co ty parchanti generálský dělali? Nic než že se cpali, kouřili a souložili třicet hodin denně, a tu poslední hodinu kuli pikle.“

„Kuli pikle?“ opakoval Drobeček s náhle probuzeným zájmem.

„Jaký pikle kuli?“

„Jak dostat nějakýho chlápka k moci a jinýho moci zbavit. . . jak oddělat Hitlera a skoncovat s tím. . . jak si všechno pro sebe zajistit. . . takový věci.“

„A tys je nikdy neprásknu?“ chtěl vědět Heide, který seděl na židli rovně jako svíčka.

„To si piš, že ne! Nechal jsem je v tom pokračovat, to jsem udělal. Myslíš si snad, že jsem chtěl riskovat, že můj krvavej krk poběží k Adolfovi s haldou historek?“

„Přesně,“ přidal se Porta a souhlasně přikývl. „Nestojí to za to, abys do toho strkal nos - ovšem pokud nemáš naději, že za to něco získáš. To já,“ vypjal ptačí hrudníček, „já měl v minulosti pěkný příjem z toho, že jsem vyslechl intriky druhéh. Velezrada a takový věci. . . moc dobře člověku zaplatěj, když drží klapačku.“

„Zasloužíte zastřelit, vy dva!“ procedil skrz bílé rty Heide.

„Ale jdi se bodnout!“ na to Porta. „Byl jsem v týhle všivý krvavý válce sotva dvě hodiny, a už mi bylo jasné, že je to tu všechno prohnílé. Mě neuvidíš, že bych riskoval krk, abych zachraňoval mizernej život Adolfa Hitlera.“

„No a,“ vpadl do rozmlísky Dědek, který doufal, že tím odvrátí útočnou situaci. „Co se stalo s von Klugem?“ „Hm. . .“ Gregor si počkal, až odezní zvuk blízkého výbuchu, prach se usadí a my budeme moct zkontrolovat, že máme pořád ještě střechu nad hlavou. „Tak teda, on a jeho kumpáni pořád pokračovali v těch intrikách a plánech - měli ve zvyku různě míchat s lidma, jako by to byly paklíky karet. Ale v -podstatě chtěli dostat starýho Adolfa. Nemluvili o ničem jiným, než jak ho oddělat. Jednou mysleli na to, že tam prostě přiběhnou a zastřeje ho, jindy že-mu šoupnou granát pod zadek. Jeden chlápek - nějaký podplukovník to byl, jmenoval se von Boselager - měl takovou blbou představu, že ho majzne šavlí. Chtěl mu useknout palici a hodit ji lidem, aby si s ní kopali po ulicích. Stejně se ale nakonec do toho zamotali tak dokonale, že se z toho nemohli vyhrabat.“

„Byli kompromitovaní,“ poznamenal Porta moudře. „Jo, řekl bych, že jo. Byli pěkně v loji, až po ty svý špinavý, nemožný krky. . . no a tenhle von Kluge, on byl polní maršál, se z toho začal vykrucovat a po něm se začali vykrucovat i všichni ostatní. Už si zkrátka nevěřili, chápete? Ani co by se za nehet vešlo.“ Gregor zakroutil hlavou. „Potom už vím jenom to, že se tam všichni mezi sebou hrozně porafali a hnusně si nadávali a bůhví co všechno. A pak jednoho dne starej von Kluge svolal takovou hrozně tajnou schůzku a začal na mě ječet, že mám připravit vůz, a děsně rychle jsme ujížděli pryč. Pořád mi funěl vzadu za krkem, mlátil do skla holí a řval jako pominutej.“ Gregor se odmlčel a podíval se po nás. „To se vám to tu sedí a šklebí, ale zkuste si mít takovýho cáklýho generálskýho šaška za zádama v rychlým voze. To moc k smíchu není.“

„Měls ho prásknout,“ utrousil Heide upjatě. Gregor ho nebral na vědomí.

„Bylo to v Kyjevě, tahle schůzka. Už jste někdo z vás jel po tý jejich hlavní silnici?“ Vtáhl dech a potrásl hlavou. „To je jedno z fiasek strejčka Josefa. Je to spíš horská dráha než silnice. Je tam jeden úsek - těsně než se dostanete do jedný vesnice jménem Ďubenděvo nebo tak nějak - a tam je ten úsek, co stoupá nahoru takhle. . .“ vyučil paži přímo do vzduchu, „krouť se to takhle,“ zakroutil s ní, rychle a jako had, „a jsou tam po obou stranách pekelný příkopy. Říkaj tomu zatačka sebevrahů. Každou neděli sem přicházejí všichni místní a čekaj, až začne legrace. Je to takovej tradiční způsob, jak trávit volnej čas.“

„A ‘předpokládám,“ přerušil ho Dědek, „že jste jim s generálem poskytli představení zdarma.“

„Uhodils hřebík na hlavičku,“ přikývl Gregor. „Starej von Kluge se choval jak z americkýho filmu o gangsterech. Naposled se pamatuju, že jsme se zrovna řítily k zatačce sebevrahů, když začal mlátit holí do skla a ječel na mě, abych šlápl na plyn. . . Potom už vím jen to, že jsem se probral v nemocnici v takový sádrový rakvi. Dva měsíce mě tam drželi. Ležel jsem na zádech a pozoroval jsem všechny ty sexy kočky, jak pobíhají sem a tam po oddělení, a nemohl jsem s tím sakra vůbec nic dělat.“

„A co von Kluge?“ zeptal jsem se. „Zabil se?“ „Prdlajs se zabil!“ odpověděl Gregor znechuceně.

„Přerazil si hřbet nebo co. Ještě pořád je zalezle] v sádře na nemocniční posteli.“

„To je pěkně pohodlnej způsob, jak strávit válku,“ podotkl Porta.

„Měli ho zastřelit!“ soudil Heide.

Nastala odmlka. Odněkud zvenku jsme slyšeli sérii výbuchů a mrak prachu se pomalu snášel dolů a usazoval se nám na hlavách a na ramenou. Drobeček si zhluboka povzdechl.

„Kdysi jsem pracoval pro jednoho generála,“ oznámil nám.

Pohlédli jsme na něj s bezděčnou nevěrou.

„Jo?“ řekl Porta. „A cos to jako byl? Jeho pravá ruka?“

„Chceš, abych ti jednu vrazil?“ opáčil Drobeček.

„No tak dělej, pověz nám to!“ posmíval se Porta. „Copak to bylo za generála, pro kterýho jsi pracoval?“

„Knochenhauer,“ odpověděl Drobeček. „Byl od jez dectva. Teď je mrtvej - prohnal si kulku hlavou.“

Ozval se výbuch posměšného smíchu.

„Byl to přirozenej důsledek toho, žeš pro něj pracoval?“ chtěl vědět Dědek.

Drobeček se nasupil.

„Byl jsem jeho sluha, to jsem byl. Moc dobře jsme spolu vycházeli. Vlastně mi zachránil život.“ S

úsměvem se opřel dozadu. „Vsaďím se, že nikomu z vás opravdickej generál život nezachránil! Starej Knochenhauer nebyl tak špatnej, fakt. . .

Poslechněte si, co se stalo. Vypadl jsem z tanku a bota se mi zachytila na takový zatracený věci. Skoro mi to utrhlo nohu.

Další den ráno jsem sotva chodil, tak jsem zašel za vojenským felčarem. Byl to pěkněj prevít, jako většina z nich. . . Člověk musí mít střeva omotaný kolem nohou, než mu uvěří, že je s ním něco v nepořádku. Nesnášel nemoci, tenhle člověk. Je to divný, když tak o tom přemejšlíte. . . doktor. . . Jeden kluk, kterýho jsem znal, šel k němu se slepákem. Ten felčar mu řekl, ať na něj nehraje habadůru. Všude mu nastrkal teploměry, do pusy, do uší, pod paži, do zadku. . . a ani pak mu nevěřil. Ježíši, všichni ostatní mu věřili! Všichni ostatní věděli, že ten chudák kluk je nemocnej ! Ten samej večer jsem za ním zašel a on byl tak rozpáleněj, že by sis na jeho zadku mohl usmažit vejce, ale oni mu pořád jenom hrozili válečným soudem, jestli se do čtyřiačtyř hodin neuzdraví. . . V každým případě příští den ráno umřel, `` řekl Drobeček s uspokojením. „Něco v něm prasklo a otrávil mu to vnitřnosti. To jenom dokazuje, že ne vždycky vědí, o čem mluvěj.“

„Jsou to přirozený cynici,“ ušklíbl se Dědek. „Moc takovejch jako ty se potlouká kolem. Jsou pak podezíravý.“ „Vypadnout z tanku!“ vychutnal jsem si to. „To je tedy dobrý.“

„Jenže já z něj vypadl,“ odsekl Drobeček útočně. „Nohu jsem měl černou a modrou a cestou na ošetřovnu jsem třikrát omdlel a znovu jsem omdlel, když jsem si sundával botu, abych jim to předvedl.“

„Doufám, že jásali,“ ušklíbl se Porta. Drobeček zavrtěl hlavou.

„Ten parchant řekl, že to na něj jen zkouším. Asi si myslel, že jsem se praštil kladivem, aby to vypadalo tak hrozně.

Všimni si, že to nemohl dokázat, ale povídal, že to nic není.

Dál vím, že jsem v báni škrábal erteple. Ne že bych měl něco proti tomu,“ rozumoval Drobeček. „Zdálo se mi, že je to zrovna tak dobrej způsob, jak strávit válku, jako kterejkoli jinej.

Jedině že se mi ta pitomá noha začala uzdravovat. V době, kdy se konal válečnej soud, už jsem ji měl skoro úplně dobrou.

Takže když měli tu zatracenou drzost obvinít mě z. . .,“ zamračil se, „z maření. . .,“ dodal s pochybami.

„Ze simulování,“ opravil ho Legionář.

„Jo, to je ono,“ přikývl Drobeček. „Tohle to bylo. Simulování.

Za to je trest smrti, jo. Vypakovali mě do Torgau a strčili mě do modrýho křídla. Byla to jen otázka času. Povídám vám, že jsem si myslel, že mám dny sečtený. . . Byl jsem vyřízeněj muž,“ prohlásil Drobeček melodramaticky. „Akorát že jsem nepočítal se svým přítelem generálem.“ Pokýval hlavou a mrkl na nás.

„Zachránil mi život, starej Knochenhauer. Přijel do Torgau a prohodil se mnou pár slov. Moc dobře jsme spolu s Knochenhauerem vycházeli. , Takže ty jsi ten voják, co tvrdí, že má nemocnou nohu, jo?‘ řekl mi. , Jsi ochotnej přiznat, žeš nás chtěl doběhnout, nebo trváš na svejch původních slovech?‘ No a já mu odpověděl, že trvám na svejch slovech, a víte, co on na to?‘ Drobečkovi se v mdlém sklepním osvětlení rozzářila tvář jako maják. „Řekl mi: , Vojáku, ` povídá, , ty jsi ten nejtvrďší oříšek, kterej jsem kdy musel rozlousknout. Pošlu tě na rentgen. Třeba ti to trochu vezme vítr z plachet. . . A když potvrděj, že ti nic nebylo, ` povídá, , tak potom tě zastřelíme. ` Férovější bejt nemohl, že ne?‘“

„To je ale nádhera, mít generála za přítele,“ zamumlal Legionář.

„A co se ukázalo na rentgenu?“ zajímal se Porta. „Že ti zarůstaj nehty?“

Drobeček na něj vítězoslavně pohlédl.

„Zlomená kost,“ odpověděl. „Měl jsem frakturu nohy, tak to bylo. To jim ukázalo! Ten doktor, co se spletl, toho poslali rovnou na frontu a generál Knochenhauer přišel a omluvil se mi. Točil se kolem mě. Zobal mi z ruky . . .

V tomto vrcholném okamžiku Drobečkova triumfu jsme uslyšeli pronikavý hvizd píšťaly a zvuk běžících nohou, tedy znamení všeobecné pohotovosti. Dveře se rozlétly a vpadl k nám bleďý desátník.

„Rusové prorazili!“ zařval.

Chvíli se nic nedělo. Desátník vyklopýtal zpátky po schodech a Dědek si začal pomalu sbírat svůj paklík karet. My ostatní jsme vstali a chápali jsme se své výzbroje.

„Nejvyšší čas, že nás navštívili,“ prohodil Legionář. „Myslel jsem na to, kdy asi přijdou.“

*** Devět LÁSKA KE SVOBODĚ NENÍ VYSOCE ROZVINUTOU VLASTNOSTÍ NĚMCŮ.

Dne 8. listopadu 1942 zazněl z Burgerbraukelleru v Mnichově hlas Adolfa Hitlera nesoucí se přes celou Evropu.

„Jestli Stalin ode mě očekával, že zaútočím na střed, to musí být teď hodně zklamaný! Nikdy jsem se o střed nezajímal!

Všechny mé naděje se upínaly k Volze. A teď mám Volhu v hrsti!

Poslední bitva byla vybojována jakýmsi zvratem osudu na místě, které nese jméno samotného Stalina. . .“ Frenetický pokřik „Sieg Heil! Sieg Heil!“ přehlušil následující dvě či tři věty.

„Od samého začátku,“ pořvával Hitler, „jsem snil o dobytí tohoto města na Volze! A teď ho mám! Teď nám patří! Zbývá nám pouze překonat pár drobnějších, izolovaných ohnisek odporu a celé Rusko bude naše!“

Ozývalo se jásání, výkřiky a divoké náporu tleskajících rukou a pak se nespočetné hlasy pozvedly v písni: „Deutschland, Deutschland über alles. . .“

Deset dní po tomto proslovu obdržel z Berlína vrchní velitel Šesté armády následující telegram:

ŠESTÁ ARMÁDA SE STÁHNE OD STALINGRADU, VYBUDUJE A ZAUJME NOVÉ POZICE. PŘIKAZUJI BOJOVAT DO POSLEDNÍHO MUŽE, DO POSLEDNÍHO NÁBOJE. VZDÁT SE JE VYLOUČENO. JAKÝKOLI POKUS Ó ÚSTUP BUDE HODNOCEN JAKO ZRADA. SPOLÉHÁM NA SVÉ GENERÁLY. BOJUJTE JAKO VÍTĚZOVÉ. JAKO WAGNEROVŠTÍ HRDINOVÉ.

ADOLF HITLER

ZRÁDCI

Byl chladný, jasný lednový den. Stalingrad, ono úžasné, orientálně evropské město, se pod bezmračnou modrou oblohou s náznaky zimního slunečního svitu hemžilo životem. Ulice byly plné vojáků, německých, maďarských, italských, rumunských a slovenských, z nichž mnozí se vyšli nadýchat vzduchu spolu se svými přítelkyněmi, zavěšenými do nich. Takhle nějak by mohlo vypadat posádkové město v mírových dobách. Dál na severu válka stále pokračovala, ale tady ve Stalingradu vládlo období klidu.

V domě s výhledem na ostrovy Sarpinského uspořádali důstojníci tajnou poradu. Všechno to byli Rakušani a patřili k vídeňské divizi.

Generálmajor Lenz pozvedl svou desátou sklenku šampaňského a připil na zaniklé rakousko-uherské mocnářství. Všichni důstojníci se slavnostně napili.

„To byl špatný den pro Rakousko, když Hitlerovi vojáci vpochoďovali do naší země.“ Lenz potřásl hlavou a hodil do sebe zbytek šampaňského. „Nikdy jsem ty mizerný Prušáky neměl v lásce.“

Ze všech stran se ozývalo souhlasné mumlání. Títož muži ovšem tehdy v roce 1938 byli ve svém hloupém nadšení celí žhaví, aby mohli odhodit staré rakouské uniformy a obléknout si šedozelené německé. Na to teď ale už zapomněli. Už zapomněli, s jakou dychtivostí sestavovali seznamy svých přátel a známých, kteří neměli čistě árijský původ nebo kteří se jim zdáli politicky nespolehliví. Už zapomněli, jak ochotně vítali možnost stát se součástí Německa. Anebo, jestli úplně nezapomněli, v každém případě svůj názor poopravili.

„Vnutili nám to,“ povzdechl si Lenz. „Co jiného nám zbývalo?“

„Co jiného nám zbývalo,“ opakovali po něm ostatní. Rozhostilo se dlouhé ticho plné vzpomínek.

„Tak tohle byla minulost, pánové. Pojďme se teď věnovat problémům přítomnosti.“ Plukovník Taurog odstrčil stranou láhve od šampaňského a rozprostřel před sebou mapu. „Je evidentní, že situace tady ve Stalingradu je hodně zoufalá.

Myslím, že tohle nikdo nebude zpochybňovat.“ Rozhlédl se kolem sebe, ale nikdo jeho stanovisku neoponoval. „U Kostelníkova se Hochovy jednotky nechaly pobít, takže odtamtud je zbytečné nějakou pomoc očekávat. A co se týče pověstí o tom, že nám sem pošlou divizi SS, domnívám se, že to můžeme vypustit jako čistou fantazii. Je třeba se s tím smířit, pánové. V hodině nouze nás Adolf Hitler v tom prostě nechal.“ Pomalu klouzal zrakem kolem stolu. „Souhlasíte všichni?“

Všechny hlavy přikývly opět jako jeden muž.

„Naše jediná naděje tudíž,“ pokračoval Taurog, „spočívá v samotných Rusech.“ Poklepal na aktovku plnou dokumentů, která ležela před ním na stole. „Tady mám kompletní podrobnosti o všech našich obranných pozicích. Jakmile se ocitnou v ruských rukou, neměl by pro nepřítele být žádný problém prolomit naše linie – za naši pokračující spolupráce ovšem.“

„Ovšem, ovšem,“ mumlala shromážděná parta. „Domnívám se, že můžeme s klidem předpokládat, že takové gesto z naší strany nezůstane ze strany našich ruských přátel neodměněno.“

Skutečně, jsem si jistý, že jim v boji proti metle nacismu přijde vhod pomoc lidí, jako jsme my.“

„Přesně tak,“ přikývl generál Lenz.

Bylo sporné, v které fázi se generál Lenz stal skutečně odhodlaným odpůrcem nacismu. Možná teprve v několika posledních hodinách. Nebo dokonce minutách. Jisté je, že pouhý den předtím provedl nacistické příkazy a odsoudil k smrti čtyři mladé vojáky, kteří se pokusili dezertovat.

„Tyhle papíry,“ řekl a ukázal na aktovku, „ty se musí předat generálu Rokossovskému. Ten si s nimi bude vědět rady. Už jsem připravil seznam všech důstojníků, o kterých vím, že vyjádřili protiruské citění. Tímto způsobem ho přesvědčíme, že budeme spolupracovat z celého srdce.“

Vypadlo mu snad už z paměti, že on sám byl nástrojem, který zajišťoval transport osmi tisíc ruských žen ze Sevastopolu do německých koncentračních táborů? Zapomněl snad generál Taurog, že má na svém vlastním statku v Rakousku pětaticet polských otroků, kterým se říká služebnictvo? Tito otroci ho přišli na padesát marek za kus. Oficiální tržní cena byla třicet pět marek za tělesně zdatného muže, jenže v praxi musel člověk zahrnout i náležitý úplatek dodavateli a jeho podřízeným v tranzitních táborech. Pokud jde o pobožného, rudolícího plukovníka Kurze, ten příhodně vytěsnil z paměti čtyři sta sedmdesát šest ruských zajatců z tábora Karpovky, které nedávno nechal postřílet za to, že ukradli pár kilo brambor.

Vznešení spiklenci neuvedli kola zrady do pohybu sami, takže pod nimi mělo být rozdrceno několik tisícovek nic netušících vojáků. Jejich postavení předem vylučovalo skutečné ušpinění rukou. Místo toho svěřili úkol feldwebelovi vojenské policie a tento stalingradský Jidáš odjel v přepychovém mercedesu, aby se setkal s nepřítelem, přičemž mával zvláštní propustkou, která mu otvírala všechny závory.

Asi kilometr na sever od Kačilinské zastavila velký černý vůz skupina ruských průzkumníků, kteří bez jakýchkoli ohledů na bílý prapor trhnutím zotvírali dveře, vytáhli ven šoféra i feldwebela Brama a ukradli všechno, co se dalo. Marně se Bram hájil svým zrádcovským posláním: nikdo z těch lidí neuměl ani slovo německy. Teprve když oba zadržené obrali o všechny cennosti, hodinky, prsteny, cigaretová pouzdra a zapalovače, objevil se jakýsi nadporučík, který situaci zvládl. Brama a šoféra, zbavené jejich vlastnictví, odeslal pryč, aby je vyslechli čtyři důstojníci ruského štábu. Navzdory aktovce s dokumenty a jejich cennému obsahu podezírali je z lžky.

Hrozivě si Brama měřili.

„Takovýhle trik,“ říkali, „bude stát vaše krajany život.“

Zemřou jich tisíce.“

Bram pokrčil rameny.

„Tisíce musí zemřít, aby hrstka mohla dál žít,“ pronesl cynicky. „Tak už to chodí. Kdo dřív přijde, ten dřív mele. . .“

Rusové na něj zhnuseně pohlédli, ale začínali se přiklánět k mínění, že jeho historka je pravdivá. Jeho postoj vypadal věrohodně. Měli spoustu takových feldwebelů Bramů i mezi svými.

Pozorně porovnávali listiny s vlastními informacemi, a teprve když byli spokojeni s jejich pravostí, odvedli oba muže ke generálu Rokossovskému a maršálu Jeremenkovi v Alexandrovu.

Němci navrhovali, aby Rusové na důkaz vzájemného ujednání vypustili z letadla v určeném čase a na určeném místě zelené světlice; spiklenci pak dají signál ke spuštění akce tak, že vystřelí červené a žluté rakety. Teprve potom bude smět Bram se svým šoférem projít německými liniemi a podat zprávu generálu Taurogovi.

Příštího dne v pět hodin odpoledne vystartoval iljušin s nákladem zelených světlic a o dva dny později začali Rusové shromažďovat obrovský potenciál vojenských sil za Dubovkou, kde generál Vasilevský velel třem tisícům tanků a šedesáti tisícům kozáků; usoudili, že pěší pluky jsou pro předpokládaný útok příliš pomalé. Do oblasti stáhli i šest pěších divizí a jednu tankovou divizi. Celkem to činilo sto tisíc mužů

a k tomu navíc povolali motorizovanou divizi Třetí armády, aby zastavila pohyby německých vojsk po celé délce Volhy.

Spiklenci mezitím dolad'ovali konečné úpravy svých plánů.

Taurog dal dohromady vojenskou policii, ostrahu věznic, štáb hygieniků a technické složky a ozbrojil je, aby byli připraveni na den, kdy budou střílet do zad svých soukmenovců a přecházet na druhou stranu.

Až podplukovník Hinze od 100. motostřeleckého pluku ukázal na slabý článek v řetězu. Osnoval spiknutí a plánoval ho stejně jako ostatní, teď se však pokusil ulevit svému svědomí tak, že si vylije srdce a vypoví celý ten bídný příběh při zpovědi, o níž se domníval, že je posvátná a tajná. Naneštěstí pro spiklence byl Hinzeho zpovědník v první řadě nacistický voják a teprve v druhé řadě římskokatolický kněz; neztrácel čas a běžel za velitelem 14. tankové divize a o všem ho zpravil. Do hodiny se Hinze ocitl ve vězení a v průběhu prvního výslechu zradil i své spoluspiklence.

Generály Tauroga a Lenze oběsili v Alexandrově bazilice.

Ostatní zastřelili na ulicích a pak jejich mrtvoly odkopli do příkopu. Na krk jim pověsili velké cedule: JSEM ZRÁDCE, KTERÝ PRODAL VLAST NEPŘÍTELI.

Následujícího dne začala ruská ofenzíva. Početné hordy shromážděných vojsk a dopravních prostředků vyrazily jako voda z protřžené přehrady, hrnuly se na nás a drtily nás pod sebou a valily se dál, vlna za vlnou a další vlna. Ve většině případů nebyla ani možnost na útok odpovédět. Celou jednu divizi vyhladili z povrchu zemského za méně než hodinu. Byl to strašlivý a rychlý masakr. Přitíli se, přihnali se z ničeho nic a zmizeli téměř dřív, než měl člověk čas popadnout dech.

Hordy za sebou zanechávaly pohyblivé moře ohně a změt' mrtvol a potoky krve, jednotlivé končetiny a kusy strojů. Těch pár mužů, kteří útok přežili, často ztratilo soudnost a s vytím se zuřivě vrhali do všepohlcujících plamenů.

Porta, Drobeček a já jsme byli pohřbeni pod masou mrtvol na dně jámy. Neměli jsme ponětí, co se stalo se zbytkem naší rot: neodvažovali jsme se vystrčit hlavu a rozhlížet se.

Několik hodin poté, co se přes nás Rusové převálili, zaslechli jsme blížící se tanky a podle zvuku motorů jsme poznali, že se jedná o tigery. Pořád jsme ale zůstávali v úkrytu. Nic jsme neriskovali. . . Tanky se šinuly kupředu, země se pod nimi otřásala a pár mrtvol to přesunulo jinam. Trochu jsme se v té díře přeskupili, mrtvoly byly vespod i všude kolem nás a na dýchání jsme měli úzký průchod. Takhle jsme zůstali po celou noc. Puch tu byl odporný a dotyk studených paží a nohou bez života byl neustálou připomínkou, že když uděláme jediný chybný krok, ocitneme se brzy ve stejném stavu i my.

Časně ráno jsme opatrně vylezli ze zapáchajícího zákopu a porozhlédli se kolem. Ani známka života. Nezdržovali jsme se hledáním známých tváří, ale opustili jsme ten hřbitov za námi a vydali jsme se směrem ke Stalingradu v naději, že 16. divize Rusy zadržela a že bychom se snad mohli sejít s naším vlastním plukem - nebo s jeho odraným pozůstatkem.

Cestou se k nám připojil osamělý, skleslý Rus. Dva dny předtím ho zajali, takže přežil masakr předchozího dne, teď byl však příliš ustrašený, než aby se vracel na svou stranu. Byla to stará písnička: nechat se zajmout znamenalo zneuctění, které se trestalo smrtí.

„Jak by se dozvěděli, žes byl u nás?“ nadhodil jsem. „Věděli by to,“ ujistil nás. „A tovaryš Stalin sám zakázal, aby se někdo nechal zajmout.“

„Stalin je hovno,“ řekl Porta.

Muž tázavě vzhlédl. Názorně jsme mu to slovo vysvětlili a on jen v němém souhlasu pokrčil rameny.

Všude podél cesty se povalovaly hromady mrtvých těl, jejichž údy zmrzly v groteskních tvarech.

Šarlatové stopy krve mrtvol a čern benzín vytékajícího z převržených vozidel potřísnily sněh.

Viděli jsme spálené vraky aut a tanků, změt' opuštěných zbraní, přilby bez hlav a hlavy bez těl, zmrzačené pahýly paží a nohou. Posloužili jsme si, když se nám zalíbila tu volná část oděvu, tam nové boty či kožich, až jsme začínali vypadat nezvykle dobře oblečení. Rus jen stál a přihlížel. Byl to spíš jeho stav než morálka, co mu bránilo, aby se přidal k našemu plenění. Jeho šance byly tak minimální, že ho nějaké teplé šaty či pohodlné boty už vůbec nezajímaly.

Za šera jsme dorazili k německé polní nemocnici. Panoval tu bezbřehý chaos, v němž se pohybovali nemocní, ranění a zcela dezorientovaní lidé. Jídla bylo málo, léky skoro neexistovaly.

I doktorů tam bylo pomálu. Nicméně to bylo jakési útočiště a my zjistili, že promísit se s davem je docela

snadné. Zůstali jsme tam tři dny a těšili se z odpočinku. Po noční mŕě, kterou představovalo čtyřicet hodin strávených v zákopu plném mrtvol, byla pro nás takhle zavšivená, páchnoucí díra takzvané nemocnice něco jako přepychový hotel. Rus se tiše vytratil. Zvali jsme ho, aby zůstal - bylo víc než pravděpodobné, že by si ho nikdo vůbec ani nevšiml - ale byl ve společnosti celý nesvůj a odlouдал se sám do příšeří.

Bohužel, třetího dne si Porta uřízl ostudu. Přistihli ho, jak pořádá přiděl jídla nějakého umírajícího a vzápětí ho odvlékli do sklepa a tam ho drželi, než o něm rozhodne válečný soud.

Jak Porta rozhorleně poukazoval, uprostřed války není místo pro sentiment; umírajícímu člověku už jeho přiděl potravin není k ničemu, zatímco on, Porta, tu potravu nutně potřebuje, aby se udržel při síle a mohl dál bojovat za fűhrera. Jistě je víc logiky v dom, když se udržuje při životě zdravý muž než takový, který má hodiny sečtené, ne? Byli však na Portu moc rozhořčení, a tak ho zavřeli.

„Co podnikneme?“ zeptal se Drobeček. „Necháme toho pitomce pitomýho, aby se podusil ve vlastní šťávě?“ „Zastřelej ho,“ odpověděl jsem.

Drobeček pokrčil rameny.

„Zastřelej nás, jestli nás chytěj, jak se ho pokoušíme dostat z tů basy. A proč bysme si to měli pohnojit? Je to tu docela útulňoučký a vůbec by mi nevadilo ještě tu chvilku pobejt.“

„Ale nemůžes to trvat dlouho,“ namítl jsem. „Rusové tu už teď budou co nevidět. Dřív nebo později budeme muset vypadnout.“ Vládl tam ale takový zmatek, že se ukázalo docela snadné Portu ze sklepa vysvobodit. Drobeček zneškodnil strážce - což nebyl moc těžký úkol, když se uváží, že ten muž měl berle - a všichni tři jsme pak uprchli do útěšné tmy blízkých lesů.

Nad ránem nám nabídl svezení projíždějící kaplan v oboživelném VW. Ani jsme neměli čas vyptat se ho, kam má naměřeno, když se z mraků sneslo nepřátelské letadlo, které prolítávalo podél silnice a vrhalo se na všechno v dohledu.

Vůz vyletěl do povětří a úslužného kaplana jsme už ani nezahľadli.

Od té chvíle se štěstí obrátilo proti nám. Asi o kilometr a půl dál po cestě nás překvapila hlídka motorizované vojenské policie, která nás hbitě zajala jako dezertéry.

„Dezertěři, to mě podrž!“ ohradil se Porta rozhořčeně. „My hledáme svůj pluk!“

Zdalo se, že přesně tohle tvrdí každý. Šoupli nás do podkroví blízkého statku, kde jsme se ocitli zamčení ve společnosti padesáti dalších nešťastníků. I ty posbírali po silnicích.

Někteří byli úplně jako omámení, jiní se předtím bezcílně potulovali po krajině, další přistihli při drancování, zatímco někteří nepochybně hledali své roty. Vypadalo to, že jsme všichni bez rozdílu odsouzeni k smrti.

„Zatracený namydlený blesky,“ nadával jeden muž hořce. „Ani se nezastavěj, aby se člověka na něco zeptali, a jen mu přilepěj tu pitomou nálepku. A to je tvůj osud, máš to zpečetěný, kamaráde.“

Měl pravdu. Jen pár minut po našem příchodu se objevil feldwebel a vážně nám na prsa přišpendlil kusy tuhého papíru.

„Co je tohle zač?“ zeptal se Drobeček našťvaně.

Náš informátor mávl rukou.

„Smrt, to to je. . . Neměj péči, máme to všichni.“ Dveře se otevřely a vešli dva příslušníci ostrahy.

Rozhlédli se po místnosti a pokynuli jednomu muži, který seděl o samotě v koutku.

„No tak! Vezmem tě hned, vypadáš pěkně zničeně.“ Muže odvlékli, slyšeli jsme výstřely, pak zvuk dusajících nohou a dozorcí tu byli zase. Tentokrát odešli s hlasitě protestujícím rotmistrem. Zjistili jsme, že stačíme napočítat do třiapadesáti, než začnou střílet, a do sta, než se vrátí pro další obět'. Občas jejich konání přerušil příchod čerstvého vězně. Jednomu oberfeldwebelovi se podařilo zabít jednoho dozorce a druhého shodit ze schodů, ale sám byl těžce raněný a aby ho mohli zastřelit, museli ho vynést na dřevěné desce.

„Už brzo půjdem,“ hlesl jsem.

„Vsaď se, že budu poslední,“ řekl Drobeček s prostou pýchou a zahýbal obrovitými svaly.

Oba jsme se obrátili k Portovi, ale ten zůstal tentokrát zticha.

„Nenapadá tě nic?“ zeptal jsem se s nadějí. „Co tady může člověka napadnout?“ opáčil. Pokrčil jsem rameny.

„Takhle nějak jsem si to nikdy nepředstavoval,“ povídám.

„Vždycky jsem si myslel, že mě to zabije přímo. . . Že šlápnu na minu nebo něco podobného. . . Je divný, jak se to zvirtlo, co?“

„Zatraceně divný,“ souhlasil Drobeček.

V tom okamžiku se ti dva dozorcí vrátili. Rozhlédli se místností, očima přejeli po mně, přešli mě, hned se zase ke mně vrátili a nakonec utkvěli pohledem na někom jiném.

„To bylo o fous,“ prohodil jsem, když strkali svou oběť skrz dveře.

„Přijsi na řadu příště,“ uklidnil mě Drobeček. „Chceš se vsadit?“ zeptal jsem se.

Náhle jsme odněkud zvenku zaslechli povědomý zvuk tanků. Hnali jsme se k oknu, ale než jsme tam doběhli, ozval se nejdřív hromový rachot pálících kanonů a vzápětí nato rychlé, psací stroj připomínající štěkání kulometu. Oknem jsme neviděli nic, bylo moc vysoko a moc malé. Drobeček se vytáhl na trámy, prokopl díru v doškové střeše a vystrčil ven hlavu.

„Co je to tam?“ „Co se děje?“ „Co to je?“

Všichni jsme se kolem něj shlukli a chtěli jsme vědět, oč jde.

„To jsou ty zatracení Rusáci!“ odpověděl Drobeček. „Ty nablblý kozáci lítaj na koních úplně všude. . . Zrovna projelo pár tanků - celá vesnice je v jednom ohni. . .

„Vyrážíme je!“ křikl Porta a vrhl se ke dveřím. Drobeček a jeden statný feldwebel se opřeli rameny a dveře prorazili. Na úpatí schodů ležel jeden dozorce s kulí v hlavě. Drobeček chňapl po jeho samopalu a vyvalili jsme se ze dveří ven.

Feldwebel nás zavolał zpátky.

„Jak daleko si sakra myslíte, že se dostanete bez svých papírů?“ zařval za námi. „Bez papírů a s těma červenejma cedulema připíchnete jma na prsou. . . vy jste se snad úplně pomátli!“

Zbytek davu proudil v panice ven, jeden přes druhého. Jenom my tři jsme se obrátili a váhali jsme.

„To se ti to řekne,“ namítl Porta a strhl si ceduli odsouzení a odhodil ji do pošlapaného sněhu, udusaného tanky a kozáckými koňmi. „Když nás sem přivedli, všechny papíry nám zabavili.“

„No, bez nich jste vyřízený, to je jednou jistý. Bez papírů jste v týhle válce mrtvý lidi.“

„Ty svoje máš?“ dorážel Drobeček útočně.

„Ne!“ Feldwebel se zastavil, zamračil se a pak náhle luskl prsty. „Vydržte chvíli! Dej mi tohle!“

Vyškul Drobečkovi samopal, zaběhl zpátky do domu s námi v patách, prošel chodbou a mlčky ukázal na zavřené dveře.

„Tam uvnitř,“ naznačil rty. „Řekl bych, že to dali sem.“

Následovala dávka ze samopalu a rozstřílené dveře se otevřely. Další dávka a tři překvapení příslušníci vojenské policie spadli s otevřenými ústy ze židlí. V šupletí jsme našli celý stoh ležster. Naše byly našťěstí skoro navrch.

„Radši to tu zapálíme,“ radil feldwebel. „Jen pro případ.“

„Pro případ čeho?“ zeptal se Drobeček jako duchem nepřítomný.

„Pro případ, že by šel kolem nějaký čmuchal a všiml si našich jmen na některým z těch jejich všivejch seznamů! Chceš, aby tě za šest měsíců dopadli a zastřelili jen proto, žes to tu nedotáhl do konce?“

Opustili jsme statek v plamenech a vyrazili po ulici, teď opuštěné.

„Jdeš s náma?“ zeptal se Porta. „Kam to je?“

„K naší rotě, jestli ji najdeme.“

„Co tě vede! Pro mě už žádná válka, pěkně děkuju. Už jsem se v tom motal zatraceně moc dlouho - až moc mizerně dlouho, napadá mě někdy. Za starých časů jsem býval u Armády spásy. . . ` Zavrtěl hlavou.

„Měl jsem plný břicho, to vám teda povím.

Tohle tady mě skoro odrovnalo.“

„Co teda budeš dělat?“ zajímal jsem se.

„Počítám, že přejdu na druhou stranu. Najdu Rusy a vzdám se jim. Radši přežít válku v zajateckým táboře než pokračovat dál takhle.“

„Oni zajatce neberou,“ upozornil ho Porta. „Zastřelej tě.“

„Nebo tě přivážou za koně a povlečou tě,“ přidal se horlivě Drobeček. „Viděl jsem, jak to udělali jednomu chlápku.“

Feldwebel pokrčil rameny. „Musím se o to pokusit.“

„No, hodně štěstí,“ popřál mu Porta, ale moc naděje v hlase neměl. „Mám toho už taky plný zuby jako ty, ale o zajateckej tábor nestojím. Rozhodně ne o ruskej. . . Hm, dostat se ale přes Don, to bych neřekl ne!“

„Dostat se přes Don?“ Feldwebel se zasmál. „To nikdy nedokážeš. Umrzneš ve stepi, dřív než skončí den. Tam nepřežijou ani vlci. Ty scházejí do vesnic a hledají tam potravu. A jestli si myslíš, že teď je zima, tak to jenom počkej, až teplota klesne na padesát pod nulou, a uvidíš, jak se ti to bude zamlouvat! To stačí, aby umrzly koule plechovému opičákovi! Budete na mě vzpomínat, jak jsem hezky v zajateckým táboře. . .“

„S kulkou v hlavě,“ dodal Porta.

Podali jsme si ruce a šli každý svou cestou. Už nikdy jsme se nedozvěděli, co se s feldwebelem stalo, i když jsme měli často důvod připomínat si jeho slova.

Asi kilometr za vesnicí jsme dostihli malou skupinku raněných, kteří se vlekli kamsi za svým plukem. Zůstali jsme s nimi a později se k nám cestou tu a tam přidávali i jiní opozdilci, až jsme vytvořili docela početnou skupinu.

O pár hodin později jsme v místě jménem Rotokino padli na známé tváře. Naše rota byla tu, ale neměli ani čas nás přivítat, protože náš příchod byl signálem pro Rusy, aby zahájili další útok, a téměř vzápětí přišel rozkaz, že se máme stáhnout na nové pozice dál na jih.

***** VLÁDA MUSÍ DBÁT NA TO, ABY JEJÍ LID NEBYL NEODVOLATELNĚ SMETEN V OPILECKÉM DELIRIU NABUBŘELOSTI.**

ADOLF HITLER, MEIN KAMPF Vrchní velitel 71. pěší divize, generál von Hartmann, vydal rozkaz k vybudování podzemní vesnice u Caryce. Úkol svěřili

578. ženijnímu oddílu, a ten pak využil pomoci dvou tisíc ruských civilistů, které v této oblasti zajali.

Nahnali je do práce jako otroky; ženy a děti, starce a idioty, nemocné i umírající. Sedmdesát pět procent z těchto lidí se nedožilo toho, aby viděli výsledky svého snažení.

Vesnici nazvali „Hartmannsdorf“ a po celé Šesté armádě se o ní šířily přehnané zvěsti. Generálův bunkr má prý čtyři pokoje a lázeň a zařídili ho předměty ukradenými ze stalingradských muzeí. Je tam lustr a postel s nebesy, tlusté koberce a předložky na podlaže, olejomalby a křišťálové vázy a celá knihovnou vzácných knih. Generálova divize vstoupila do Stalingradu jako první, a oni z toho samozřejmě vyvodili, že jeho vojáci ukradli všechny cennosti, které jim přišly do cesty.

Navíc se o vesnici vykládalo, že má vlastní mlýn a dvě sila plná zrní, drůbeží farmu s šesti tisíci kuřaty, stádo čítající přes tisíc krav, stáje se sto třiceti osmi plnokrevníky, mlékárnu a pekárnu.

Generála a jeho štáb bylo možné vidět, jak se po většinu dopolední baví jízdou na koních v okolí Caryce. Pro vojáky, kteří se namáhavě vlekli zpět do města ze vzdálených válečných polí, to byl ohromující pohled. Muži zesláblí hladem, muži s těžkými zraněními i muži polomrtví tyfem pohlíželi na dobře živeného generála a jeho nadělanou a zdravou družinu a přemýšleli, jestli nevidí přízraky z minulosti.

Hartmannsdorf vzkvétal až do poloviny ledna roku 1943, ale po

71. pěší divizi zmizely všechny stopy skutečné existence už nějaký čas předtím. V lednu svolal generál von Hartmann zbylé příslušníky divize, shromáždil je a společně vyšli statečně z vesnice, aby podnikli poslední zoufalý útok na nepřítele.

Generál neměl v úmyslu učinit ze zbývajících několika vojáků hrdiny. Ten rozkaz přišel z Berlína.

„My jsme pouhými pěšáky,“ pronesl von Hartmann nadneseně.

„Führer s námi nakládá podle vlastní vůle.“

Deset GENERÁLSKÝ TANEČEK Jakýsi statný ruský generál se k nám blížil s vlajkou vyjednavče, po každém boku poddůstojníka. Měli jsme rozkaz střílet bez výstrahy na všechny parlamentáře, avšak po vteřinovém zaváhání nám kapitán Glaser poručil, abychom nestříleli. Ruský generál přišel blíž. Byl to velký muž, měl víc než sto osmdesát centimetrů, mocnou hrud' a ramena, přetékané břicho a pevné nohy. Tvář měl drsnou a zbrzděnou a malá modrá očka byla nemilosrdná jako ruská zima.

Jak se blížili, jeden z poddůstojníků hodil k nám bílý vak.

Velmi opatrně jsme ho zvedli a nakoukli dovnitř. . . Jídlo!

„Dar od sovětského lidu,“ prohlásil generál dobrou němčinou.

„Jsem pověřen nabídnout vám podmínky kapitulace. Nabídka potrvá do 18. hodiny a poté mám pokyny vám oznámit, že zahájíme masivní útok tanků a dělostřelectva. Jistě chápete, co by to znamenalo, že, kapitáne?“

Chápal to nejenom kapitán. Cháпали jsme to všichni. Masivní ruský útok by nás zcela zdecimoval.

„Od půlnoci dál,“ pokračoval generál s chladně zdvořilým předvídavým úsměvem, „nebudeme brát žádné zajatce ani přijímat kapitulaci.“

Kapitán Glaser sklonil hlavu v mlčenlivém srovnání. at' se na to člověk díval z jakékoli strany, tohle byl konec velkého německého vítězství v Rusku.

„Na druhou stranu,“ prohlásil generál a úsměv vystřídal přísné odstrašující zamračení, „jestliže nabídku přijmete, pak každý z vašich vojáků dostane stejný přiděl potravin, jaký dostávají naši vojáci. Vaším nemocným a raněným se dostane nutného ošetření.“ Znovu se usmál a odhalil řadu zubů ostrých jako jehly. „Víme, že máte nedostatek jídla a léků.“

Koutkem oka jsem zahlédl Portu, jak na vlastní pěst vyjednává s nepřítelem. Viděl jsem Portu, jak vytahuje balíček opiových cigaret, a viděl jsem i jednoho z ruských poddůstojníků s rukou na balíčku fotografií. Zajímalo by mě, jaké vzrušení si Porta slibuje od pornografických fotografií, když máme být za necelých dvanáct hodin vyhlazeni z povrchu zemského.

„Přijměte tu nabídku a budeme s vámi zacházet s úctou jako s vojáky. Odmítněte, a . . .

Generál učinil strohé gesto. Kapitán Glaser pokrčil velmi mírně rameny.

„Předám vaše podmínky generálu von Hartmannovi.“ „Doufejme, že se zachová jako rozumný člověk. Všechno tohle pokračující krveprolévání nemůže prospět ani jedné straně.“

V bunkru u železniční trati v Orlovce seděla kolem starého stolu z fošen hrstka důstojníků a vážně rokovala. Byl tu generál von Hartmann ze sedmdesáté první, generál Stempel, vrchní velitel 176. pěší divize, generál Pfeffer, plukovník Crome a generál Wultz.

„Podle mého názoru,“ vykládal von Hartmann, „nemáme jinou volbu než bojovat do posledního muže a pak se zabít, radši než padnout do rukou nepřítele.“ Pohlédl kolem na své spolubojovníky. „Musíme jít příkladem ostatním.“

„Já souhlasím,“ přikývl Wultz. „Byl by to pěkný konec.“ „A co mužstvo?“ zeptal se plukovník Crome. Otázka těžce zapadla do náhlého ticha. Generálové pohlédli kradmo na Cromeho. Když velel přepadové jednotce v Arrasu, povýšili ho na nadporučíka. Kolem krku mu visel kříž za zásluhy a jeho vojenská blůza byla obtížena dalšími vyznamenáními. Na plukovníka byl pořád ještě nesmyslně mladý.

Crome si odkašlal a znovu promluvil. „A co mužstvo?“ opakoval.

„Plukovníku Crome,“ odpověděl Pfeffer, „na mužstvu nesejde.“

Naše povinnost je zcela zřejmá. Naše první myšlenky teď musí platit Německu. Ale,“ obrátil se k von Hartmannovi, „nemůžu souhlasit s tím, abychom se sami zabíjeli. Musíme zemřít, to ano! Ale ne vlastní rukou. . . Já navrhuju,“ řekl a oči se mu rozzářily téměř dětskou radostí, „abychom vedli muže do bitvy. . . Abychom pochodovali s nasazenými bajonety v jejich čele! Jaká to bude smrt, pánové! Takhle nebudeme nikdy zapomenuti!“

„Úžasně! Úžasně!“ křičel Stempel, zcela unesený slávou toho všeho. „Bubny a trumpety! Jaká podívaná! Jeví se mi to opravdu povznášející!“

„Pomyslete,“ přemlouval je Pfeffer, „na památníky, které vztyčí na naši počest. Nikdy dřív, v celé historii našeho národa, se takový útok neuskutečnil! Vedli je jejich generálové, bajonety se blýskaly v slunci.“

„Krásné!“ povzdechl si Stempel. „Úplně to všechno vidím. . . Kéž bych byl při tom, až budou tu scénu popisovat führerovi. . .“

„Na tomhle všem nesejde,“ krotil je nevrle von Hartmann. „Jak to provedeme?“

„Ach tak!“ Pfeffer se předklonil a oči mu zářily dychtivostí.

„Všechno jsem to už naplánoval. Všechno jsem to promyslel.“

Myslel jsem si, že bychom si měli při této příležitosti obléknout slavnostní uniformy -- „Ty, které jsme si vzali s sebou na oslavu našeho vítězství,“ přerušil ho von Hartmann suše.

„Tohle bude také vítězství, svým způsobem!“ vykřikl Pfeffer.

„Jak slavné, jak úctyhodné, jak --“ Mrzutě se zarazil, protože zrovna vešel feldwebel, doprovázený

kapitánem Glaserem. Zasalutovali. Feldwebel položil na stůl bílý vak a uctivě o krok poodstoupil.

„Co je to?“ zeptal se von Hartmann znechuceně. „Chleba a párky, pane.“

„Chleba a párky?“ Von Hartmann se poněkud divoce rozhlédl po svých družích. „Chleba a párky, kapitáne? Ztratil jste rozum?“

„Ne, pane. To je gesto od Rusů. Mám vám oznámit, že generál Voronov z třetí tankové divize nám nabízí příznivé podmínky kapitulace. Nabídka platí do 18. hodiny. Jestli ji do té doby nepřijmeme, mají v úmyslu vrhnout všechny své síly do konečného útoku.“

Generálové zůstali zticha a jako zkamenělí. Zdálo se, že jen plukovník Crome je schopen slova.

„A jestli přijmeme?“ zeptal se.

„Generál Voronov mě ujistil, že s námi budou zacházet čestně.“

Důstojníci si můžou ponechat zbraně a mužstvo bude, dostávat denní přiděl potravin. Postarají se i o naše nemocné a raněné.“

Plukovník Crome zdvihl obočí a pohlédl na kolegy. „Rusové,“ pokračoval kapitán Glaser, „mají stejně vřelý zájem jako my, aby projevy nepřátelství už skončily.“

Tato poznámka způsobila, že se generálské hlavy najednou prudce zvedly. Generál Pfeffer pleskl rukou o stůl. „Jak se odvažujete přijít za námi s tak hanebným návrhem! Jak se odvažujete vybavovat se s nepřítelem? Už jen pouhé přemítání o kapitulaci působí, že mi krev stydne hanbou! Copak führer neprohlásil, že očekává, že každý muž bude bojovat až do konce, bez ohledu na konečný výsledek?“ Zvedl hrdě hlavu.

„Pokud jde o mě, já mám v úmyslu ho nezklamat. Ostatní se ovšem můžou zachovat, jak si přejí. Já zůstanu pevný.“

„Na postupu jsme se už dohodli!“ vyštěkl von Hartmann. „Prosím už žádné další divadelní výstupy!“

Obrátil se znovu ke kapitánu Glaserovi. „Pokud jde o vás, dívím se, že jste měl tu drzost před nás předstoupit. Vzdát se těm natvrdlým barbarům . . .“

„Vyloučeno!“ křičel Stempel, kterému už v uších znělo dunění bubnů a troubení trumpet. „Pruský důstojník by raději zemřel!“

Naklonil se přes stůl a pronikavě se zahleděl na kapitána Glasera. „V každém případě, jak to, že jste vyjednával s Rusy o příměří? Rozkazy znáte! Proč jste ty parchanty nezastřelil?“

„Bylo to těžké, pane. V okamžiku, jako byl tenhle. . . bylo těžké se hned rozhodnout. Myslel jsem si, že třeba. . . Tak vy jste myslel?“ přerušil ho Stempel nevěřičně.

„Himlhergot, vaší povinností není myslet, kapitáne! Vaší povinností je plnit rozkazy!“

„Jasný případ pohrdání,“ přisadil si von Hartmann. Generál Pfeffer přikývl. Zvedl svou barevně zdobenou přílbu a posadil si ji na hlavu: soudce před vynesením rozsudku smrti.

„Víte, co to znamená, kapitáne?“ nasadil slavnostně vážnou intonaci. „Jménem führera a německého lidu odsuzuji vás k trestu smrti před popravčí četou za to, že jste neuposlechl rozkazů. . .“

Pfeffer a von Hartmann přikývli na souhlas. Byli to prustí důstojníci. Železná kázeň, hlava dřív než srdce. Zavládl zde duch starých časů Bedřicha Velikého.

Feldwebel kapitána odzbrojil a zavolali stráž. Vyvedli ho ven, na sněh. O chvíli později měla německá armáda o dalšího důstojníka méně. Popravčí četa ho zanechala, kde padl; vojáci byli příliš slabí, než aby plýtvali energií na vykopání hrobu, a příliš lhostejní ke smrti, než aby cítili úctu k muži, jehož zastřelili. Hluboko v bunkru stále ještě seděli důstojníci kolem stolu.

Pfeffer měl stále ještě na hlavě svou zářivě zlatou helmu.

„Stejně ale,“ říkal zrovna plukovník Crome, „to můžeme sotva nebrat na vědomí. Budeme muset něco podniknout. . .“

„Ovšem,“ přisvědčil von Hartmann uklidňujícím tónem.

„Takže . . .“

Generál Stempel ho z ničeho nic přerušil krátkým hysterickým výkřikem a vrhl se k telefonu. Ostatní se obrátili a pozorovali ho. Tiše poslouchali, jak volá svou divizi a různě nařizuje, aby v plném počtu zaútočili na Rusy. Odpověď ale zachytit nemohli.

„Jestli se ti chce útočit na ty podělaný Rusáky,“ zavrčel hlas na druhém konci telefonu, „tak si tam klidně běž a útoč si na ně hergot sám, ty vygumovaná stará mrcho!“

Ozvalo se cvaknutí a spojení se přerušilo. Stempel se zase posadil, bledý a lapající po dechu. Nebyl dosud schopný strávit skutečnost, že jeho divize už po nějakých osmačtyřicet hodin. sestává z pouhých šedesáti mužů, kterým velí nadporučík.

Ve své rychle chátrající mysli se stále ještě viděl v čele skvělého voje mužů.

Von Hartmann se předklonil.

„Myslíte si, že to bylo moudré?“ zeptal se.

Stempel ze sebe vydal přidušený, dutý zvuk a kvapně opustil místnost.

„Divné, co?“ poznamenal tázavě Pfeffer.

Když dorazil na své stanoviště, Stempel zařval, že chce svého sluhu.

„Sundej mi tohle a obleč mi slavnostní uniformu!“ „Vaši - slavnostní uniformu, pane?“

„Dělej, co ti říkám!“ zavřískl Stempel.

Pět minut nato, oblečený do perlově šedých kalhot s červeným pruhem a do zelené vojenské blůzy se zlatými prýmký, zavolal Stempel své dva dělostřelecké důstojníky, aby vyslechli jeho poslední slova.

„Moji muži mě zradili,“ pronesl tichým, chvějícím se hlasem.

„Nemám jinou možnost než si vzít život. Takže vám musím dát sbohem, pánové. Nezahyneme u Stalingradu marně. Historie na nás vzpomene. . . Heil Hitler!“

Zvedl revolver, ústy sevřel hlaveň a zmáčkl spoušť. Oba důstojníci strnuli v křečovitém pozdravu a po lících se jim neovladatelně kutálely slzy.

Dvě hodiny poté, co zastřelili kapitána Glasera a generál Stempel spáchal sebevraždu, vyšla trojice generálů na sněhem pokrytou step. Oblékli se jako na přehlídku. Zlaté ozdoby jim zářily a blyštěly se, červený pruh na kalhotách svítil do dále jako světelné znamení.

„Helemese, helemese,“ podivil se Porta, když je zahlédl. „Tady přicházejí zálohy. . .“

„Kvůli čemu tady takhle honěj vodu?“ divil se Drobeček. „To můžou zrovna tak dobře zapnout amplion a oznámit těm mizerům Rusákům, že už jdou.“

Dědek vážně pokýval hlavou.

„Děje se něco divnýho,“ usoudil. „Když se generalita takhle promenáduje po válečném bojišti, můžete se vsadit, o co chcete, že z toho vzejde nějaký tóčo.“

Generálové pochodovali slavnostně směrem k nám. Vypadali jako z operetky a my od nich stěží dokázali odtrhnout oči.

Nadporučík Keit, stále ještě příliš mladý a nezkušený, takže ho dokázal ohromit pohled na pár zlatých prýmků, vykročil rázně vpřed a zasalutoval.

„Sedmdesátá první pěší divize, pane! Tři důstojníci, osmnáct poddůstojníků a dvě stě devět mužů.“

„Děkuji, nadporučíku.“ Von Hartmann zvedl ruku jako ten, kdo udílí svaté požehnání. „Nadešel čas pro vás i vaše muže, abyste ukázali, že jste hodni velké důvěry, kterou do vás führer vložil.“

„Pane“

Nadporučík Keit nadskočil a paže mu vylítla k dalšímu pozdravu.

„Všichni teď už brzy zemřeme, nadporučíku. Věrní vlastenci a stateční vojáci. Dějiny od nás žádají, abychom se stali hrdiny. Kéž se nezpronevěříme svému osudu.“ „Jak poručíte, generále.“

Nadporučík se nervózně a pyšně pousmál, zcela překonán tím, že se mu má dostat takové pocty. Von Hartmann a ostatní se pak obrátili a nenuceně odkráčeli doprostřed země nikoho. Udivilo nás to natolik, že chvíli trvalo, než Porta našel řeč.

„Tak to mě teda podržte!“ vykřikl. „Viděli jste už někdy něco takovýho?“

„Ty nemaj všech pět pohromadě,“ usoudil Drobeček, který za nimi zíral s otevřenou pusou. „Takhle se vyhastrošit. . . : Nemaj šanci, hned je zmerčej. . .“

„Jakej to má všechno smysl?“ podívoval jsem se.

Jak jsme je pozorovali, von Hartmann nonšalantně shodil pušku z ramene. Jeho společníci učinili totéž.

Pohybovali se s touž bdělou opatrností jako muži na safari, nic víc, nic máh.

Vypadali, že si blaženě neuvědomují skutečnost, že ruští ostřelovači čekají podél hranic jejich teritoria. .

Z von Hartmannovy pušky náhle třeskl výstřel. Jakéhosi ruského vojáka to vymrštilo do vzduchu. Zajeli jsme zpátky do zákopu a vyráželi jsme potlačované jásavé výkřiky. Německý generál vykročil k

nepřátelské linii a skutečně vystřelil z pušky!

„To musela bejt klika,“ sykl Porta závistivě.

O pár vteřin později dostal von Hartmann dalšího Rusa. A v následujících pěti minutách mu přibyli na kontě ještě tři. To vše s obyčejnou puškou, s jakou, jak jsme ho podezírali, už nestřílel pěkných pár let! Portu to tak nadchlo, že začal nahlas pokřikovat.

Generálové pokračovali v cestě, šli v rozestupech v řadě vedle sebe. Pfeffer, von Hartmann a Wultz. Zdálo se, že jim to působí potěšení. Pálili bez rozdílu po všem, co se hýbalo, po stínech, sněhových vločkách, stromech i Rusech, a Wultz se vždycky, když stiskl spoušť, hlasitě zasmál.

Taková zábava ovšem nemohla trvat donekonečna. To, co tu předváděli, překračovalo všechny meze a hladký povrch sněhu byl už teď umlácen na drn nepřátelskou dělostřeleckou palbou.

Tři generálové si toho nevšimli, pátrali dál po kořisti a vesele se vychloubali vlastním skóre. My v zákopu jsme sázeli na vítěze. V tuto chvíli zrovna vedl Pfeffer a von Hartmann byl hned za ním. Wultz byl o něco pozadu. Jeho nadšení bylo bez hranic, jenom neměl dobrou mušku.

„Kdo by si to byl pomyslel?“ zabručel Porta vedle mě. „Kdo by si byl tohle sakra pomyslel?“

Už celé měsíce německé rádio vyhlášovalo, že generálové bojují po boku svých mužů. Až do této chvíle jsme to vždycky pokládali za mistrovský kousek komedie, vymyšlené, aby se vojáci od srdce zasmáli.

Jenže ten smích nás, jak se říká, teď přešel.

Generál von Hartmann byl první, kdo podlehl nevyhnutelnému.

Viděli jsme, jak se zasténáním klesl na kolena a rukou si tiskl bok. Zvedl pušku, pokusil se o konečné gesto vzdoru, ale než stačil vystřelit, vyhodil ho do vzduchu výbuch granátu.

Po něm následoval generál Pfeffer. Ten náhle padl kupředu, vrhlo ho to po hlavě přímo na zem. Jeho helma se zlatým zdobením mu slétla z hlavy a odkutálela se pár metrů dál do závěje. Viděli jsme ruského vojáka, jak se plazí ze své díry, nabírá ji koncem bajonetu a chtivě si ji přitahuje. Generálská helma byla opravdu vzácná trofej a než skončí den, bezpochyby udělá z nového majitele bohatého muže.

Generála Wultze střelili do zad a on teď ležel na zemi, křičel a svíjel se. Naši vyslali dva muže, aby ho přinesli zpět.

Jednoho z nich zastřelili rovnou a druhý vyfasoval kulku do kyčle cestou zpátky. Generál zemřel chvíli poté, co ho zachránili.

Nadporučík Keit vyzval v záchvatu naivního nadšení dobrovolníky, aby dostali nazpátek mrtvá těla Pfeffera a von Hartmanna. Nepřihlásil se ani jediný muž. Komu sešlo na dvou mrtvých generálech? Nevzrušeně jsme poslouchali, jak nám nadporučík spílá do zrádců a zbabělců, a bez valného zájmu jsme pozorovali, jak se on sám a jeden bláznivý rotmistr plazí na území nikoho. Rotmistr dostal kulku do hlavy ještě dřív, než se posunul o pár metrů. Nadporučík se vrátil sám v zuřivé náladě.

Za svítání se dostavil slíbený útok. Vedl ho slušný počet tanků T 34; měly odpudivé, prehistorické tvary, jak armáda mechanizovaných dinosaurů. Proti nim jsme byli bezmocní.

Neměli jsme nic, čím bychom na jejich útok odpověděli, a tanky se řítily přímo nad námi a drtily za pochodu muže i zařízení, protože jim nikdo nekladl odpor.

Za tanky přišla pěchota se samopaly a puškami. Řada za řadou, loket na lokti, hnali se na nás. Nebylo zapotřebí, aby rozbíjeli svou pevně sevřenou formaci, nepostavil se jim nikdo, až na roztroušené skupinky protivníků.

Ta hrstka z nás, která přežila první masakr, skákala v hrůze z jedné díry do druhé, všichni zpocení, klouzali jsme a lapali po dechu, bylo nám mdlo ze strachu a hladu, byli jsme zachvácení panikou a bezmocní. Zakopl jsem a upadl; zůstal jsem ležet na sněhu a vyděšeně jsem vzlykal. Popruhy torny se mi zařezávaly do ramenou, odíraly je na kost a jak jsem se hrabal z cesty blížícímu se tanku, ztratil jsem helmu. Teď nás honili jako vyděšené ovce pronásledované ohromnou tlupou vyjících vlků, a my neměli kam utéct.

Gregor vyskočil z nejbližší díry po granátu a vztekle mě kopl do žeber, jak zapadl vedle mě.

„Vzhůru, ty zatracená svině! Vylez a bojuj!“

Svaly mi bezděky zareagovaly na povel, aniž by s tím můj rozum nebo má vůle měly cokoli společného. Vymrštily se silou, jakou jsem nikdy netušil, že mají, a rychle mě nesly v patách za Gregorem.

Supěl jsem příkrčený vedle něj v mělké prohlubni v zemi. Přes vršek závěje jsme pálili doprostřed

nějakých blížících se Sibiřanů. Zpětný náraz těžkých zbraní nám bušil do ramenou, zhmoždil nám svaly, ale my stříleli dál a sotva jsme to zaznamenali. Čiré zoufalství nám poskytovalo jakousi maniakální sílu a Sibiřani na okamžik zaváhali a ustoupili.

Gregor trhl hlavou.

„Jdeme odsud!“

Naše shrbená dvojice prchala přes zem pokrytou sněhem přímo na cestu, po které se blížily tanky. Mrskli jsme sebou do díry po granátu a skrčili jsme se tam; modlili jsme se, aby nás nezahlidli. Palba z těžkých kanonů se zakusovala do země po obou stranách od nás. Jeden z tanků si to zamířil rovnou k našemu titěrnému úkrytu.

„K zemi!“

Gregor mě strhl a přitiskli jsme se k sobě na dně mělkého dolíku. Určitě nás viděli, mířili přímo na nás. První rána nám proletěla nad hlavou, třetí byla tak blízko, že jsme mohli cítit závan větru, jak prosvištěla kolem. A po celou tu dobu se ta velká, bílá nestvůra blížila k nám. Země se chvěla pod dvaceti šesti tunami oceli.

„Vypadnem!“ zařval jsem.

Jenže jsme nevypadli. Jenom jsme se chytili za ruce a pevně jsme se drželi jako děti, zkroucení bez hnutí v té díře, jak jsme čekali na smrt.

Kousek před sebou jsme slyšeli hrůzné výkřiky mužů v agonii, jak si T 34 vyžádal první oběti. Viděl jsem hlaveň děla a pak i trup tanku, jak se zvedá nahoru a nad nás, připravený udeřit. V té vteřině jsem bez přemýšlení popadl magnetickou minu a vrhl jsem ji pod trup té stvůry. Vrhli jsme se s Gregorem na zem a ruce jsme si přitiskli na uši. Nebyl čas na žádné úvahy o tom, jestli se mina přichytila: buď se přichytila, nebo ne, a jestli ne, my se to pravděpodobně už nikdy nedozvíme.

Tank s ohromujícím řevem explodoval. Plameny nám vyšlehly nad hlavou, létající úlomky naplnily vzduch a pršely na nás.

Překulili jsme se na sních a Gregor vykoul přes okraj díry a znovu padl zpátky v novém záchvatu hrůzy. Kolem jel druhý tank a byl tak blízko, že jsme mohli jen natáhnout ruku a poplácat ho. Za tankem běžely nějaké nohy, rychle se mihající nohy v khaki. Ruská pěchota. Zůstali jsme, kde jsme byli. Nemohli jsme dělat nic jiného.

Jeden pár běžících nohou se zastavil. Jejich majitel zřejmě zahlédl naše těla. Zadrželi jsme dech a leželi jsme bez hnutí.

Dostal jsem vzteklý kopanec do ledvin; Gregorovi zašlápl hlavu hluboko do sněhu. Kousali jsme se do rtů, až nám tekla krev, ale nevydali jsme ani hlásku. Slyšel jsem vojákovu těžké oddechování a čekal jsem, že každou chvíli použije bajonet, jen pro jistotu. Ale ne, díky Bohu, příliš spěchal, aby dohonil své druhy. Otočil se a uháněl pryč.

„Čort vazmi!“ prohodil při odchodu s jakýmsi opovržením.

Namáhavě jsme se s Gregorem vyprostili ze sněhu. Gregor byl v obličeji rudý a napůl udušený. Já jsem cítil, že mám nejspíš natrženou přinejmenším jednu ledvinu.

Krčili jsme se dál v naší díře. Bylo nebezpečné i jenom zvednout hlavu a zcela zbytečné bylo uvažovat o tom, že se vzdáme. Rusové zůstávali věrni své hrozbě a nebrali zajatce.

Generálové, kteří by nám mohli zachránit život, si dopřáli ostentativní sebevraždu a nás ostatní nechali, ať si to vybojujeme sami. Tihle generálové se nikdy nedozvěděli, co to znamená trpět. Nikdy nepoznali tu hlodavou bolest nepřetržitého hladu, kdy se člověku svírají vnitřnosti; nikdy je do kouta mělké jámy po granátu nezahnal trup tanku, který by se jim tyčil nad hlavou, nikdy nebyli - oblečení do tenkých letních uniforem vycpaných novinami - po celých čtyřadvacet hodin vystaveni nepřetržitým náporům větru, sněhu a vzduchu tak studeného, že se jim zakusoval hluboko do plic s bolestí ostrou jako břitva, kdykoli se nadechli. Generálové šli vstříc svému osudu vykrmení a jako ve vatičce, a i ve smrti byli ochráněni před skutečnými válečnými hrůzami.

Gregor do mě najednou šfouchl. „Sibiřani,“ naznačil ústy.

Obrátil jsem se a viděl je přicházet. Naše nejobávanější nepřátele. Běželi sněhem těžce, neohrabaně, hřmotné postavy se v prošíváných uniformách nadouvaly jako vodou nasáklé rohlíky, obličeje pod tlustými kožešinovými čepicemi měli modré zimou.

Na první pohled by člověk řekl, že je to houf rozjařených sedláků na přesporním běhu. . . Jenom jejich vycházkové hole byly pušky a jejich pokřik zněl: „Zabij! Zabij! Zabij!“

Žádný Němec není nevinný Němec; ani ten, kdo má právě zemřít, ani ten, kdo se má vzápětí narodit.

Panská rasa se musí vyhladit. Musíme být fanatici, abychom pobili fanatiky. Zabij, zabij, zabij. . .

My dva s Gregorem jsme se obrátili a vypálili jsme. Neměli jsme žádnou šanci, ale léta zkušeností nám vnutila svou vůli.

A Sibiřani na okamžik zaváhali. Zastavili se na místě, jakmile jsme vstali a vystřelili. Nečekali, že se setkají se smrtí v okamžiku svého triumfu. . .

HITLEROVI NEJHORŠÍ NEPŘÁTELE BY MOHLI STĚŽÍ ZPOCHYBNIT VÝHODY, KTERÉ JIM VYPLYNULY ZE ZNOVUNASTOLENÉ CIVILIZACE.

THE TIMES, LONDÝN, 24. 8. 1933

Když se člověk díval zezadu, nadporučík vypadal jako opilý.

Klopýtal a motal se, ramena měl skleslá, hlava mu visela.

Pohyboval se vpřed cikcak a nejistě. Pouze ti, kdo sledovali jeho příchod, viděli, že má zápěstí vpředu spoutaná a že se mu dosud zřejmě točí hlava z té kruté rány, která mu roztrhla kůži na lebce a způsobila, že mu krev stéká do očí. Sporé řídké vlasy měl matné. Jeho uniforma byla potřhaná a hrozně špinavá.

Za nadporučíkem přišli další tři důstojníci: plukovníkův pobočník, jeden major a hlavní intendant. Všichni byli v podobně skličujícím stavu a všichni měli zápěstí svázaná kousky ostnatého drátu.

Skupina esesmanů s puškami zastrčenými v podpaží, postrkovala odsouzence na jejich místa. Jasný měsíční svit ozařoval scénu a zdůrazňoval zlověstné umrlčí lebky na stříbrných ozdobách.

Uprostřed náměstí stál dub. Pod dubem byly čtyři židle. Pod šibenicí stálo, klepalo se zimou a zívalo několik ospalých vojáků, které vytáhli z postele a přikázali jim, aby byli k ruce.

Sturmbannführer se důležitě naparoval před odsouzenými důstojníky.

„Tak co, vy bando zbabělejších zrádců! Jestli chcete něco říct, tak si radši pospěšte a řekněte to hned.

Ted' je na to čas, protože další šanci už na tomhle světě mít nebudete. . . A řekněte to hezky zkrátka, protože kromě vás to už nezajímá nikoho.“

Třesoucí se nadporučík se narovnal v celé své výšce a zvedl krví zalitou hlavu.

„Jsem nevinný ve všem, z čeho mě obviňujete,“ pronesl tónem, který naznačoval, že takto neprotestuje poprvé. „Vždycky jsem konal svou povinnost. Nikdy jsem nežádal nic pro sebe. Neměl bych . . .

„Dost!“ vyštěkl sturmbannführer. „Nejsme tu proto, abychom poslouchali vaše lži!“ Obrátil se posměšně k druhým. „No tak?

A co vy? Nechcete taky něco přidat k tomu blekotání?“

Major na něj směle pohlédl jasnýma, modrýma očima, které se zdály ve svém nepřátelství až neslušně nezastřené. „Tuto zemi řídí banda zvrhlíků a sadistů! Nemocní muži, jako jste vy tady. . . citově retardovaní a duševně méněcenní, s pokřivenou myslí a hnusnými způsoby. Pod kýmkoli jiným s výjimkou Hitlera byste byli pod zámkem v ústavu pro choromyslně, kam taky patříte.“

„Už dost těch žvástů!“ Sturmbannführer, očividně otřesený majorovými slovy, luskl prsty na Oberscharführera. „Připravte je.“

Čtyři důstojníky vyzvedli na židle. Zkušené ruce jitra přehodily provaz kolem krku, zavázaly uzel a druhý konec připevnili k větvi stromu. Oberscharführer pokročil kupředu, úsměv očekávání na tváři. Gustav Kleinkamp byl vyhlášený kat.

Tvrdil, že drží světový rekord v počtu pověšených, a nikdo jeho právo na titul rekordmana nezpochybňoval. Sturmbannführer přikývl a Kleinkamp s obdivuhodnou přesností a téměř divadelnickým smyslem pro načasování odkopl čistým pohybem nohy židle a sklonil hlavu před jakýmsi pomyslným potleskem, který mu zřejmě zněl v uších.

Esesmani stáli a pozorovali těla, jak se kroutí a svíjejí na konci provazu. Vojáci dál zívali. Tohle všechno už viděli mockrát.

O několik metrů dál, v pozadí, seděl Theodor Eicke a sledoval celou scénu oknem nákladního vozu.

Měsíc ozářil jeho profil a bylo vidět, že se Eicke usmívá. Gruppenführera Eickeho bavilo konat

povinnost. Snadno by dokázal překonat Kleinkampův rekord, kdyby byl neměl pocit, že sám akt věšení člověka je cosi pod úroveň důstojnosti důstojníka jeho postavení. Dokázal nicméně ocenit takovou oddanost věci u podřízeného. To Eicke vymyslel, aby se na bocích všech vozidel v divizi objevil slogan: „CHCEME MRTVÉ, NE ZAJATCE!“, dokud generál Model, jeho pobouřený vrchní velitel, nenařídil, aby nápisy odstranili.

Model byl jediný generál, před kterým prý stál Eicke v bázlivé úctě. Ke všem ostatním se choval s chladným opovržením, což asi nebyl tak velký div, protože hned na začátku své kariéry u SS nezkřížil zbraně s nikým menším než s polním maršálem Buschem a zvítězil nad ním. Bylo to 26. května 1940, a Eicke tehdy spáchal první ze svých četných válečných zločinů. Zavřel asi stovku britských válečných zajatců do jakéhosi belgického statku a jednoho po druhém pak postřílel. Busch, rozhořčený téměř tak, jako museli být i Britové, mu pohrozil válečným soudem, a teprve Himmler zasáhl v Eickeho prospěch. Himmler neměl valný zájem chránit Eickeho kůži, jenže cítil, že by byla v sázce čest SS, a to by zpochybnilo Himmlerovu vlastní moc.

„Každopádně,“ poznamenal výsměšně, „proč bychom měli tak vyvádět kvůli pár mrtvým Anličanům? Kdo se jich vůbec prosil, aby se do toho pletli? Proč si nezůstali doma v té jejich ubohé ostrovní zemičce a nenechali nás na pokoji?“

Od onoho dne se Eicke považoval za osobu na nikom nezávislou.

Zdálo se mu, že svým zásahem mu Himmler dal volnou ruku, aby prováděl jakákoli zvěrstva. Nebyl vázán všeobecnými zákony lidskosti jako ostatní.

Jedenáct VÁNOCE NA STEPI Pět dní skučela a vyla sněhová bouře nad Volhou. Dospěla k nám až z Kazachstánu a jak běsnila nad stepí, vybičovala se do úplné zuřivosti. Rusové na to byli zvyklí, byli na to vybavení a vítr dul v jejich prospěch. Nás Němce ale terorizovala; kdykoli na nás dolehl čerstvý poryv, zůstávala tu ležet řada mrtvých těl.

Nás pár, co jsme přežili masivní ruský útok, se odplazilo do závětrí bunkru u břehů Volhy a tam jsme se choulili den za dnem, naslouchali jsme větru a kročení svých prázdných útrob.

Obličej pod přilbami byly ztrhané a šedivé, uniformy visely ve zplihlých cárech na vyhublých tělech.

Zjistili jsme, že hlad demoralizuje silněji než strach či porážka.

Reichsmarschal Göring slíbil už dřív Hitlerovi, že vyšle k Šesté armádě, která je v nesnázích, letadla, a ta nám shodí zásoby potravin; jenže Hitlera nenapadlo, aby se ho zeptal, kde ta letadla hodlá vzít. I my, jakkoli jsme byli odtrženi od ostatních, jsme věděli, že Göring svůj slib nemůže splnit.

Žádná letadla nebyla. S čím tedy Hitler počítal? S Gbringem a jeho neexistujícími letadly? Nebo s Bohem a jeho anděly? Af tak či onak, zdálo se, že jsme odsouzeni. Göring klamal a Bůh už s námi nebyl. Po mnoho uplynulých týdnů stál na straně nepřítele. Dokonce i ten zuřivý antikomunista v Londýně, Winston Churchill, přispěl pomocí Sovětům. Rusy neměl rád nikdo, ale každý nenáviděl Němce.

Po celé frontě vyřvávaly nepřátelské tlampače vzdornou výzvu:

„Stalingrad se stal německým hřbitovem! Každou minutu jeden mrtvý Němec!“

Propaganda zněla projednou hlasem pravdy. Nezabíjeli nás však Rusové, ale počasí a nedostatek jídla.

Muži klesali mrtví na zem. Doslova klesali mrtví. V jednu chvíli člověk k někomu mluvil a za okamžik mu ležel ten dotyčný bez života u nohou, Muži si vyhrabávali díry ve sněhu, kde hledali teplo. a ráno je zastihlo ztuhlé a zmrzlé. Našli jsme tanky, kterým došel benzin, a uvnitř byly mrtvé posádky. Důstojníci se opřeli o přední ochranný val zákopu, vydávali mužům rozkazy, a uprostřed věty prostě zemřeli. Muži umírali během noci v bunkru a nikdo si neuvědomil, že ta křehká, hubeňoučká hromádka pod chatrnou přikrývkou je teď už jen mrtvola.

„Stalingrad je německý hřbitov. . . Každou minutu jeden mrtvý Němec. . .“

Naše malá skupinka měla patrně víc štěstí než ostatní izolované jednotky přeživších v tom, že jsme měli dva výborné zásobovače a chmatáky v osobě Drobečka a Porty. Kdykoli jsme byli ve stavu, že jsme se už málem zhroutili, tahle vyhlášená dvojice sebrala pušky a starý jutový pytel a vyklouzla do noci s posláním sehnat něco k snědku. Ani jedenkrát se nevrátili s prázdnou. Někdy to byly třeba jen zahnívající kosti mrtvého koně, ale díky pečlivé přípravě jídla byli ti dva schopní uvařit dost polévky, abychom zase pár dní vydrželi. Jednou se objevili s třiceti sedmi konzervami rozmanitého jídla a s půlkou kachny,

kteřou štípili nepříteli pod nosem. Nevypravili se ven s cílem, že budou krást od Rusů, ani Drobeček a Porta nebyli takhle neuvěřitelní; jenže oni ve tmě zabloudili a ocitli se někde za ruskou linií. A když už tam byli, zdálo se jim pošetilé nevyužít možností, které jim situace nabízela. Dva z našich bohužel zemřeli na následky přejedení. . .

„Nenažranci pitomý!“ vrčel Drobeček, když jsme vyhazovali mrtvoly ven.

Celá německá přední linie, jak to teď vypadalo, se koupala v nehasnoucích plamenech. Náš bunkr se otrásal pod neustále dopadající střílnou z těžkých zbraní, a ty, kdo stále ještě přežívali v roztroušených zákopech a krytech, to z jejich úkrytu doslova odválo jako silný vítr uschlé listy. Tu a tam se někdo pomátl a bylo vidět muže, jak poskakují v krupobití šrapnelů a v dělostřelecké palbě, mávají rukama a smějí se šťastně jako děti.

Už jsme nebyli pluk, byli jsme stěží rota; prostě jen zbytky nehnané dohromady ke konečným dnům u Stalingradu.

Po chvíli se k nám přidal SS unterscharführer. Vkloupl znaveně do bunkru a ihned se zmocnil Portova polního lehátka.

To lehátko byl Portův nejdrahocennější majetek. Sebral ho v opuštěném venkovském stavení na jednom ze svých zásobovacích výletů, a když na něm neležel sám, míval ve zvyku pronajímat ho za tolik a tolik na hodinu. Pohled na neznámého muže, a navíc esesáka, jak leží na jeho posteli, aniž zaplatil příslušný poplatek, to bylo na Portu příliš. Obrátil se k Drobečkovi.

„Shod ho dolů,“ vyzval ho.

Drobeček se přívětivě přišoural přes místnost, muže zvedl a pustil ho na podlahu, kde dotyčný, k nesmírnému úžasu všech kolem, dál spal a chrápal, jako by se nechumelilo.

Toho dne jsme byli samá návštěva. Pár minut po unterscharführerově příchodu se otevřely dveře, které rozkopla noha ve vysokých holínkách, a dovnitř vpadl generál SS s namířeným automatem. Stanul uprostřed jako kolos rhódský, měřil si nás pohledem shora dolů a obličej měl pod kožešinovou čepicí pěkně modrý.

„No? Ztratili jste řeč, co? Kdo vám tady velí? Kdo je tu nejvyšší postavený?“

„Já, pane.“

Dědek vystoupil kupředu.

Kolos si ho změřil od hlavy k patě a koutky úst se mu zvedly v jízlivém úsměvu.

„A vy jste kdo?“ zeptal se. „Feldwebel Beier, pane.“ „Který pluk?“

„Dvacátá sedmá tanková divize.“ „Kolik mužů tu máte?“

„Sedm poddůstojníků, čtyřicet tři mužů. . . taky máme jednu bazuku, dva automaty, šest lehkých samopalů a jeden plamenomet.“

„A municí?“ „Máme, pane.“ „Hm. Kolik?“

Dědek jen sotva viditelně pokrčil rameny. „To bych přesně nevěděl, pane.“

Mohl dodat, a co na tom sakra vůbec sejde? Jestli nás Rusové vezmou útokem, určitě nebudeme mít dost, abychom se mohli bránit dýl než pár minut. Generál odkopl plechovou helmu přes podlahu a spící unterscharführer se s podrážděným úlekem probral.

„Krucinálfagot, feldwebele! Pořád jsme ještě ve válce, víte to?“ „Jestli to tak chcete nazývat, pane,“ na to Dědek uctivě.

Generál změnil téma.

„A vůbec, co tady děláte? Proč nejste u svého pluku? Když se tu takhle flákáte, nejste k ničemu.“

„Ten pluk už neexistuje, pane. Tohle je všechno, co z něj zbylo.“

Generál netrpělivě mlaskl, obrátil se a zahleděl se pronikavě na unterscharführera, který vstal a krčil se vzadu za ostatními.

„Co tu dělá tenhle člověk?“ Ukázal na něj prstem. „Vy!“

Unterscharführere! Vraťte se ke svému praporu! Tády nemáte co pohledávat!“

Unterscharführer se poněkud lišácky usmál.

„Já nemám žádný prapor, pane. Obklíčili nás v Rynku.“ Přejel si prstem po hrdle. „Trvalo jim to jenom půlhodinku. Byl jsem zahrabaný pod spoustou mrtvol. Nevšimli si mě.“

Generál zdvihl obočí.

„To je vaše verze, unterscharführere. Teď ještě co tomu řekne válečný soud. Mně to zní podezřele na dezerci.“ Rozepnul si vrchní kapsu a vytáhl z ní velký černý doutník. Julius Heide přispěchal s ohněm, a když se vracel, vyfasoval kopanec do holeně.

„Co mu lezeš do zadku!“ sykl Drobeček nenávislně. Generál došel k Portovu lůžku a začal na něm rozkládat mapu. Přitom kývl na Dědka.

„Kde se nalézalo vaše poslední postavení, feldwebele?“ „U Kotlubanu, pane.“

„Tak u Kotlubanu?“ Generál místo našel na mapě. „Padesát kilometrů. . . hm. . .“ Zamračil se, vytáhl tužku a začal na mapě kreslit nějaké značky. A pak škodolibě pohlédl na Dědka.

„Feldwebele, snad byste mi mohl něco laskavě objasnit.

Kotluban je tady,“ ukázal ho na mapě, „a tady,“ znovu ukázal, „~je pluk sovětských gardistů. Ukažte mi prosím přesně, kde se nacházelo vaše postavení.“

„Tady, pane. U tohoto lesa. Směřem od Volhy. Byli jsme součástí 16. tankový divize.“

„Tedy tak by to mohlo být, feldwebele! Jenže mi těžko vysvětlíte, jak se vám podařilo překročit nepřátelskou linii, abyste se dostali z Kotlubanu na svou současnou pozici!“

Otočil se na podpatku k Dědkovi. „Mám z toho snad vyvodit, že jste dostali zvláštní povolení podepsané sověty?“

Dědek nesouhlasně sevřel rty.

„Jestli tím chcete naznačit, pane, že některý z mých mužů kolaboroval s nepřítelem nebo opustil své stanoviště nebo něco podobného, pak doufám, že mi prominete, když vám řeknu, že mluvíte lampasácký nesmysl! Takový chování přenecháváme oficírům, pane. Jedinej, kdo přeběhl k Rusákům, byl nadporučík Reiniger od 79. pěší divize. Pověřili ho velením pluku, ale on dezertoval, dřív než s náma strávil čtyřicet hodin.

Nejenom že vzdal naše postavení, on taky . . .

„Tak to by už stačilo, feldwebele! Držte hubu!“ Generál udeřil Dědka tvrdě po tváři koženou rukavicí. Dědek se zhluboka nadechl a zůstal, kde byl, ale k překvapení všech přítomných se náhle se zlostným výkřikem vrhl kupředu unterscharführer, a rovnou na generála. Bylo to stěží proto, aby pomstil Dědka. Mohli jsme se jenom domnívat, že mu luplo v hlavě, a s tím se ozval pud sebezáchovy. Dřív než se však dostal k zamýšlené oběti, generál chňapl po svém samopalu a napálil to do něj.

„Škoda,“ prohodil Porta. „Sotva jsme se stačili seznámit.“

Generál si nás zlostně přeměřil, oči v jestřábí tváři mu jen jezdily sem a tam.

„Tak co? Je tu ještě někdo, koho už omrzel život? Protože jestli ano, ať jenom vystoupí vpřed. Bude mi potěšením vyřídit si to s ním.“

Jenom jsme stáli a dívali jsme se na něj; nenáviděli jsme ho, pohrdali jsme jím, v srdci jsme měli vraždu, ale ruce jsme měli poddajně spuštěné podél těla. Byli jsme příliš dobře vycvičení. Příliš mnoho let jsme byli pruští otroci, než abychom dokázali zlomit ten návyk slepé poslušnosti. Myšlenka zdvihnout ruku proti generálovi, nepatřila k našim nejčastějším nápadům.

„Tak dobrá!“ Pohnul se ke dveřím a těžce přitom dýchal rozšířenými nozdrami. „Chopte se pušek a za mnou. Odtěka tu přebírám velení.“

Opustili jsme bunkr a zaujali jsme postavení podél železniční trati Stalingrad-Pitommik. Cestou tam jsme náhodou narazili na zbytky baterie houfnic, nyní vlašně obsluhovaných třemi muži, co přežili z původní skupiny. Generál je nahnal mezi nás a houfnice zrekvíroval. Dali jsme je dohromady, zakopali jsme je a pak jsme se usadili a čekali. Na co, to jsme sotva tušili.

Ale generál řekl čekat, a tak jsme čekali. Byl zachumlaný ve vojenském plášti a na uši si spustil klapky kožešinové čepice.

My ostatní jsme se v našich sněžných dírách klepali, zmrzlé ruce a nohy se nám trásly a zuby nám cvakaly.

Za rozbřesku se objevil nepřítel. Byl to konvoj tanků T 34, které pátraly po někom, do koho se pustit. Viděli jsme je stoupat do svahu, chvíli visely ve vzduchu a pak se hřmotně spustily k železniční trati. Přejely ji, aniž jim někdo kladl odpor. Naši pěšáci před těmi velkými bílými nestvůrami vyběhli ze svých děr a pár jich i uniklo. Tanky se pustily za nimi, dostihly je, vyhodily je do vzduchu, vrhly je do sněhu a neúprosně pokračovaly v cestě. Hromádky rozdrceného a krvavého masa ležely roztroušené v jejich

stopách.

Krčili jsme se za zamaskovanými houfnicemi a čekali jsme.

Člověk musel mít nervy z ocele, aby dokázal sedět pevně, zatímco se nestvůrné, mocné tanky valily přímo na něj. Moje vlastní nervy byly hodně prostřední kvality a nebýt zarputilé přítomnosti mých druhů, kteří seděli po mé pravici i levici, skoro určitě bych utekl dřív, než se tanky přiblížily na dosah. Valily se rovnou na nás. Osm set metrů - sedm set - šest set. Jestliže promarníme první příležitost, druhou už nedostaneme. Připojíme se k našim druhům z pěchoty v podobě znetvořené hromady krvavého masa na sněhu.

Zdalo se, že tanky už jsou přímo nad námi. Nabíraly rychlost a patrně nechovaly žádné podezření, pokud jde o naši skrytou přítomnost.

„Pal!“ zařval Dědek.

Čtyři velké hlavně-zaduněly současně. Náš okamžik nadešel a my ho nepromarnili. Přední T 34 vylítly do povětří jako planoucí masa trosek a nás opustil strach. Dokonce se nás zmocnilo jisté vytržení. Vždyt v našich silách bylo dokonce i zničit nepřítele! Už jsme si nebyli vědomi zimy, nervy jsme už neměli rozechvělé a svaly se nám už necukaly napětím, které způsobuje čekání. Často opakované pohyby, nabít a vystřelit, nabít a vystřelit, byly tak podvědomé, jako by byly naší součástí, a naši hrůzu rychle zahnalý. Naše kanony duněly a tanky se začaly stahovat; z otočných věží šlehaly přívaly plamenů a za ustupujícími tanky se vrhaly koule žhavého kovu a zdvíhaly proudy všespalujícího horkého vzduchu. Muži se v mžiku měnili v zčernalé mrtvolky, ústa se nad zuby stáhla v ohybné spálené úšklebky. Devatenáct tanků se stalo kořistí našich zbraní a nebe se skrylo za velký, černý deštník kouře.

Nastala chvíle oddechu. Rychle nám začínala ubývat munice, ale generál nedával nijak najevo, že bychom se měli stáhnout.

Zůstávali jsme na svých místech a očekávali jsme příští nápor.

Tentokrát vyrazily přímo naším směrem. Zřejmě zjistily naše postavení a majestátně se valily na nás v krupobití střel, aniž měly nějak zvlášť naspěch. Bez ohledu na to, kolik jsme jich zničili, mezera po těch zničených se vždy hned zaplnila.

Pěšáci, kteří přežili první útok, přeběhli ze svých mělkých sněžných děr k nám a hledali útočiště za námi, jako by těžké zbraně znamenaly nějakou jistotu. Jakmile však došla munice, byli jsme stejně bezmocní jako oni; ti chudáci jen zaměnili jedno peklo za druhé.

Viděl jsem mladého kluka s přeraženou páteří zmítajícího se v agonii. Jeho bolestné výkřiky přehlušily i hřmění kanonů a načas potlačily i všechny ostatní zvuky; nemohl jsem ale pro něj nic udělat. Nebyl ani čas popadnout revolver a vpálit do něho kulku.

Ruské střely přistávaly v našem středu se vzrůstající přesností. Výkřiky a kvílení raněných pomalu sílily v příšerné kakofonii. Viděl jsem Velkého Paula z Kolína s rozmačkaným hrudníkem, viděl jsem desátníka Duvala ze Sárska, jak se hroutí a levá ruka mu visí v cárech z rozbitého ramene.

Rotmistr Scheibe z Wuppertalu měl obě nohy čistě oddělené pod koleny. Pod nohama vojína Weisse z Vratislavi vybuchl granát a v okamžiku z něj udělal beztvarý přízrak rozdrcených kostí a krvavého masa.

Tanky se vytrvale draly po svahu a valily se na druhou stranu, dolů na nás. Kolik dalších bylo za tím svahem, to jsme se mohli pouze dohadovat. V mé představivosti jich byla nekonečná řada.

Šrapnel zasáhl přímo Gregorův kanon. Dlouhá hlaveň se pootočila a urazila hlavu nabíječi, dřív než měl chlapec čas uhnout. Tělo zůstalo pár vteřin stát a proud krve vytryskl do vzduchu. Gregor unikl zranění, ale povolily mu nervy. Zaklonil hlavu a smál se a smál, zatímco se mu krev valila po uniformě.

Neměl jsem čas jednu mu vrazit, aby se vzpamatoval, měl jsem plné ruce práce sám se sebou. Když jsem se na něj podíval o chvíli později, klečel ve sněhu a celé tělo se mu otřásalo vzlyky.

Útok z ničeho nic ustal. Tanky T 34 změnilly směr a odplahočily se sněhem pryč. Nikdo další k nám už přes hřeben nesměřoval.

Pár minut jsme zůstali překvapeně stát a jenom jsme za nimi zírali v připitomělé nevěře. Jejich vítězství bylo nepochybné, v nejlepším případě bychom asi nedokázali vydržet déle než čtvrt hodiny. A teď se od nás tanky vzdalovaly po sněhu a zanechávaly nás otřesené, ale živé uprostřed padlých spolubojovníků, jejichž mrtvá těla už začínala tuhnout.

Všude kolem se vznášel štiplavý pach korditu, který pátil v hrdle a v plicích a způsoboval, že nám slzely a pálily nás oči. Viděl jsem Gregora, jak se potácí, a Legionáře, jak se šklebí bolestí, když mu Dědek ošetřoval hlubokou a dlouhou řeznou ránu na čele. Jednou v životě si na hlavu nasadil helmu. Bez ní by ho to bylo určitě skalpovalo. Po udusaném sněhu se k nám blížil generál následovaný skupinou mlčících, zasmušilých vojáků. Generál máchl netrpělivě rukou směrem k houfnicím.

„Vyhod'te ty krámy do povětří, už nám k ničemu nejsou! A pak se zase sejďeme dole ve strži.“

Odkráčel pryč a nechal nás dva s Portou, abychom se s houfnicemi vypořádali. Umístili jsme nálož, Porta zapálil roznětku a utíkali jsme dolů do strže, k určenému místu. Sotva jsme tam doběhli, ozval se mocný výbuch. A bylo po naší protitankové baterii. Za pár hodin zakryje všechny stopy čerstvý přívál sněhu.

Bylo 38 °C pod nulou. Vítr se jako obvykle proháněl s vytím po stepi a metal nám do holých tváří ledové krystalky. Kamkoli člověk pohlédl, viděl skelné pohledy mrtvých, jednotlivé údy trčící ze závějů, viděl červené stopy na sněhu. Jako by se celá rozlehlá step proměnila ve hřbitov.

V čele probíjející se kolony rázoval náš generál SS. Vítr mu cípy dlouhého pláště bičoval nohy, ale krk mu chránil vyhmутý limec, hlavu měl pěkně zachumlanou v kožešinové čepici a nohy vězely v pevných vysokých kožených botách. Ten člověk byl samozřejmě úplný šílenec. To jsme si uvědomovali téměř hned od začátku. Byl to chladnokrevný fanatik, který si vzal do hlavy, že si na vlastní pěst probouje cestu napříč Ruskem, a my chudáci ubozí jsme se mu museli táhnout v patách jako vhodné krmivo pro nepřátelské zbraně.

Znovu jsme se zakopali u Volhy, na úpatí trojúhelníku tvořeného příkrými kopci. Odtud jsme mohli vidět dlouhé kolony nepřátelských jednotek na pochodu, jak se přesunují přes zamrzlou řeku, a příštího dne pak těžké dělostřelectvo zahájilo znovu bombardování. Čtyřikrát mě síla výbuchu vyhodila z mělkého zákopu. Naposled mě musel zachraňovat Porta, který rychle vyskočil a znovu mě stáhl zpátky. Byl jsem v takovém šoku, že mi trvalo hodnou chvíli, než se mi zase podařilo stoupnout si bez cizí pomoci.

Vedlejší zákopy byly vystaveny příválu napalmových granátů.

Dlouhá ohnivá čára proletěla jejich řadami a muži s hořícími vlasy a oděvy se drápali s řevem ze zákopů ven. Zdálo se, že hoří dokonce i sněh. Puch spáleného masa nám plnil chřípí, nasákl nám do šatů a kůže, až se nám z toho zápachu zvedal žaludek a my zvraceli.

Podařilo se mi vecpat se pod pár betonových kvádrů; zvedl jsem samopal tak, aby mířil úzkou škvírou.

Po jedné straně jsem měl Portu a po druhé Drobečka a společně jsme se krčili na dně zákopu a přežvykovali jsme hladově pár kousků suchého chleba připomínajícího cihlu. Pomyšlení na normální chleba, třeba okoralý, obyčejný, plesnivý chleba, bylo téměř nesnesitelným přepychem.

Zároveň s útočícími nepřáteli se na nás začínala valit od Volhy mlha, která pokryla zemi studeným, vlhkým příkrovem. Na chvíli jsme propadli panice a zmatku, takže jsme začali pálit naslepo, aniž jsme věděli, kdo je přítel a kdo nepřítel. A pak se z mlhy vynořily příkrčené, mohutné postavy Sibiřanů, oživilí sněhuláci v tlustých, bílých, vycpaných uniformách. Slyšeli jsme jejich divoký povzbuzující pokřik - Smrt Němcům a sláva Stalinovi!

První vlnu útoku jsme odrazili, ale náš fanatický generál nám nedopřál oddechu. S divokým řevem se vrhl dolů z kopce a hnal se za ustupujícím nepřítelem; neměli jsme jinou volbu než běžet za ním jako splašené stádo hloupých, vystrašených koní.

Sibiřani od nás zřejmě takový potrhlý čin neočekávali.

Zaskočilo je to. Někteří se zastavili a bojovali, jiní prchali k vlastním liniím, kde je jejich důstojníci, šílení stejně jako náš generál, okamžitě otočili a poslali zpátky do našeho středu.

Byla to chaotická šarvátká, při které jsem já osobně měl jen velmi matnou představu, co se děje. V zoufalém střetu muže proti muži jsme se zmítali a bojovali nad těly raněných, drtili jsme je pod svými těžkými botami a zpití krví, zpití vyčerpáním a strachem jsme rdousili, tloukli a bodali bajonety.

Nakonec jsme je zahnali na útěk a zmocnili jsme se jejich bunkru, přestože jsme si dobře uvědomovali, že ho ovládáme čistě dočasně. Neměli jsme sílu udržet ho proti plnému útoku; a Sibiřani se dozajista vrátí v plném počtu.

Mezitím jsme co nejlépe využili svého momentálního postavení; zmocnili jsme se zásob potravin. Sibiřani tu zanechali pěknou zásobičku jídla a my se na ni vrhli jako horda vyhladovělých supů. Viděl jsem

Drobečka, jak předními zuby rve žvance tlusté slaniny, zatímco Porta tu lítal jako blázen, rozpřahoval ruce na všechny strany a cpal si do úst všechno, co mohl, až se mu obě tváře vyduly a on jen stěží polykal; pak si místo toho začal pýchovat kapsy.

S nejvyšší neochotou a teprve pod silným tlakem jsme souhlasili, že se pohneme dál. Nepřítel se už blížil a my nakonec přehali v přepršce střel.

Z dálky od Volhy se začalo ozývat těžké dělostřelectvo. Země se otřásala, jako by se měla rozskočit. Generál na nás hulákal, abychom sebou hnuli, ale my měli víc rozumu. Všude kolem nás vybuchovaly ty děsivé napalmové granáty, které člověku dokážou vyrvat plíce z těla, a my šli okamžitě k zemi.

Nemělo smysl probíhat touhle bouří. Jediné, co člověk mohl udělat, bylo najít si nějakou díru a zůstat skrčený na jejím dně s hlavou pěkně dole. Cokoli zůstalo na povrchu, to ihned pohltilo moře plamenů, které zachvátilo zemi po každém výbuchu.

S výkřikem děsu jsem vskočil do jedné takové díry a přistál jsem na Portovi. Porta pode mnou ztratil rovnováhu a společně jsme padli na zem, když nám horký závan rozpálené pece přelétl nad hlavou.

Uzavírací palba trvala po celou noc a po celou tu dobu jsme leželi zkroucení v našich děrách, hlavy zabořené hluboko do sněhu. Ani když se ozvala příroda, nevyhnalo to muže ven.

Lepší znečištěné kalhoty, než se nadechnout toho vražedného vzduchu, který nám visel nad hlavou.

Zvláštní bylo, že ač jsme věděli, že válka je prohraná, stále ještě jsme nemluvili o porážce. Nikdy jsme nemluvili o minulosti a málokdy o přítomnosti. Vždycky to byla budoucnost.

Dokonce i teď, kdy jsme vězeli hluboko v téhle zdánlivě nekonečné mizérii, paličatě jsme lpěli na životě.

Zmrzli a vyhladovělí, zapáchající, strašně špinaví a vyděšení, honění bez cíle z jednoho místa na druhé přes zkrvavenou step sotva jsme připomínali lidské bytosti, a přesto jsme stále věřili, že jsme lidi, a bojovali jsme za své právo na existenci.

K ránu se střelba uklidnila a my se začali pomalu uklidňovat.

Několikrát jsme opatrně zvedli hlavu a začichali jsme do vzduchu. Páchl, ale byl čistý.

S příchodem rozbřesku se na obzoru náhle objevily tři JU 52.

Zvedli jsme k nim nevěřící oči a pozorovali jsme, jak se vytrvale blíží. Vyhouply se z mraků a letěly v širokých kruzích, lhostejné k nízkým protiletadlovým bateriím nebo k možnosti objevení nepřátelských letadel ve své blízkosti. Bylo jasné, že nás hledají. Jestli nás piloti zahlédli nebo jestli se prostě jen tak rozhodli shodit svůj náklad a vrátit se domů, to jsme nevěděli, ani jsme se o to nestarali. Ale obloha byla náhle plná padáků, které se před námi snášely jako žluté houby, a na konci každého padáku byla velká krabice. Když jsme pozorovali, jak pomalu klesají, propadali jsme téměř hysterii.

Začali jsme v zákopech tancovat, zpívat, hulákat a objímat se.

„Žrádlo!“ povykoval Porta silným hlasem.

Dřív než se generál vůbec mohl pokusit nás zadržet, vyskákali jsme ven a hnali jsme se k těm drahocenným bednám. V tom okamžiku jsme vůbec nepomysleli na nějaké osobní nebezpečí. Ať se na ná:~ nepřítel třeba vyřítí, my si svůj příděl jídla sebereme, i kdybychom při tom měli zemřít! Každá ta škatule by měla stačit na nakrmění celé jednotky. Poprvé za celé týdny jsme měli před sebou představu plného břicha.

To očekávání bylo téměř nesnesitelné. Zmohli jsme se nanejvýš na to, že jsme krabice vyprostili a dotáhli je zpátky, a ne že jsme je začali rvát a otvírat rovnou na místě.

„Svačinka,“ škytal Porta a svalil se do zákopu.

Ústa měl plná slin, které mu kolem rtů tvořily drobné bublinky.

„Už nikdy,“ zaklínal se Gregor, „neřeknu ani slovo proti leteckým silám! Bůh jim žehnej!“

Provolali jsme jednohlasně slávu statečným pilotům těch JU dvaapadesátek. Ať se bezpečně vrátí na základnu, zaslouží si to! A třikrát jsme provolali slávu i Himmlerovi! Možná že ten parchant není tak špatný, jak jsme si představovali.

Jako děti, když trhají obaly z vánočních dárků, roztrhali jsme ty krabice. Hlavu jsem měl plnou představ.

Byly to jasné představy, při jakých se sbíhají sliny, představy v křiklavých barvách laciných komiksů.

Jsou tam řvavě růžové párečky, ohromné zduřelé věci, z kterých kapal tuk a které byly tak napnuté; že jim téměř praskala lesklá kůžička. Macatá, šťavnatá kuřátka, dozlatova vypečená a s křupavou kůřičkou.

Brambory a mléko, slanina a chléb, sýr a sušenky a čerstvé ovoce a naměkko uvařená vejce, káva a kaviár a Krabice spadla a otevřela se. Obsah se vysypal. Nastal okamžik ohromeného ticha. Nebyly tu žádné párky. Žádná kuřata. Žádný chléb, mléko ani slanina. Jenom množství prášku proti blechám, pár listů dopisního papíru a obrovský štos barevných fotografií! Hitler a Himmler, Göring a Goebbels a ostatní z té mrzké bandy.

Zákopy se začínaly otrásat výbuchy vzteku a zoufalství. Muži plakali a kleli a mlátili v záchvatu zuřivosti hlavou do tvrdě udusaného sněhu. Zklamání v nás probudilo silnou zlobu, volali jsme k Bohu, v kterého jsme už nevěřili, aby seslal smrt na Adolfa Hitlera za to, jakou hru to s námi hraje.

Barevné fotografie rozfoukal vítr a odnesl je k ruským liniím.

„Utřete si do Adolfa Hitlera zadek!“ zařičel Porta. „K ničemu jinému ta svině není dobrá!“

Co si z toho generál SS vybral, to jsme si ani nezkoušeli představit. Pozoroval nás s chmurným výrazem na tváři a přísně sevřenými rty a nesnažil se potlačit náš vztek a vriskot.

Možná si byl vědom toho, že kdyby tak učinil, jen by vyvolal vzpouru. Nebyli jsme v takové náladě, abychom snesli žvanění Hitlerových důstojníků.

Pod záštitou sněhové bouře jsme opustili své pozice. S trochou štěstí bude trvat několik hodin, než nepřítel zjistí, že jsme se stáhli.

Cestou do Olovky jsme začali místy narážet na skupinky mužů prchajících z továrny na traktory, která byla až dosud v nejistých německých rukou. Generál nás přinutil k další zastávce a vybudování zátarasů. Příštích čtyřiařicet hodin jsme stříleli dezertéry. Ty, kteří se podvolili bez boje, jsme připojili k naší skupině. Kdokoli se však pokoušel něco namítat nebo se vymlouvat, ten byl bezodkladně vyřízený. Všechny důstojníky jsme na místě zastřelili, aniž by se jich někdo na něco zeptal.

Za svítání následujícího dne jsme znovu vyrazili a náš počet vzrostl do docela úctyhodné kolony. O několik kilometrů dál jsme v jedné úžlabině narazili na pluk mrtvol. Byly pohřbené pod sněhovým kobercem, ale bezpočet kostí, zmrzlých v různých pozicích, bylo stále ještě vidět na povrchu; označovaly cestu k hromadnému hrobu. Zdrželi jsme se jen tak dlouho, abychom zkontrolovali, že to jsou německé kosti, a pak jsme pokračovali k velkému kamennému bunkru, zakousnutému hluboko do skalnaté tváře kopce, který zřejmě sloužil jako poslední útočiště zmasakrovaného pluku.

Na stole pořád ještě stála karbidová lampa a v jejím světle jsme viděli, že jsme vstoupili do domu mrtvých. Mrtvoly se vršily vysoko podél stěn, byly složeny na podlaze, opřené o stoly a židle, jedna přes druhou. V židli s vysokým opěradlem seděl plukovník s hlavou zvrácenou dozadu. Při bližším pohledu bylo vidět díru po kulce ve spodině lebeční. Významně jsme se po sobě podívali: tudy prošla NKVD. Na operačním stole ležel doktor s proříznutým hrdlem. Do jednoho rohu hodili dvě ošetřovatelky. Porta se na ně lítostivě podíval a zavrtěl hlavou. „Těch je škoda,“ řekl.

Vyčerpaně jsme sebou sekli na podlahu, kdekoli jsme se mohli vmáchnout mezi pár mrtvých, a usnuli jsme bez ohledu na špínu a zápach. Dokonce i generál si dovolil chvílku lidské slabosti a zavřel oči. Jestli jsme spali pět minut nebo pět hodin, to jsem nikdy nezjistil. Probudily nás náhlé otřesy země pod námi a dobře povědomé zvuky jedoucích tanků. Dědek se natáhl a zhasl lampu, která hořela po celou tu dobu, co jsme spali. Půl hodiny jsme se potichu a vystrašeně krčili mezi mrtvolami, zatímco se tanky sunuly kolem. Byly hodně blízko u bunkru a měli namířeno směrem na Gumrak.

Když to vypadalo, že projel poslední, a už patnáct minut se nikde kolem nic nehnulo, generál vstal a pokynul nám hlavou.

„Tak jo. Odpočinuli jste si. . . Chopte se zbrani a za mnou.“

Vzali jsme s sebou veškeré jídlo, které jsme dokázali pobrat, všechny ty špinavé, plesnivé kusy chleba, všechny shnilé kousky a zbytky neznámé zeleniny, všechny ty rozkládající se odřezky masa, včetně podivně bílé a bezkrevné flákoty. Dědek tvrdil, že to je lidské maso, a když jsem se podíval na tu ohavnou anemickou věc, byl jsem docela ochotný mu to věřit; ale Porta, kterého to vůbec neodradilo, si urval sousto, žvýkal ho a vychutnával.

„Jaký to je?“ zeptal jsem se zvědavě. Porta si olízl rty.

„Není to vůbec nejhorší! Počítám, že to musí bejt vršek nějakýho generála. . .“ Obrátil se a dloubl Dědka do žeber.

„Jestli je tohle lidský maso, kamaráde, tak jediný, co ti můžu doporučit, je, aby sis držel kůži, až zase

dostanu hlad!“

Generál nás netrpělivě pobízel kupředu. Pochodovali jsme, aniž by nás Rusové obtěžovali, až jsme dospěli k bodu na severozápad od železnice a asi kilometr od Pestjanky. Tam, z žádného zřejmého důvodu - kromě snad nenasytné generálovy touhy střetnout se s nepřítelem - jsme se znovu zakopali. Nebyli jsme tam ještě dlouho, když nás Rusové pochopitelně objevili a vyrazili k nám, aby nás odtud vypudili. Blížili se k nám obloukem v těsných řadách a pochodovali, jako by byli na přehlídce. Bylo snadné je ostřelovat, jenže ve chvíli, kdy jeden padl, zaujal jeho místo ihned další. Mrtvých těl si prostě nevšimli a pochodovali rovnou přes ně. Někdy z nich postavili ochranný val, jindy je naházeli jako případné . lávky přes ostnatý drát, aleať jsme jich pobili, kolik jsme mohli, pořád přicházeli v ohromném počtu blíž.

Byl jsem zkroucený ve své díře ve sněhu pod troskami amerického buldozeru. Když jsem vykoukl, spatřil jsem jednoho Sibiřana, jak se žene rovnou na mě. Byl ještě pořád v jisté vzdálenosti, ještě ani nevěděl, že jsem tam, a já ho měl na mušce, mířil jsem na bod zrovna pod rudou hvězdou na jeho přilbě. . . Zmáčkl jsem spoušť. Na vojákově širokém obličejí se objevil výraz mučivé úzkosti a překvapení. Téměř jsem slyšel myšlenky, které probíhaly tou ubohou, hloupou a popletenou hlavou ve vteřinách před smrtí. On ho někdo zastřelil? Opravdu ho někdo zastřelil? Takovéhle to tedy je? Byl to jeho osud? Proč je tady, za co že to bojuje? Co tu dělá s kulkou v mozku, proč umírá vedle neznámé řeky na území, které ani není jeho?

Kde je jeho žena a jeho děti, jeho krávy a koně? Proč tu leží natažený na sněhu, tak daleko od domova? Na jaře, až sníh roztaje a propustí ho ze zmrzlého rubáše, hodí ho na hromadu ve velké společné pohřební jámě se stovkami tisíců jiných. Teď však zůstal tam, kde padl, a jeho druzi ho drtili pod nohama.

Ustupovali jsme podél železniční trati. Z díry po granátu na mě zavolal slabý hlas. Zaváhal jsem. Přes okraj jámy na mě vykukovala jakási tvář a ohnutý prst mi kynul. Ta tvář vypadala jako špatně nanesená maska z rozpuštěného kaučuku.

Byla vyboulená, vrásčitá a celá nakřivo. Mělá matnou modrošedou barvu, až na partii kolem očí, hluboce zapadlých ve velkých černých dírách. byla to tvář mladého důstojníka.

Opatrně jsem se k němu přiblížil. Byl téměř po pás v něčem, co vypadalo jako louže krve. A taky to krev byla: jak jsem se zadíval dolů, uvědomil jsem si, že má obě nohy rozdrcené, takže tvořily hustou červenou kaši. Nemohl jsem pro něj udělat vůbec nic. Vrazil jsem do té natažené ruky revolver a utekl jsem. Jeho hlas za mnou skřehotal.

„Pomoz mi, vojáku! Prosím, pomoz mi! Nenech mě tu proboha umřít. . .“

Snad jsem ho měl zastřelit sám. Bylo už však pozdě. Zpóza křovinatého úkrytu jsem s hrůzou pozoroval, jak potulující se ruský tank náhle uviděl vyděšeného muže, uvězněného v beznohém, umírajícím těle.

Tank se zastavil, úmyslně změnil směr a vyrazil, aby zničil díru po granátu. Obrátil se pomalu kolem své osy, vychutnával ten pocit, a pak pokračoval nerušeně v cestě. Další všivý fašista je z cesty! Další ruský hrdina! Kéž by tu mohl být Stalin, aby viděl, jak udatně bojují jeho vojska.

Společně s Portou jsme se zároveň vydrápali na zvolna se kodrcající tank T 34, z jehož věže vlál rudý praporek.

Vykroutili jsme ho a pověsili jsme ho na průzor, abychom řidiči znemožnili výhled, a pak jsme na bok tanku připevnili pár magnetických min a skulili jsme se do sněhu.

Stalingrad, společný hrob. . . Stalingrad, kde každou minutu umíral jeden německý voják, zatímco doma v Německu se jakýsi šílenec naparoval, poskakoval a řval do ochraptění: BOJ DO POSLEDNÍHO MUŽE, DO POSLEDNÍHO NÁBOJE. . . Naneštěstí pro nás tu bylo pořád ještě dost fanatiků ochotných poslouchat rozkazy toho maniaka.

24. prosinec nás zastihl před vesnicí Dimitrijevka. Byl Štědrý večer a my dostali dárky už předem: hromadný útok ruské pěchoty. Dostavili se s řevem v sedm ráno a boj pokračoval až do tří odpoledne. Těžko jsme mohli tvrdit, že jsme je odrazili, sotva jsme se drželi, když se z nějakého důvodu rozhodli stáhnout. Bezpochyby věděli, že nás mají v moci.

Mohli si dovolit trochu uvolnit sevření a hrát si s námi jako kočka s myší. Byli jsme jejich na požádání a oni mohli přijít v kterémkoli okamžiku a doslova nás rozpráshit.

To náhlé ticho vysilovalo. Instinktivně jsme cítili, že náhlý ústup je pouhým vylepšením muk a předzvěstí nějakých nových hrůz zítřka. Náš šílený generál odmítal ustoupit a my nemohli dělat nic lepšího, než se choulit v zákopech a bezmocně očekávat další útok.

Na Boží hod vánoční ve tři hodiny - přesně v tutéž dobu, kdy se předchozího dne stáhli - se nepřítel vrátil. Ne však v plné síle. Poslali jenom pět tanků T 34. Pět T 34 v řadě se pomalu šinulo sněhem k nám. Z tlampače na předním tanku bylo slyšet plamenný pochod. Pětice tanků se blížila v bezvadné formaci k třetí sekci. Nemohli jsme dělat nic, abychom jejich postup zarazili. Byli jsme bezmocní, nezbylo nám už téměř nic, s čím by se dalo bojovat. Žádné protitankové zbraně, žádné plamenomety, žádná těžká děla, dokonce ani granáty.

Na poslední chvíli T 34 změnilly prudce směr a místo ke třetí zamířily k nic netušící druhé sekci. Z amplionu se ozvaly tóny Radeckého pochodu. Obřadně, těžkopádně a uvážlivě zastavily jednotlivé tanky před zákopem. Vyděšení muži k nim vzhlíželi, někteří byli příliš vystrašení, než aby se dokázali pohnout, jiní se už drali ven. Tanky se nadzvedly, s rachotem dopadly zase do sněhu a drtily a rozbíjely napadrt vše pod sebou, jak se každý z tanků otáčel kolem své osy. Příležitostně přitom smetly těch pár vojáků, kteří předtím unikli, a pak zase odjely cestou, kterou sem před chvílí přijely. Brzy se ztratily ve zvířeném sněhu.

Pozorovali jsme je v tichosti. V tichosti smrti. Ani hlásek se neozval, ani výstřel nezazněl. Druhá sekce už neexistovala, na sněhu ale leželo dvanáct krvavých hromad. A my jsme seděli a čekali.

Příštího dne, ve tři hodiny, se tanky opět vrátily. Táž formace, táž hudba, táž chladná preciznost. Další sekce zmizela. Zabořili jsme hlavy jako pštrosové do sněhu, abychom utlumili nelidské skřeky našich druhů a uchránili oči pohledu na jejich znetvořená těla.

Dlouhá zimní noc byla tichá a plná hrůzy. Měli jsme dojem, že pořád ještě slyšíme výkřiky umírajících, ale byl to jen vítr, který se s vytím proháněl po stepi.

K ránu přistálo na zasněženém svahu pár nahodilých střel, zřejmě aby se rusové ujistili, že už jsme vzhůru a hotovi přijmout projevy jejich propagandy, která se s řevem linula z tlampačů.

„Německý fašisti! Kapitalistický svině! Přijedeme dnes zase. . . kolem třetí odpoledne. . . stejně jako včera. . .“

„Kapitalisti!“ posmíval se Porta. „Gregore, zajed' sem s mým cadillakem, rád bych si zaskočil na Côte de ten pitomej Azur!“

Amplion zase zapraskal a ozval se jiný hlas. Mluvil líp německy než ten předchozí a vůbec byl příjemnější a přesvědčivější.

„Soudruzi!“ vyzýval nás úpěnlivě. „Mluví k vám četař Buchner z 23. tankové divize. . .“

Udiveně jsme se po sobě rozhlédli.

„Proč nepřejdete k nám a nedáte se k nám? Ukažte, že jste přátelé lidu! Zbavte se toho těžkého jha! Rozbijte své okovy!“

Plivněte na své kapitalistické pány!“

Četař Buchner nám sliboval všechny druhy pozemských odměn, včetně dodávek žen, jen když se podvolíme radostem Sovětského svazu, toho ráje proletářů, kde pracující jsou svobodní a šťastní.

„To je všechno výborný,“ poznamenal Porta, „ale jakej má smysl vyměňovat kapitalistického pána za komunistického?“

Dva z mužů učinili zoufalý pokus dosíci proletářského ráje, jenže jejich kapitalistický pán v podobě našeho vzteklého generála SS je odpráskl, dřív než stačili uběhnout pár metrů.

Rusové se vrátili, jak slíbili, ve tři odpoledne. Choulili jsme se zkameněli strachem v našich děrách. Na koho dojde dnes?

Obvyklých pět tanků projíždělo zvolna územím pokrytým čerstvě napadaným sněhem s obvyklým doprovodem válečné hudby. Porta vzdorně vytáhl svou flétnu a začal hrát, jako by s nimi soupeřil. My ostatní jsme jen seděli a civěli. Naše jámy byly hluboké jen natolik, na kolik jsme je dokázali vykopat. Neměli jsme k dispozici žádné nářadí a země pod sněhem byla tvrdá jako žula.

Několik mužů vyskočilo a začalo kličkovat po poli dál od tanků. Zastřelili je jejich vlastní důstojníci. Dezerce před tváří nepřítele. . .

Malou dírkou, kterou jsem prorazil ve stěně upěchovaného sněhu, který mě obklopoval, jsem pozoroval blížící se tanky.

Nedalo se dělat nic jiného než čekat. Neměl jsem nic, s čím bych se mohl bránit. Ani granát, který bych po nich hodil. Ani kulku, kterou bych si prohnal hlavou.

Tank projel pár metrů kolem. Přikrčil jsem se ještě víc. Tank pokračoval v jízdě. Vybral si za cíl naše sousedy. Slyšel jsem je umírat s výkřiky na rtech. Znali jsme je dobře, byli jsme spolu už nějakou dobu, a tak jsem se pokoušel vytěsnit zvuky jejich agonie a uzavřít mysl před výjevy, které ji zaplavovaly.

Nemohl jsem však neslyšet, nemohl jsem nevidět. . .

Viděl jsem rotmistra Wilmera, veselého mladého obchodníčka z Diisseldorfu. Viděl jsem jeho obličej, když umíral. Vzpomínám, jak nám vyprávěl, že v roce 1936 nastoupil na čtyři roky do armády, a jak pak psal v roce 1940 osobně Hitlerovi a žádal ho, aby se už směl vrátit do Dtisseldorfu. Hitler mu nikdy neodpověděl a Wilmer to nikdy nepochopil. A teď už nikdy nepochopí. Chudák Wilmer! Nezbylo z něj nic než krvavá hromádka rozdrčených kostí na sněhu! Jaký hrozný konec. . .

Bože, jaký to je konec!

Výkřiky se stále ozývaly. Když si chtěl člověk zachovat aspoň trochu zdravého rozumu, bylo důležité nepřirázovat ty zvuky k žádné konkrétní tváři, ale stejně před očima mužů pluly různé představy. Byl to B-hmer, ten mírně obtloustlý Bbhmer, kulometčík z Kolína? Nebo to byl jeho pomocník, ten hubený drobný chlapík z Liibecku? Nebo ten druhý - jak jen se jmenuje? Ten malý, tmavý, co pocházel z Hamburku a byl posedlý železnicemi?at' se jmenoval jakkoli, už mu ujel poslední vlak. . .

Jejich tváře se mi míhaly před neochotným očima. Z jejich skřeků se mi mohla rozskočit hlava.

„Zarazte ten kravál!“ řval Heide hystericky. „Zarazte ten zatracenej odpornej kravál, pro všechno na světě!“ Nacpal si prsty do uší, ale nic nedokázalo zadržet zvuk toho nár“ku. Snad jen Bůh k němu byl hluchý. Gott mit uns, stálo na našich opascích, ale my jsme všichni věděli, že to je lez. Nejen že Bůh nebyl s námi, on nebyl toho dne ani nikde blízko nás. Snad s námi nebyl nikdy. Snad to byla vždycky jen lež. Následujícího dne přijely znovu. Táž hudba, tentýž pomalý pohyb vpřed. A my pořád zůstávali bezmocně na místě a čekali jsme na smrt.

Tentokrát se zaměřili na čtvrtou skupinu. Dívali jsme se, jak rotmistr od námořnictva vyskočil ze své díry a začal se prohrabávat mělkou vrstvou sněhu pryč jako obří krtek. Mával rukama tak rychle, že to skoro vypadalo, jako že plave, paže a nohy sebou mlátily dopředu dozadu a bdstraňovaly sních z cesty.

Jeho druh tak vynalézavý nebyl. Když zůstal ve společné díře sám, zpanikařil, na poslední chvíli vyběhl a snažil se utéct.

Vedoucí tank se pomalu sunul za ním. Viděl jsem ho, jak nadzvedl přední část, chytil toho muže za paži a vyhodil ho do vzduchu. Jak tělo padalo, začal si s ním pohrávat, škubal s ním, strkal do něj, utrl mu nejdřív jednu a pak druhou paži a nakonec práskl se zmrzačenou mrtvolou hluboko do sněhu. Neměli žádné slitování tihle Rusové. Slyšeli výkřiky toho ubožáka, jak ho pod sebou drtili, ale pokračovali v té hře dál, až na sněhu nezůstalo nic víc než červená placka.

Jatky dalšího dne byly za námi. Vždycky ještě existovala možnost, že se v příštích čtyřiaadvaceti hodinách semele něco, co nás uchrání od našeho osudu. Třeba přijde generál k rozumu a hne se odtud; Rusové můžou v noci zmizet, dokonce by mohla skončit i válka. . .

Byl to šok, když se známá řada tanků T 34 objevila na obzoru již podruhé toho dne. Sotva jsme tomu mohli uvěřit, zachovali se proti všem pravidlům hry. Jednou denně, ve tři hodiny. To byla rutina. Sami to tak zavedli a neměli právo to porušit. Ta nespravedlnost mě naplnila hořkou záští a neměl jsem daleko k slzám vzteku. V ten okamžik jsem se soustředil víc na nedostatek ruské cti než na vlastní bezprostředně hrozící a mučivou smrt.

První tank už si našel svou kořist. Nadporučík, profesor z Mnichova ve středních letech, vyhodil rukama v marném gestu, jak se pokoušel odrazit ránu. Jenže lidské paže jsou křehká obrana proti třiceti tunám kovu a T 34 je smetl pohrdavě stranou a jel si pro zbývající oběti.

A teď, konečně, došla řada na nás. Jeli si pro nás v řadě a hudba k tomu vyřvávala. Poprvé byl přímo ohrožený i generál.

Zuřivě na nás řval, abychom zůstali na místě, ale Porta, který se zdržel, jen co mu stačil čas na vulgární gesto odporu, vylítl z díry a mazal po sněhu, následovaný svou černou kočkou, která na Portovi visela

jako veš a snášela s ním různé rány osudu. Zadržel jsem dech, hlava mi v panice kmitala ze strany na stranu, jak jsem se pokoušel sledovat zároveň blížící se tanky i mizejícího Portu. Čekali jsme, že generál začne střílet. Důstojníci čekali, že generál začne střílet.

Ted', když i on sám čelil smrti, zachovají si jeho fanatické principy platnost?

Patrně ne. Generál náhle čile vyskočil a uháněl za Portou tak rychle, jak ho nohy v hlubokém sněhu dokázaly nést. To byl signál pro nás ostatní. S hlavami sehnutými a plícemi ztěžka oddechujícími jsme opustili své stanoviště a uháněli jsme pryč před tváří nepřítele. Bylo to očividné vypovězení poslušnosti führerovi. Do posledního muže, do posledního náboje. . .

Tanky vyrazily za námi, mechanické nestvůry pronásledující lidi. Každý, kdo klopýtl nebo škobrtl, každý, kdo zůstal pozadu, toho tanky dostihly a rozdrtily, zatímco my ostatní jsme se bez ohlednutí plahočili dál, až příliš vděční, že nám utrpení a smrt kamarádů poskytuje několik vteřin odkladu. Bylo mi jedno, koho tanky dostihly, pokud jsem to nebyl já. Můj děs byl příliš velký, než aby mi popřál přepychu starat se o kůži někoho jiného.

Lapal jsem po dechu, supěl jsem a vzlykal a klopýtal jsem dál po sněhu. Bylo nemožné vydržet to rychlé tempo moc dlouho, sníh byl příliš hluboký, lepil se na nohy a připomínalo to pokus o prodírání se písečnými dunami. Vzduch byl tak ledový, že v hrdle páčil a trhal člověku plíce. Z nosu mi začala téct krev a mezi vzlyky a supěním a krvácením jsem se nejdřív zakuckal a pak jsem se začal dusit. Náhle jsem zakopl a padl jsem jak dlouhý tak široký do hluboké závěje. Připomínalo mi to spíš horkou koupel. Nebo peřinu. Nebo vysokou pec. Když mě vařící kotel sněhu uchopil do žhavého obětí, vydal jsem ze sebe mučivý výkřik. Bolest byla extatická. Bylo to krásné.

Zmocnila se mě a ukolébala mě a já si přál, aby to tak trvalo pořád dál. . .

Náhle mě za rameno popadla velká ruka a vytrhla mě z hypnotického obluzení. Visel jsem bezmocně s nohama nad zemí a Drobeček se mnou mával jako s krysou.

„Co je to s tebou?“ obořil se na mě hrubě.

Pustil mě na zem a vyt'ál mi tvrdý políček. Z nosu mi vytryskla krev a ztropila zem pod mýma nohama. Za námi se kolíbal T 34 a plamenomet už skoro dosahoval přes sníh až k nám.

„Hni kostrou!“ zařval Drobeček.

Chňapl mě za ruku, uháněl po sněhu a vlekl mě za sebou. Kousek před námi jsem zahlédl Portu a generála, jak utíkají bok po boku, s černou kočkou v patách.

Konečně jsme doběhli k úzké strži v pásmu vysokých kopců.

Tanky zůstaly pozadu a zdálo se, že se vzdaly pronásledování; my jsme se se skelnými pohledy a svěšenými rameny vyčerpaně vrhli na jednu hromadu.

Zjistili jsme, že ve strži je vojenská skládka. Byla plná pochroumaných vozidel, prázdných beden a plechovek a blíže neurčitelných kusů pokrouceného kovu. Leželi jsme netečně v tom harampádí, zatímco Legionář seděl se zkříženými nohama na zemi a čistil si samopal.

„Samej vojenskej sajrajt,“ poznamenal a ukázal hlavou kolem.

„Něco podobného jsem viděl v Sidi el Abbes.“

Sotva by se našla nějaká francouzská kolonie, kde Legionář nebojoval. Byl to rozený voják. Méně fanatický než Heide, ale nezdolnější a v reakcích více instinktivní. Bylo mu jedno, kde nebo s kým bojuje. Bojovat bylo jeho zaměstnání a on se mu věnoval s touž zarputilou účinností, ať byl kdekoli. Jeho srdce bylo stále ještě ve Francii, u jeho Legie, ale neviděl nic neobvyklého v tom, že bojuje u Stalingradu pro Hitlera.

Byl zdrženlivý a nezávislý, nepropadal emocím, ale nebyl necitlivý; byl nemilosrdný a bylo na něj spolehnutí. Zatímco Heide si narovnával uniformu, Legionář kontroloval samopal. My ostatní jsme leželi netečně a tupě mezi opuštěným železným harampádím ve strži.

Náhle se objevil generál a vztekle vešel mezi nás. „Vztyk! Co se tady takhle povalujete? Kdo vám dovolil odpočívat?“ Otočil se kolem dokola a zle se zahleděl na Portu. „Nemyslete si, že jsem zapoměl na vaše chování. . . dezertovat před tváří nepřítele! Vyřídím si to s vámi později.“ O krok ustoupil. „A vás všech se to týká zrovna tak!“ zavřískl. „Byla to ta nejhanebnější přehlídka kolektivní zbabělosti, jakou jsem kdy viděl. Nezůstane bez trestu!“

Tanky zmizely a zvedající se vítr nám vyl v uších, takže přehlušil hluk vzdalujících se strojů. Generál nás

otravoval, že máme vstát. Rozdělili jsme si zbraně, které jsme tu měli, a unaveně jsme se postavili na bolavé nohy. Generál na nás ječel, abychom se seřadili a aby velitelé čet vystoupili vpřed. Odněkud zprostředka se ozvalo hlasité, výsměšné odfrknutí.

„Velitelé čet! Kolik si myslí, že nám jich zbylo? Řezník jeden hnusnej!“

Rozhostila se chvíle ticha. Zmocnilo se mě nervózní nutkání, abych začal hýkat jako osel. Drobeček otevřel ústa a zařehl se. Generál k němu přiskočil a chytil ho za límec.

„Vy! To vy jste to řekl?“ Vytáhl pistoli a vrazil ji Drobečkovi do žeber. „Přiznej se, nebo tě zastřelím. Máš na to tři vteřiny. . . jedna, dvě. . .“

„Nechte ho na pokoji! Byl jsem to já!“

Z řady vystoupil muž a došel až k rozzuřenému generálovi. Byl to rotmistr. Hlavu a krk měl ovázané zkrvaveným, špinavě bílým obvazem. Místo jedné ruky měl chřadnoucí pahýl, kosti prstů se samy od sebe zkroutily a maso bylo spálené. Rotmistr přežil jako jediný z čtyř, kterou zničily ruské plamenomety. Stanul vzdorně před generálem.

„Řezníku jeden hnusnej,“ opakoval lhostejně. „Všichni jste řezníci, vy generálové . . .“

Tvrdá rána přes ústa ho zbavila rovnováhy. Zapotácel se a zdravou rukou vytrhl revolver, ale dřív než mohl na generála zamířit, ten mu prostřelil spánek.

„Ať je to pro vás ponaučení!“ Znovu se otočil k Drobečkovi.

„Pokud jde o vás, tak s vámi si to vyřídím později. Už dlouho vás pozoruju. Děláte jen samé potíže, jste zbabělec a nejste způsobilý jako voják.“ Díval se úkosem na Drobečka, jestli si troufne otevřít pusku, ale Drobeček hleděl přímo před sebe s výrazem neurčité slabomyslnosti na tváři. „Dobrá!“ Generál zastrčil revolver. „Najděte si dobrovolníka a vraťte se, abyste zjistili, jestli někdo přežil. Připojte se k nám v Gumraku. A koukejte splnit úkol pořádně. . . Pamatujte, že vás odted'ka nespustím z očí!“

Generál odešel. Drobeček se okamžitě obrátil ke mně. „Ty jsi ten dobrovolník.“ řekl.

Otočil jsem se rozhořčeně k němu. „Trhni si nohou! Vůbec nic jsem neřekl!“

„Co to s tím má společného? Řekl, že si mám najít dobrovolníka, slyšels ho.“

„Jenže já nejsem ten, kterýho hledáš,“ vybafl jsem. Drobeček se na mě zahleděl zúženými očima.

„Ty odmítáš uposlechnout rozkaz?“ „Odmítám bejt dobrovolník,“ odsekl jsem.

Na chvíli se rozhostilo ticho. Drobeček to zkusil znovu. „Já ti nařizuju, abys byl dobrovolník,“ řekl mi.

„Tak jo,“ souhlasil jsem. „Takže odmítám uposlechnout rozkaz.“

Drobeček se zhluboka nadechl.

„Řeknu to generálovi. Řeknu mu, že jsem si našel dobrovolníka a že ten dobrovolník to odmítl a že odmítá uposlechnout rozkaz. Je mi fuk, jak se na to díváš, je to vysloveně odmítnutí. . . Viděls, co se stalo tomu chlápku zrovna teď, ne? A to se stane i tobě, až řeknu generálovi o tom, že nechceš bejt dobrovolník, a když on mi zrovna teď řekl, abych si našel dobrovolníka a když . . .“

„Tak teda jo!“ zařval jsem. „Budu ten zatracenej dobrovolník!“

Drobeček zaváhal.

„Chceš říct, že mi nabízíš, že se mnou půjdeš zjistit, jestli to někdo přežil?“

„Jenom pod nátlakem.“

„To je v pořádku. Pokud to děláš z vlastního svobodného rozhodnutí. . . Tak jo, jdem na to.“

Porta, který se poflakoval nablízku a jen čekal, co z toho vzejde, se teď vložil do hovoru.

„Hlavně mi přineste moji postel, jo?“ nadhodil nedbale.

„Vypadli jsme takovým fofrem, že jsem ji tam zapomněl.“

Počítám, že by tam ještě měla bejt.“

Porta s tím každého otravoval, jak všude s sebou tahal svoje polní lůžko. Ani generálovi se nepodařilo je od sebe odloučit.

„Pokud jde o mě,“ pravil jsem důstojně, „nemám vůbec zájem tahat se s nějakou postelí celou cestu až do Gumraku. Můžeš se dát i se svou postelí vycpat.“

„Jo, souhlasím s tebou,“ připojil se Drobeček. „Vy Berlíňani,“ obrátil se k Portovi s nechutí, „si moc natahujete trička. Až moc si je natahujete. Mohli byste trochu přibrzdit a snížit se k nám ostatním.“

„Nemůžu se zbavit celoživotních návyků,“ namítal Porta. „Tam, odkud jsem, jsme holt zvyklí spát v posteli.“

Nevím, co děláte vy venkovani, ale my v Berlíně jsme zvyklí na všechny jemnůstky života.“

„Venkovani?“ opakoval Drobeček rozhořčeně. „Já přece nežiju na venkově! Musím tě. ubezpečit, že v mém městě je dokonce i opera!“

„Opera!“ poškleboval se Porta. „Snad ještě takhle chatrč uplácená z bláta, pro venkovany.“

Rozešli jsme se moc ve zlém. Drobeček vyrazil do sněhu a ječel na mě, ať ho následuju. Šel tak rychle, že jsem mu nestačil, ale kdykoli jsem se zastavil, abych nabral dechu, postrčil mě kupředu ramenem a nakopl mě do zadku.

„Hni kostrou, ty pitomej švédskéj vole!“ „Dánskej!“ zařval jsem.

„Jakej je v tom hergot rozdíl?“

Nebyl v tom žádný rozdíl, pokud šlo o mě. Švéd, Dán, všechno jedno. A v podmínkách, v kterých jsem se nacházel, se zdálo, že má sotva cenu se hádat.

Samozřejmě nepřežil nikdo. Našli jsme pár zkrvavených kupek rozházených po začernalém sněhu, ale nic, co by byl jen vzdáleně připomínalo lidské bytosti. I ta slavná postel byla napadrt.

„Pojď se vrátit,“ navrhl jsem s úzkostí. „Než Rusáci zmerčej, že tu čmucháme.“

„Dobrá, dobrá, nebud' tak zatraceně netrpělivej! Netáhl jsem se sem celou tu dálku pro nic za nic.

Nevrátím se s prázdnějma rukama.“

„Ale vždyt je tu stará bela,“ namítl jsem.

„Nevrátím se bez ničeho,“ trval umíněně na svém. „Chtěl svoji postel, tak bude mít svoji postel.“

„Bože všemohoucí!“ vybuchl jsem. „Co je do postele, která je úplně namaděru?“

Drobeček se plazil po zemi a sbíral součásti postele, hluchý ke všem mým prosbám, lhostejný ke všem výhrůžkám. Jeden ruský samopalník vystartoval a já se ponořil do nejbližší díry a hrůzou jsem se tam krčil. Drobeček klidně pokračoval v práci.

Samopalník se zastavil a já jsem zrovna chtěl vystrčit hlavu a říct Drobečkovi, aby sebou hodil, když se na nás zaměřil světlo a ozářil Drobečka třímajícího, jednotlivé kousky postele v celé jejich blbosti. Od ruských linií se ozývaly hlasité výkřiky a výbuchy smíchu. Padl jsem zpátky do díry a Drobeček zvedl zaťatou pěst a zamával s ní nad hlavou.

„Zhasněte to světlo, parchanti, oslňuje mě to!“ K mému údivu světlo bez hlesu zhasli.

„Já jdu odsud!“ vyrazil jsem ze sebe, vyskočil jsem z díry ve sněhu a dal se do běhu, dřív než se Rusové vzpamatují.

Slyšel jsem mohutné bujaré pokřiky, které přicházely od ruských linií, ale měl jsem pocit, že jejich smysl pro humor je pravděpodobně nevypočitatelný a v kterýkoli okamžik se může změnit v násilí.

Do Gumraku jsme se dostali bez dalších nehod a Drobeček podal škodolibě Portovi úhlednou hromádku železných úlomků a cáry plachtoviny.

„Tady to máš,“ řekl. Porta na to chvíli koukal. „Co to jako má bejt?“

„Starej podělanej válečnej vůz,“ odpověděl Drobeček škodolibě.

„Tvoje postel, o kterou jsi žádal. . . Riskoval jsem krk, abych ti ji přinesl. Ty ruský mizerové se mě snažili zastřelit, že jo, Svene?“

„Nepodal bych to tak dramaticky,“ utrousil jsem kysele.

„Myslím, že byli všichni zlinkovaný pod obraz.“

SS brigadenführer Paul Augsberg se dostavil do hlavního stanu Šesté armády a přál si mluvit s generálem Paulusem.

„Pane!“ promluvil dosti uctivě, ale tónem, který naznačoval, že sem přišel za nějakým účelem a nemá času nazbyt. „Pokládám za naprosto zásadní, aby byl vydán rozkaz k okamžitému prolomení ruské fronty. Vést dál boj takto je čiré šílenství a každý to ví. Jak věci v současné době stojí, máme zrovna tak dost tanků a těžkého dělostřelectva, abychom mohli projít.

Stačí jenom říct, a já vám podám důkazy! Když to ale necháte, jak to je, zakrátko nebudeme mít ani minimální šanci se z toho dostat. . . Podívejte!“ Bodl energicky prstem do nástěnné mapy brigadenführera. „Tady bychom se o to měli pokusit. . . tady, u Kaslanovské. V tomhle bodě jsou

nepřátelské linie hodně slabé.

Tady se nám naskytá výborná možnost prorazit.“ .

„Generále Augsburgu,“ řekl Paulus s úsměvem, „vy víte moc dobře, že žádáte nemožné. Führerovy rozkazy jsou zcela jasné: máme tu udržet své pozice a vybojovat to.“

„Vybojovat to? Vybojovat to? S čím, k čertu? S mrtvými vojáky a sněhovými koulemi?“

Paulus mírně pokrčil ramenem. Generál Augsburg se k němu naklonil přes stůl.

„Tak tedy dobrá! Jestli Hitler říká, že tu musíme zůstat, musíme tu zůstat, ale pojďme aspoň říct Rusům, že jsme ochotni se dohodnout!“

Paulus zavrtěl hlavou.

„Žádné dohadování, generále Augsburgu. führer byl zcela kategorický. Zůstaneme tu a budeme bojovat.“ Augsburg se narovnal. Zahleděl se upřeně dolů na Pauluse, chřipí zúžené a obočí zvednuté.

„Za jakým účelem, mohu-li se zeptat, se záměrně pokoušíme shodit ty muže ze srázu? Opravdu si přejeme, aby se obrátili proti nám a tak se nás zbavili?“

„Žádné strachy, generále. Německý voják nikdy nepovstane proti svému důstojníkovi; zvyk poslušnosti je v něm zakořeněný příliš hluboko. Celé bohatství naší země spočívá na nezlomném řetězci poslušnosti, od těch nejnižších až po ty nejvyšší.“

„Slepá poslušnost!“ vybafl na něj Augsburg. „Nemyslíci a nerozumná . . .

„třeba to tak je, nicméně je to i vlastnost, která nás nakonec dovede k vítězství. Možná že teď se to jeví černě, ale nedejte se tím drobným nezdařením demoralizovat, generále Augsburgu.

Nakonec bude vítězství naše. Německý národ nikdy nedělá nic polovičatě.“

„Nezdá se,“ přisvědčil Augsburg hořce. „Určitě nás nikdo nebude moct obvinít, že jsme byli v Stalingradu poraženi jen zpola. . . byl to dobrý, plnokrevný, ne-nesmyslný masakr!“

Rázně se otočil a opustil místnost; vztekle rázoval po nádherných širokých chodbách budov velitelství.

Kolem prostor, které hostily generála Pauluse a jeho lidi, ležely narovnané mrtvolky německých vojáků.

Zmrzlá mrtvá těla, naskládaná podél stěn, připomínala pytle s pískem. Dobří vojáci své vlasti, dokonce i ve smrti.

Generál Augsburg šel dál, procházel chodbami, kde ranění a umírající leželi bok po boku na kamenné podlaze. Prošel místností vedle operačního sálu. Byl plný mrtvol a amputovaných končetin, rozházených bez ladu a skladu po zemi.

Bylo tu pár těl, která možná už ani nebyla živá, ale chirurgové je tu nechali jako beznadějně případy. V jednom rohu se choulil generál von Daniels s prázdným pohledem a očima plnými slz. Rty se mu neslyšně pohybovaly, spodní ret se chvěl. Generál von Daniels ztratil celou divizi. Rusové vyhladili 176, pěší divizi, všech sedmnáct tisíc mužů, a jejich vrchní velitel tu teď seděl a plakal pro mrtvé a své zmařené naděje, s myslí nenapravitelně otřesenou. Generál Augsburg se na chvíli zastavil, pozoroval ho, pak zavrtěl hlavou a šel dál.

Prošel kolem dalších důstojníků, kteří se ploužili ve stínu zdí, provinilé tváře nad provinilými rameny. . .

vysoce postavení důstojníci, kteří uposlechli rozkazu bojovat do posledního muže a do posledního náboje; důstojníci, kteří vysílali vojenskou policii i do nemocnic, aby vyvelekla raněné, a poslala je bojovat za vlast, a teď, když tak zmarnili mnoho tisíc lidských životů, chtěli za každou cenu zachránit svůj vlastní. Pohled měli upřený na vzdálenou Volhu, na únikovou cestu z poslední zoufalé bitvy a od rostoucí hromady mrtvol.

Generál Augsburg přešel přes dvůr a pustil se dál přes hromadu zčernalých a ještě doutnajících trosek. Před ním se váhavě sunul v dlouhé, tenké a táhnoucí se řadě zástup vojáků. Byli oblečeni v hadrech, hlavy jim padaly na prsa, nohy se vlekly a ramena měli svěšená. Generál Augsburg se zastavil a pozoroval je. Německá armáda na cestě kam, to věděl jen Bůh, s cílem, který znal jen Bůh. Prostě sebou praští do sněhu a budou střílet nazdařbůh, dokud jim nedojde munice. Jejich smrt bude nevyhnutelná a zbytečná.

Poslední muž zmizel z dohledu. Zdálo se, že generál Augsburg se náhle rozhodl. Rozhodným krokem vyrazil dál přes rumišť.

Dvanáct Časně ráno se mezi námi objevil generál Augsburg. Beze slova nám hodil tašku s potravinami a

pak si velmi rozvážně začal vyndavat z kapes všechny osobní doklady a pálit je. S údivem jsme ho pozorovali. V tváři měl tvrdý výraz, rty pevně sevřené. Teprve když spálil poslední doklad, obrátil se k nám.

„Hotovo!“ Přelétl nás pohledem, přičemž chvílemi ulpěl očima na tom či onom muži, jako by se pokoušel odhadnout naše případné reakce. „Mám pro vás prostý návrh: Buď můžete zůstat tady a čekat na Rusy, nebo můžete jít se mnou a pokusit se probít k naší frontové linii. Můžete si vybrat. Jestli zůstanete tady, téměř určitě zemřete. Na druhou stranu, jestli půjdete se mnou, vyhlídky nejsou o moc lepší. Pokud se rozhodnete jít, budete se pohybovat bez zátěže. Poneseme jen zbraně a munici. Bude to těžká cesta a možná to nedokážeme.

Třeba dáte přednost tomu, že zůstanete tady a risknete to s Rusy. Nebudu vám to mít za zlé. Nenabízím nikomu procházku růžovým sadem - pouze šanci bojovat. A někdo by to tak ani nenazval. Nazval by to sebevraždou. Sám to nebudu vědět, dokud to nezkusím.“ Odmlčel se. „Tak dobrá,“ dodal. „To je vše. Já jdu.“

Obrátil se a vykročil ven, do prvních červenozlatých paprsků vycházejícího slunce. Chvilí bylo ticho, pak se Dědek pomalu postavil, protáhl se, chopil se samopalu a na svých křivých nohou se lehkým krokem vydal za generálem.

Následovali jsme ho jeden za druhým, až jsme vytvořili kolonu asi osmi set mužů zbylých z různých pluků. Bylo mezi námi i několik letců. Jejich condor byl sestřelen, ale oni s ním přistáli za německými liniemi a teď se k nám přidali v našem pokusu o přežití. Pochodovali přímo přede mnou a já s nepřestávající, stále rostoucí závistí pozoroval jejich letecké bundy s kožešinovou podšívku a boty z tulení kůže.

Sám jsem měl na sobě různé hadry, stejně jako všichni ostatní, a už jsem ani nevěděl, jaké to je, když je člověku teplo a cítí se příjemně. Kromě toho jsem nesl kulomet s trojnožkou a ten se mi zařezával do zesláblého ramene a tlačil mě do vystupujících kostí. Po několika kilometrech jsem s nevolí vykřikl a odhodil jsem trojnožku do sněhu. Legionář nesouhlasně zavrtěl hlavou.

„To je pěkná blbost,“ prohlásil. „Dřív nebo pozděj to budeš potřebovat.“

Pokrčil jsem rameny a jeho varování jsem si nevšímal.

Trojnožka zůstala ve sněhu.

Dorazili jsme na hlavní silnici Stalingrad-Kalač, po které směřovaly obrovské kolony tanků ke Stalingradu. Pozorovací otvory měly otevřené a jejich posádky zpívaly a pokřikovaly jako rozjivení kluci na školním výletě.

Na železnici zřejmě došlo k nějaké nehodě, protože byla zablokována řadou převrácených vozů. Jeden vagon byl úplně zničený, další dva byly do sebe zaklesnuté a na konci ležel ještě jeden. Kus od trati bylo vidět spálené trosky lokomotivy.

Zastavili jsme se a Augsberg si zavolal Dědku. „Vezměte svou skupinu přes trať jako první. Když to bude nutné, budeme vás krýt palbou, ale zkuste přejít tak, aby vás neviděli, je to asi naše jediná šance. Až přejdete, nečekejte na nás.

Pokračujte směrem na Ilarionovské, tam se sejdem.“

Dědek se vrátil k nám, mávl rukou a ukázal směr. Silnici jsme zvládli úspěšně a přes plán jsme utíkali jako zajíci. Dvakrát jsem pod tíhou kulometu upadl a dvakrát jsem musel sebrat veškerou vůli, abych se namáhavě zvedl a běžel dál. Když se mi to stalo potřetí, zůstal jsem ležet ve sněhu a naříkal jsem.

Legionář mě ale kopancem postavil na nohy a postrčil mě před sebe. Běžel za mnou a zuřivě mě mlátil do zad, kdykoli jsem začínal zpomalovat. On sám byl nezníčitelný. Prošel pouštní školou Cizinecké legie a veškeré moje slzy, nadávky i hrozby s ním vůbec nehnuly.

Dorazili jsme k další silnici. Po obou stranách ležela převrácená vozidla, německé sanitky, které rozstříleli ruští kulometčíci. Když jsme procházeli kolem, s krákáním se z nich zvedly velké černé vrány. Ve vozech byly hromady zmrzlých mrtvol. Některé měly rozbitou lebku nebo měly vršek hlavy čistě odseknutý jako kokosový ořech. Věděli jsme, co to znamená: když muži umírají hladem, když se přiděl potravin sníží na dva gramy chleba denně a když ani to nebývá vždycky, pak je možné bolavé lidské břicho naplnit lidským mozkem.

Kdysi dávno nám řekl jeden doktor - tehdy se nám ani nesnilo o tom, že bychom někdy měli umírat

hlady - že mozek je neobyčejně výživný. Drobeček byl jediný z nás, kdo to vyzkoušel. Jednoho dne se pustil do lebky mrtvého plukovníka, ale nedokázal v sobě to jídlo udržet dostatečně dlouho, aby z něj nějakou výživu získal. Krysa nám připadala docela chutná, ale mozek, to ne. Možná jsme dosud dost netrpěli.

Nakonec jsme dorazili do Ilarionovského, ale generál Augsberg nás okamžitě hnál dál.

„Nemáme čas se tady povalovat a obdivovat krajinu,“ prohlásil rázně. „Máme před sebou dlouhou cestu.“ Vzal si Dědka stranou a ukázal mu mapu. „Půjdem až k Peskovce a pak odbočíme v pravém úhlu k Donu. Myslím, že s trochou štěstí bychom to měli dokázat, ovšem teprve tam začnou opravdové problémy. Musíme se nějak dostat přes řeku.“

Plán nám připadala nekonečná. Ploužili jsme se přes ní kilometr za kilometrem, přičemž nad hlavou jsme měli ostře modrou, mrazivou oblohu a všude kolem sebe křupavý bílý sníh.

Nic než sníh a obloha. Žádný strom, žádné křoví, vůbec nic. Z oslnivé běloby mě začínaly bolet oči. Ať jsem se podíval kterýmkoli směrem, oslnivé záři jsem se vyhnout nemohl. Když jsem oči zavřel, bolest byla tak silná, že jsem je téměř okamžitě musel zase otevřít; když jsem je ale nechal otevřené, okamžitě zesílila neustálá pulzující bolest. Brzo se mi začaly dělat jasné stříbrné mžitky a začal jsem vidět pestré, pohyblivé vzorce složené z červených teček. Do zornic se mi vbodávaly ostré dýky. Vyzály mi palčivé slzy a kutálely se po tvářích dolů. Po dalším kilometru jsem skoro neviděl. Začal jsem se potácet a klopýtat a z rozmazaného pohledu upřeného na černé boty muže přede mnou se mi začala točit hlava a cítil jsem, že se mi dělá zle od žaludku. Popadl jsem hrst sněhu a přiložil si ho na víčka; doufal jsem, že se mi uleví, ale bylo to jako žhavé uhlíky.

Smysly mi začaly vypovídat službu. Kolébal jsem se dál za černými botami, které přede mnou pravidelně šlapaly ve sněhu nahoru a dolů a vedly mě za sebou, ale mozek jsem měl v deliriu. Viděl jsem se, jak pochoduju ke své smrti. Viděl jsem sebe jako jednoho z těch, kdo zahynuli kdesi mezi Volhou a Donem, jak ležím ve stříbrném hedvábném rubáši mezi Volhou a Donem. . . Jaké fascinující jméno! Don. Don. Volha a Don. Ta slova začala bušit do rytmu podle dopadu těch vysokých černých bot. Don, Don, Volha a Don. Don, Don, Volha a Don. Don, Don. . .

Pozvolna jsem si uvědomoval, že mě Dědek s Drobečkem vzali mezi sebe. Tělo mi připadalo těžké a hloupé. Oči mě stále bolely.

„Co se děje, Svene?“

To promluvil Dědek; klidně a laskavě jako vždycky. Přitiskl jsem si ruku na oči.

„To ten zatracenej sníh! Ať se podíváš, kam chceš, všude samej sníh. . . Proč musí bejt pořád tak děsně bílej?“

„Jaká barva by se ti líbila?“ zeptal se Drobeček žertem.

„Černá?“

„Černá by byla krásná,“ přisvědčil jsem.

Drobeček se rozřehtal. Dědek natáhl ruku k Portovi, který mu podal láhev.

„Tumáš,“ řekl mi. „Lokni si. ‘Tím se to spraví.“ „Stejně už tam skoro jsme,“ dodal Porta ve snaze nějak mi pomoci.

Věděl jsem, že lže, když jsem ale polkl pár doušků vodky, už mi to tolik nevadilo.

Došli jsme k vesnici plné polorozpadlých chatrčí a Legionář byl vyslán v čele malé skupinky na průzkum, zatímco my ostatní jsme vděčně klesli do sněhu a čekali jsme na jejich návrat.

Legionář se znovu objevil po půlhodině a pokynul nám, abychom ho následovali. Vesnice vykazovala všechny známky toho, že ji všichni opustili ve spěchu, a jediný obyvatel, který tu zůstal, byla hubená bílá kočka; udělala chybu, protože se začala Portovi třít o nohy a mňoukala, aby ji nakrmil.

Bohužel, ona velká kočičí stvůra, která adoptovala Portu jako svého majitele, měla sklon k žárlivosti a kromě toho si každým dnem stále víc a víc uvědomovala požadavky svého vlastního šizeného břicha. Byla větší a silnější než bílá kočka; se zuřivým zavytím na ni skočila. Dřív než ji Porta stačil strčit do pytle pro svou vlastní potřebu, černá kočka si ji vítězoslavně odnesla a později se objevila v koutě, kde se olizovala a předla.

Prošli jsme vesnicí a pozorně jsme prohlédli každé stavení. V jednom jsme našli překocný stůl, zkažené jídlo a hromadu hraček. Snědli jsme to jídlo a vyšli jsme ven, do stáje, kde leželo pět zmrzlých mrtvol,

naházených jedna přes druhou.

Porta se zastavil a prohlédl si je.

„Zastřelení ranou do týla,“ hlásil. Podíval se pozorněji a dodal: „Naganem.“

Všichni jsme věděli, co to znamená: NKVD opět zapracovala.

Ve spižímě další chalupy jsme našli celou rodinu pověšenou na řadě nástropních háků. Nezdržovali jsme se s tím, abychom je odřízli, nemělo by to velký smysl. Jen jsme je odstrčili stranou jako korálkový závěs a šli jsme se podívat, jestli tam není něco k jídlu. Nic takového jsme nenašli, jenom Porta objevil v koutě dřevěný soudek. Opatrně si přičichl, pak to zvedl ke rtům a polkl několik doušků.

„No? Co to je?“ zeptal se zvědavě Heide. „Podívej se sám.“

Porta mu to podal, hlasitě říhl a otřel si ústa do rukávu.

Heide podezíravě vzhlédl do soudku na Portu a pak se opět podíval na soudek. Polkl jeden doušek, pak se dlouze, sípavě rozkašlal a zrudl v obličeji.

„Fuj, to je ale šleha! Tohle člověku propálí vnitřnosti!“

Pobouřeně pohlédl na Portu. „Seš si jistě, že to není kyselina sírová?“

Soudek koloval. Všichni jsme měli stejně zajímavou reakci jako Heide.

„Co to krucinál je?“ podivil se Dědek, tiskl si sevřenou pěst doprostřed hrudi a sípal. „Mám pocit, že mám plíce v jednom plameni!“

Porta se uškubl.

„Řekl bych, že to je samohonka. . . Speciální životabudič strejčka Stalina pro unavený vojáky. Dva takovýhle soudky údajně stačí pro celou rotu.“

„To ti věřím,“ vydechl jsem. Vyklopýtal jsem skrz visící mrtvoly ze spižírny ven a hledal jsem nějakou židli. „Pár hltů tohohle chlastu,“ prohlásil Porta, „a člověk je ochotnej zápasit holejma rukama s šedesátitunovým tankem.“

„Není to tak zlý, jak jsem si myslel,“ připustil Heide a poněkud stydlivě se opřel o zeď. „Teď už mi to připadá docela fajn.“

„Z čeho to je?“ zeptal jsem se. „Z feferonek?“

„Z kukuřice, brambor, červený řepy,“ vyjmenovával Porta, který vždycky znal recept na takovýhle věci.

„Z jaký červený řepy?“ zeptal se už podroušený Dědek. Zakýval na Portu moudrým rolnickým prstem.

„Existují různé druhy.“

Stejně jako u brambor. Je jich víc než jeden druh. O kterém druhu mluvíš?“

„O kterémkoliv,“ odpověděl pevně Porta. „Kukuřice, brambory, červená řepa - hodí se na to každý druh. Všechny jsou stejně dobré. A jenom to hodiš do sudu a necháš to pár tejdnu kvasit.“

Prej to trvá asi měsíc. Všechnu pěnu a ostatní sajrajt z toho můžeš sebrat a dát prasatům. Dělá jim to děsně dobře.“

„Děsně dobře to dělá i mně,“ poznamenal Gregor a vrhl se opět na soudek.

„Samohonka,“ pokračoval Porta, „je Stalinova tajná zbraň. Co se říká o víře, naději a lásce a o tom všem, všechny ty kecy o Gott mit uns. . . tak Rusáci, ty na to kašlou. Víru, naději a lásku vyhodili do popelnice, Boha se zbavili. . . a místo toho vynalezli samohonku. Aspoň strejda Josef to vynalezl. A židovi můžeš věřit, že ví, co je dobrý!“

„Stalin není žid,“ nesouhlasil Heide a natáhl se po soudku.

„A jakpak to víš? Josef je přeci židovský jméno, ne?“ „V tom případě,“ křičel Heide, „by ses měl stydět sám za sebe, Josefa Portu! Víš zatraceně dobře, že führer řekl, že každý s židovským jménem se musí přejmenovat!“

„Jméno z tebe žida neudělá,“ chlácholil nás Gregor a vypadal přitom jako moudrá sova. „Každopádně Stalin nemá rád židy o nic víc než Goebbels. . . a ten se jmenuje taky Josef,“ dodal jako někdo, kdo učinil objev století.

Zvedl soudek ke rtům, ale Legionář mu ho včas sebral. „Pokud jde o Stalina,“ řekl, „zaručuju ti, že je stejně posedle] jako Adolf, jenomže to dělá mnohem rozumnějc. Například cpe židy spíš do zákopů než do pecí. . .“

„Židy nemá rád nikdo,“ pronesl zasmušile Gregor. „Tady tedy ne,“ souhlasil Legionář. „Pamatuješ, jak jsme tenkrát viděli toho bláznivýho Poláka? Toho, co měl na dvorku žida uvázanýho na řetězu místo

hlídacího psa?“

„Tak kvůli čemu tady sakra všichni válčíme?“ vykřikl Heide v náhlém záchvatu zlosti. „Stalin nenávidí židy, Hitler nenávidí židy, já nenávidím židy, všichni nenáviděj židy! Proč se teda neseberem a nepustíme se do židů?“

„Mně se zdá,“ prohlásil zachmuřeně Dědek, „že Hitler to pěkně zvorál. Strkat je do plynovejch komor a tohle všechno. To je naprostá pitomost.“

„Jak to myslíš?“ zařval Heide. Dědek si říhl.

„Naprostá pitomost,“ opakoval a každé slovo pronášel nesmírně pečlivě jako člověk, který je téměř úplně namol. „Kdo nás bude mít rád, až vymlátíme všechny židy? Kdo nás bude mít rád, až prohrajeme válku? Kdo nás bude . . .“

„To jsou antinacistický řeči!“ ječel Heide. „To je defetismus!“

Měl o několik hltů Stalinovy tajné zbraně víc a byl ještě opilejší než Dědek. „Za tohle bych tě mohl nechat zavřít! Mohl bych tě nechat zastřelit! Mohl bych to říct Hitlerovi! Mohl bych . . .“

Náhle ztratil rovnováhu a padl stranou; sesypal se na kamna, kde okamžitě spustil ustrašený nářek a fňukot a úpěnlivě žadonil, abychom mu zavolali záchranku.

„Hořím!“ kvílel. „Chytnul jsem! Copak nevidíte ty plameny?“

Vzhledem k tomu, že se v kamnech netopilo, a to už očividně několik týdnů, jeho křiku jsme si nevšimli a opovržlivě jsme se odvrátili. Všichni až na Drobečka, který ho úslužně pomoci, a uhasil tak údajné plameny.

„Děkuju ti, děkuju ti,“ mumlal Heide. „Je to mnohem lepší.“

Příjemnej, chladivej deštěk, krásný dešťový kapky po celým těle. . .“

Hlas se mu vytratil a Heide začal hlasitě chrápat. Otočili jsme se k němu zády a věnovali jsme se zbytku samohonky. Úplně jsme zapomněli, kde jsme či co tu pohledáváme. Pochybuju, že o půl hodiny později by si někdo z nás vůbec dokázal vzpomenout, že jsme v Rusku, něku-li několik kilometrů za nepřátelskými liniemi. Tou dobou jsme už následovali Heideho příkladu a upadli jsme do celkové apatie; nevěřím, že jsme vůbec věděli, kde jsme.

Za svítání nás probudil generál Augsburg, který kopnutím otevřel dveře a křikl na nás, abychom vstávali. S bolestnou námahou jsem otevřel oči a rozhlédl se kolem sebe skrz červenavou mlžinu kocoviny. V hlavě mi bušilo kladivy tisíce permoníků. Ústa jsem měl vyprahlá, v krku mě škrábalo a v hlubinách žaludku se mi vzdouvalo divoké moře. Potácivě jsem se zvedl a pozoroval jsem stěny, které se přibližovaly a zase vzdalovaly, zatímco podlaha se vlnila kamsi do dálky. Po mém boku stál Dědek; kýval se a rukama mával v nejistém pozdravu kamsi ke stropu.

„Co se to tady sakra děje?“ řval generál. „Vypadá to tu jako v nějakým hampejzu!“

Upřímně jsem si přál, aby ten člověk měl v sobě aspoň trochu slušnosti a v tuhle časnou hodinu tolik nehulákal. Bylo to skutečně víc, než jsem dokázal snést. Žaludek se mi sevřel, z hrdla se vydralo zasípání a já se pomalu sesul zpátky na zem.

„Zvedněte toho chlapa!“ zařval generál.

Porta s Legionářem mě zvedli a pak jsme společně odklopýtali přes místnost a opřeli jsme se o zed; ztěžka jsme dýchali, potili jsme se, jazyk nám vyklouzával z úst a bulvy se nám přetáčely.

„Pane generále, všichni přítomni a v řádném stavu.“ Dědek mluvil pomalu, vážně a s viditelnou námahou. Sotva domluvil, Heide se obrátil a vyzvracel se.

Předpokládám, že jediným důvodem, proč nás Augsburg na místě nezastřelil, byla skutečnost, že si nemohl dovolit ztrátu sedmi zkušených vojáků.

„Bez nás by se domů k Hitlerovi nikdy nevrátil,“ tvrdil Drobeček, když jsme se třásli venku na sněhu. Černá noční obloha se pomalu měnila v ponuru šed' ruského svítání a my se připravovali k dalšímu pochodu.

Nepříjemný nápor ostrého větru a zmrzlý sníh pod našimi roztrhanými botami nás přivedly k rychlému vystřízlivění, takže jsme za generálem vykročili dost rázně. Jen málokdo z nás měl obutí vhodné pro toto roční období. Většinou jsme chodili s hadry a novinami obalenými kolem nohou. Porta (jak jinak) byl jedním z půl tuctu mužů, kteří si dokázali opatřit lyže; Porta byl ve skutečnosti první, kdo dorazil k Donu. Viděli jsme ho, jak váhá na vrcholu jednoho svahu. Pak se obrátil a uháněl k nám v oblaku jiskřících

sněhových vloček.

„Don!“ Širokým smykem zastavil přímo před generálem. „Přímo za tím kopcem!“

Generál se zamračil, jak znervózněl. „Don? Jste si jistý?“

„Naprosto, pane generále.“

Náhle se rozhostilo ticho. Kolona se zastavila a muži stáli a poslouchali s hlavou natočenou stejným směrem. Ani jediný zvuk. Žádná střelba z děl, žádné granáty, žádné rachocení kulometů, žádné tanky. Jen prudký vítr z Kazachstánu kvílel po nekonečných pláních o svém nepřátelství.

Generál těžce pohlédl na Portu.

„Viděl jste nějaké známky přítomnosti vojska?“ Porta pomalu zavrtěl hlavou.

„Nic, pane generále. Nic tam není.“

Ticho se prodlužovalo. Poslouchali jsme dál a nemohli jsme uvěřit, že jsme se celou tu dobu táhli do prázdna. Co se stalo s naší armádou na Donu? Kde je? Byla tady vůbec někdy? Nebo to byla také jen jedna z dalších lží, které nám vykládali?

Generál se otočil a pohlédl na dlouhou kolonu mužů. Byli teď zasmušilí, zklamaní a zoufalí. Raději měli zůstat ve Stalingradu, než pochodovat celou tuhle dálku za armádou, která už neexistuje.

„Jdeme dál!“ Augsburg zakroužil rukou a ukázal vpřed, do svahu. „Zkuste něco najít.“

Našli jsme jen jeden opuštěný P 4, zamaskovaný velkými sněhovými závějemi. Zřejmě patřil Mannsteinově obrněné divizi, která se k nám o Vánocích nedokázala se zásobami dostat.

„Nechápu, proč to tady nechali,“ zavrtěl hlavou Porta, když jsme smetli horní vrstvy sněhu a vozidlo jsme prozkoumali.

„Zdá se, že je v bezvadném stavu. Má jen poškozené pásy, nic víc. Když to opravíme, počítám, že pojede.“

Zavolali jsme skupinu ženistů a vyložili jim, oč jde. Jejich mladý poručík zavrtěl pochybovačně hlavou.

„Udělat se to dá, ale chtělo by to čas.“

„Kolik času?“ chtěl vědět generál.

„Těžko říct. . . asi tak šest hodin. Možná o trošku víc. Nemáme nářadí, budeme muset improvizovat.“

„Dobrá, dejte se do toho. Někáký dopravní prostředek by se hodil.“

Nakonec jim to trvalo osm hodin. Osm hodin tvrdé dřiny na opravě rozbitých pásů. A pak, s Portou za volantem a se zástupem tlačících mužů, se těžké vozidlo pomalu zvedlo ze svého ledového lože a rozjelo se po sněhu. Generál se obrátil na jednoho z lékařů, kteří byli mezi námi.

„Doktore Heime, je na vás, abyste rozhodl, kteří muži potřebují dopravu a kteří jsou stále ještě schopni chůze.“

Každý, kdo by se chtěl ulejšvat, může zůstat tady a shnít, žádné výletníky nepovezeme. Do toho vozu smějí pouze nejhorší případy omrzlin a další zranění. Říkám to jasně?“

„Naprosto, pane generále. Jenže i těch oprávněných požadavků bude víc, než kolik je tu míst.“

„To nechávám na vás.“

Doktor odešel vybrat hrstku mužů a generál si zavolal Dědka.

„Feldwebele Beiere, určuji vás velitelem vozu. Pokud se kdokoli pokusí bez povolení vlézt do vozu, máte mé plné povolení střít. Desátník Porta vám může dělat řidiče, rotmistr Heide může obsluhovat kanon a rádio.“

A vy, rotmistře Martine,“ kývl na Gregora,“ujměte se kulometu.“ Rozhlédl se kolem sebe a pohledem spočinul na těžce zraněném staršinovi, jehož dolní část nohou vypadala jako nějaký syrová, beztvářá hmota. „Máte nějaké zkušenosti s tankovou výzbrojí?“

„Ano, pane generále.“

Staršina plný naděje přiskákal o dvou puškách, které používal jako berle. Generál se na něj zadíval přivřenýma očima a pak přikývl.

„Tak dobrá. Nastupte si.“

Vydali jsme se po druhé straně strmého kopce dolů k zamrzlé řece. Tank se natolik smekal, že už jsme si mysleli, že improvizované pásy musí prasknout, ale Porta byl zkušený řidič a s tanky zacházel se stejnou láskou a péčí, jakou člověk může věnovat svému koni.

Většina z nás přešla řeku; na druhém břehu jsme se otočili a sledovali jsme pomalý postup P 4. Hrozilo

nebezpečí, že led pod třemi tunami oceli praskne, protože Don nikdy nezamrzá až ke dnu. Z vozidla všichni vystoupili, až na Portu. Pomalu popojíždět vpřed. Chvillemi klouzal po skleněném povrchu a my slyšeli varovné praskání ledu pod jeho vahou. Nakonec dorazil k velkým kamenným blokům, které ležely mezi zamrzlou vodou a říčním břehem. Tank se na ně vyšplhal a ve spršce sněhových krystalů se překulil na druhou stranu. Rozlehl se velký jásot a oněch pár vyvolených zase nastoupilo do vozidla. Překročili jsme Don.

Oči už mě opět bolely, pálily a škubalo mi v nich, navzdory pár drahocenným kapkám léku, který mi dal doktor. Kdyby tak mezi námi byli nějakí příslušníci horských jednotek, Porta by pro mě skoro jistě dokázal vyžebrať, vypůjčit, ukradnout či vymámit černé brýle. Nejvyšší velení však nepovažovalo za vhodné poskytovat takový přepych obyčejným vojákům.

„Šílenci pitomý!“ zavrčel Legionář a zachytil mě, když jsem se pokusil klopýtat se zavřenýma očima. „Pošlou hluboko do Ruska armádu oblečenou jen ve svinskejch nočních košilích a čekaj od ní, že bude bojovat! Ztracený svině svinský!“

Legionář se k podobným nadávkám uchýloval jen zřídka, ale měl naprostou pravdu. Vyslali celou armádu, která byla zcela špatně vystrojená s ohledem na převládající klimatické podmínky, a nemohli se ani pochybně vymlouvat na nevědomost.

Němečtí důstojníci učili deset let na ruských vojenských akademiích a vlastně pomáhali Rusům vyvinout nejlepší výstroj pro vojáky bojující v drsných sovětských zimách!

Pochodovali jsme šest hodin, než jsme dostali povolení k odpočinku. Padli jsme vyčerpaní do sněhu a téměř vše nám bylo jedno.

„Co to děláš,“ varoval mě Drobeček, když jsem bez zájmu odhodil kulomet. „Budem ho potřebovat, dřív než si myslíš.“

„Kráť pitomej,“ zamumlal jsem. „Je to jak upír.“

„O tom nic nevím,“ řekl pochybovačně Drobeček. „Ale co takhle nemrznoucí olej? Žádnej nemáš, co? Legionář ho má celou plechovku, viděl jsem, jak ji šlohnul z P 4.“

„Žádnej mi nedá,“ odpověděl jsem, protože jsem byl příliš líný, než abych se namáhal jít za Legionářem a žádat ho o trochu oleje.

„Už jsi si mu o něj řek?“ zeptal se Drobeček.

„Ne, neřek,“ přiznal jsem. „Nemrznoucí olej mi může bejt ukradenej. Kašlu na to, jestli se ten krám rozsype. Kéž by!“

Aspoň bych se s ním už nemusel dál vláčet. „Já mu řeknu,“ prohlásil nevzrušeně Drobeček. „Ty tady zůstaň.“

Něco seženu, nechceš přeci, aby se ti to zaseklo, že ne?“

Když se za pár minut vrátil a vesele si pohazoval s plechovkou nemrznoucího oleje, cítil jsem se docela provinile.

„Dal mi to, ani nezabručel,“ ujistil mě. „Nejdřív jsem myslel, že mu to budu muset vykroutit z pazoury, ale --“ Odmlčel se a zaposlouchal se. Posadil jsem se zpřímá, aclonil jsem si oči a zamžoural jsem na oblohu.

„Letadlo ! „ „Naše!“ Byl to focke-wulf. Vyskočili jsme na nohy, na bolavé údy jsme rázem zapomněli a začali jsme mávat a volat. Gregor vystřelil světlici, focke-wulf se zlehka naklonil, zakroužil kolem nás a přeletěl ve výšce asi dvě stě metrů nad našimi hlavami. Viděli jsme, jak na nás posádka mává. Viděli jsme černé kříže na křídlech. Začali jsme se objímat a tančit ve sněhu bláznivý vítězný valčík.

Z letadla vyhodili ocelovou přilbu. Pilot nás pozdravil vztyčeným palcem, znovu zakroužil a odletěl na západ. Celí diví jsme se vrhli po přilbě. Byl v ní narychlo načmáraný vzkaz:

„Držte se, vrátíme se! Dívejte se po nás. Hodně štěstí!“

„Přiletěj pro nás!“ radoval se Gregor; vyskakoval do vzduchu a mával pažemi.

Jeden z pilotů z legie Kondor dost smutně a pohrdavě zavrtěl hlavou.

„Takový štěstí mít nebudem! Možná by tu dokázali přistát, s prázdnou mašinou, ale nikdy by se už nezvedli. Ani za zlatý prase! Nezvedli by se ani prázdný, natož naložený.“

„Má pravdu,“ přisvědčil neochotně Dědek. „Odtamtud moc pomoci nedostanem.“ Bodl prstem do vzduchu. „Od Boha ani od letadel. . . Dostaneme se odtud jediným možným způsobem, a to po

vlastních.“

„Po vlastních nohou?“ záupěl Porta. „Jak dlouho ještě budem muset pochodovat? Došli jsme až k Donu a nenašli jsme nic.

. Tak daleko ještě máme jít? Příští zastávka bude na Rýnu? Bože můj, to v životě nedokážu!“ Náhle si přitiskl ruku na pravou stranu hrudníku. „Nejsem zdravěj, neměl bych tady vůbec být, od svejch šesti mám šelasty na srdci . . .

„To mě ani nepřekvapuje,“ zamumlal Legionář. „Když vidím, že máš srdce na druhý straně. . .“

Porta ho přešel zlým pohledem a přehmátl vlevo. „Když mi bylo sedm, měl jsem revmatickou horečku. Třikrát jsem dostal zápal plic. Nesmím se takhle promočit a nastydnout. Vůbec bych tady neměl být. Já nemůžu šlapat pěšky až do Německa!“ Hlas mu stoupl do žalostného, velmi pronikavého kvílení. „Mám nemocný srdce! Povídám vám, že potřebuju pomoc! Potřebuju doktora! Nemůžu takhle dál!“

Hlasitě vykřikl bolestí, zlomil se v pase, odklopýtal několik kroků stranou a pak se s nářkem zhroutil do sněhu. „Co je to?

Co se děje?“ Doktor, kterého znepokojily Portovy melodramatické výkřiky, rychle přiběhl mezi nás.

„Co je mu?“

Stáli jsme v kruhu a dívali jsme se na svíjejícího se Portu.

Doktor se nervózně vyptával.

„Co je vám? Proč ten kravál?“

„Je nemocnej,“ vysvětlil mu Drobeček. „Má špatný srdce. Od svejch šesti let.“ S nadějí zvedl obočí.

„Alkohol, doktore?“

„Jak to myslíte, alkohol!“

„Ten vždycky užívá, když se mu udělá zle. Nějak mu to povzbuzuje srdeční činnost, jestli mi rozumíte.“

Doktor nejistě pohlédl z Drobečka na Portu. „Skutečně má slabé srdce?“ ujišťoval se. „Nebo to jen hraje?“

„Hraje?“ opakoval Drobeček. „Hraje?“ přidal se Gregor.

„Tohle je nemocnej člověk,“ řekl Legionář. „Měl třikrát zápal plic.“

Doktor byl čerstvý absolvent lékařské fakulty. Přišel rovnou do Stalingradu, plný dobrých úmyslů; byla to tvrdá škola.

Pochybovačně přiklekl k Portovi, zatímco ten velmi dobře napodobil muže, který je na pokraji bolestné smrti.

Zástup se teď rozestoupil, aby umožnil přístup generálovi a mladému poručíkovi. Pohlédli na přehnaně přehrávajícího Portu.

„Dobrá, dobrá!“ řekl podrážděně generál. „To už stačí. Ted’ není čas na žádný tyjatr.“

Porta otevřel oči a stočil je za generálem. „Vodku, `` vydechl žalostně.

„Chlape, seberte se!“

Generál se otočil a odešel. Poručík se usmál. „Vodku,“ úpěl Porta, který přenesl pozornost z jednoho muže na druhého.

„Vodku, pro lásku boží. . .“

„K čertu s láskou boží,“ odpověděl poručík a vytáhl svou polní láhev.

Porta mu ji dychtivě vytrhl z ruky a padl na záda. Pil hltavě, s ústy dokořán a s lahví obrácenou dnem nahoru. „Zachránil jste mi život, pane poručíku. Jak vám za to mám poděkovat? Mám požádat fűhrera, aby vám dal medaili? Počítám, že si ji zasloužíte. Počítám, že vy . . . ` „Ušetřete mě, ať se nemusím červenat! Jenom mi vraťte zbytek té vodky!“

Poručík se smíchem odešel za generálem. Doktor pochybovačně zavrtěl hlavou.

„Muže se slabým srdcem by neměli na frontu posílat,“ povzdechl si. „Měli by vás demobilizovat. ``

Zakopali jsme se a připravili jsme se strávit noc na místě pro případ, že by se focke-wulf vrátil. Z dálky jsme uslyšeli hluk motorů.

„Těžký nákladáky,“ hlásil Legionář. „Kdybysme jich pár ukořistili, byli bysme doma natotata.“

Na východě svítila noc červenou září. Byl to Stalingrad, který stále ještě hořel. Na severu létaly po obloze zářivé světelné proužky, které ji proměňovaly v obrovskou černo-bíle pruhovanou zeburu.

„Dělostřelectvo,“ usoudil Heide.

„Blbost!“ obrátil se k němu vyzývavě Gregor. „Tím směrem nezůstal nikdo, kdo by tam bojoval!“ Heide pokrčil rameny.

„Já za to nemůžu. Přesto je to dělostřelectvo. Možná jsou to duchové, ale na duchy maj zatraceně velký kanony. Přestaň se hádat a radši rozdej ty blbý karty!“

„Měli byste se spíš vyspat,“ doporučil jim poručík procházející kolem.

„Za světla nikdy neusnu,“ namítl Porta a ukázal palcem ve směru zářící červené oblohy.

Poničák se usmál.

„To je mi ovšem líto. Plameny Stalingradu vám bohužel uhasit nemůžu. . .“

Karty jsme hráli celou noc. Posedla nás hráčská horečka.

Bezpečně jsme věděli, že nikdo z nás u sebe nemá víc než pár šestáků, a bez výčitek svědomí jsme dokázali vyhrávat i prohrávat obrovské sumy. Všechny částky se s veškerou vážností zapisovaly do Portova černého notýsku, ale co to znamenalo, když člověk někomu k ránu dlužil malé jmění? Konečné účtování bylo zcela nepravděpodobné.

„Do té doby budeme všichni pod drnem,“ poznamenal spokojeně Legionář, který prohrál všechny své příjmy na pět let dopředu.

Ráno jsme měli zarudlé oči a mizernou náladu. Porta se usadil do P 4 a vyjel v čele kolony. My ostatní jsme ho následovali pěšky.

„Jak myslíš, že to je daleko do Německa?“ zeptal se Drobeček takovým tónem, jako by s důvěrou očekával, že mu odpovím na centimetr přesně.

„Je to ještě pěkná štreka,“ odpověděl jsem kysele. Pochodovali jsme asi hodinu, když se na obloze objevilo slíbené letadlo.

Tentokrát to nebyl focke-wulf. Byl to heinkel 111. Vystřelili jsme světlice a trpělivě jsme čekali, až nám přeletí nad hlavou. Byli jsme příliš unavení, než abychom zpívali a tančili. A někteří z nás si pamatovali, jak nám při jiné příležitosti poslali Hitlerovy fotografie a plechovky s práškem proti blechám. Tentokrát však ne! Tentokrát to bylo jaksepatří. V krabicích, které se k nám snášely na padácích, byly párky, šunka, chléb, sardinky. . .

„Posbírejte to!“ zařval generál, aby přehlušil splašený úprk za krabicemi, které muži okamžitě trhali pomocí bajonetů.

„Všechno posbírejte! Všechno se to musí rozdělit! Nesnězte to všechno najednou!“

„Vzkaz, pane generále.“

Dědek mu podal krátké sdělení, které někdo objevil v jedné krabici.

„Silné soustředění jízdy deset kilometrů na severovýchod od železniční trati Nič-Čirskaja-Černyj.

Postupujte opatrně.

Spojnice Kamenskij-Stalingrad je v rukou nepřítele. Na mostech hlídkují tanky. Velká uskupení vojsk postupují od západu k jihu. Kalitva je obsazená nepřátelskými vojsky. Bez dělostřelecké podpory mosty neprůchodné. Těžké boje v okolí Ajdaru. Nejbližší postavení nepřítele padesát kilometrů severně od vás.“

„Banda pitomců!“ zavrčel generál. „Nechceme přece vědět, kde je nepřítel, to zjistíme brzo sami!

Užitečnější by bylo, kdyby nám prozradili, kde najít naše vlastní zatracené jednotky!“

Dědek upíral pohled do dálky, kde odlétající heinkel byl už teď pouhou tečkou v mracích. Tvář se mu zkrabatila; zoufale zavrtěl hlavou, jako by zmizení letadla znamenalo konec našim nadějím na přežití.

„Počítám, že naše jména už vyškrtli,“ zamumlal. „Tohle bylo naposled, co se s náma obtěžovali.“

Generál na něj zlostně pohlédl. Pak si hodil pušku přes rameno, vykročil vpřed a křikl na nás, abychom ho následovali.

Postupovali jsme dál, stále hlouběji a hlouběji do nitra mrazivých plání. Nepříjemný východní vítr nám pronikal oblečením a pokožkou až na kost, vál a kvílel s veškerou svou nenávistnou silou, jako by se nás snažil odváť. My jsme byli ten nenáviděný nepřítel, který napadl zemi jiného národa, a všude kolem sebe jsme to nepřátelství cítili.

Z kotliny před námi se náhle vynořila ruská zásobovací kolona.

Porta strhl tank prudce vlevo a zastavil za sněhovou stěnou, ale Rusové nás zahlédli. Přes planinu se k nám nesl ostře a jasně jejich křik.

„Stoj! Idi sjuda!“

Pak sebrali odvalu a náhle na nás vyběhli s nasazenými bajonety. Určitě nepotkávali zatoulané německé vojáky každý den a zřejmě je to přivádělo do velkého nadšení. V čele běžel jakýsi důstojník a mával revolverem.

„Rulo verch! Ruki verch!“

„Ty máš ale nervy,“ zamručel Drobeček.

Zvedl pušku a vystřelil. Nerozumný důstojník se zhroutil, jeho muži se na místě zastavili a dosti zaražené nás pozorovali s novým respektem.

„Rozestupte se!“

Okamžitě jsme se rozptýlili a zakrátko naše kulomety obrátily nepřítele na útěk. Porta se krčil na P 4 a systematicky pátil ze své dalekonosné pušky na trhavé střely. Stačilo, když se taková kulka zaryla do ramene, aby to utrhlou celou paži.

Rusové spěšně ustoupili, přičemž za sebou nechali několik mužů. Jejich komisaři, kteří měli nad svými vojáky zřejmě dábelkou moc, je obratem poslali přímo zpátky.

„Krejte mě!“

Vedle mě se zvedl jakýsi rotmistr a vykročil s plamenometem do nechráněného prostoru. Směrem k Rusům vyšlehl dlouhý červený jazyk a pohltil je v moři plamenů. Rotmistr se spokojeně zasmál, když viděl, jak Rusové hoří. Otočil se, rychle mi zasalutoval a zlomyslně se na mě zakřenil. Pak odběhl upálit pár dalších lidí. Zřejmě svou práci miloval. Nebylo to nic, co bych mu nějak záviděl, ale válka se vede všemožnými způsoby.

Nepřítele jsme početně převyšovali; nakonec proto boj vzdali a stáhli se, aby projednali další postup. Už se stmívalo a step za chvíli zhoustla tmou a tichem.

Generál Augsburg k nám přiskočil a zavelel; rty měl mrazem popraskané a tekla mu z nich krev.

„Ve 23. 00 vyrazíme. Sejdeme se zase u Čiru. Je to asi pětasedesát kilometrů severně odtud.“

Přešel k další skupině a nás zanechal úplně ohromené.

„Pětasedesát kilometrů!“ zvolal jsem. „Jen pětasedesát kilometrů. . . Proč si nedomluvíme sraz přímo v New Yorku? Kdo proboha vydrží dalších pětasedesát kilometrů?“

Rusové na nás ve tmě znovu vyrazili. Můj kulomet stále ještě fungoval díky Legionářovu nemrznoucímu oleji, ale bez trojnožky ho bylo těžké ovládat a já se neustále podstřeloval.

Drobeček mi ho nakonec vytrhl z rukou, přehodil si popruh kolem krku a s pohrdáním nepřátelskou palbou se postavil doprostřed létajících kulek a střepin granátů a začal rychle střilet od boku. Pozoroval jsem ho s posvátným obdivem, dokud mě nevrátil do reality mohutným kopancem, až jsem vyletěl.

„Chci další zásobník! Neválej se tady a nečum! Padej pro novejš!“

Odplížil jsem se sněhem a zpátky jsem přiběhl v dešti kulek.

Popadl jsem kulomet a v panice jsem zasekl nabíjecí mechanismus. Drobeček mě znovu nakopl. Přijal jsem ránu krotce a jen jsem si přál, abych měl jeho hroší kůži a zvířecí nedostatek strachu. Vždycky jsem si představoval, že Drobeček má nervová vlákna tlustá jako kmeny stromů.

Rusové se opět stáhli. Dvojice pěšáků umístila nedaleko nás kulomet. Dozvěděli jsme se, že bojovali u Moskvy, a jejich přítomnost jsme vzali na vědomí se zdráhaným respektem.

Z dálky se k nám tmou neslo volání, aby tam přišli s nosítky.

V tom zmatku se toho příliš dělat nedalo. Němci a Rusové leželi vedle sebe, dokud nevykrváceli.

Nosítka jsme neměli, měli jsme jen jednoho doktora a generál už opakoval tentýž rozkaz jako předtím: opětovný sraz u Čiru.

„Kde je Čir?“ zeptal se popuzeně Drobeček. Nikdo mu neodpověděl.

„Tak dobře,“ řekl, „když nevíte, kde to je, mohli byste aspoň vědět, co to je.“

„Je to nějaký pitomý město,“ zavrčel Porta.

„Řeka,“ opravil ho Dědek s unaveným povzdechem. „Je to řeka.“

„DALŠÍ řeka?“ zaúpěl Drobeček. „To mě podrž, v týhle zemi člověk nedělá nic jiného, než že šlape od jedný pitomý vody ke druhý.“

Zalehli jsme opět do sněhu, špicovali jsme uši do ticha a čekali další útok. Nedaleko si jeden muž rozvázal na paži špinavý hadr, sundal složené staré noviny a odhalil díru velikosti misky na pudink.

Pokožka kolem dokola byla temně rudá, téměř černá. Rána sama byla plná žlutého hnisu. Zachytil jsem Legionářův pohled a oba jsme se odvrátili, jako bychom se navzájem přistihli při nějaké nemravnosti. Muž s hnisající ránou si utrl pruh košile a začal ho pečlivě ovazovat kolem paže.

„Mohlo to být horší,“ pravil vesele. „Mohli mi ji rovnou ustřelit.“

Neřikal jsem nic. Věděl jsem stejně jako Legionář a nejspíš i jako ten muž, že paže s hnisající ránou bude zanedlouho muset tak jako tak pryč.

V dálce se ozvalo táhlé vytí. Jeden z pěšáků zvedl hlavu.

„Vlci,“ řekl krátce.

Ruští koně se přidali - ržáli a pohazovali hlavou. Nenáviděli vlky stejně jako my.

Na obloze se rozzářila světlice a v tutéž chvíli se ozvalo volání z opačného konce linie.

„Postupujou od silnice!“

Přiběhl k nám nějaký dělostřelecký staršina a mával rukou nad hlavou.

„Stahujeme se! Těžké zbraně nechte na místě! Vy dva,“ ukázal namátkou na Drobečka a na mě, „kryjte ústup!“ Odklusal a všichni ostatní za ním - až na Drobečka a na mě. Zůstali jsme vzadu, abychom čelili další hordě Rusů. Oba pěšáci vyskočili, Porta, Gregor, Dědek, Legionář i Heide, ti všichni odběhli se staršinou. I muž s ob vazem vzal do zaječích; stále se ještě snažil pomocí zubů a jedné ruky uvázat uzel. S Drobečkem jsme se na sebe ušklíbli a zalehli jsme ke kulometu.

Minuty mýjely. Opakovaně jsem se díval na hodinky, ale ručičky jako by se nehýbaly. Zřejmě se mi při poslední přestřelce rozbily. Rozhodl jsem se místo toho počítat vteřiny. Po půl hodině jsem letmo pohlédl na Drobečka.

„Jak už jsme tu sakra dlouho?“ Drobeček se podíval na své hodinky. „Skoro deset minut,“ odpověděl.

„Deset minut?“ podivil jsem se. „Jenom?“ Pohlédl na mě.

„Jak to myslíš, jenom? To je snad dost dlouho, ne?“ „Až moc dlouho,“ přisvědčil jsem. „Co kdybysme vypadli? Teď už musej být v bezpečí.“

„Řek bych, že máš recht,“ souhlasil Drobeček. „Je načase, abysme vypadli.“

Díváli jsme se na sebe, olizovali jsme si rty a nehýbali jsme se.

„Lepší živej zbabělec než mrtvej hrdina,“ prohlásil Drobeček.

„Čistá pravda,“ souhlasil jsem. „Tak jdem, co?“

„Proč ne? Na co čekáme?“

Zacvakl jsem pojistku na samopalu a nachystal jsem se k odchodu, ale vtom Drobeček natáhl ruku a zadržel mě. Varovně si dal prst na rty a pak si přiložil dlaň k uchu, aby lépe slyšel. Drobeček dokázal zachytit i ten sebemenší zvuk, dokázal by uslyšet na půl kilometru, jak vrabec dýchá; poslouchal jsem také, ale neslyšel jsem nic. Zvedl prst a natočil hlavu jedním směrem. Pak jsem to uslyšel i já; udiveně jsem pohlédl na Drobečka, který měl proti mně několikavteřinový náskok a měl by už vědět, co to je za zvuk.

Také to věděl.

„Ty parchanti tamhle kopou tunel.“

Rychle svázal dohromady tři granáty a odplížil se přes táhlou vyvýšeninu. O několik vteřin později se ozval silný výbuch. Drobeček přiběhl zpátky a mával na mě, abych ho následoval.

„Padáme!“ Nemusel mě dvakrát pobízet, vystřelil jsem za ním jako šíp. Naši rotu jsme dohonili ve chvíli, kdy se plahočili sněhem podél zamrzlého potoka. Když jsme se k nim přiblížili, rozpoutal nepřítel palbu a jeden zatoulaný dělostřelecký granát nám vybuchl téměř před očima. Zasáhl toho muže s obvazem a vyhodil ho vysoko do vzduchu. Muž příšerně zakřičel, když šel nahoru, ale když dopadl, byl už mrtvý. Drobeček i já jsme byli pokropení jeho krví, v obličejích a na uniformě jsme měli velké krvavé cákance. Rozběhli jsme se. Ve sněhu to šlo ztěžka, ale my běželi kilometr za kilometrem, až jsme už nemohli; muži v čele kolony se vyčerpáním hroutili, rukama si svírali boky a z úst jim do studeného vzduchu stoupala pára.

Ve velké dálce, za nekonečnými pláněmi, se ozvala střelba.

„To jsou Ivani, čistěj to tam,“ oznámil nám Porta. „Zvuk tiaganu poznám všude.“

Deset minut jsme odpočívali a pak jsme šli dál. Pochodovali jsme celou noc. Někteří muži odpadli a my jsme je nechali schoulené v šedivých hromádách na sněhu. Do rána budou mrtví.

Někteří z těch, kteří odpadli z čela kolony, byli na pokraji smrti už ve chvíli, kdy jsme kolem nich procházeli.

„Vítězná Šestá armáda na ústupu,“ poznamenal suše Legionář.

„Jaká to hrdinská podívaná. . .“

Pohlédl jsem kupředu na rozházenou kolonu; pohlédl jsem zpět na muže, kteří se táhli vzadu. Šediví v obličejích, se shrbenými zády, nemocní, vyhladovělí, zmrzačení. Zbývaly jich sotva tři stovky a mnoho z nich do rána nevydrží.

Porta mi pohlédl do očí. „Prej je docela příjemný zmrznout.“

„Ty, co to říkaj, to už určitě vyzkoušeli, co?“ odpověděl jsem.

Porta pokrčil rameny.

„Dal bych tomu přednost před tím, aby mě střelili do týla.“

„Nebo ukřižovali na dveřích,“ dodal Legionář.

„Nebo vykastovali,“ přidal se Gregor. „Prej to dělaj kovářskejma kleštěma, tos věděl?“

„To ještě není to nejhorší,“ ujistil ho rozpáleně Drobeček.

„Potkal jsem jednoho chlápka, který ma. . .“

„Drž hubu!“ zařval Dědek. Drobeček na něj ukřivděně pohlédl.

„Chtěl jsem vám jen říct, co by nám udělali, kdyby nás někdy dostali do spárů.“

Byl jsem ve svých dvaceti letech už starý voják a věděl jsem až moc dobře, co by asi dělali.

Nepotřeboval jsem, aby mi to Drobeček vykládal. Příběhy o kastraci a ukřižování jsem už slyšel. Proto jsem pochodoval nocí se~ samopalem přes rameno a s několika granáty na opasku.

„Ve skutečnosti,“ poznamenal Legionář, „i když ti ufiknou koule a probijou ti ruce a nohy dlouhejma špinavejma hřebama, stejně nevěřím, že by se zločincema, jako jsme my, zacházeli tak hrozně, jako zacházej s lidma ze svezích trestnejch oddílů.“

„S lidma z kárnejch oddílů zacházej všichni jako s dobyt看,“ prohlásil Porta. „My i Rusáci. Zřejmě nezáleží na tom, jestli nosej pitomou svastiku nebo rudou hvězdu, nikdo z nich je nemůže ani vidět.“

„To proto, že nacisti i komunisti maj stejnou mentalitu,“ vysvětlil. Dědek. „Pod kůží jsou to pokrevní bratři. Když nacisti někoho označej za politicky nežádoucího, pak komouši udělaj to samý a naopak.“

Legionář a ostatní patří ke kárnému praporu, složenému z vojenských a civilních vězňů různého druhu.

„Počítám, že takhle to asi chodí.“ konstatoval Porta. Chvíli jsme pochodovali zamyšleně a mlčky. Potom Drobeček, který měl zřejmě cosi na mysli, se obrátil v údivu na Dědka.

„Koukej, já to nechápu,“ řekl. „Jestli jsou takový, jak říkáš, a jestli jsou pod kůží stejný, a všichni nenáviděj židy a všichni dělaj to samý, tak proč spolu krucifix válčej?“

Dědek pokrčil rameny.

„Koho to zajímá? Co na tom sejde tobě a mně, kvůli čemu válčej?“

„TENHLE ADOLF HITLER JE ZVLÁŠTNÍ JEV. KANCLÉŘEM SE URČITĚ NIKDY NESTANE. MOŽNÁ MINISTREM POŠT PŘESTOŽE I O TOM VELICE POCHYBUJI - ALE KANCLÉŘEM, NIKDY! PROČ KOLEM NĚJ LIDI CHODÍ CELÍ USTRAŠENÍ, TO JE VÍC, NEŽ DOKÁŽU POCHOPIT. CO ON JE, KDYŽ SE TO VEZME KOLEM A KOLEM POUHÝ VENKOVSKÝ BALÍK, KTERÝ VYLETĚL NAHORU. NEKULTIVOVANÝ ČESKÝ MALÍŘ POKOJŮ S NADMĚRNĚ ROZVINUTÝM SMYSEM PRO SVOU VLASTNÍ DŮLEŽITOST. ZARUČUJI VÁM, PÁNOVÉ, ŽE TEN ČLOVĚK DO ROKA UPADNE V ZAPOMNĚNÍ A JEHO PARTAJ MLADÝCH VÝTRŽNÍKŮ S NÍM.“

PREZIDENT HINDENBURG V ROZHOVORU S GENERÁLEM SCHLEICHEREM A S BISKUPEM MÜNSTERSKÝM - 14. 2. 1931

Dne 1. října 1933 pronesl SS standartenführer Theodor Eicke, generální inspektor koncentračních táborů, ke své proslulé Divizi smrti tuto řeč:

„Shovívavost a lidskost jsou projevy slabosti. Muž, který cítí, že by nedokázal podříznout hrdlo matce nebo vykastrovat otce, kdyby k tomu byl při výkonu služby vyzván, mi není k ničemu. A z téhož důvodu

není k ničemu ani Německu. . . Podle přísahy, kterou skládáme, posilujeme svého ducha i tělo. Necouváme, ať je náš úkol jakýkoli. Bez váhání a bez výčitek svědomí budeme používat nejbrutálnější metody, pokud tím dosáhneme cíle. Lépe zabít dvanáct nevinných než nechat uniknout jednoho viníka! Nemůžeme doufat, že obyčejný občan, který vede obyčejný buržoazní život, nás bude chápat či s námi bude sympatizovat: jeho představitost tak daleko nesahá. Proto je třeba chránit ho před vědomím toho, co by mu bylo nepříjemné a zároveň nebezpečné. Práce, kterou vykonáváme zde, v našich táborech, mezi podlidmi a politicky nežádoucími, musí zůstat v naprosté tajnosti. Vy, moji vojáci - má Divize smrti - musíte být ze všech nejtvrdší! Tvrdí jako žula! Pohled na krev vás nesmí znepokojit o nic víc než pohled na vodu z vodovodu! Křik našich nepřátel vám musí připadat stejný jako kvičení podřezávaného prasete. Učte se radovat ze své práce!

Likvidujte zrádce. Palte jejich protispolečenské knihy, zpřetrhejte jejich reakční sny, dříve než by mohly přejít v realitu, drťte je pod sebou a učte se to dělat se smíchem! A vždycky pamatujte, že národní socialismus má tři nepřátele: faráře, židy a intelektuály. Před nimi se pořád mějte na pozoru. Když nedokážete najít žádný jiný důvod k jejich zatčení, zatkněte je prostě kvůli tomu, čím jsou - nezapomeňte si přitom připravit své vlastní důkazy. Je také dobré mít ve zvyku nosit s sebou zakázanou literaturu. Tak budete mít jistotu, že těm parchantům budete moct vždycky něco říci. . .

Nikdy nezapomínejte, že účel světí prostředky!

S lítostí konstatuji, že existují i tací - dokonce i vysoko v řadách gestapa - kteří stále nemůžou pochopit, že jsme vstoupili do etapy krveprolévání. Existují i takoví pitomci, kteří by zpomalovali pokrok tím, že by vytvářeli pravidla a směrnice pod hlavičkou lidskosti a spravedlnosti. Říkám vám teď, nevěšmejte si jich! Až dozraje čas, vyřídíme si to s nimi. . .

Ještě poslední slovo, a to zní TRPĚLIVOST! Přejde den, kdy všichni zrádci v Německu budou za mřížemi, a já vám slibuji, že pak budete mít volnou ruku. . . Vojáci smrti, hodina vaší slávy nadejde!“

Třináct VEČEŘE A TANEČ S KALMYKY Pět dní jsme se prodírali stále vpřed zuřící sněhovou bouří a větrem. Viditelnost byla omezená na několik metrů a náš postup byl pomalý a únavný.

Čirou náhodou jsme objevili vesnici, když Porta téměř vjel do podivné šedé hromady, ze které se vyklubalo stavení. Pobouřeně a s údivem vykřikl a my jsme okamžitě přiskočili na pomoc s namířenými zbraněmi. Žádnému opuštěnému domu jsme nedůvěřovali. Takové domy bývaly velice často od sklepa až po půdu plné nepřátelských vojáků.

Porta zacouval s P 4 do palebného postavení. Legionář vykročil kupředu a rozkopl dveře stavení dokořán. Rázem nás zaplavila vlna teplého vzduchu.

Úzkým vchodem jsme viděli spoře osvětlenou, zakouřenou místnost a schoulenou skupinku civilistů, kteří na nás hleděli poněkud s úzkostí. Uprostřed seděl na židliče na dojení krav starý muž; na klíně měl kameninovou misku s čímsi, co vypadalo jako slunečnicová semínka. Zpoza velkých kamen na nás vykukovaly vystrašené obličejíky dětí. Zkušenost je už naučila, že s vojáky obou stran přichází obvykle ničení a smrt.

„Rulo verch!“ vykřikl jsem poněkud nejistě na mladíka v roztrhaném kabátu z ovčí kůže a v německých kalhotách. „Rulo věrch!“ opakoval jsem a šermoval mu samopalem podnosem - z toho prostého důvodu, že stál nejblíže.

Pomalů vstal ze židle, s rukama za hlavou. Gregor vykročil a prohmatával ho od hlavy až k patě, zda nemá zbraň. Neměl nic.

Legionář se podíval za kamna: byly tam jenom děti se zavšivenými hlavičkami a uslzenými tvářemi.

Nějaký stařec rozevřel s přátelským úsměvem náruč na přivítanou.

„Pochválen buď Pánbůh, Němci! Myslím, že se už nikdy nevrátíte! Už je to dlouho a bábuška je mrtvá. . .“ „Kdo je sakra bábuška?“ chtěl vědět Drobeček. „Co to blábolí? My už jsme tady někdy byli?“

„Bůhví,“ pokrčil bezmocně rameny Gregor. „Všichni tyhle zatracení venkovani mi připadají úplně stejní.“

„Pojďte toho starýho kozla odprásknout,“ naléhal Drobeček. „Nesnáším lidi, co si s náma chtějí potrást rukama. Tohle dělají vždycky gestapáci, než tě zavrou a než ti začnou strhávat nehty.“

„Nech ho bejt,“ přikázal Dědek. „Umře brzo i bez tvý pomoci.“

Vesnice byla malá a my ji rychle prohledali od jednoho konce k druhému. Žádní sovětští vojáci tu nebyli; jenom prostí Kalmykové, většinou starci, ženy a děti. Ti z prvního stavení rozsvítili lampy před ikonami a začali nám nutit sklenky čaje.

V koutě místnosti zpíval samovar, bylo tu útulno jako v nějaké čajovně a nás to trochu znervózňovalo. „Není to špatný,“ prohlásil Drobeček, když vypil sklenku čaje, a olízl si rty. „Na to, že to je jen horká voda! Trošku rumu pro chuť by neuškodilo, ale už jsem pil horší.“

Rozhlédl se kolem sebe s nadějí, že objeví nějaký tvrdý alkohol, ale Legionář mu ocelovými prsty stiskl zápěstí.

„Vypij ten čaj tak, jak jsi ho dostal, a nezneužívej jejich pohostinství,“ procedil mezi zuby.

Drobeček zamrkal a už nic neříkal. Legionář byl v záležitostech slušného chování velmi nekompromisní a já se náhle zastyděl za samopal, který jsem stále třímával v podpaží.

Jak tady můžu stát, prolévat si hrdlem jejich přidělový čaj a ohrožovat je přitom střelnou zbraní?

Neohrabaně jsem samopal opřel o zed. Chvilí nato se přišourala jakási stařena, poctila mě bezzubým úsměvem a odnesla samopal na opačnou stranu místnosti, kde ho s velkou péčí položila u kamen. Pak se posadila, celá se rozzářila a kývala na mě přes pokoj, zatímco já se zoufale snažil upoutat Dědkovu pozornost na svou kritickou situaci a přemýšlel jsem, jestli mě Legionář neseře za zneužití pohostinství, když si pro svůj majetek dojdu. Bez samopalu jsem se cítil jako nahý v trní. Měl jsem pocit, že bych tu raději stál bez kalhot než bez samopalu.

„Gospodin,“ ozval se Porta a uctivě naklonil hlavu ke starci, který nás oslovil jako první, „jsme vašimi služebníky.“

„Cože jsme?“ zeptal se Drobeček.

S vyvalenýma očima sledoval, jak se nejstarší Kalmykové začali shromažďovat kolem Porty a jak mu nutí různé dárečky - různé maličkosti, drobnůstky, jídlo a nápoje - a jak jim za to Porta svou mizernou ruštinou blahosklonně děkuje. Pak jim k mému zděšenému ohromení nabídl oplátkou svůj samopal.

„Hele, kvůli čemu to děláš?“ ptal se Drobeček s ústy dokořán.

„Drž tu svoji nevymáchanou hubu a nech mě teď být!“ sykl Porta. „Znám zvyky těchto lidí! Když dokážeš, aby se cejtily dobře, bude nám všem hej.“

Zdálo se, že Portovi už rozhodně hej je. Dědek ho chvíli pobaveně pozoroval a pak nevěřicně zavrtěl hlavou. „Co je tohle za zem! Co je tohle za šílenou zem!“

V jednu chvíli tě střelej do týla a vzápětí s tebou zacházej jak s králem. . . A tohle,“ řekl a otočil se k Legionářovi, „je ta obyčejná země, do který nás ten rakouskej dacan poslal, abysme ji dobyli! Adolf ji nezná ani z poloviny. Nezná ji prostě ani z poloviny. . .“

Legionář pomalu souhlasně přikývl.

„Když už o tom mluvíme,“ zamumlal, „nejsem si jistý, že ji já sám znám víc. V tuhle chvíli jsou jako ovečky, ale pohladíš je proti srsti, a v tu ránu ti půjdou po krku.“

Po rituálu pití čaje ženy sklidily velký dřevěný stůl a pokryly ho vyšívaným ubrusem s krajkovým lemováním. Podle uctivosti, s jakou s ním zacházely, jsem vytušil, že je to nějaký ceremoniální ubrus, který je na vesnici už asi celá staletí a předává se z generace na generaci. Pohostili nás místním vínem v pěkných kameninových pohárech a celou ovci upečenou na rožni, kterou do chalupy přinesly dvě dívky. Položily ji před vesnického starostu a ten sňal ze zdi velkou kozáckou šavli, ostrou a nablýskanou, a zvedl ji nad hlavu.

Drobeček byl stále nervóznější, začal sahat po revolveru a metal na Portu přes místnost zlostné pohledy. Přiznám se, že ani já jsem nebyl příliš nadšený. Seděl jsem zády ke kamnům a každých pár vteřin jsem musel otáčet hlavu, abych se podíval, jestli tam samopal pořád ještě leží.

Starostova šavle zasvištěla vzduchem a odsekla ovci hlavu.

Starosta ji uchopil, slavnostně obešel stůl a položil ji před Portu. My všichni ostatní jsme seděli na holé podlaze, ale Porta si vydobyl výsadní postavení a seděl se zkříženýma nohama na tlustém hedvábném polštáři. Uctivě si ovčí hlavu prohlédl a spustil proud nesmyslné a děkovné ruštiny, aby vyjádřil, jak si té poty cení.

Dřív než jsme se mohli pustit do jídla, pobavili nás tancem.

Ve dveřích se objevily čtyři dívky. Měly na sobě splývavé bílé šaty, které zřejmě představovaly zimu, a

za nimi přišly další čtyři v modrých šatech, které představovaly jaro. Místností se rozlehlo drnkání balalajek a Drobeček si při pohledu na tančící dívky přestal měřit Portu a náhle ztratil veškerý zájem o svůj revolver. Nechal ruku volně spuštěnou podle boku a dychtivě se předklonil; z úst mu přitom vyklouzl jazyk a tvář se mu svraštila do potěšeného gorilího úsměvu.

„Pro rány boží!“ brzdil ho Legionář. „Tohle není bordel!“

Drobeček ho sotva uznal za hodna pohledu.

„Tak proč se teda takhle chovaj?“

„Bavěj nás,“ vysvětlil mu Legionář. „Je to jen na koukání.

Ruce pryč!“

Drobeček cosi pohrdavě zachrčel a znovu se zadíval na čtyři zimní a čtyři jarní dívky, které se před ním předváděly.

Drobeček neměl pro tanec jiné ocenění než jako pro gymnastickou předeheru před postelí a já viděl, že je zcela přesvědčený, že ho Legionář tahá za fusekli.

Mezitím Porta, který se vždycky víc zajímal o praktické věci než o snění s otevřenýma očima, vybral ovčí mozeček a rozdělil ho na dvě části; polovinu nabídl starostovi a polovinu jeho nejstaršímu synovi, čímž způsobil, že se celou světnicí neslo obdivné a uctivé mumlání. Tenhle Němec je očividně urozený muž vznešených mravů!

Džbán s vínem pilně putoval sem tam. V kalmycké společnosti naštěstí patřilo krkání k vrcholné zdvořilosti a Porta krkal stále silněji a vypouštěl hlasitě větry. Pak odkrojil pravé ucho nešťastné ovce a s vybraným vkusem ho nabídl starostově nejstarší dceři. Zdálo se, že nyní dosáhl samotného vrcholu kalmycké etikety. Porta konečně našel své správné místo ve společnosti.

Stařena se slunečnicovými semínky se vtláčila mezi Legionáře a mě a začala nám vyprávět o tom, co se stalo ve vesnici před naším příchodem. Vesnicí zřejmě projížděl oddíl ruské jízdy a první, co spatřili, byla hnědá košile, která se sušila na šňůře před jednou chalupou.

„Byla to chalupa bábušky,“ pokračovala stařena truchlivě. „Ta košile patřila jejímu milému. Její milý byl Němec.“

Legionář protáhl tvář. „Esesák, jak se zdá.“

Komisař, který byl v čele skupiny, rozsekal košili šavlí a pak po ní dusal na koni tak dlouho, dokud nebyla na nitky. Po tomto výbuchu zloby poslal do chalupy dva své příslušníky NKVD, aby našli bábušku, která se schovala v peci. V téže peci se před sedmnácti lety schovávali trockističtí vojáci. Bábušku našli a oběsili, stejně jako tehdy pověsili trockistické vojáky. Tentokrát oběsili ještě několik dalších vesničanů, včetně nejstaršího syna bábušky. Jejich mrtvolu vyházeli na sníh a příbuzným zakázali důstojně je pohřbit. Legionář i já jsme naslouchali s mdlým zájmem. Podobných příběhů jsme už vyslechli příliš mnoho na to, aby nás to nějak zvlášť dojalo.

Zatímco se Porta s Drobečkem, přesycení skopovou pečením a vínem, rozvalovali s přihloupkým výrazem v obličeji a s tanečnicemi na svých kolenou, já jsem si opřel hlavu o Legionářovo rameno a zavřel jsem oči. Ovzduší bylo husté kouřem a potem a víno bylo silnější než vína, která jsem znal.

Byl jsem už v jakémsi polospánku, když jsem si uvědomil, že se stařena ke mně přišourala, položila mi ruku na čelo a shrnula mi vlasy dozadu; zároveň jsem uslyšel její slabý, nakřáplý hlas, který nade mnou začal tklivě prozpěvovat. Připomínal jsem jí jejího syna - měla jediného a příslušníci NKVD ho zavraždili. Byli jsme stejně staří, vypadal jsem úplně jako on. . . Usnul jsem díky jemnému laskání její staré mozolnaté ruky, která mě lehce hladila po čele, a poprvé po mnoha měsících jsem měl sen, že je po válce.

Příštího rána, když jsme odcházeli, mi stařena vtiskla do ruky skopovou kýtu.

„To je pro tebe,“ šeptala mi. „Pro nikoho jiného. . . jen pro tebe. Bůh tě ochraňuj, můj synu. . .

Přišla se s námi rozloučit celá vesnice. Někteří nás dokonce doprovázeli až k řece, ale nikdo se ji neodvážil překročit. Na druhé straně byli příslušníci NKVD, kteří řádili s nagany po celém kraji.

Kalmykové NKVD nenáviděli a báli se jí víc než čehokoli jiného.

„To samý v Indočině,“ zamyslel se Legionář. „Mezi nepřáteli se můžeš cejtit jako doma, ale tvý vlastní přátelé tě zavražděj. . . Bůh pomáhej těm nebožákům, jestli komisaři zjistěj, že jsme tu byli.“

Ústup pokračoval. Sněhová bouře pokračovala. Když jsme bloudili uprostřed lesů, narazili jsme na

zatoulané kozáky.

Když nás uviděli, byli stejně překvapení jako my, ale váhavě jsme se všichni zastavili, abychom spolu bojovali. Svádět bitvu ve sněhové bouři uprostřed lesa nám připadalo jako vrchol šílenství. Nepochybuji, že by byly obě strany mnohem raději šly dál, aniž si vymění tvrdé rány, ale vždycky se najde pár fanatiků, jako je Heide, kteří chtějí zabít.

Vyšli jsme z lesa do otevřené krajiny. Vítr byl tak silný, že jsme skoro nemohli postupovat. Hodinu za hodinu jsme pochodovali vpřed a hlodali jsme frontovou linii; ohnutí v pase jsme táhli nohy ve vysokých závějích. Dny přecházely do nocí, noci, tak mi to aspoň připadalo, do týdnů, týdny do měsíců, let, desetiletí. . . : Připadalo nám, že jsme klopýtáním přes Rusko strávili celý život.

„Nevadí! Počkejte, až dorazíme k Čiru.“ „U Čiru najdeme naše vojska. . .“

„Až dorazíme k Čiru, všechno bude v pořádku. . .“

A tak jsme konečně dorazili k Čiru. Sníh stále padal, krajina byla stále pustá a kde jsou německé linie, nikdo netušil.

„Nejsou tady!“

Rozlehlo se volání - udivené, nevěřící, ohromené. „Nejsou tady!“

Stovka či více rozpraskalých rtů vyslovila tu větu. Muži se vrhali do sněhu, neschopni uvěřit, že po tom všem jsme stále odkázáni jen sami na sebe.

Už jsme nemohli dál. I ti nejúpornější optimisti byli v koncích. I obávaný generál Augsburg padl na kolena a zabořil hlavu do dlaní.

„Bože! Bože můj! Pro slitování. . .“

Zřejmě na chvíli zapomněl, že příslušníci SS mají přísně zakázáno věřit v Boha.

Nebylo slyšet nic než kvílení větru a na to jsme už byli zvyklí, takže jsme ho téměř nevnímali. Žádná střelba z děl, žádné dělostřelecké granáty, dokonce ani slabounké hřmění vzdáleného dělostřelectva. Na stovky kilometrů všemi směry ani památky po frontové linii.

„Brigadenführere!“ Mladý poručík, který viditelně zestárl od chvíle, kdy jsem ho spatřil poprvé, přiběhl ke generálovi a klekl si do sněhu po jeho boku. „Nemůžete to vzdát! Ted' nás nemůžete opustit!“

„Nechte mě být! Jděte pryč a nechte mě na pokoji! Dál už nejdu. . .“

„Ale, pane generále - všichni tihle muži - všichni my tady - vkládáme do vás veškerou víru. Přivedl jste nás takhle daleko - pro rány boží, ted' to nevzdávejte!“

Generál pohlédl na mladého poručíka.

Jeho šedé oči byly skoro kalné. Obvyklý šílený esesácký oheň téměř vyhasl a generál vypadal málem lidsky.

„Jaký má smysl pokračovat?“ zeptal se prostě.

Stáli jsme za ním v hloučku a čekali jsme, až nám řekne, co máme dělat. Poručík vstal. Kolem krku měl uvázanou modrou vlněnou šálu. Napadlo mě, kdopak mu ji asi pletl' ? Matka, manželka nebo milenka' ?

Byl jsem stále sentimentálnější a představoval jsem si, jak mu ji milující ruce uvazují na krk v těch posledních okamžicích loučení na nádraží, a náhle mi bylo strašně líto toho mladého poručíka, který tu zemře. Nebyl starší než já a zemře. . . všichni tu zemřeme. . .

Někde za mnou začal někdo úzkostně vzlykat. Generál Augsburg si nasadil do oka monokl, pak se zatvářil tvrdě jako obvykle a vstal.

„Dobrá! Na co čekáme? Jdeme dál!“

Překročili jsme Čir, stejně jako jsme překročili Don. Další řeka zůstala za námi.

„Příští je Kalitva,“ oznámil nám Dědek. „Mám nějaké tušení, že tam nenajdeme nic.“

„Nedělej si vrásky,“ řekl Legionář a tvrdě se usmál. „Za ní leží každopádně nějaká další řeka. . . Oskol, jestli se dobře pamatuju. A od Oskolu na Doněc to nemůže být víc než 120 až 140 kilometrů. . .“

„A co se stane potom?“ zeptal jsem se s trpkostí. „Co se stane, jestli je nenajdeme ani tam?“

Dědek pokrčil rameny.

„Předpokládám, že půjdeme pořád dál, dokud nedojdeme k Dněpru.“

„Dněpr!“ zavrčel jsem. „Kdo sakra myslíš, že půjde tak daleko?“

„Nikdo, ale máš aspoň o čem přemejšlet,“ odpověděl s úsměvem Legionář.

Nedaleko od nás kulhal těžce a očividně v bolestech staršina z jedné elitní jednotky německé armády. Byl poslední; kdo z ní přežil. Krátce před bitvou o Krasnyj Okťabr jim polní kurát přednesl kázání, kde pevně prohlásil, že se stane cokoli, bude to vůle Boží. Kurát sám nepřežil, a nemohl tudíž staršinovi vysvětlit, proč byla vůle Boží, aby celou jednotku sežehly ruské plamenomety. Od té doby byl staršina zamlklý a zahleděný do svého nitra.

Za námi krácel sněhem se skloněnou hlavou malý, ale odhodlaný důstojník intendantní služby z divize „Velké Německo“. Doma v Rakousku patřil intendantovi hotel a bývaly časy, kdy byl příliš hrdý, než aby mluvil s podřízenými, pokud nešlo o vydání příkazu. Od Stalingradu však velmi rád mluvil s kýmkoli, kdo přežil, s každým, kdo se s ním zastavil a naslouchal mu; bylo známo, že vedl dlouhé hovory s Portou, který velice toužil zjistit, proč se intendant nevzdal myšlenky na konvenční hotel, místo toho aby si zařídil prvotřídní bordel. Intendanta samotného ten nápad zaujal a zajímal ho stále víc a víc. Dokázal ujít celé kilometry pohroužený do mlčenlivého snění o dívkách, které bude mít, a o službách, které bude poskytovat.

V noci jsme strávili pár hodin odpočinku v opuštěné vesnici, kde z chalup zůstaly jen ohořelé trosky. V zavřené stáji jsme našli mrtvého koně. Maso bylo nízkou teplotou konzervované, a když ho Porta rozmrazil a nakrájel, opekli jsme ho na otevřeném ohni a snědli jsme bifteky. Jeden muž prohlásil, že to bylo nejšťavnatější a nejkřehčí maso, jaké kdy jedl.

„Říká se,“ poznamenal Gregor a zamyšleně si přitom olizoval krev z prstů, „že úplně nejlepší je lidský maso.“

„Některý lidi by na to přísahali,“ souhlasil Porta vesele. „V ruském lágru u Paderbornu se na černém trhu daly sehnat lidská játra.“

„Zkusil jsi to někdy?“ zeptal jsem se.

„Ne, ale počítám, že bych to udělal, kdybych trpěl moc velkým hladem. . . A kdyby ti nikdo neřek, co to je, co bys proti tomu měl?“

Za svítání jsme se opět vydali na dlouhý pochod nikam, ale P 4

ted' začal zlobit a odmítal nastartovat. Motor byl zamrzlý a my museli náš dopravní prostředek ve vesnici nechat. Někteří z nás byli tajně a vlastně rádi, že se ted' Porta musí přidat k nám a jít pěšky. Zároveň to však byl konec cestování pro ty, kdo měli příliš těžká zranění, než aby mohli jít po vlastních.

Za pochodu jsme napínali uši, jestli neuslyšíme zvuky boje, ale slyšeli jsme jen kvílení větru a křupání sněhu pod nohama.

Porta vyjádřil názor, že se fronta přesunula z Ruska a že se ted' svádějí poslední boje na Rýnu. Klidně mohl mít pravdu, ale nikoho už to vlastně nezajímalo.

A tak zoufale vyčerpaní vojáci se táhli kilometry a kilometry skučící stepí. Nebyly nás už ani tři stovky. Za námi ležely ztuhlé mrtvoly více než pět set mužů, kteří zemřeli na omrzliny, tyfus a úplavici, nebo vyčerpaním a zoufalstvím.

Zastavili jsme se k dalšímu odpočinku. Každým dnem, jsme nyní urazili menší a menší vzdálenost. Byli jsme málo odolní a už jsme nedokázali tu úpornou ruskou zimu snášet. Bez ohledu na NKVD, která mohla být na dosah, rozdělali jsme si oheň a schoulili jsme se kolem něj. Nastavili jsme ruce žáru a vychutnávali jsme teplo plamenů, jejichž záře se mihotala po našich zesláblých tělech. Porta zapálil opiovou cigaretu, ale sotva obešla jednou kolem, když na nás křikl známý rozkaz, vyzývající nás k dalšímu pochodu. Jeden starý rotmistr od trénu, který prošel už první světovou válkou, zůstal ležet na zemi; byl stočený do klubíčka a rukama si stlačoval břicho.

„Pojď!“ vyzval jsem ho a uchopil jsem ho pod paží. „Je odchod.“

Takhle zůstat nemůžeš.“

„Nech mě bejt,“ zamumlal. „Prostě mě nech bejt.“ „Vstaň a šlapej, dědo!“ Gregor ho nepříliš jemně štouchl puškou do žeber. „Nemůžu si dovolit ztrácet další lidi.“

„Přeci jsi neušel celou tu cestu jen proto, aby sis tu lehl do sněhu a umřel!“ řekl jsem. „Ted', když už tam skoro jsme!“

„Kde?“ pohlédl na mě; tvář měl šedou a svráštělou. „Kde jsme?“

Pokrčil jsem ramenem.

„Poslouchej,“ vyzval jsem ho bezmocně. „Copak neslyšíš děla?“

„Ne. Žádný děla neslyším.“ přitáhl si nohy k bradě a na čele mu vyrazil pot v záchvatu jakési kruté vnitřní bolesti. „Běž pryč, chlapče, a nech mě bejt. Já už to mám za sebou. Ty jsi dost mladej na to, abys to vydržel, ale já ne. . . Jsem starej, unavenej a umřu.“

„Co tady kruci ještě děláte?“ Přiběhl k nám poručík. Ukázal palcem přes rameno. „Zařad'te se do kolony.“ Gregor odešel. Já jsem mlčky ukázal na starého muže, který ležel schoulený ve sněhu. Poručík na něj pohlédl. „Úplavice“, konstatoval. „Nech ho, nevydrží do večera, ani kdybychom ho vzali s sebou. Neměl s námi vůbec chodit. Měl zůstat ve Stalingradu a čekat na Rusy.“

Vytáhl revolver, zamířil, chvíli váhal, pak zaklel a zastrčil ho zpátky do pouzdra.

„Pohyb!“ křikl a odběhl za kolonou.

Naposledy jsem se podíval na starého muže. Obrátil se ke mně tváří a třesoucí se rukou, podobnou spáru, vytáhl obálku s oslíma ušima.

„Jestli se z toho dostaneš, jestli se vrátíš domů, pošli to můj ženě a řekni jí - řekni jí, že jsem nemohl nic dělat. Řekni jí, jak nás zradili. Nechtěl jsem umřít - ale nemůžu s tím nic dělat.“

Vzal jsem obálku a zastrčil si ji do kapsy.

„Řeknu jí to“, ujistil jsem ho. „Řeknu to všem, neměj obavy!

Povím celému zatracenému světu, co nám ty parchanti mizerný provedli . . .

„Svenel!“ Byl to Heideho hlas. Běžel ke mně sněhem. „Co tady sakra děláš? Poslali mě zpátky, abych se po tobě podíval.“

Ukázal jsem na ležícího muže. „Mele z posledního.“

„A co má bejt? S tím se nedá nic dělat.“ Heide na něj skoro ani nepohlédl. „Není první ani poslední. Co je s tebou?

Přeskočilo ti? Bože všemohoucí, seš voják, žádnéj zatracenej flandák! Popadni to a padáme!“

Zvedl můj samopal a hodil mi ho. Samozřejmě měl pravdu: Nemohl jsem s tím dělat vůbec nic. Nemohl jsem si k němu sednout a čekat, dokud neumře. Nemohl jsem ho nést na zádech dalších tisíc kilometrů. Sklonil jsem se a zašeptal jsem mu do ucha:

„Nedělej si starosti, dědo. . . Já se z toho dostanu! Tvůj dopis doručím. . .“

Pochodovali jsme celou noc, pouze s několika krátkými zastávkami. Pochodovali jsme i celý příští den i celý následující. Naše řady stále řidly. V ústupu teď už pokračovali jen ti nejhouževnatější a nejodhodlanější. Brodili jsme se sněhem, bojovali s všepronikajícím větrem, překročili jsme nespočet řek a bloudili jsme v nekonečných lesích.

V jednu chvíli jsem pochodoval za mužem, který se mi zcela náhle zhroutil k nohám. Byl to vysoký muž a padl rovně dopředu jako podtatý strom; jakmile však dopadl, skrčil se a zůstal ležet schoulený. Šel jsem za ním už několik hodin a on žádné známky hrozícího kolapsu neprojevoval. Teď se však zhroutil tak rychle, že jsem neměl ani čas se mu vyhnout, zakopl jsem o něj a padl jsem do sněhu vedle něj. Převrátil jsem ho na záda a pohlédl mu do obličeje: byl červený a horečnatý, hrdlo měl pokryté růžovými skvrnami a dech mu ošklivě páchl. Zatřásl jsem mu ramenem, ale on jen zaúpěl a ještě víc se zkroutil do klubíčka.

„A co má bejt?“ ozval se v mé paměti Heideho hlas. „S tím se nedá nic dělat. . .“

Nedalo. Tady ve zmrzlé stepi, bez léků a bez možnosti odpočinku či léčení, tyfus znamenal odsouzení k smrti. Vytáhl jsem z pouzdra mužův revolver, vložil jsem mu ho do ruky a přitiskl mu prsty kolem něj.

Než jsem stačil dojít na své místo v koloně, ozval se výstřel.

Té noci jsme bivakovali v lese. Všichni ostatní se zakopali hluboko do sněhu a upadli vyčerpáním do spánku, ale naše družstvo si rozdělalo oheň. Sesedli jsme se kolem něj a upekli jsme si zbytek zmrzlého koňského masa, které jsme si nesli s sebou. Dědek vytáhl z ruksaku pár měkkých a sevrklých brambor a Gregor měl špetku soli. Grilované steaky, pečené brambory, pár šluků z opiové cigarety a poskakující plameny táborového ohně. . . téměř to stačilo, aby člověk uvěřil, že je smířený se světem.

Leželi jsme v kruhu s nohama u žhavých uhlíků. Podrážky Portových bot začaly páchnout spáleninou, Porta se posadil, vyzul se a pak si poprvé po týdnech sundal ponožky. Palec na pravé noze mu modral. To bylo pro nás ostatní varování.

Servali jsme ze sebe boty a ponožky a začali jsme se pozorně prohlížet. V případě podezření jsem okamžitě začali postižené místo třít sněhem; byla to krutá bolest, ale v tkáni, která by byla jinak odumřela, to vyburcovalo krevní oběh a obnovilo v ní život. Nic není tak zrádné jako omrzlá končetina.

Porta mohl chodit ještě celé dny a vůbec by nevěděl, že něco není v pořádku, dokud by se mu neudělala gangréna; a pak už by bylo příliš pozdě.

Příštího rána, krátce před svítáním, jsme své zjištění ohlásili doktorovi a ten okamžitě přikázal provést všeobecnou prohlídku rukou a nohou. Zjistilo se, že jeden muž má nohu modrou až téměř ke koleni. Necítil žádnou bolest a neměl vůbec žádné podezření, protože celé týdny neměl důvod podívat se na své nohy. Doktor odvedl generála Augsberga stranou a oznámil mu to.

„Jediný způsob, jak ho zachránit, je amputovat mu nohu. . .

Jenže jak ho pak k čertu budeme přepravovat?“

„Nebudeme,“ odpověděl stručně Augsberg.

Dřív než mohl doktor začít protestovat proti této jediné možné odpovědi, přiběhl k nám od lesa Drobeček. „Tamhle se něco hejbá!“

Všichni zmlkli. Naslouchali jsme, na omrzlé končetiny a na gangrénu už nikdo ani nevzdechl.

„Vůbec nic neslyším,“ řekl Porta. „Nejspíš se ti to zdálo.“

Oheň nicméně uhasil. Drobečkovy varování nikdy nebylo dobré brát na lehkou váhu. Mozek možná neměl příliš bystrý, ale sluch měl lepší než kdokoli jiný.

A teď už jsme to zaslechli i my. Slabé praskání, jako když se lámou větvičky pod nohama. Drobeček už ležel na zemi se samopalem připraveným ke střelbě. My ostatní jsme se rozptýlili, krčili jsme se ve vyhrabaných děrách ve sněhu, za stromy a keři, a napínali jsme zrak do lesní temnoty. Opět jsme uslyšeli praskot větvíček a šustot v křoví. Teď už to bylo zcela zřetelné a téměř určitě to byl člověk nebo i víc lidí. Zvířata se pohybují i v temném lese nehlučně.

„Je to Ivan!“

To slovo se šeptem neslo od jedné díry k druhé, od stromu ke stromu. Všude muži ztuhli a přitiskli prsty na spouště. Ti z nás, kdo se ještě před pár vteřinami svíjeli v pronikavých bolestech úpalice, ti z nás, kdo leželi vyčerpaně ve sněhu i ti z nás, kdo si mysleli, že už jim na životě nezáleží, my všichni jsme se náhle znovu sjednotili v tiché dohodě, žeť nás postihlo cokoli, zaživa nás NKVD nedostane. Viděli jsme už mrtvolu příliš mnoha umučených německých vojáků, než abychom z rukou příslušníků NKVD očekávali slitování.

Zvuky byly stále zřetelnější. A pak jsme uslyšeli hrubé a chraplavé, tiše rozmlouvající hlasy.

„Germanski j . . . „ „Job tvoju mat. . .“

Tušil jsem, že to jsou Sibiřani. Museli na naši stopu narazit už dávno a od té doby nás bez ustání sledovat. Byli známí svou vytrvalostí, zůstali by na stopě tisíce kilometrů a nikdy by to nevzdali.

„NKVD,“ sykl Drobeček a rozhlédl se, kudy by bylo nejlíp se vytrazit. „Pojďme sakra zmizet!“

„Už je pozdě.“ Legionář natáhl ruku a stlačil ho zase dolů.

„Když nás jednou zvěřili, už nás nikdy nenechaj na pokoji.“

Neměli jsme na vybranou, museli jsme zůstat a bojovat. Z lesa vyklouzla řada bílých přízraků. Slyšeli jsme slabý svist jejich lyží na sněhu. Věděli jsme, že za bílým maskováním se do tmy upírají tmavé zářící oči a pátrají po nás. Leželi jsme v úkrytu a sledovali jsme, jak se přibližují. Hrdlo se mi stáhlo hrůzou a pouze letitý návyk a tvrdá prušácká kázeň mě udržely ve sněhovém úkrytu. V čele skupiny jel komisař. Viděl jsem srp a kladivo a rudou hvězdu na jeho přilbě. Ukázal dopředu, naším směrem. Zdálo se mi, že přímo na nás.

„Tamhle!“ Drobeček ležící za samopalem se obrátil a zakoulel na mě zoufalýma očima. Jeho panika na mě přeskočila a já se nechtěně poněkud pohnul. Legionář mě jako blesk chytil za ruku. Mrkl na mě - varovně, vyčítavě, povzbudivě. Polkl jsem doušek vzduchu a panika byla tatam.

Náhle zazněl výstřel. Komisař si přitiskl obě ruce k srdci a pomalu se zhroutil do sněhu. Kdosi jiný ztratil hlavu a nedostalo se mu uklidňujícího dotyku Legionářovy pevné ruky.

Zaplat'pánbůh, že když už ztratil hlavu, aspoň neztratil z mušky svůj cíl.

Uslyšel jsem generálovo písknutí. Ozval se zvuk, jako když zahřmí, a šest bílých přízraků pohltilo vzduté moře plamenů. K Dědkovi se připlížil poručík.

„Feldwebele, vemte své muže a vražte za zbylými!“ „Zase my,“ mružel Porta. „To ti povídám, nebejt takovejch volů, jako jsme my, tak jsme tuhle pitomou válku prohráli už před lety!“

„To by mě zajímalo, proč tedy to utrpení prodlužujem?“ zamumlal Legionář. Pak sevřel nůž mezi zuby a

vykročil za Dědkem.

Prošli jsme obloukem mezi stromy a vyšli jsme z lesa vzadu za Rusy. Drobeček náhle zvedl ruku a ukázal dopředu. Neměl jsem nejmenší tušení, jak poznal, že tam jsou. Později prohlašoval, že uslyšel ruské upšouknutí; při Drobečkově zvláštní schopnosti to klidně mohla být pravda. Každopádně jsme je nachytali uprostřed mýtiny, jen pár metrů od nás. Stále upírali pozornost opačným směrem, kde jsme zanechali hlavní skupinu.

Tiše a nesmírně opatrně jsem nasadil bajonet. První se pohnul Legionář. Vyrazil křovím vpřed, chytil hlídkujícího muže jednou paží kolem krku a vrazil mu hluboko do zad nůž. Hlídka s překvapeným zachroptěním padla na obličej a mužovi druzi se ohromeně otočili, zatímco my ostatní jsme se na ně vrhli. Pobili jsme je nemilosrdně, jako by pobili oni nás, kdyby je Drobečkovy citlivé uši neodhalily při jejich prvním kradmém pohybu. Dva z nich se pokusili vzdát se. Svalnaté paže se zvedly vysoko nad hlavu a z beztvářých obličejů na nás prosebně zíraly mandlové oči.

„Lituju, kámo,“ řekl Porta. „To vám nikdo neřek, že se tady válčí?“

Oba je zastřelil, naprosto klidně a bez emocí. Drobeček zatím vítězoslavně křepčil po mýtině s hrstí zlatých zubů. Neustále měl při sobě malý kožený váček. Ten se nadouval ukořistěnými zuby, které Drobeček tu a tam vysypal do dlaně a pak se kochal jejich zlatým třpytem jako klenotník nabízející diamanty a rubíny.

Vrátili jsme se ke koloně a vyrazili jsme dál do stepi. Vítr se utiřil a dopolední obloha nad oslňující bílou sněhovou plochou byla intenzívně modrá. Slunce nám viselo nad hlavou jako velká, krvavě rudá koule. Neposkytovalo moc tepla, ale vzbuzovalo v nás trochu optimismu; sluneční paprsky zachycovaly krystalky sněhu na kilometry kolem nás a vytvářely tisíce třpytivých světelných bodů. Porta vytáhl píšťalu a za jeho hudebního doprovodu jsme pochodovali docela vesele.

Ušli jsme však sotva kilometr, když mě opět rozbolely oči.

Trpěl jsem tím trochu každý den, ale když byla obloha šedá a zatažená, dalo se to snést - byla to jen tupá bolest s občasným ostrým bodnutím a s tím jsem se už téměř smířil.

Jenže při dnešní zářivé azurové obloze a oslňujících sněhových krystalcích byla bolest přímo mučivá.

Sítnici mi pronikaly do ruda rozžhavené jehly a vbodávaly se mi hluboko do hlavy.

Jasná, oslepující běloba sněhu se postupně zakalila do bavlněné šedi. Před očima mi začaly tančit černé kruhy. Hlavu jsem měl plnou zářivých záblesků a jisker a mé kroky se začaly klikatit.

„Nedělej to,“ uslyšel jsem, jak říká Legionář. „Jenom si to pohoršíš.“

A cítil jsem, jak někdo rázně odtahuje mé ruce v rukavicích s ustřiženými prsty od mých očí, kde se vši silou pokoušely vymnout balvany z očních jamek. Slepě jsem otočil hlavu za hlasem. Legionář byl pouhým stínem. Začal jsem se belhat a klopýtat a Dědek mě objal paží kolem ramen, abych neupadl. Šel jsem dál v bolestném deliriu, tiše jsem nařikal, a když jsme zastavili k první krátké přestávce, byl jsem docela svolný, aby mě na místě zastřelili, jako jsme už museli zastřelit tolik jiných, kteří trpěli.

Ležel jsem s hlavou složenou v dlaních a nevěděl, co se kolem děje, a ani jsem se o to nestaral. Uslyšel jsem, jak Drobeček říká: „Zab ho! Skoncuje to s ním! Co na tom? Stejně mele z posledního! Tak co když ho trochu popoženeme?“ Myslel jsem, že mluví o mně, a kdybych byl měl tu sílu, zvedl bych hlavu a vykřikl bych: „Ano, ano, melu z posledního, skoncuje to!“ Jak se ale ukázalo, nemluvili o mně, ale o muži, který přežil jako poslední z první jízdní divize; už několik dní ho sužovala úplavice a teď pomalu umíral ve sněhu jen kousek ode mě. Na nose měl tmavé brýle. Speciální brýle nepropouštějící ultrafialové paprsky.

„To by bylo něco pro Svena,“ poznamenal Gregor. Překulil jsem se a pootevřel jsem jedno oko.

„Co by bylo?“ zeptal jsem se slabým hláskem. „Co se děje?“

Rozhostilo se ticho.

„Jestli nenatáhne bačkory, nož zase vyrazíme,“ prohlásil Drobeček, „tak toho parchanta zastřelím.“

Nastala delší odmlka. Musel jsem zřejmě ztratit vědomí, protože pak si vzpomínám až na to, jak mě zvedli na nohy a na nos mi nasadili tmavé brýle. Okamžitě se mi ulevilo. Mlha se vyjasnila, bodavé bolesti začaly ustupovat a já mohl stát bez cizí pomoci.

„On. . .“ obrátil jsem se a pohlédl na mrtvého kavaléristu. „Co se s ním stalo?“

„Umřel,“ odpověděl Dědek. „Akorát včas,“ dodal Drobeček.

Šli jsme vyhledat doktora, který podle směrnic musel vydat souhlas s poskytnutím brýlí a zaznamenat souhlas do mého průkazu. Byla to čistě formalita, ale směrnice jsou směrnice a německá armáda je pořád ještě německá armáda, i kdyby byla dočista rozcupovaná, takže se zdálo být rozumné mít všechno jaksepatří.

‘ Moci se opět dívat světu do tváře byla taková úleva, že jsem se zase cítil schopen ujít dalších tisíc kilometrů. Byl to šok, když doktor odmítl vydat souhlas s tím, !’ abych ty brýle nosil. j- „Mají větší cenu než můj vlastní život,“ řekl. „Speciální brýle se vydávají pouze po důkladném vyšetření očí.“ „Tak mu ty jeho oči vyšetřete!“ vykřikl nedůtklivě poručík.

„To udělat nemůžu,“ namítl doktor. „Nejsem oční specialista. A kromě toho nemám k tomu náležité nástroje. Je mi líto, obávám se, že nemůžu dát souhlas s jejich vydáním tomuto muži.“

„Sakra!“ zařval poručík. „Vždyt je bez nich slepej jak patrona! Každěj blbec to vidí, na to není třeba žádnéj specialista!“

„Nemůžu za to, co vidí každěj blbec,“ ohradil se doktor, který se teď už také začal rozčilovat. „Jenom se řídím předpisy.“

„Předpisy! Předpisy!“ Poručík přecházel vztekle ve sněhu sem a tam. Vděčně jsem ho pozoroval svýma novýma očima. „Bůh pomáhej německému národu, když nebude moct dělat nic bez předpisů!

Tady je člověk, kterej trpí, a tady jsou černý brejle, který nikdo jinej nechce, a tadyhle je zatracenej felčar, kterej s tím prej nemůže souhlasit kvůli předpisům. . . do prdele! Co chcete, abysme s těma zatracenejma brejlema dělali? Máme je odnést v nepromokavým pytlíku až do Německa`?“ Náhle vytáhl revolver a pohlédl roztrášenému doktorovi do očí. „Bud’ mu to do těch jeho papírů zapíšete, nebo dál půjdeme bez vás!“

Doktor to podepsal a já dostal tmavé brýle. Kolona se vydala dál a mrtvola mého dobrodince z první jízdní divize zůstala na sněhu za námi. Nikdy jsem se nedozvěděl jeho jméno a už jsem na něj zapomněl.

KDYBY KÁMEN SPADL NA DŽBÁN, BYLO BY TO NEŠTĚSTÍ PRO DŽBÁN.

KDYBY DŽBÁN SPADL NA KÁMEN, BYLO BY TO NEŠTĚSTÍ PRO DŽBÁN.

VŽDYCKY JE TO NEŠTĚSTÍ PRO DŽBÁN.

Denní rozkaz vrchního velitele Šesté armády, generalobersta Friedricha Pauluse, zaslaný všem divizím:

„Jako voják chci připomenout všem ostatním vojákům, že upadnout do rukou nepřítele je nečestné.

Povinností důstojníka je tudíž raději si vzít život, než dopustit něco takového.

Jestliže se nechá vzít do zajetí, nezaslouží si už uniformu, kterou nosí. Bude považován za dežertéra a zrádce vlasti a jako takový bude také souzen, až válka skončí.

Výše uvedené platí i pro poddůstojníky a ostatní hodnosti.

Vzdát se je zbabělost! Náš führer Adolf Hitler od nás požaduje, abychom bojovali do posledního muže, do posledního náboje. Bud’te hodni jeho důvěry!

Heil Hitler!“

Téhož dne, kdy byl tento rozkaz vydán, opustili Stalingrad čtyři vysocí hodnostáři. Generál Jaenecke měl rozbitou hlavu od padajícího stropního trámu a byl evakuován letadlem.

Generálové Pitkert a Hube odletěli do Německa na příkaz armádního personálního odboru.

Generálmajor Berger odletěl ze své vlastní iniciativy. Byl zadržen na letišti ve Varnapolu a o dvě hodiny později za hangáry zastřelen.

Těsně u Stalingradu vyhodil důstojník generálního štábu, který měl na starosti ubytování a zásobování, do povětří sebe i své lidi krátce předtím, než Rusové dobyli jejich postavení.

V nemocnici v Baburkinu se chirurg a jeho čtyři asistenti chystali k operaci, když se venku na ulici objevila kolona tanků T 34. Chirurg měl čas popadnout pár granátů, než dovnitř vstoupili Rusové.

Nemocnice byla výbuchem z valné části zničena, uvnitř nebyl nalezen ani jeden živý člověk.

Nedaleko Katlovské rozdrtilo čtyři sta ruských tanků rozptýlené zbytky německé divize. Jednomu poručíkovi a pěti jeho mužům se podařilo katastrofě uniknout, ale ani ne za hodinu je sebrala policejní hlídka a zastřelila je pro sabotáž führerových rozkazů.

Do posledního muže, do posledního náboje. . . Bud'te hodnějšího důvěry!

Čtrnáct ZAJATCI NKVD Z hloubi Sibíře se nyní blížila nová a ještě divočejší bouře.

Nelítostně na nás dorážela ve dne v noci. Téměř se nedalo jít vzpřímeně, a tak jsme klopýtali se svšenými rameny a ochablými pažemi a každou chvíli jsme padali na všechny čtyři jako zvířata. Někdy obzvlášť silný nápor větru zvedl některého muže, odnesl ho o několik metrů dál a tam ho opovrživě odhodil do sněhu jako balík odpadků. Navíc se ochladilo.

Teplota klesla natolik, až slzy, které vojákům neustále tekly z očí, se okamžitě proměňovaly v tvrdé krystalické kapky.

Nakonec se už vůbec nedalo postupovat; zakopali jsme se do sněhu a zůstali jsme tak čtyři dny, zatímco všude kolem nás řádila bouře. Navála takové závěje, že vypadaly jako velké zářící hory. Neviditelné vzdušné proudy rvaly stromy a keře z kořenů a odnášely je kolem nás. Dvakrát jsme viděli smečky vlků přehajících před větrem; hnali se kolem našich děr ve sněhu s nataženými, vychrtlými krky a žhnoucíma žlutýma očima. Vůbec si nás nevšíмали, stejně jako my jich. Všichni jsme měli co dělat, abychom se udrželi naživu.

Kvílení a sténání větru jsme uvykli natolik, že za ojedinělých pokojných přestávek jsme se nepřírozeného ticha děsili a málem jsme se neodvažovali ani dýchat, abychom nepříteli neprozradili své postavení.

Rusové se klidně mohli ukrývat o půl kilometru dál, v nejbližší další terénní prohlubni, a my bychom se to byli nikdy nedozvěděli. Sněhové vločky padaly tak hustě a vířily tak divoce, že se viditelnost omezovala na pár metrů.

Pátého dne ráno vítr zeslábl na normální předbouřkový, což nám teď připadalo jako mírný jarní vánek.

Vykopali jsme se z našich ledových vězení a začali jsme se za generálem Augsburgem prodírat sněhovými závějemi. Po oné chvílce neuhlídané lidské slabosti za Čirem se opět stáhl do sebe, opět se stal esesáckou mašinou a neochvějně vedl ruskými pustinami tlupu vyděšených a napůl k smrti vyhladovělých mužů hledajících přízračnou německou armádu.

„Ivani,“ řekl náhle za chůze Dědek.

Zvedl paži a ukázal přes pláň. V dáli jsme spatřili dlouhou kolonu těžkých tanků.

„Směřují na západ,“ poznamenal Heide. „Tam je fronta.“

„Tam je Německo,“ připomněl jsem.

„Německo!“ vykřikl rozezleně Gregor. „A proč ne Francie? Proč ne Amerika? Mohl bys dokonce dojít až do Japonska a zpátky, kdybys to vydržel tak dlouho. . . Proč Německo? Proč ne pitomej Měsíc?“

„Když to bereš takhle,“ řekl jsem lhostejně. „Nenamlouvej si, že se někdy vrátíme do Německa, kámo! Budeš mít štěstí, jestli se dostaneš k další pitomý řece!“

„To jsou defetistický kecý!“ zaječel Heide a vytáhl revolver.

Zřetelně jsem slyšel, jak Gregor hrozí, že Heidemu ukousne hlavu. Heideho jediným cílem bylo vymlátit Gregorovi mozek z hlavy. Až do takového stavu jsme dospěli, a ani Dědek či Legionář se nenamáhali, aby to zarazili. Bez zájmu na bojující dvojici pohlédli, pokrčili rameny a šli dál. Drobeček a Porta se zastavili a vlažně je povzbuzovali, a já sám jsem se přistihl, jak uvažuji: „Jestli se navzájem zabijou, zbyde pro nás ostatní víc jídla. . .“

Nakonec se objevil poručík a oba je zmlátil; Gregor i Heide pak jako omámení doklopýtali zpátky do kolony. Už jsme byli na pochodu padesátý šestý den a jen stěží by v nás někdo poznal civilizované lidské bytosti. Víc společného jsme měli s vlčími smečkami, které jsme zahlédli.

Ústup pokračoval. Jednou časně zrána jsme došli k další řece, k Oskolu. Po německých vojácích ani památky, ale poslední slabounká jiskřička naděje vyhasla dávno a my tedy žádné bolestné zklamání už necítili. Na opačném břehu řeky leželo malé městečko Kubjansk. Tam jsme měli nalézt odpočinek, teplo a čerstvé zásoby potravin, které jsme tolik potřebovali, ale mohli jsme tam také narazit na nepřítele.

„Oberfeldwebele!“ Generál přistoupil k Dědkovi a já viděl, jak Porta zachytil Drobečkův pohled. A jdeme zase my. . . pokaždé my! Vezměte si svoje družstvo a běžte to prozkoumat. . .

Tentokrát se Porta mýlil. Kolonu povede přes řeku do Kubjanska generál Augsburg, zatímco Dědek a my ostatní máme zůstat vzadu a počkat, jak to dopadne.

„Dáme vám znamení, že je vše v pořádku - až to tam vyčistíme, pokud to potřebuje vyčistit. Jestli na nás

začnou střilet, dřív než se tam dostaneme, zůstaňte na místě a počkejte, co se stane.“

„S velkou radostí,“ zamručel Drobeček. Dívali jsme se, jak generál sklouzává z břehu, následován poručíkem a ostatními muži. Když se přiblížili k vesnici, ozvala se náhle salva.

„Ivani!“ Porta skočil ke kulometu. Druhý břeh řeky se ve chvílce proměnil v bojující masu mužů; z vesnice se vyřítili Rusové a srazili se s generálem a jeho postupujícími muži.

Během několika minut byli naši druzi odzbrojeni a odvedeni jako zajatci nepřítele. Dědek se posadil a klidně si zapálil dýmku.

„To se dalo čekat,“ poznamenal. „Takováhle vesnice. . . ta musela bejt obsazená.“

„My jsme nemohli nic dělat,“ prohlásil ctnostně Gregor. „Řek nám, že máme sedět, ani se nehnout a čekat.“

„Přesně tak.“ Dědek vyfoukl hustý obláček páchnoucího dýmu.

Bůhví co dává do dýmky místo tabáku! „Zůstaňte na místě a počkejte, co se stane. Teď jsme to viděli a je na nás, abysme tam šli a dostali je ven.“

„Abysme je dostali ven?“ ušklíbl se Heide. „Ty si děláš srandu! Abysme se z toho dostali my, to spíš. . . teď už nejspíš každou chvíli uslyšíme, jak začínají pracovat popravčí čtyři.“

„Až budu chtít tvou radu, nezapomenu se tě zeptat,“ ujistil ho nevzrušeně Dědek. „A dokud nebudeme bezpečně vědět, že jsou mrtví, budeme předpokládat, že jsou naživu.“

„Tak jakej je plán?“ zeptal se klidně Legionář. Dědek ukázal dýmkou přes řeku.

„Jít tam a dostat je ven. Zaútočit na nepřítele, když to neočekává. To je to nejmenší, co můžeme pro Augsburga udělat.“

Nebejt jeho, nikdy jsme se takhle daleko nedostali.“

„Souhlasím,“ přisvědčil Legionář. „Dlužíme mu to.“ „Nedlužíme nikomu nic!“ zavrčel Heide. „Bez nás by se takhle daleko nedostal, nic si nenamlouvej!“

Legionář na něj chladně a pohrdavě pohlédl, a pak se odvrátil.

Dědek vstal; houževnatý, neochvějný, nezlomně loajální.

„Přihlásí se dva dobrovolníci, který půjdou na druhou stranu na průzkum?“

Drobeček a Porta vstali první.

„Vždycky jsem chtěl zjistit,“ vykládal Drobeček, když spolu odcházeli, „co dělá Ivani, když si myslíš, že jsou úplně sami. . .“

Byli pryč dvě hodiny. Vrátili se ještě dopoledne. Drobeček nesl na zádech velký ranec, jehož cípy měl omotané kolem krku jako liščí kožešinu. Ukázalo se, že to je napůl opečené prase, stále ještě nabodnuté na rožni.

„Jen jsem to sebral, když jsem šel kolem,“ vysvětlil Drobeček a nenuceně ho hodil Dědkovi k nohám.

„Ještě není úplně upečený, ale neměli jsme čas moc se tam poflakovat.“

„Co generál a ostatní? Zjistili jste, co je s nima?“ „Jsou v prázdném prasečinci,“ odpověděl Porta.

„Všichni pohromadě a hlídají je dvě stráže.“

„A co Rusové? Kolik jich je? Rota? Prapor?“ „Řek bych, že prapor.“

„Prapor ženskejch,“ dodal znechuceně Drobeček. „Víc ženskejch než mužskejch, a jsou tak děsně šeredný, že by se nelíbily ani gorile.“

„Zřejmě je to součást nějaký zásobovací jednotky,“ vysvětloval Porta. „Pod těma stromama maj zaparkovaný nákladáky plný granátů.“

„Amatéři!“ povzdechl si Drobeček a stále ještě dumal o nedostatku sex appealu u nepřítele. „Ani nepostavili pořádný stráž.“

„Nejspíš neočekávaj v okolí už žádný další německý vojáky.“

Dědek odložil dýmku a zamyšleně přikývl. „Útok je to poslední, co teď čekaj.“

Rozdělit nás do skupin a já s Gregorem jsme se vydali s Portou ukryt k lesu. Stromy tu rostly tak hustě, že sem vůbec neproniklo světlo, a chvíli nám trvalo, než jsme se ve tmě rozkoukali. Gregor lesy většinou nenáviděl. Držel se mi těsně v patách, skoro na mě šlapal a těžce a úzkostlivě mi dýchal za krk.

„Aby ses nepodělal, dřív než to začne,“ ušklíbl se Porta. „Za to můžou ty pitomý stromy,“ zamumlal Gregor. „Pořád v nich něco vidím.“

„Pořádnýmu stromu se nic nevyrovná,“ prohlásil vesele Porta.

„Můžeš na něj vylízt, vymočít se, schovat se za něj . . .

„Kéž bys na jeden vylez a zůstal tam,“ sykl jsem, téměř stejně nervózní jako Gregor. „Pořád řveš jako pavíán. . . Uslyšej nás na celý kilometr.“

„To mě podrž!“ neudržel se znechucený Porta. „Jako bych si vyšel na procházku s dvěma starejma pannama!“

Plížili jsme se dál mlčky tmou. Ostré větvičky se sáply po našich uniformách. Za každým keřem číhala obrovská šikmooká postava v kožichu a chystala se po nás skočit. Našlapovali jsme opatrně. Porta v hustém porostu zakopl a natáhl se. Jeho samopal přistál kdesi v křoví a Porta byl tak navztekáný, že se zvedl a začal kopat do stromu. My s Gregorem jsme stáli mlčky v přítmí a pozorovali jsme ho; byli jsme příliš vyděšení, než abychom se mu smáli či pošklebovali.

Našli jsme zbraň a pokračovali jsme v chůzi. Náhle se nám nad hlavou s hlasitým pleskáním křídel a krákáním vzneslo obrovské hejno vran.

„Doprčic!“ zaklel Porta. „Tohle přijde prozkoumat celá Rudá armáda.“

Dorazili jsme k okraji lesa. Postavili jsme se ve stínu stromů a čekali jsme na Dědkův signál. Před námi se rozkládal Kubjansk. Obloha potemněla a opět začal padat sníh. Bylo to dobré počasí pro překvapivý útok. Naše skupina měla vyběhnout pod ochrannou clonou dýmovnice a Gregor a já jsme se měli dostat k vepřínu a zlikvidovat strážce.

Ozvalo se písknutí a my vyrazili do záchranné akce. Střely a granáty oťrášaly základy domů a podpalovaly celé ulice.

Kulometry rachotily, z domů vybíhaly křičící ženy, všude pod nohama se motali psi a děti. Gregor a já jsme se pustili po hlavní ulici; když se zřítíl nedaleký dům a cihlová zeď padala rovnou na nás, uskočili jsme do úkrytu za americkou mlátičku obilí, přátelský dar Spojených států Sovětskému svazu. V sousední ulici zasáhla střela nákladní vůz naložený granáty.

Když jsme dorazili k vepřínu, panika byla tak velká, že zajatci si už poradili se strážemi sami a nyní se vyhnuli do ulic. Poručík zahlédl Gregora a mě a popadl nás za ramena.

„Co se to sakra děje? Přišli Američani?“

„Všechno v pořádku!“ zařval jsem, abych přehlušil okolní kravál. „To jsme jenom my!“

Vyrazili jsme z hořícího městečka, přičemž větší odpor než nepřítel nám kladl kouř, plameny a padající budovy. Ztratili jsme čtrnáct mužů a devět bylo raněných; sedm z nich jsme museli opustit. Dříve nebo později by na pochodu zemřeli a nést jsme je nemohli. Generál Augsberg v začernalé a potřhané uniformě a s popáleným obličejem neztrácel čas a hnal nás opět vpřed, pryč od vesnice na západ. Plameny určitě upoutají pozornost dalších nepřátelských jednotek a my jsme rozhodně nebyli v takovém stavu, abychom mohli čelit přímému boji.

Naším úkolem teď bylo vyhnout se nepříteli, jak jen to bude možné.

Někde před námi, za stovkami kilometrů zasněžené stepi, ležel Doněc. Ten jsme stanovili za svůj cíl.

„Až na Doněc, dál už ne,“ řekli jsme si. „Až tam dojdeme, končíme.“

Jenže totéž jsme už říkali o Donu a stále ještě jsme na pochodu. . . Naše nálada byla nevalná a každým dnem jen upadala. Neustále jsme reptali a rozkazy jsme vykonávali provokativně pomalu. Dokonce i vyrovnaný poručík se přestával ovládat a začal nám vyhrožovat. Teprve když generál Augsberg (vybral si psychologicky správný okamžik) zapískal a vyzval nás k pořádku, opět jsme nabyli aspoň základního vzhledu armády na přesunu.

Generál dobře znal sílu zapískání; používal je zřídka, ale vždy s dobrým výsledkem. Němci jsou národem přirozených otroků. Poslouchají na praskání biče a hrozbu kopanců, na pronikavé zapískání a na komandování nadřízených.

Píšťala je jedním z nejmocnějších nástrojů v celém Německu.

Řídí život národa od mateřské školy až po armádu. Na písknutí se děti ve škole poslušně řadí, na ulici se zastaví doprava, když policista vloží píšťalu do úst, a v kasárnách muži pochodují a cvičí podle píšťaly. Dobytelé mohou způsobit, že budou prolity oceány německé krve a celá moře slz, mohou Němcům sebrat uniformy a zbraně a zakázat jim mít armádu. . .

Ale pouze když jim vezmou píšťaly, padne Německo na kolena a už nikdy nevstane!

Řvaní není v civilním životě zakořeněno tolik jako ve vojenském, ale pro vojáka je stejně obávané jako

všudypřítomné pískání. Pamatuju, jak jsme ve Vratislavi zaútočili na polské tanky holými pěstmi a bajonety, jen proto, že na nás řval rotmistr. Jindy jsem s jedním kamarádem zvedl obrovského koně, který se odmítal nechat osedlat, jen proto, že na nás řval staršina. Strávili jsme pak dva měsíce v nemocnici s potřhanými šlachami. Doktoři pochybovali, jestli budeme schopni další vojenské služby, ale hezky rychle si to rozmysleli, když na ně zařval velící důstojník.

Podivní lidé! Divoké bestie, které je třeba ochočit bičem.

Nelze je vést pomocí přesvědčování, jen pomocí hrubé síly. Lze je zkrotit, ale nikdy úplně zlomit. A já si zvolil stát se jedním z nich. . .

Generál zastavil kolonu na kraji lesa, který neměl na své mapě vyznačený. Většina německých map Ruska byla zřejmě inspirovaná jen šílenými dohady. Generál ji zase rozzlobeně složil a zastrčil do kapsy; pak vybral Gregora a mě jako dva nedobrovolné dobrovolníky, abychom ten zatracený les prozkoumali. Pronikli jsme asi kilometr hluboko, když se náhle tiše ze stromů a z podrostu vynořila skupina mužů v nejrůznějších uniformách. Neměli jsme šanci obrátit se a bojovat. Byli u nás dřív, než jsme si to uvědomili.

„Kdo jste? Odkud jdete?“

Ten, co promluvil, měl na sobě vybledlou ruskou uniformu.

Zatímco jsme s Gregorem stáli a zírali s rukama nad hlavou, udeřil nás oba do obličeje a opakoval otázku.

Padli jsme do rukou vlasovců, skupiny partyzánů, kteří působili za ruskými liniemi a byli známí svou surovostí.

Gregor ani já jsme neměli velkou ctižádost stát se mučedníky, a tak jsme otevřeli ústa a mluvili jsme. Vysvětlili jsme jim, jak jsme vypochozovali ze Stalingradu a jak naše řady neustále řídly. Vnutili jsme jim tvrzení, že po srážce v Kubjansku jsme my dva unikli jako jediní. Byli očividně nedůvěřiví, ale pro tuto chvíli se rozhodli, že nám uvěří a že nás nechají naživu k dalším výsledkům, až se vrátíme do jejich štábu. S rukama svázanýma za zády ostatním drátem jsme se šourali uprostřed našich vězňů. Pochodovali jsme tři dny a tři noci, většinou lesy. V jednu chvíli jsme vyšli na zasněžené pláně, abychom vyzvedli zásoby, které do prázdného prostoru shodilo na padácích německé letadlo. Napadlo mě, kolik dalších zásob asi padlo do nepřátelských rukou proto, že piloti nechtěli nebo nedokázali přesně určit cíl.

Třetího dne večer jsme dorazili do vesnice a zastavili jsme se. U vstupu do vesnice viseli na vysoké borovici vedle sebe ruský poručík a německý rotmistr. Partyzáni válčili se všemi.

Ve vesnici jsme zůstali dvanáct hodin a pak jsme se opět vydali dál. Naši vězňové však napřed naložili saně zásobami potravin a do každé ubohé chalupy umístili nálož výbušnin. Při našem odchodu byla vesnice v jednom plameni.

Opět jsme postupovali lesem, přičemž my dva s Gregorem jsme za sebou táhli naložené saně. Neměli jsme ponětí, kam jdeme, a nikdy jsme to nezjistili, neboť pár hodin po odchodu z vesnice nás přepadla skupina ruských vojáků. Po krátké přestřelce partyzány zlikvidovali a zůstali jsme s Gregorem jenom my dva.

Přistoupil k nám jakýsi staršina. Velký zarudlý obličej měl plný šrámů a puchýřů a na hlavě měl vojenskou polní čapku se světle modrým křížem pomocných oddílů. Mohlo to být horší, mohla to být NKVD, ale v tuto chvíli nám všichni Rusové připadali stejně hrozní. Staršina nás oba prohledal a se zlomyslným uspokojením sebral Gregorovi malý kapesní nožík, sotva třicetimetrový, který navíc nebyl vůbec k ničemu.

„Hitlerova tajná zbraň?“ Zatřepal nám s ním před očima, pak zaklonil hlavu a rozchechtal se. Všichni jeho muži se začali chechtat také. „Gitler kaput!“ informoval nás vesele. „Vsjo germanskaja holota!ať žije Stalin!“

Nebyl zlý, opravdu ne. Kromě toho, že nás postrkoval a štouchal do zad, když jsme klopýtali mezi stromy, zacházel s námi docela slušně. Hodně se smál a snažil se s námi rozmlouvat, ale jeho němčina ani naše ruština na to nestačily.

Když jsme dorazili do vesnice, kde se ubytovala jeho divize, nasadil příšerně divoký výraz, začal nás před sebou pohánět pažbou pušky a řval z plných plic.

„Davaj! Davaj!“ křičel a koulel očima, aby zjistil, zda se jeho nadřizení dívají. „Gitler kaput!ať žije

Stalin!“ Vedl nás vítězoslavně hlavní ulicí a zastavil se před dvoupatrovým cihlovým domem. Dveře se rozlétly, nás vkopli dovnitř a pod namířenými zbraněmi nás dostrkali chodbou do místnosti na druhé straně domu, kde sedělo několik důstojníků a starý adjutant, všichni s modrými výložkami pomocných oddílů. Adjutant vstal a přistoupil k nám, aby si nás důkladně prohlédl. Zcela bezdůvodně nás oba velmi tvrdě udeřil hřbetem ruky do obličeje.

„Čort!“ vykřikl s opovržením.

Všichni byli stejní. Němci nebo Rusáci, jediný rozdíl byl v uniformě, i když Rusové asi používali méně uhlazené metody. Za adjutantovo chování by se rozhodně nemusel stydět žádný staršina SS. Řval, až celý zbrunátněl, pak se nadechl a plivl na nás. Jeho plivanec mi nepříjemně stékal po tváři, a tak jsem mimoděk zvedl ruku, abych si to otřel, ale on mi vzápětí uštědřil takovou ránu, že jsem málem omdlel.

„Vojennoplennyje, kaput!“ ječel a strhal nám z uniformy orlí emblémy. „Tumáte! Žerte!“

Hodil je na nás a my je poslušně dali do úst a začali jsme žvýkat. Koneckonců, sníst kus látky nebylo zase nic tak hrozného. Mohly nás potkat mnohem horší věci a za čas nás nejspíš potkají. Prozatím se spokojili s tím, že nás strčili do malého, vlhkého a nevětraného sklepa, používaného na skladování brambor. Všechny brambory byly shnilé a nepředstavitelně to tam páchlo. Pokusili jsme se jich pár sníst, protože Gregor tvrdil, že shnilé jsou mnohem výživnější, ale měli jsme co dělat, abychom je vzápětí nevyzvraceli. Naše žaludky se vzpouzely, už když jsme brambory jedli.

O něco později, připadalo nám to jako celé dny, ale mohlo to být jen několik hodin, se otevřely dveře a dovnitř vstoupil voják s miskou zkysané a páchnoucí tekutiny.

„Job tvoju mat!“ řekl vesele.

Zvedl misku ke rtům a plivl do ní, pak pohlédl na nás a zasmál se. Zdálo se, že nás vyzývá, abychom se smáli s ním. Rusové mají každopádně smysl pro humor.

„Rybí polívka,“ oznámil nám voják a znovu se zasmál. Hodil misku před nás, přičemž většina jejího obsahu vyšpláchla ven.

„Moc dobrá. Vy jíst.“ Zavřel jedno oko, jako by na nás chtěl zamrkat. „Vy zejtra zastřelený,“ slíbil ještě.

Vyšel ven a zamkl za sebou. Zírali jsme s Gregorem na rybí polévku s velkou lesklou skvrnou plující na povrchu.

„Nějak,“ řekl jsem, „ani nemám chuf.“

„Dám si radši ertepli,“ rozhodl se Gregor a sáhl pro brambor.

Ležel jsem na zádech a přemýšlel o generálu Paulusovi. Napadlo mě, jestli ten jí rybí polévku, a pokud ano, jestli mu do ní nějaká odporná vojenská pakáž také někdy naplila. Považoval jsem obojí za nepravděpodobné. Generál Paulus nedostane rybí polévku. I uprostřed porážky bude jeho stůl skvěle zásobován.

Hodiny mýjely. Nedokázali jsme poznat, jestli je den či noc, ale mysleli jsme si, že musí být den, když nám přinesli další misku rybí polévky. Tentokrát si vymysleli jinou rafinovanost: nejenže to vyšpláchli na podlahu, ale donutili nás, abychom si klekli a rozlitou břečku z podlahy slízali. S nechutným zbytkem v misce nás pak zanechali. Měli jsme teď už takový hlad, že jsme se na ni vrhli a vyjedli ji do poslední kapky; na dně jsme našli chcíplou myš. Napadlo mě, že kdyby tu byl Porta, určitě by našel nějaký způsob, jak ji uvařit, aby byla požitelná. My s Gregorem jsme s ní prostě mrskli do nejvzdálenějšího kouta sklepa a snažili jsme se zapomenout, že tu vůbec byla.

„Zatracený svině!“ nadával Gregor a celý se oťrásl. „Zatracený svině sviňský. . . Z toho zkaženého žrádla můžem dostat otravu!“

Pokrčil jsem lhostejně ramenem.

„Všichni jsou stejní. . . Pamatuješ, jak tenkrát v Kyjevě esesáci postavili ty ženy k jámám a donutili je, aby si odpáraly žlutý hvězdy, a pak je zastřelili?“

„No a co?“ zamručel Gregor. „To je sotva to samý, jako dát lidem do jídla myši.“

„Proč myslíš?“ zeptal jsem se. „Je to jen rafinovanost. . . Lidi maj potěšení z toho, když můžou mučit druhé.“

„To byli esesáci, s náma to nemá nic společného.“ „To si myslíš ty,“ namítl jsem zachmuřeně. „To, co dělaj příslušníci SS, to dělaj ve jménu Německa. A jestli válku prohrajem. . .“

Kývl jsem na něj v šeru sklepa. „Jestli tu válku prohrajem, zaplatíš za to ty i já.“

Dveře se náhle rozlétly a vstoupili dva příslušníci NKVD. Beze slova nás vytáhli po schodech nahoru. Kdyby na sobě neměli zelené kříže, mohli to být klidně naši příslušníci SS, kteří se chystají vraždit.

„Davaj! Davaj!“

Hodili nás na nákladní automobil naložený municí. Posadili jsme se na bedny s granáty a schoulili jsme se tam. Dole ve sklepe bylo vlhko a chladno, a mrazivý vzduch tady venku pronikal až do našich zmrzlých kostí. Než jsme se rozjeli, objevil se další příslušník NKVD a rozkazovačně natáhl ruku.

„Dejte sem všechny své cennosti - hodinky, pera, zapalovače, prsteny, pouzdra na cigarety - ` Lusk! prsty. „Všechny takový věci odevzdat! V Kolymě žádnou parádu potřebovat nebudete.“

Gregor ani já jsme nic cenného neměli, všechno jsme už dávno ztratili nebo nám to ukradli. Muž se zdržel jen tak dlouho, aby nás stačil zmlátit téměř do bezvědomí, a pak za námi zavřel dveře. Byli úplně stejní. Zelený kříž nebo smrtíhlav, jaký je v tom rozdíl? Vzpomněl jsem si, jak jednou esesáci zapálili starému židovi plnovous, protože jim také nemohl dát nic cenného. Komunisti nebo nacisti, srp a kladivo nebo svastika, jaký je v tom rozdíl?

Nákladní automobil jel pomalu po zledovatělých silnicích. S Gregorem jsme se nakonec opět probrali k plnému vědomí a odplazili se zpátky na bedny s granáty. Tam jsme seděli a celé kilometry jsme se třásli a stěžovali si. Nakonec jsme dorazili do nějakého města, dost velkého, podle toho, co jsme z něj viděli, a tam nás předali jako doporučené balíky našim novým vězňům.

Kvečeru nás odvedli na výslech k podplukovníkovi NKVD, kterému pomáhala nehezka tlumočnice v uniformě kapitána.

Stáli jsme s Gregorem vedle sebe a střídali jsme se v odpovědích jako při nějaké podivné dvouhře.

„Odkud jste přišli?“

„Od Stalingradu,“ odpověděl jsem.

„Od Stalingradu? Máte nás za blbce? Všechny Němce u Stalingradu jsme pobili, tak to stojí v Pravdě. Zkuste to znovu, prosím. Odkud jste přišli?“

„Od Stalingradu,“ odpověděl Gregor.

Kapitánka nadmula prsa a vyměnila si s podplukovníkem významný pohled.

„To je naprosto nemožné!“ odsekla. „Stalingrad je odtud šest set kilometrů a všude máme hlídky.“

Tentokrát jsme na sebe letmo pohlédli my dva s Gregorem.

„Nemůžu si pomoci,“ řekl jsem. „Přesto jsme přišli od Stalingradu. Třeba se Pravda spletla.“

Otočila se ke mně s bičíkem v ruce a šlehla mě přes obličej.

„Mluv, až budeš vyzván! Už dost těch vašich lží!“ Práskla znovu bičem, zapálila si cigaretu a vložila ji mezi tlusté červené rty. Říct, že byla zcela nepřitažlivá, by bylo málo.

Skoro se nepodobala člověku a ženě už vůbec ne. Ustoupila o krok zpátky a pozorovala nás lesklýma očima. Promluvil podplukovník a ona nám to předala dál.

„Tak! Vy trváte na tom, že jste byli u Stalingradu! Která divize?“

„16. tanková.“

„Kdo byl váš velící důstojník?“ „Generálporučík Angern.“

„Blbost! Vykládáte blbosti!“

Otočila se a zamumlala cosi k podplukovníkovi, ten se zvedl, obešel psací stůl a tvrdě mě udeřil pažbou revolveru do žaludku. Nechápal jsem, proč mě zřejmě nesnášejí ještě víc než Gregora.

„Lháři!“ vykřikl.

Kapitánčin tlustý horní ret se našpulil do jízlivého úsměšku.

„Víme, že jste špiomi,“ prohlásila. „Proč rovnou nepřiznáte, že jste u Stalingradu nikdy nebyli? Proč nepřiznáte, že jste fašistický agenti?“

Gregorovi poklesla hlava na stranu.

„Protože jsme přišli od Stalingradu,“ zamumlal. „Ke které armádě patří 16. tanková divize?“ „Jaké ruské jednotky proti vám stály?“

„Kdo jim velel?“

„Opakujte znovu jméno vašeho vrchního důstojníka!“ Otázky přšely dál, vyražené jedna za druhou a pohazované při překlada sem a tam od kapitánky k podplukovníkovi. Oba byli z přesnosti našich

odpovědí zřejmě stále nervóznější.

„To není možné!“ zvolala nakonec kapitánka a k mému tajnému uspokojení šlehla tentokrát Gregora.

„Jak byste se mohli dostat od Stalingradu až sem? NKVD zadržela všechny fašistický svině, který se pokoušely prolomit naše linie! Nikdo nemohl uniknout! Jak jste to dokázali?“

„Patřili jsme k bojové skupině, kterou vedl jeden generál SS,“ vysvětloval velmi trpělivě, už podeváté či podesáté, Gregor.

Podplukovník divoce zařval a sáhl po láhvi s vodkou. Jeho nespokojenost jsem zcela chápal. Jestliže jsme s Gregorem skutečně přišli až od Stalingradu, pak to znamenalo, že jistí úředníci a jistí důstojníci - s velkou pravděpodobností i on sám - jsou v pěkné bryndě. Až se Moskva doslechne o neschopnosti, která dovolila skupině německých vojáků proklouznout sítí, určitě dojde k rozsáhlému vyšetřování a následnému hybání škatulemi, jehož výsledkem bude řada okamžitých odchodů na frontu.

„Co se stalo s ostatními?“ zeptala se mrzutě kapitánka. „Zbyli jsme jen my dva,“ odpověděl Gregor. Mávl volnou rukou směrem k oknům. „Ostatní jsou někde tam, na stepi. Už brzo je najdete, hned jak roztaje sněh.“

„Chcete říct, že zemřeli?“ „Asi tak se to dá říct.“ „Kde? Jak?“

„Na Donu, na Čiru . . .“ Gregor pokrčil ramenem. „Došly nám potraviny, neměli jsme žádné zimní oblečení ani léky. Muži onemocněli tyfem a úplavicí. Některý měli omrzliny.“

Když to kapitánka překládala podplukovníkovi, pokyvovala hlavou. Zřejmě ji odpověď uspokojila.

„Pochopitelně, nemohli jste očekávat, že přežijete ruskou zimu,“ dodala pohrdavě.

„Měli jste zůstat s vašimi vojsky ve Stalingradu. Podnikli jste tu dlouhou cestu úplně zbytečně.“

„To je v pořádku,“ ujistil jsem ji s rizikem další rány do obličeje. „Nám se to líbilo.“

Chladně se na mě usmála.

„Všechno pěkné někdy skončí. Teď jste zatčení a považováni za zločince. Překročili jste naše hranice s úmyslem zabít, a z tohoto důvodu vás můžeme dát zastřelit.“

I kdybyste byli ušetřeni absolutního trestu, čeká vás přinejmenším pětadvacet let těžké dřiny.“

Přiměli nás podepsat prohlášení, že jsme napadli Sovětský svaz. Byli jsme v uniformě německých vojáků, a tak jsme to stěží mohli popřít. Kapitánka nás informovala, že zítra nás vyfotografují a sejmou nám otisky prstů. Pak budeme oficiálně uznáni za zločince.“

„Je to hezký pomýšlení, že budeme mít nějaký status,“ prohodil jsem ke Gregorovi.

Gregor neodpověděl. Zdálo se, že dočasně ztratil veškerý zájem o život.

Vyvedli nás ven a hodili nás do amerického džípu. Vedle řidiče seděl prastarý staršina s medailemi z první světové války na prsou. Vzadu nás hlídal desátník, který seděl se samopalem na kolenou a cigaretou mezi rty. Nebyla to obyčejná laciná machorka, která jen čoudí a páchne, nýbrž Rudá hvězda, speciální značka vyhrazená pro příslušníky NKVD a další významné sovětské občaný.

Vůbec jsme nepochybovali, že o našem osudu se rozhodne do rána, a rovněž jsme vůbec nepochybovali, že nás zastřelí. Náš zločin nespočíval ani tolik v tom, že jsme vnikli do Ruska, jako spíš v tom, že jsme se dostali ze Stalingradu, když to Pravda označila za naprosto nemožné. Kdyby se tohle rozneslo, sám Stalin by ztratil tvář, a to bylo na celé záležitosti skutečně neodpuštělné.

Úporný vítr nás bičoval do obličeje a pronikal našimi tenkými uniformami: Když člověk sedí v otevřeném džípu, je mu ještě větší zima než při pochodu stepí. Všichni tři Rusové byli zachumlaní v kožešinových čepicích a tlustých pláštích, na nohou měli vysoké důkladné boty, jen my s Gregorem jsme byli před zimou chráněni velmi špatně. Koneckonců když pořádné oblečení nedokázala svým vojákům obstarat německá armáda, proč by se s tím měli obtěžovat Rusové? Zvlášť když jsme už byli odsouzeni k smrti. Jeli jsme celé hodiny po silnici Moskva-Orel-Charkov. Nikdo nemluvil. Staršina se zabořil do svého pláště a zavřel oči, desátník stále kouřil a Gregor zakalenýma očima, zasazenýma v hlubokých fialových jamkách, zíral do prázdna. Obzor na severozápadě byl posetý tmavě rudými pruhy; uslyšel jsem tlumené dunění dělostřelectva. Štouchl jsem do Gregora.

„Fronta,“ upozornil jsem ho.

„A co má být?“ procedil Gregor skrz stisknuté zuby a sotva pootevřené rty.

K ránu jsme sjeli z hlavní silnice a odbočili jsme na úzkou a klikatou okresku. Staršina na předním

sedadle chrápal.

Desátníkovi klesla hlava na prsa a ústa se mu otevřela. I já jsem navzdory zimě upadl téměř do polospánku. Náhle mě Gregor štouchl do žeber. Trhl jsem hlavou nahoru a Gregor si položil prst na rty a očima ukázal stranou na spícího desátníka. Tomu vypadl samopal z ruky, přestože řemen měl stále zaháklý na ruce. Právě když jsem se díval, auto vjelo do díry a nadskočilo. Desátníkovi vyklouzla paže z klína a zůstala mu volně viset podél těla; samopal začal padat na podlahu, ale Gregor se předklonil a zachytil ho, ještě než dopadl. Desátník si ve spánku olízl rty a usadil se pohodlněji. Jeli jsme po kraji lesa. Gregor si zasunul samopal pod paži a odjístil ho.

Pohlédli jsme na sebe a přikývli. . .

Vyskočil jsem v okamžiku, kdy Gregor začal střílet. Padl jsem do hluboké sněhové závěje, a když jsem se drápal ven, viděl jsem, jak vozidlo narazilo do stromu a zmačkalo se jak harmonika. Gregor běžel po silnici ke mně a mával samopalem nad hlavou.

„Musíme se zdechnout!“

„Vydrž,“ povídám. „Co kdybysme jim čmajzli ty pěkný kožešinový čepice, než zmizíme.“

Vrátili jsme se po silnici k autu. Všichni tři Rusové byli mrtví. Chňapl jsem po dvou čepicích a hned jsme si je narazili i s klapkami přes uši.

„Jestli nás takhle chytěj, tak to máme jistý,“ poznamenal Gregor.

„Měli jsme to už jistý tak jako tak,“ připomněl jsem mu. Utkal jsem se s dvěma mrtvolami a stáhl jsem z nich pláště. „Tumáš!“

Hodil jsem jeden Gregorovi. „Když už, tak pořádně. Aspoň vypadáme jako Rusové. . . Dokud na nás nikdo nepromluví, tak nám to může projít.“

„Tímhle si koleduju o malér,“ zaúpěl Gregor. „Zastřelej nás jako špiony.“

Vydali jsme se hustým lesním podrostem. Trní nás chytalo za nohy, tahalo nám oblečení a zabodávalo se nám do kůže. Shora nás drápaly a šlehaly větve do obličeje, až jsme byli samá krev. Vyšli jsme na mýtinu a uháněli jsme jako jeleni, jen abychom už byli opět ve skrytu stromů a trní. S roztřesenýma nohama a téměř bez dechu jsme šli dál, dokud jsme konečně nevyšli z lesa na dobře nám povědomý sněhový koberec otevřené krajiny. Padli jsme na zem a těžce jsme popadali dech.

Postavil jsem se na všechny čtyři jako zvíře. Na plících jsem cítil uzly a opět mě začaly bolet oči.

Drahocenné brýle mi už dávno sebrali partyzáni.

Kus před námi se táhla hlavní silnice Charkov-Moskva. A daleko na obzoru jsme viděli kouř a plameny: fronta. Po silnici projížděly směrem na západ dlouhé kolony velkých i menších nákladních vozů, které v polotmě připomínaly tančící světelné body. Gregor mi podal cigaretu. Byla to Rudá hvězda z krabičky, kterou sebral mrtvému desátníkovi. Po několika prvních tazích z cigarety se mi udělalo slabo a nevoľno, ale vydržel jsem, a prudké bolesti z hladu, které mi sužovaly vnitřnosti, začaly postupně mizet.

„Tahle silnice musí vést na frontu,“ řekl jsem Gregorovi.

„A co má bejt? Doufám, že nenavrhuješ, abysme to vzali po ní.“

„Proč ne? Kdo si všimne dvojice příslušníků NKVD?“ Poklepal jsem si na zelený kříž na kožešinové čepici.

„Když se budeme plížit v polích, určitě nás seberou. V životě je nenapadne, aby nás hledali tady na silnici.“ Gregor na mě pohlédl.

„Chceš říct, že máme jít úplně drze přímo mezi nima?“ „Napadá tě něco lepšího?“

Došli jsme k silnici a zařadili jsme se do pomalu se sunoucího proudu dopravy, mezi ruské osobní a nákladní automobily promíchané s americkými džípy a studebakery, jejichž bílé hvězdy byly přemalované a nahradily je srpy a kladiva. Několik kilometrů jsme pochodovali zcela drze. Obličeje po nás pokukovaly, ale jakmile spatřily naše zelené kříže, opět se rychle odvracely. Pomalu jsme začínali být si

jistí, ale utrpěli jsme pěkný šok, když jsme zjistili, že se blížíme k opravdovému kontrolnímu stanovišti NKVD.

„Co budem dělat?“ sykl Gregor. „Žádný papíry nemáme.“

V okamžiku jsme zmizeli v příkopu za nějakým křovím. Leželi jsme tam, třáslí jsme se v ledovém větru a dívali jsme se, jak nákladní vozy po zběžné prohlídce smějí jet dál, zatímco pěší vojáci se musí všichni zastavit.

„Asi nás hledaj,“ usoudil chmurně Gregor. „Co budem dělat?“

Bezmocně jsem na něj zíral. Zařadit se mezi ruské kolony byl můj nápad, nikoli jeho, ale když už jsme tu teď byli, cítil jsem se najednou vyčerpaný, zcela neschopný myslet, zcela neschopný sebeprostšího činu. Litoval jsem, že tu s námi není Porta nebo Legionář. Ti vždycky věděli, co si počít. Nikdy jsem neviděl, že by byl některý z nich v koncích. Potřeboval jsem někoho, kdo by mě jemně, ale pevně vedl za ruku a říkal mi, kam mám jít.

Pohlédl jsem letmo na Gregora. Byl v obličeji bílý, kousal se do spodního rtu a upřeně zíral na projíždějící kolonu jako vyděšený králík. Možná i on si přeje, aby tu byl Porta a Legionář? Nebo Drobeček či Dědek, kdokoli jiný než já?

„Nemůžeme tady v tý díře sedět a hnít až do konce války.“

Snažil jsem se mluvit rozhodně, abych přesvědčil sám sebe, že předkládám nějaký praktický návrh.

Gregor se na mě podíval.

Zdálo se, že z mé slabostí získal novou sílu.

„Budem se muset svízt. . . vylízt si na nějaký nákladňák.“

„Nákladňáky,“ namítl jsem, „jezděj jeden za druhým. Když na něj polezem, uvidí nás chlap, co jede za ním.“ „Velmi pravděpodobně ano,“ přisvědčil s chladným nezájmem Gregor. „Jestli ale máš pro nás nějaký lepší návrh .

Jeho tón naznačoval, to tys nás dostal do téhle šlamastyky;

Nezačíněj fňukat, když se nás z toho pokouším dostat. A samozřejmě na nic lepšího jsem nepřišel.

Zůstali jsme skrčení v příkopu skoro hodinu a celí zmrzlí jsme pozorovali projíždějící kolony. Vyhlíželi jsme možnost, jak nepozorovaně naskočit. Najednou se po silnici přirtil plnou rychlostí molotov; poskakoval a klouzál po zledovatělém povrchu vozovky. Kolona se skřipěním brzd zastavila, vozy poslušně uhnuly stranou, aby mohl molotov projet. Bylo to na naší straně kolony. Šfouchli jsme do sebe, vyčkali jsme na správný okamžik, vyrazili jsme na silnici a vrhli jsme se na zadní sklopnou desku. Pár metrů nás vůz táhl za sebou a pak se Gregorovi podařilo vyšvihnout se nahoru. Podal mi ruku. Měl jsem pocit, jako by mi měly prasknout všechny svaly v těle.

Gregor táhl a já se snažil ze všech sil. Vůz se řtil dál.

Nakonec se mi podařilo vzepřít se nohou, Gregor pořádně zatáhl a já padl do vozu. Zůstal jsem ležet jako v posledním tažení.

Rychle jsme se blížili ke kontrolnímu stanovišti, a když se těžký nákladní automobil třaslavě zastavil, Gregor nás přikryl hromadou pytle. Slyšeli jsme výkřiky, křupot sněhu pod vysokými botami a bouchání dveří. Gregor popadl samopal a já mu ho zděšeně vytrhl z ruky. Jediný výstřel v okamžiku paniky a máme je všechny v patách. Leželi jsme vedle sebe pod ochranným příkrovem a neodvažovali jsme se ani dýchat ze strachu, že by si mohl někdo všimnout zdvihání a klesání našich hrudníků.

Někdo se díval do zadní části vozu. Odstrčil bednu s granáty ke straně a zašťoural kolem puškou. Po celou tu dobu jsme s Gregorem nedýchali. Mohlo to být jen pár minut, než se molotov opět rozjel, ale v jistých situacích mohou minuty člověku připadat jako hodiny.

Opatrně jsme zvedli hlavy. Za molotovem jel studebaker řízený šikmookým Mongolem. Dlouhá kolona se táhla na kilometry daleko. A dobře známé zvuky fronty se neustále přibližovaly.

Při marném hledání této fronty jsme urazili stovky kilometrů a teď nás přímo na ni veze ruský automobil! Asi po hodině jsme zastavili kvůli doplnění paliva. Schovali jsme se s Gregorem opět pod pytle a vzápětí na nás začala dopadat sprška prázdných kanystrů. Jeden mě udeřil ostrou hranou do hlavy a já na čas ztratil vědomí. Jak dlouho to trvalo, nevím, ale k vědomí jsem se opět s trhnutím probal při zvuku výbuchů. V panice jsem se posadil a rozhlížel jsem se po Gregorovi.

„Německý dělostřelectvo,“ informoval mě. „Právě jsme se dostali na jejich dostřel.“

„Nic jinýho jsme nepotřebovali,“ poznamenal jsem hořce.

„Nechat se rozstřílet vlastními děly. . .“

Molotov začal klouzat ze strany na stranu, jak znervóznělý řidič zvýšil rychlost. Nemám mu to zazlé: v takové situaci by znervózněl každý, kdo by vezl za zadkem dvacet tun granátů. My s Gregorem tedy určitě. Roztřeseně jsme se vplížili pod pytle a zůstali jsme tam ležet s rukama u hlavy.

Kolona zpomalila a opět se zastavila. Slyšeli jsme dusot běžících nohou a křičící muže. Vykoukli jsme do noci a viděli jsme, že několik vozidel je v plamenech.

„Nepůjdem?“ navrhl Gregor. „Dřív než se ten balon vznese do povětří?“

A významně ukázal hlavou na granáty.

„A co tamhleten?“ ukázal jsem palcem na mongolského řidiče studebakeru.

Gregor pokrčil rameny.

„Risknem to. . . Nemusí si nás všimnout. A i kdyby, bude nás považovat za NKVD.“

Vyhrabali jsme se z pytlů, přeskočili jsme zadní sklápěcí desku a dopadli jsme téměř rovnou do náruče jakéhosi ohromného pěšáka. Ukázal na hořící vozidlo před námi a začal na nás cosi brebentit. Gregor i já jsme mohutně přikyvovali.

„Job tvoju mat!“ odpověděl jsem, neboť jsem cítil potřebu něco poznamenat.

Muže ta poznámka zřejmě dokonale uspokojila. Spokojeně se zachechtal a odběhl do tmy. Molotov opět nastartoval a pomalu se rozjel. Důstojníci vykřikovali rozkazy, muži se zmateně mleli a pro náš útěk nastal ideální okamžik.

Klidně jsme začali odcházet z místa všeobecného zmatku, pryč od dopadajících granátů německého dělostřelectva. Prošli jsme kolem ruského důstojníka, který tolik spěchal, že se po nás ani neohlédl. O chvíli ho obrovský výbuch zvedl do vzduchu; se mnou a s Gregorem mrskl o zem a zároveň roztočil vír, ve kterém poletovaly trosky automobilů i kusy lidských těl.

Přehnal se přes nás závan žhavého vzduchu. Gregor i já jsme potácivě vstali a vrhli se po hlavě do nejbližší sněhové závěje, abychom unikli dusivému žáru.

Pomalu a namáhavě jsme se prodírali stupňujícím se zmatkem.

Všude kolem nás vybuchovaly granáty. Vzduch byl plný poletujícího olova. Teď už bylo zase skoro ráno a my se blížili k jednomu z nejhorších míst: k oblasti, která ležela mezi dělostřelectvem a ruskými liniemi a kde hlídkovala vojenská policie, ti šakalové neustále prahnoucí po nové kořisti.

Rozhodli jsme se zalehnout. Zakopali jsme se do sněhu, Gregor s pomocí samopalu, já jsem do něj bušil ukořistěnou puškou.

Ruský den je v zimě velmi krátký, ale když jsme leželi zakopaní ve sněhu a s úzkostí čekali na příchod noci, připadal nám jako věčnost.

Těsně kolem nás prošla hlídka. Slyšeli jsme vrzání bot a cvakání přilby o plynovou masku. Říkal jsem si, že nás rozhodně musí objevit, ale prošli kolem a naším směrem ani nepohlédli.

Jakmile se setmělo, vyhrabali jsme se ze své skrýše a rozhlédli se kolem; vykouřili jsme poslední cigarety, zadupali jsme nohama a zacvičili si rukama, abychom rozproudili krev v těle, a pak jsme se vydali na poslední úsek cesty.

Plazili jsme se za sebou, lezli jsme po rukou a po kolenou.

Bylo to místo krveprolití a zkázy. Byli tu čerstvě zabíjí a umírající muži i ztuhlé a zmrzlé mrtvoly, které tu ležely už přes týden. Vyhořelé tanky, převrácené nákladní automobily, všemožné trosky.

Celá fronta žila a přitlučeně hlučela. Velká děla mlčela, ale každou chvíli se ozval vzdálený rachot kulometu nebo jsme spatřili záři hořčikové světlice. Tmou probleskovaly svítící střely a občas vzdorně zaburácelo ojediné dělo. A pak opět padlo na tíživou noc ještě tíživější ticho. Obě strany se připravovaly na ranní střet a zatím na sebe jen varovně vrčely. Všude kolem sebe jsme cítili, jak vzduch houstne náznaky nadcházející srážky.

Opět kolem prošla ruská hlídka. . . tak těsně, že jsem si na ni mohl sáhnout. V hrdle se mi vzpřičil velký knedlík strachu a málem jsem se udusil. Cítil jsem se na pokraji zhroucení a věděl jsem, že mé nervy už moc dlouho nevydrží. Chtělo se mi otevřít ústa a hlasitě zakřičet do noci; křičet a křičet, dokud to ze sebe nevykřičím. . .

Hlídka se vzdálila. Gregor skočil vedle mě do jámy po vybuchlém granátu a shodil přitom dolů jakousi mrtvolu.

Dopadla mi k nohám a já pronikavě zaječel hrůzou, když jsem na sobě ucítil její studenou tíži; Gregor mi zakryl ústa rukou.

„Pssst! Koukni se tamhle!“

Ukázal dopředu. Neviděl jsem nic, jen tmu. Měl jsem pocit, že se mě asi pokouší svést k dalšímu postupu vpřed pod záminkou falešných vidin. A pak - při krátkém záblesku světlice - jsem to spatřil. . . první ostatné dráty!

Plížili jsme se k nim, přičemž jsme přeskakovali z jámy do jámy, od mrtvolky k mrtvole. Zátarasy byly na několika místech zničené a země tu byla důkladně zdusaná. Všechny miny v těchhle místech už musely dávno vybuchnout. Tu a tam visela na drátech potrhávaná mrtvola. Tu a tam čouhala ze země holá kost. Když jsme se doplazili za zátarasy, pohybovali jsme se opatrně k našim liniím. Byli jsme v pokušení rozběhnout se, ale nejspíš by nás považovali za Rusy a začali by střílet; byli jsme v pokušení zavolat německy, ale téměř určitě by to považovali za trik. V žádném případě by se nezdržovali s kladením otázek. Jestliže máš~pochybnosti, střílej: to bylo pravidlo frontové linie.

Dostali jsme se k prvnímu zákopu, skulili jsme se do něj a radostně jsme se po sobě váleli. Padl jsem do sněhu a začal ho líbat- z pouhé vděčnosti za naše osvobození. Gregor do něj ve vítězném nadšení bušil oběma pěsti. A pak jsme zaslechli přibližující se kroky a cvaknutí odjišťovaného samopalu. Viděl jsem, jak Gregor otvírá ústa, aby zavolal, a tentokrát já umlčel jeho a opatrně jsem přitiskl prst ke rtům. . . pro všechny případy. A dobře jsem udělal: ty hlasy patřily Rusům.

Leželi jsme na dně zákopu a dlouho, dlouho jsme čekali, než jsme se odvážili pohnout. Zdálo se, že našemu trápení není konec.

Ještě první paprsky svítání nás zastihly stále ještě pod širým nebem. Zjistili jsme, že jsme se ocitli v jámě s nevybuchlým dělostřeleckým granátem. Jedním z těch, které člověku dokážou servat maso z kostí.

Úkosem jsme na něj hleděli.

„Plivni na to,“ vyzval jsem Gregora. „Porta to vždycky dělá. . .

Prej pro štěstí.“

„Bůhví že ho potřebuju,“ zamumlal Gregor.

Uctivě jsme provedli úlitbu bohům, pak jsme se vyplazili z kráteru a rozběhli jsme se černou a zuboženou pustinou k našim liniím. Rozhodně už nemohly být daleko a pro nás bylo životně důležité, abychom jich dosáhli dřív, než vypukne ranní útok.

Náhle se z terénní prohlubně vynořil jako přízrak v bledém světle svítání tank. Jak se přibližoval, byl stále méně přízračný a stále více nepříjemně skutečný; byl obrovský a hrozivý, s černým křížem na špinavé bílé věži a s dlouhým kanonem, který se k nám natahoval jako vyčítavý prst smrti. . .

Byl to tiger. Náš!

„Nicht schiessen! Nicht schiessen! Wir sind Deutsch!“ Stáli jsme, řvali jsme na ně a mávali jsme rukama. Všechn náš křik byl zcela zbytečný, protože nás nemohli slyšet. Ovšem kdybychom se obrátili a vzali do zaječích, okamžitě by začali střílet. Mohli jsme jen stát a čekat s rukama nad hlavou, zatímco se obrovský tank blížil. Dlouhý prst kanonu stále mířil přímo na nás. Tiger majestátně převálcovoval rozbité polní dělo; svými pásy ho úplně rozdrtil. Ani jsme se nepohnuli.

Sebemenší pohyb a určitě začnou střílet.

Tank už byl téměř u nás. Příklop na věži se se skřipavým, kovovým zavržením otevřel a zpod šedé přilby na nás pohlédl velmi zpocené obličej. Uviděl jsem znak smrtihlava na klopách.

Byl to důstojník, příslušník Eickeho esesácké Divize smrti. O to větší překvapení, že nás hned nezastřelili.

„Heil, Ivane! Kampak máte namířeno, gorily?“ Namířil na nás pistoli. Viděli jsme. stažené rty a ostré zuby zářící bělobou ze špinavého obličej. Aniž čekal na naši odpověď, pokynul nám, abychom přistoupili blíž.

„Nastupte si, sovětský svině! A žádný srandičky nebo zase půjdete ven. . . nohama napřed!“

Vydrápali jsme se do tanku, ruce stále nad hlavou.

Příklop se s cvaknutím zavřel a tank se kolébavě rozjel.

Objevily se tři další tigery a my jsme se zařadili mezi ně.

Seděli jsme s Gregorem chmurně a mlčky pod bdělým dohledem důstojníka SS. Cítili jsme, že neví, co si o nás má myslet.

Očividně měl chuť zastřelit nás rovnou na místě, jenže vojenská disciplína mu našeptávala, že dvojice zbloudilých Rusů, kteří se ometají v blízkosti německých linií, by mohla být cennější živá než mrtvá.

Čtyři tigery dojely na základnu a nám přikázali vystoupit.

Obklopili nás příslušníci SS; pošklebovali se, vysmívali se, šfouchali do nás a postrkovali s námi. Živí ruští vojáci pro ně zřejmě byli vzácnost.

„Tak dobrá!“ vyštěkl důstojník. „Mluvte rychle, jestli si chcete udržet palici na krku. . . Odkud jste přišli? Co jste dělali u našich linií?“

„Doprčic!“ vybuchl Gregor, který se už náhle nedokázal udržet.

„Hledáme naše pitomý linie od chvíle, co jsme odešli ze Stalingradu, a on má nervy na to, aby se nás ptal, co tady děláme!“

Gregorova hovorová němčina a zmínka o Stalingradu muže natolik zarazily, že mu ani nevynadal za projev nedostatečné úcty k důstojníkovi. Nedůvěřivě přeskakoval pohledem z jednoho z nás na druhého.

„Stalingrad?“ opakoval. „Vy jste přišli od Stalingradu?“

„Součást Šestý armády,“ doplnil jsem. „Šli jsme s generálem Augsburgem.“

Nastalo ticho. Zírali na nás, jako bychom byli párek blbounů nejapných, který se po svém vyhlazení zase vrátil na svět.

„Proč sakra máte na sobě tyhle nesmysly?“ zeptal se jeden z nich a ukázal na naše ruské čepice a pláště. Gregor pokrčil rameny.

„Kdo chce s vlky. . .“

„Šli jsme sem s NKVD,“ vysvětlil jsem. „To je pěkná historka!“

Bylo jasné, že stále baží po krvi, a stejně jasné bylo, že se nás teď neodvažují zabít, pro případ, že jsme skutečně přišli od Stalingradu. Nakonec došli ke kompromisu: servali z nás nepřátelské uniformy, naházeli je na zem a provrtali je kulkami. Připadalo jim to jako přijatelná náhrada za zastřelení skutečných Rusů.

„JE MI ÚPLNĚ JEDNO, KOLIK RUSKÝCH A POLSKÝCH ŽEN MUSÍ ZEMŘÍT, TY PROTITANKOVÉ PŘÍKOPY SE VYKOPAT MUSÍ! AŽ JICH ZEMŘOU TISÍCE! CO JE MI PO TOM, VŮBEC NIC, POKUD OVŠEM JEJICH SMRT NEZBRZDÍ DOKONČENÍ TĚCH PŘÍKOPŮ. . .“

HEINRICH HIMMLER PŘI TAJNÉM ROZHOVORU S DŮSTOJNÍKY SS V POZNANI Generál Roske, velitel Čtvrtého obrněného sboru, stál před generálem Paulusem v jeho pracovně. Generál Paulus byl bledý a měl špatnou náladu. Kouřil jednu cigaretu za druhou a čelo měl zvlhlé potem. Levá tvář mu cukala, neboť lícních svalů se zmocnil nervový tik.

„Roske, drahý příteli! Ani vám nedokážu říct, jakou mám radost, že vás vidím! Řekli mi, že jste mrtvý. . .“

„Ještě ne,“ pravil chmurně Roske.

Paulus se na něj nervózně usmál.

„Úmrtnost našich generálů je znepokojivě vysoká. . . Víte, že už jsme jich ztratili sedm? Žádná jiná armáda zatím neměla takovou smůlu. Někdy mě napadá; jestli nám zbyde aspoň jeden generál, až válka skončí.“ Zavrtěl hlavou a levý koutek úst sebou rychle zacukal. „Nadělal se chyby, to se musí s veškerou upřímností přiznat, ale důležité je ze své zkušenosti se poučit! Tytéž chyby se už opakovat nebudou.“

„Pane generále, slyšel jste už, jak to vypadá mezi vojáky?“ přerušil ho netrpělivě Roske. „Žijou spíš jako divoká zvířata než jako lidské bytosti. Musí jíst mrtvolu, aby se udrželi naživu. . . Muži umírají na zcela obyčejná zranění, protože doktoři je nemají čím léčit. . . Nemají pro ně už ani aspirín!“

Není žádný pořádek, není disciplína, nejsou potraviny, není munice. . . Co to děláme? Co to sakra

děláme? Na co máme čekat?“

„Asi na zázrak. . .“ Paulus jednou třesoucí se rukou zadusil nedopalek cigarety a druhou roztrhl nový balíček. „Nemá cenu ptát se mně, příteli. Já ten rozkaz nevydal, ten přišel od fűhrera. Vy a já jsme vojáci, můžeme jen poslouchat. . . Bojovat do posledního muže, do posledního náboje.“ Zavrtěl hlavou a skrčil se jako želva do límce. „O kapitulaci nemůžeme být ani řeči.“

„Pak všichni zemřeme!“ řekl úsečně Roske.

Paulus pomalu zvedl hlavu s vpadlýma očima. Téměř nepostřehnutelně pokrčil rameny.

„Nemáme na vybranou. . . Vyřídte svým mužům mé vřelé pozdravy.“

Řekněte jim, že v tom jsme všichni společně. A jestli pro vás můžu něco udělat, cokoli, dejte mi určitě vědět.“

Dvě hodiny poté poslal generál Paulus do Berlína telegram:

„ŠESTA ARMÁDA ZDRAVÍ FűHRERA U PŘÍLEŽITOSTI VÝROČÍ JEHO NÁSTUPU K MOCI. NAD STALINGRADEM STALE JEŠTĚ VLAJE SVASTIKA. KĚŽ NÁŠ BOJ DODÁ ODVAHU BUDOUCÍM GENERACÍM. KĚŽ SE VĚČNĚ PŘIPOMÍNÁ, ŽE SE NEVZDALI ANI V NEJZOUFALEJŠÍ CHVÍLI. VĚŘÍME VE VÍTĚZSTVÍ A VE FűHRERA. HEIL HITLER!
STALINGRAD, 29. LEDNA 1943

Patnáct ZPÁTKY V NĚMECKÝCH LINIÍCH Odvezli nás obojživelným autem do Charkova a předali nás k praporu umístěnému v kasárnách Džinského na svazích Nové Bavarie. Ubytovací poddůstojník nás poslal rovnou do skladu, abychom si vyzvedli novou výstroj a výzbroj. Tam jsme se dozvěděli, že každého, kdo se vrátí od Stalingradu, automaticky pošlou do Džinského kasáren.

„Každýho?“ podivil se Gregor. „To znamená, že je to jen pár lidí?“

„Opravdu jen pár. Každý týden se objeví jeden nebo dva.“

Zeptali jsme se ho na naši skupinu, ale buď kasárnami skutečně neprošli, nebo ten muž měl příkaz držet jazyk za zuby, protože popřel, že by o nich cokoli věděl. I kdyby je viděl, bylo pravděpodobné, že by nám nic neřekl, protože okamžitě po návštěvě ve skladu jsme se měli hlásit k podrobnému výslechu na tajné policii. Bylo to, jako bychom se znovu ocitli před NKVD. Zřejmě nám nikdo nechtěl uvěřit, že říkáme pravdu.

„Tak tedy! Vy tvrdíte, že jste vyšli ze Stalingradu?“ zeptal se mladý a sebejistý kapitán s lehkým náznakem výsměchu na rtech.

„Opravdu jsme vyšli ze Stalingradu,“ přisvědčil Gregor.

„. Jak?“

„Vyvedl nás jeden generál SS. Byla nás celá skupina, dohromady asi osm set mužů.“

„Jméno toho generála?“ „Augsberg. Generál Augsberg.“

Kapitán důležitě zašustil papíry na psacím stole. „Kdy to bylo? Jaké to bylo datum?“

Pohlédli jsme s Gregorem na sebe a pokrčili jsme rameny.

„Asi 26. nebo 27. ledna,“ odhadl jsem.

„Rozumím.“ Zvedl hlavu a pohlédl na nás. „Takže u Stalingradu se stále ještě bojovalo, když vás generál Augsberg vyvedl ven?“

„Ano - na jednom či dvou místech,“ přikývl jsem nevinně.

„Rusové se právě chystali zaútočit na naše postavení u Nového divadla a na Náměstí padlých.“

Kapitán se tomu usmál. Udělal si poznámku na čistý list papíru a pak nám přátelsky nabídl cigaretu.

„Když vás generál vyvedl z města, nikdo nic nenamítal? Nikdo z důstojníků?“

Gregor zavrtěl hlavou.

„Ne. Zůstat ve Stalingradu nemělo smysl, Rusové nás úplně převálcovali. Nemohli jsme to udržet. Hra skončila, chtěli jsme se jen dostat ven.“

„A pokračovat v boji někde jinde,“ dodal jsem s nejasnou předtuchou nebezpečí. „Někde, kde bysme byli užitečnější.“

„Stalingrad byl ztracen už před několika měsíci,“ prohlásil pohrdavě Gregor.

„Ovšem, ovšem,“ zamumlal kapitán, pohodlně se opřel zády o opěradlo židle a začal si hrát se

zapalovačem. „Tak tedy generál Augsberg zformoval bojovou skupinu a vyvedl vás ven. . . a žádný z důstojníků nezvedl hlas na protest?“

„Pokud je mi známo, tak ne,“ odpověděl lhostejně Gregor.

„A přitom generál Augsberg byl pro vás cizí člověk? Nebyl to přece váš velitel, že ne?“

„No, víte . . .“ Gregor pokrčil rameny. „Byl tam trošku zmatek.

Nás tam byly jen takový zbytky. Pár mužů z týhle divize, pár z tamty. . . Nevelel vlastně nikdo, dokud nepřišel generál Augsberg a nepřevzal velení.“

„On byl takový člověk,“ zdůraznil jsem, „že co řekl, to se taky udělalo. S ním se člověk nehádal.“

„Ale copak vy jste si neuvědomovali, že vám prikazuje, abyste dezertovali?“ zamumlal úlisně kapitán.

„Určitě ano. Měli jste zbraně, měli jste munici, bylo vás osm set. . . docela silná skupina! Proč jste tam nezůstali a nebojovali?“

„Proč jsme nebojovali?“ opakoval Gregor a vypadal úplně zaraženě. „Nemělo to žádný smysl, drtili nás ze všech stran. . .

Každopádně jsme udělali jen to, co se nám řeklo.“

„Jako vždycky,“ dodal jsem.

Kapitán se postavil. Obešel psací stůl a vysoké kožené boty mu přitom vrzaly. Přísně se na nás zadíval.

„Vaší povinností bylo vzepřít se tomu člověku! Měli jste se proti němu ozvat. . .

„Pane kapitáne,“ namítl jsem, „už jste někdy slyšel, že se obyčejný voják vzepře generálovi?“

Samozřejmě že to neslyšel. Obešel opět stůl, uchopil jezdecký bičík a začal jím v zamyšlení švihat.

„Bojovali jste s Rusy u Gumraku, že?“ Odpověď na otázku už očividně znal. „Co se stalo, když boj skončil? Co jste udělali?“

Gregor se krátce zasmál. „Vzali jsme roha!“

„Zamířili jsme k Donu,“ řekl jsem klidně.

„Mně se zdá,“ poznamenal kapitán, „že celý váš pochod po odchodu ze Stalingradu byl jen neorganizovaný útěk směrem na západ.“

„Směrem k německé frontové linii,“ řekl jsem. Kapitán mě ignoroval.

„To vám generál nikdy nedal rozkaz zaútočit na ruské pozice?

Nikdy nezorganizoval sabotážní akce proti nepříteli? Nikdy jste nevyhodili do povětří jejich sklady zbraní, ani jste nenarušili jejich zásobovací spoje?“

„Čím?“ opáčil Gregor. „Co nejrychleji jsme pořád šlapali dál.“

„Hledali jsme německou frontovou linii,“ opakoval jsem.

Kapitán mě opět ignoroval a soustředil se na Gregora. „Byl s vámi lékař-důstojník. . . Jakou úlohu hrál? Zařídil přepravu nemocných a raněných? Prováděl nějaké operace?“

Gregor se opět zasmál.

„V tom počasí?“ nadhodil.

„Přepravu jsme zařídit nemohli,“ vysvětloval jsem. „Neměli jsme žádný dopravní prostředek. A operovat v těch podmínkách prostě nebylo možné. Každopádně jsme neměli žádný zdravotnický materiál.“

„Raněné jste tedy nechali na stepi?“ Kapitán zúžil oči do úzkých štěrbin, pak je otevřel dokořán a promluvil jako žalobce. „Vy jste je nechali umřít? A nikdo proti tomu nevystoupil? Dokonce ani generál?“

„Nemohli jsme nic dělat! Muži umírali jako mouchy. . . Neměli jsme jídlo, neměli jsme zimní oblečení, neměli jsme obvazy. . .

Skoro všichni měli úplavici nebo omrzliny nebo obojí zároveň. . . nebo tyfus, to bylo ještě horší. . . Sami jsme se sotva vlekli, natož abysme nesli nemocný.“

„Takže jste je nechali umřít?“ „Nebylo možný dělat nic jinýho!“

Měřili jsme se s kapitánem navzájem vzteklymi pohledy.

„Nebylo možné, co?“ Vychutnával tu větu a lehce si přitom švihal bičíkem po nohách. „Nebylo možné. . .

No, to necháme posoudit jiným. Teď budeme pokračovat s vaším vyprávěním.

Během vašeho útěku od Stalingradu, nemluvil nikdo nikdy proti straně? Proti führerovi? Nikdo nikdy nekritizoval způsob vedení války?“

Oba s Gregorem jsme rozhodně zavrtěli hlavou.

„Ne?“ podivil se kapitán s mírně ironickým úsměvem. „Ne,“ odpověděl jsem.

„Jste si tím téměř neuvěřitelně jistý.“ „Jsem si tím jistý.

Naprosto.“

„Hm. . .“ Vrátil se k psacímu stolu, posbíral různé listiny a pečlivě je uložil do složek. „Jestli máte nějaké dopisy k doručení či nějaké osobní věci padlých, můžete mi je předat.“

„Nemáme,“ odpověděl Gregor. „Rusáci nám všechno sebrali.“

„Co všechno jste řekli Rusům?“ „Nic. Jen jména a naše jednotky.“

„Vážně? A tohle NKVD stačilo?“ Znovu se ironicky usmál a pak nám pokynul, abychom šli. „O tomhle rozhovoru s nikým nemluvte. Pokud jde o Stalingrad, držte jazyk za zuby. Pokud se vás bude někdo vyptávat, je třeba ho okamžitě oznámit na GEFEP.“

O hodinu později jsme už byli opět pohromadě se svou rotou, kde náš příchod vyvolal menší chaos.

„Koukejte, kdo se tu lcrucínálfagot objevil!“ zařval Drobeček a pomalu se k nám vlekl.

„Mysleli jsme, že jste už určitě po smrti!“ prohlásil Dědek a pokusil se nás oba zároveň obejmout.

„Kam jste to doprčic šli?“ bručel Porta. „Čekali jsme na vás na kraji toho lesa aspoň dvě hodiny. Říkal jsem generálovi, ty zatracený parchanti narazili na pár Rusů a teď se s náma nechtěj dělit o kaviár. . .“

Byli tam všichni - Dědek, Porta, Drobeček, Legionář i Heide.

Dokonce nás přišel přivítat i Barcelona! Když ho vyhodili z nemocnice a označili za způsobilého zemřít za vlast, měl obrovské štěstí, že ho poslali zpátky k jeho staré rotě.

„Dávaj znovu do kupy Šestou armádu,“ informoval nás. „Jen pámbu ví, kde seženou ty další muže. . .

Budou muset pročesat celý Německo hodně hustým hřebínkem.“

„Co je s Augsburgem?“ zajímal se Gregor.

„A s poručíkem a s doktorem?“ dodal jsem úzkostlivě.

Dědek pokrčil rameny.

„Musíte se ptát? Copak si vás nevzala na paškál tajná policie?“

„Chceš říct, že je zatkli?“

„Co jinýho mohli udělat? Armáda bez disciplíny není armáda. A Augsburg opustil Stalingrad proti Hitlerovým rozkazům.

Technicky vzato je to dezertér. A věděl, co dělá.“

„To je ale šílenství!“ protestoval Gregor. „Každýho, kdo zůstal ve Stalingradu, aby tam zahynul, i když se mohl dostat ven, by měli vyšetřit na hlavu! V žádném případě to nebyla dezerce. My jsme neutíkali z frontový linie, my jsme se tu zatracenou frontu pokoušeli najít!“

Život v příštích několika dnech byl snesitelnější, než jak tomu bylo po dlouhou dobu předtím. Měli jsme zakázáno o našem putování mluvit, ale všichni věděli, odkud jsme přišli, a dívali se na nás téměř s posvátnou úctou. . . přežít stalingradské peklo! Překročit Don! Přelstít Rusy! Oslavovali nás a v naší zřejmé nezničitelnosti nás považovali téměř za jakési polobohy.

Jednoho dne, když jsme se s Portou klidně procházeli a užívali si nenadálého slunného počasí, vykolíbal se z jednoho stavení otýlý ubytovací poddůstojník a zamířil přímo k nám.

„Haubere! Kde k čertu celou tu dobu vězíš? Už tě hledám pět hodin!“

Porta obdivuhodně ovládl své normální nutkání a nezačal sprostě nadávat, ale o krok ustoupil a pozoroval poddůstojníka. Muž měl na očích brýle s téměř třicetimetrovými čočkami a bylo jasné, že přesto nevidí ani na metr před sebe.

„Co ode mě chceš?“ zeptal se Porta/Hauber; hrál o čas, než se rozhodně, zda nová role za to stojí či nikoli.

„Co od tebe chci? Bože na nebesích, vždyť je válka! Je třeba makat, vyzvednout zásoby, nacpat lidem pupky. . . Sledoval jsem, jak Portu odvléká. Nějakou dobu jsem zůstal opřený o kmen stromu, vpíjel jsem do sebe sluneční paprsky a přemýšlel jsem, jak dlouho bych se měl obtěžovat s čekáním; pak se ale Porta znovu objevil, mrkl na mě a mával kusem papíru.

„Jde se!“

„Kam?“ zeptal jsem se a vůbec se mi nechtělo od stromu odejít, aniž bych k tomu měl dobrý důvod.

„Vyzvednout náklad potravin pro toho brejlatýho tlust'ocha.“

„Proč se o něj máme starat?“ zareptal jsem, ale odtrhl jsem se od stromu a přisedl jsem si k Portovi do

kabiny velkého nákladního automobilu.

„A proč ne?“ opáčil Porta a uličnický na mě zamrkal. „Můžem se přitom postarat i o sebe, ne?“

Dojeli jsme do skladu a Porta předal žádanku.

„Kdo jsi?“ zeptal se rotmistr, který měl službu. „Kde je Hauber?“

„Nemocnej. Včera v noci ho to najednou šeredně vzalo.“

„Chudák Hauber! Nevíš, co to je?“

„Něco s játrama,“ lhal Porta bez zaváhání.

Rotmistr žádanku orazítkoval, podepsal a už se na nic neptal.

Zajeli jsme s vozem dozadu naložit proviant. Nejprve nás zasypali spoustou uniformem. Pak následovalo pět set pušek.

Začala mi klesat nálada; Portův obličej pomalu brunátněl vzteky.

„Zatracenej syčák!“ zvolal. „Kdybych byl věděl, že to bude takovejhle sajrajt. . .“

Pak jsme však převzali několik beden konzerv a opět jsme se trochu rozveselili. Když jsme nakonec uložili na korbu deset beden vodky, Portova pýcha a pocit vlastní důležitosti neznaly mezí.

„Nech to na mě,“ řekl a nastoupil opět do kabiny. „Vím, jak to zařídit.“

Zastavili jsme v úzké uličce, kde jsme za pomoci jednoho ruského dezertéra - Portova nového důvěrného kamaráda - všechno jídlo a pití uskladnili ve sklepě pod vybombardovaným domem. Pokud jde o nákladní automobil, prostě jsme ho vyvezli za vesnici a s pomocí granátů zlikvidovali.

„Ať si myslej, že to všechno šlohl partyzáni,“ řekl Porta.

„Nebo třeba Rusáci. . . prostě kdokoli, jen když je to setřese z naší stopy!“

Své pochybně nabyté kořisti jsme si dosyta užili a o celé příhodě jsme už nikdy nic neslyšeli. Po městečku totiž neustále kolovaly nejrůznější fámy a všichni se zřejmě usilovně snažili rozlišit pravdu od výmyslu; a nějaký ztracený nákladní automobil je vůbec nezajímal. Proslýchalo se, že Rusové prolomili severní frontu a že se boje nyní odehrávají na bývalém německém území. Také se říkalo, že se uskutečnilo „strategické stažení vojsk“ - což v každém jazyce lze považovat za pouhý bezhlavý úprk před nepřitelem. Rozhodně cosi viselo ve vzduchu, neboť na silnicích na Belgorod a Orel byl neustále čilý provoz.

Ještě než jsme dopili tajné zásoby vodky, odeslali nás do výcvikového kurzu: jak ničit tanky. . . Nás, experty! „Ať se jdou vycpat!“ reptal Porta. „Zničil jsem víc tanků než oni bot. . .“

Při návratu do kasáren jsme našli všechno v obrovském zmatku.

Kam se člověk podíval, všude pilně pracovaly skupiny mužů - ti drhli podlahy, malovali, bourali, stavěli, stěhovali, kradli a kradené schovávali. Šířili se zvěsti, že nás mají poslat zpátky do Berlína.

„To by mohla bejt pravda,“ řekl Gregor pochybovačně. „K čemu je tenhle jarní úklid?“ chtěl jsem vědět já. „A všechny ty cvičení, kurzy a přednášky?“ dodal Drobeček.

„Já vám povím, co to je!“ oznámil nám Porta. „Vsadím se s váma, o co chcete, že se vzdáme. . . Snažej se dát kasárna do pucu, abysme vypadali jako opravdický pruský vojáci, až sem Stalin napochoduje!“

„Někdo mi onehdy říkal,“ vložil se dychtivě do hovoru Barcelona, „že už nejsme ve válce se Západem a že nás přijde navštívit prezident Roosevelt a anglický král. . .“

Před pár měsíci by se styděl opakovat takovou očividně směšnou fāmu; a kdyby to byl udělal, všichni bychom se mu vysmáli. Teď tu ale vládla taková atmosféra, tak plná nadějí, obav a celkového očekávání, že někteří z nás se začali v skrytu učit aspoň pár slov angličtiny.

Sotva přešla jedna fāma, už tu byla další - tentokrát, že nás navštíví Hitler. Prezident Roosevelt, ano. Anglický král, ano.

Ale Hitler, to ne. Po chvilkovém ohromení, že by někdo - dokonce i Heide, který tu zprávu donesl mohl být natolik naivní, aby uvěřil takovému nesmyslu, jsme se všichni pobaveně rozchechtali.

„To je ale ptákovina!“ říčel Drobeček.

„Třeba chce vidět stalingradský přízraky,“ soudil Dědek.

„Tak jo,“ řekl upjatě Heide. „Tak jo, jen se smějte. Dělejte si ze sebe blázny. Však uvidíte. . .“

A pánbůh s námi, taky jsme viděli!

O dva dny později se ty pověsti potvrdily. Hitler prý chodí osobně po kasárnách. . . je tady! Přijel! Je mezi námi! Führere náš, jenž jsi v Nové Bavorsi. . .

Vypukla panika a šířila se jako požár. Důstojníci pobíhali pořád dokola a vydávali šílené rozkazy; poddůstojníci běhali za nimi a vydávali protichůdné rozkazy. Zmatek a nejistota stoupaly a muži byli stále podrážděnější a každou chvíli se rvali. Údajně není v kasárnách. . . je na cestě do kasáren. . . blíží se ke kasárnám. . . dorazí kolem půlnoci, dorazí zítra, dorazí příští týden. . . už tu byl a zase odjel, vůbec nepřijede. . .

Krátce před půlnocí jsme stáli ve vyrovnaných řadách a čekali jsme, že se něco bude dít. Byli jsme čistí, pozorní a velice upravení. Na konci ulice stáli dva rotmistři, kteří plnili úlohu pozorovatelů a měli vyhlásit poplach.

O tři hodiny později jsme se už mírně kymáceli, ale pořád jsme stáli na místě. Důstojníci byli stále nervóznější, my byli stále otrávenější a několik mužů se z toho elegantně vyvléklo tím, že omdleli. A pak přiběhli rotmistři se zprávou, že už jede; pár vteřin poté zarachotily na kasárenském dvoře tři nákladní automobily Hoesch, ze kterých vyskákala horda důstojníků SS. Esesáci chvíli pobíhali sem a tam a nakonec se s pistolemi v ruce seskupili do kordonu. Pozorovali jsme jejich dovádění s jistým zájmem. Aspoň oživil tu jednotvárnost.

Potom přijely čtyři další nákladáky, plné příslušníků Hitlerovy osobní ochrany. Vyvalili se za důstojníky SS a postavili se do dvou řad, přičemž samopaly třímali vítězoslavně před sebou. Byl to tak pěkný manévr, že se mi chtělo zatleskat nebo hodit pár shnilých rajčat, ale stál jsem jako zařezaný a pouze jsem stočil oči doprava a pohlédl do Portových očí stočených doleva. Naše pohledy vyjadřovaly tiché opovržení.

Po nákladních autech přijela dlouhá řada vozidel s dalšími příslušníky SS. Ti začali pobíhat po dvoře všemi směry, mávali rukama, křičeli a vůbec dělali velký kravál. Probíhali sem a tam mezi našimi řadami, nevybíravě nám hrozili - podle toho, co je zrovna napadlo - polní policií, gestapem, Torgau, šibenicí a popravicí četou. My jsme zírali před sebe jako zkamenělí a nehnuli jsme ani brvou.

Když se uklidnili a obnovili smysl pro pořádek ve svých vlastních řadách, nastala chvíle velmi výmluvného ticha.

Všichni jsme stáli a čekali. Z dálky jsme uslyšeli varovný signál trubky. Jeden z příslušníků ochrany upustil samopal, který strašlivě zarachotil; zašuměla vlna potlačovaného smíchu. Esesáci pevněji sevřeli pistole. Vysoko na zdi hlasitě mňoukala do noci kočka.

Branou projeli dva speciální mercedesy a v oblouku zvednutého sněhu zastavily před naším velícím důstojníkem. Z prvního auta vystoupil polní maršál von Mannstein, následovaný zřejmě celým svým štábem. Počet medailí na všech hrudích byl rozhodně oslnivý. Samé zlaté nárameníky, monoklů tolik, že mě napadlo, jestli někteří z nich nenosí monokl na každém oku, a řinčení ostruh a šavlí vyvolávalo dojem oddílu kavalérie v útoku. Z druhého vozu vystoupil generál Guderian, který trpěl značným nachlazením a musel si stále držet kapesník u nosu.

Velící důstojník mu představil pluk. Generál provedl přehlídku; učinil to pomalu, pečlivě, dost lítostivě, a jeho velké vyvalené oči na nás zíraly z obličeje s pokleslými čelistmi a věčně odkapávajícím nosem.

Generál Guderian představil pluk polnímu maršálovi von Mannsteinovi. Ted' vykonal důkladnou přehlídku zase on.

Uvažoval jsem, jestli by vyřadil kohokoli, kdo by jeho oku připadal příliš urážlivý, a pokud ano, proč tedy dovolil Portovi, aby tu zůstal.

Stáli jsme dál a čekali jsme. V této fázi se nikdo neodvážil omdlít.

Z ulice sem zaléhal křik nějaké Rusky, nabízející své zboží.

Prodávala ryby. Všichni od von Mannsteina dolů instinktivně ztuhli. Führer ryby nesnáší. . . čtyři esesáci vyběhli ven a bábu vypakovali. Možná ji zabili. Co na tom záleželo, hlavně že führerovy citlivé nozdry nemusely čichat odporný rybí pach.

Do dvora vjely další vozy plné příslušníků SS a mezi nimi velký černý mercedes, ve kterém trůnil Adolf Hitler. Pomalu vystoupil a při chůzi ohýbal nohy a zvedal kolena dost vysoko.

Tohle dělal vždycky, když prováděl přehlídku vojsk. Vypadalo to jako jakýsi podivný rituální tanec. Z obličeje mu byl vidět jen nos a knírek: zbytek byl zamaskovaný stínem přilby a límcem pláště.

„Příslušníci Druhého tankového pluku,“ začal s Druhým tankovým jsme neměli vůbec nic společného, ale nikdo se přirozeně neodvážil ho opravit. „Příslušníci Druhého tankového pluku, děkuji vám z celého

srdce za všechnu vaši odvahu a statečnost!

Jste pýchou Německa! Až válka skončí a my zvítězíme, vlast vás odmění! Zatím buďte trpěliví a loajální! Heil!“

„Heil Hitler!“ zařvali jsme.

Byla to úleva, moct po tak dlouhé době otevřít ústa. Zařvali jsme z plných plic.

Hitler prošel kolem nás s podivně vysoko zvednutýma nohama a pozorně si nás prohlížel. Generálové ho následovali. Tu a tam se führer zastavil, aby něco prohodil nebo aby krátce pohovořil s některým poctěným vojákem. Z naší roty nepromluvil s nikým, ale zastavil se před Portou a mlčky na něj několik vteřin zíral. Zdálo se, že ho Porta morbidně fascinuje. Kéž bych tak věděl proč. Pochoval jsem téměř nezdolné přání připojit se k němu a pozorovat spolu s ním Portovu tvář, a doufal jsem, že se Porta nezapomene a neotevře ústa.

Přesně za sedm minut bylo po všem a Hitler, aniž komukoli podal ruku, nastoupil zase do mercedesu, a ten se vzápětí rozjel. O tři minuty později byl dvůr opět prázdný. Celá návštěva netrvala ani deset minut. Nedlouho poté co nás führer opustil, jsme se sešli v boudě u latrín na partičku karet. Všichni jsme se cítili rozladění a nějak podvedení. Čekali jsme tak dlouho a viděli tak málo! A to, co jsme viděli, byl šašek, zakrslík, parodie toho, co jsme očekávali!

„Byl to fakticky on?“ zeptal se pochybovačně Drobeček. „Myslíš si, že to byl on nebo že poslali někoho, kdo byl za něj převlečený?“

„Byl to on, v plný kráse,“ ujistil ho Dědek.

„Bože můj!“ zaúpěl Drobeček a zvedl ruku nad hlavu. „Vždyť je to takovej nedomrlej malej parchant!“

„TI, KDO PŘIJELI BOJOVAT NA FRONTU, NEMAJÍ ŽÁDNÝ DŮVOD K TOMU, ABY SI GRATULOVALI. SKUTEČNÍ HRDINOVÉ JSOU TI, KDO PADLI“

ADOLF HITLER - 19. BŘEZNA 1945

Ráno 1. února 1943 došel do Berlína tento telegram od generála Pauluse ze Stalingradu:

„MEIN FÜHRER! ŠESTÁ ARMÁDA DODRŽELA SLOVO. BOJOVALI JSME DO POSLEDNÍHO MUŽE, DO POSLEDNÍHO NÁBOJE, JAK JSTE ROZKÁZAL. UŽ NEMÁME ZBRANĚ, NEMÁME STŘELIVO, NEMÁME POTRAVINY. TYTO DIVIZE BYLY ZCELA ROZDRCENY: 14., 16. A 24. TANKOVÁ DIVIZE, 9. DIVIZE FLAK, 30. MOTORIZOVANÁ DIVIZE, 44., 71. A 176. DIVIZE, 100.

STŘELECKÁ DIVIZE. HEIL HITLER! AŽ ŽIJE NĚMECKO!“

V pět třicet téhož dne odeslala Šestá armáda svůj poslední rádiový vzkaz:

„RUSOVÉ VNIKLÍ DO BUNKRŮ.“

Radista poručík Wultz pak vyslal mezinárodní signál EL: tato stanice končí vysílání. Polní lopatkou zničil zařízení a pistolí si vystřelil mozek z hlavy.

Generál Paulus, zdráhavý voják, který stále prohlašoval:

„Dostávám rozkazy, nezbyvá mi než uposlechnout!“ se nyní snažil zcela se distancovat od současných událostí.

„S ničím nechci mít nic společného,“ řekl náčelníkovi svého štábu, který k němu přišel se zprávou, že Rusové znovu nabídli podmínky pro čestnou kapitulaci. „Nad celou touhle záležitostí si myju ruce. Myšlenka na kapitulaci se mi příčí a za takový krok odmítám převzít jakoukoli odpovědnost. Přeji si pouze, aby se se mnou zacházelo jako se soukromou osobou. Můžete převzít velení armády a podniknout kroky, které považujete za vhodné. . . A můžete Rusům ode mě vyřídít, že nemám v úmyslu chodit přes město pěšky! Jestli chtějí, abychom spolupracovali, necht se chovají jako džentlmeni. ať zajistí pro mě i pro všechny mé generály dopravu. . . Ale nechávám to na vás, Schmidte. Já s tím nechci mít nic společného.“

Šestnáct VLAK .

Nádraží bylo stejné jako tisíce jiných nádraží v Rusku. U vchodu vadlo v nesmělých slunečních paprscích

pár jarních květin. Před kanceláří přednosta stanice ležela hromádka koňského trusu. Všichni na to nadávali a všichni to opatrně obcházeli, ale nikdo se nenamáhal vzít kyblík a lopatku a trus odstranit. Nástupiště byla plná venkovanů a slepic. Někteří čekali na vlak už dva dny a aby jim slepice neutekly, zlámali jim nohy.

Jeden muž vedl prase na psím vodítku. Bylo to pěkné prase, tlusté a bílé, s výrazně černou hlavou. Jmenovalo se Táňa a občas na své jméno zareagovalo. Vrhali jsme jeho směrem mnoho kradmých pohledů, ale na takové zvíře se neodvážil vztáhnout ruku ani Porta.

Vlaků přitom nejezdilo málo; přijížděly a odjížděly nepřetržitě, ovšem málokterý vlak přepravoval cestující.

Převažovaly vlaky s municí, které směřovaly na východ.

Poháněly je dvě lokomotivy, jedna vpředu a druhá vzadu, obrovské parní lokomotivy vyvrhující oblaka šedého kouře; strojvůdci a topiči byli upocení a černí. Tito železničáři znali násilnou smrt skoro tak dobře jako my. Pravděpodobnost nehod a sabotáží byla vysoká a jejich práce byla krajně nebezpečná. Za každou zatačkou na ně mohla číhat smrt.

Občas byl některý vagon vyhrazen pro přepravu mrtvol, ale přednost měla přeprava poškozených polních děl a další výzbroje zpátky do Německa, kde je měli váleční zajatci opravit. Jedna zvláštní kolej byla rezervována pro vlaky červeného kříže. Projížděly nádražím bez zastavení každých deset minut a byly plné raněných.

My sami jsme byli na cestě do rekonvalescenčního střediska u Černého moře. Porta nám vyložil, že to je předpokoj ráje, a podal nám takový popis jídel, která tam budeme jíst, a dívek, s kterými budeme spát, že se nám sbíhaly sliny. Podle něj jsou ulice plné polonahých prostitutek a člověk se jen prochází a vybírá si. V žádném případě jsme neměli jistotu, že tam Porta už někdy skutečně byl či že o tom vůbec někdy předtím slyšel.

Představa, kterou před námi vykouznil, byla však natolik lákavá, že jsme neriskovali předčasné zklamání a žádné další otázky jsme mu nepokládali.

Muži na frontě nedostávali pochopitelně žádnou dovolenou na návrat domů. Muselo nám stačit pár dní v zotavovně - jakási úlitba, abychom příliš nekřičeli. Aby se člověk dostal domů, musel mít přinejmenším utržené obě ruce nebo nohy.

Kolem nás projel nemocniční vlak. Davy se za ním otočily a pozorovaly ho, dokud nezmizel z dohledu a nezůstalo po něm jen pár obláčků kouře. Venkovan, který stál nedaleko nás, si zhluboka povzdechl a postě se zhloubal do jízdního řádu. Ten byl z roku 1940 a se současnou situací neměl nic společného. Muž zavrtěl hlavou a začal si nám stěžovat.

„Tři hodiny zpoždění, to je hrůza, co se v týhle zemi začíná dít. . . To víte, šoupli je na špatnou kolej. Pošlou je mírnix týrnix, kam je napadne, je jim šumafuk, že na ně lidi čekaj.

Nejvyšší čas, aby se s tím něco udělalo.“ Změřil si nás dost kriticky a neušly mu přitom drobnosti na našich uniformách.

„Takhle to v Německu nevypadá,“ prohlásil. „Proč s tím, lidi, něco neuděláte, když už jste tady? Vždyt vy si přeci potrpíte na přesnost, ne?“

V tuto chvíli se už kolem nás shlukla celá skupina venkovanů, kteří začali pokřikovat.

„Tohle by se v Německu stát nesmělo!“

„Prušvih je v tom, že lidi nemaj smysl pro povinnost. . .“

„Já už tady čekám čtyřiaadvacet hodin --“ „Nechci nic víc, než dostat se do Nikopolu. Podle jízdního řádu to mělo jet už včera poránu. Ale kde ten vlak je?“

Podsaditý muž se slepicí pod každou paží štouchl Portu do žeber a s důvěrou na něj pohlédl. „Co je s ním?“

„Má zpoždění,“ vysvětlil mu Porta. „Vězí to v tom, že má zpoždění. . . Je válka, tovaryšče. Válka všechno zpozdí.“ „Já chci ale vědět, kdy to přijede.“

„Dej mu čas,“ vyzval ho Porta a tvářil se velmi rozšafně. „Bud trpělivej, soudruhu! Tyhle věci nemůžeš uspěchat.“

O půl hodiny později přispěla do nádraží lokomotiva, která za sebou táhla nákladní i osobní vagony, a se skřípěním brzd zastavila. V davu propukl velký jásot. Slepice, košíky, prasata a děti - to vše se

nahrnulo k vlaku a začalo se cpát dovnitř. Kolem pobíhali psi a nadšením štěkali a močili - na zem i na lidi. Nádraží bylo na tak dlouhý vlak příliš malé a poslední dva osobní vagony zůstaly stát mimo nástupiště. Vrhli jsme se do kolejiště a spěchali jsme k nim. Muž s černobílým prasetem uvízl ve dveřích. Zpředu i zezadu se tlačili lidi a muž i prase zděšeně kvičeli. Strážný zapískal na píšťalu a rozkřikl se. Pak začal pobíhat zuřivě po nástupišti sem tam a nakonec vytáhl pistoli a několikrát vystřelil do vzduchu. „Sabotáž!“ křičel.

Dav si ho nevšímal. Nikdo nevěděl, kam vlak jede, nebyl nikde v jízdním řádu a na vlaku ani na nástupišti nebylo žádné označení; přesto se do něj všichni cpali hlava nehlava. Porta se protáhl okénkem a dopadl do vagonu po hlavě. Zhlédl jsem Drobečka, jak se prodírá hejnem kvokajících slepic. Jakýsi rumunský rotmistr vytáhl šavli a pokoušel se připravit Barcelonu o hlavu; objevila se však mezi nimi tlustá ženská, která si klestila cestu lokty, a ta vyrazila Rumunovi šavli z ruky. Dostavila se vojenská policie a začala mlátit každého, kdo jí přišel pod ruku. Jakýsi staršina vytáhl pistoli a vystřelil do davu. Kulka hvízdla kolem hlavy černobílému praseti a to vyskočilo z náruče svého majitele a s kvikotem se rozběhlo vlakem jako bůh zkázy. Všichni, kterým se podařilo nalézt dovnitř, se okamžitě vrhli za ním. Nakonec bylo nástupiště prázdné a vlak plný. Lidé seděli na zavazadlových policích a vestoje se mačkali na chodbách.

Černobílé prase bylo opět polapeno a uzavřeno v umývárně společně s jedním teletem a šesti sebevědomými husami. Slepice byly všude, na sedadlech, pod sedadly, postávaly lidem na hlavách i na klínech. Policisté ustoupili a vlak se rozjel, aniž vyčkal zapískání strážného. Ten klusal po nástupišti podél vlaku, byl rudý v obličeji a řval, zatímco my se vykláněli z oken a sprostě mu nadávali. Nakonec nějaký venkovan otevřel dveře posledního vagonu a vytáhl ho nahoru.

„Škoda,“ zalitoval Barcelona a zavřel okno. „Docela se mi to líbilo.“

Porta na něj pohlédl.

„Slyšel jsi někdy o chlápku jménem Manfred Katzenmeyer?“ zeptal se a shodil ze svého klína kdákající slepici.

„Ne,“ odpověděl Barcelona. „Měl bych?“

„Ne nutně. Jen jsem si na něj přitom vzpomněl. . . když jsem viděl, jak to tomu pitomému strážnému málem ujelo.“

„Proč? Tomu Manfredu Katzenmeyerovi něco ujelo?“ „Ten člověk je úplná legenda,“ rozpovídal se Porta. „Začal v poslední válce jako kapitán dělostřelectva, ale pohnojil si kariéru jednou provždy, když zaměnil dvě bedny granátů a způsobil šilenej zmatek, když se pokusili střílet na Frantíky. Takže ho od toho vzali a dali mu na starost dopravu. Počítali, že tam nemůže moc škody nadělat.“

„Dneska by ho zastřelili,“ poznamenal jsem.

„Jo, to je dost pravděpodobný,“ souhlasil Porta. „No, taky to udělali, nakonec. . . Když se objevil Adolf, začalo se volat po lidech do armády a byla ochota vzít kdejakýho blázna, kterej se dobrovolně přihlásil - včetně Katzenmeyera. To ale zavánělo průšvihem, to teda jo. Už přeci prokázal, že je úplně pitomej. . . Každopádně mu svěřili vlak, aby na něj dohlídl.“

Nevěděl o vlacích ani ň, jenže oni počítali, že na tom nesejde, když ten krám vlastně nemusí řídit. Na všech nádražích, kde zastavili, ho nenáviděli. Pořád na někoho řval a vždycky našel nějaký nedostatek. Malichernosti, jestli mi rozumíš. . . Když jsem na něj poprvé narazil, vypadal jak louka plná pampelišek. Voháknul se do speciální uniformy, samý žlutý prýmký a šňůrky. . . Za oněch dnů mu říkali Latrínovej král. Měl totiž takový pravidlo o . fungování střev ve stanovenou hodinu.

Dvakrát denně, jednou po snídani a jednou před spaním.

Důstojníci i mužstvo, se všema zacházel stejně. Posílal je tam pravidelně jako hodinky a počítal jim čas. Tři minuty a třicet vteřin, a dva kousky hajzlpapíru. Bůh pomáhej tomu, kdo má běhavku . . .

„A co je s tím vlakem?“ zeptal se Barcelona a zívł. „Co s vlakem?“

„Myslel jsem, že nám budeš povídat o vlaku, nic víc.“ „No dobře, dobře, dojdou k tomu,“ ohradil se Porta, podrážděný jako pokaždé, když se ho někdo pokoušel popohánět.

„Tak co se stalo?“ chtěl vědět Barcelona.

„Najednou mu to ujelo. Bylo to jeho vlastní pitomou chybou.“

Zastavili na nějakým pitomým nádraží na druhém břehu Dońce, jak se to tam jmenovalo, to nevím, na

tom nesejde. Byl to nějaký Zapadákov, kde se nikdy nic neděje. . . A tam vždycky stával takovej osmadesátiletý dědek, opíral se o koště a díval se, jak kolem jezděj vlaky. Někdo mu to koště vrazil do ruky v dvaadvacátým roce a řekl mu, aby ho pořád držel - prostě dal mu možnost dělat něco užitečného. Chápete, jak to myslím?

V zemi, jako je Rusko, nemůžete mít lidi, který jen tak postávají a nic nedělají. Takže od dvaadvacátého roku se tenhle děda opíral o koště a nikomu nevadil. Viděl všechny, jak přicházejí a zase odcházejí - Wrangelovu jízdu, Trockého námořníky, viděl kozáky za jejich malý revoluce, viděl už ve čtrnáctém roce Němce. . . dostal se do stavu, kdy mu všichni papalášové mohli být ukradení. Věděl, že vespod jsou úplně stejní, že jenom nosej různé uniformy. Ve svém životě je slyšel všechny vyřvávat a hulákat. . . ať žije car! ať žije Lenin! ať žije Kaiser! Ať žije Rusko! ať žije Německo! ať žije revoluce! Pryč s revolucí! Ať žije . . .

„A tak ten vlak odjel bez něj, že jo?“ přerušil ho Barcelona.

Porta na něj upřel rozzlobený pohled. „Ne bez něj! Bez Katzenmeyera!“

„Jo tak,“ přikývl Barcelona. „Ovšem.“

„Katzenmeyer vystoupil z vlaku, aby každého seřval jako obyčejně, a vtom uviděl toho starýho papriku, jak se opírá o koště. Samozřejmě ho seřval a zeptal se, proč tam jen tak stojí. A starej paprika mu začne vykládat o tom, jak mu komisař v dvaadvacátém roce vrazil tohle koště a řekl mu, aby ho nepouštěl z ruky. Katzenmeyer začne šilet a řvát jak pominutej a zeptá se ho, jestli si už vyprázdnil střeva, jak dlouho mu to trvá a na všechno ostatní, a zatímco tohle dělá, jeho vlak se rozjede a odejde bez něj.

Katzenmeyer se tedy rozběhne, rve to po kolejích za vlakem, mává rukama a řve jak pavíán, nakonec zakopne a zůstane ležet úplně pominutej. A zatím,“ pokračoval Porta s rozkoší, „ten parchant vlak si to fíčí po trati bez dozoru a nikdo nemá ponětí, kam má jet, a tak na každé stanici, kde se objeví, ho šoupnou na tu kolej, kterou mají zrovna volnou, a pošlou ho dál.“ Portovi zářily oči. „Jezdil po celé Evropě!“ tvrdil nám. „Kyjevem projel nejmíň patnáctkrát. Berlín ho viděl třikrát. Dostal se dokonce až do Paříže a Francíci nevěděli, co s ním, tak ho poslali dál do Amsterdamu a Bruselu. Pak se ztratil a nikdo ho skoro dva měsíce neviděl. Nakonec se vynořil v Mnichově, kam přijížděl plnou parou od Říma. Ani tenkrát ho ty blázni nepoznali včas.

Zpanikařili, přehodili výhybku a odeslali ho do Frankfurtu.

Železničáři z něj dostávali amok. Prostě nevěděli, kde se příště objeví. Lidi na malejch zastávkách každou chvíli k smrti vyděsil tenhle děsně velkej vlak, kterej se najednou z ničeho nic přičítal. Strojvůdce prostě nemohli nikde zastavit.

Nejspíš by dojel až do Pekingu, kdyby měl pořád zelenou.

Naštěstí pro něj jim hodili červenou a zastavili ho právě včas, jinak by si to byl možná svištěl po Evropě i uprostřed války.“

Porta se pohodlně opřel zády o opěradlo sedadla a vypadal velice spokojený sám se sebou. Nastala chvíle ticha. Gregor, Legionář a Dědek už spali. Heide našel nějaký časopis a četl si. Dědek náhle zachrápal.

„Jak to pak dopadlo s tím chlápkem Katzenmeyerem?“ zajímal se Barcelona.

„Zastřelili ho,“ odpověděl Porta. „Aha!“

Barcelona se otočil a podíval se špinavým oknem ven. Drobeček se předklonil.

„A co ty lidi ve vlaku?“ zeptal se útočně. „Nechápu, jak by po celý tý době mohli být ještě naživu? Co jedli? A co ten vlak?“

Jak ho poháněli? Kde brali . . . ` Naštěstí se uprostřed věty ozvalo zoufalé zakvičení a vagonem proletělo černobílé prase pronásledované šesti husami. Pohled na ně přivedl Drobečka do takového vytržení, že na své hloupé otázky úplně zapomněl.

Dojeli jsme do stanice jménem Vinica a museli jsme přesedat.

Čekali jsme na nástupišti celou noc, a vlak přijel až odpoledne. Byl označený jako rychlík, ale zastavoval každou půlhodinu na naprosto bezvýznamných nádražích. Museli jsme jet v otevřených vagonech. Při nekonečném čekání jsme nedostali ani nic k jídlu, protože nám zapomněli patřičně orázněvat průkazy. V Novojovsku jsme se rozloučili s rychlíkem a náš vagon připojili k menší a poněkud pochybné lokomotivě, která nás velmi pomalu vlekla vedlejší tratí. Trat náhle končila v místě zvaném Slin. Ukázalo

se, že železniční trat rozestavěli na začátku války, pak projekt opustili a nikdo nevěděl, kam vlastně měla původně vést.

Ze Slinu jsme museli jít pěšky přes močály k hlavní trati, kde jsme čekali několik hodin, než se nám podařilo vydrápat se na muniční vlak. Cestovali jsme nepohodlně, seděli jsme na bednách s granáty; vlak se třikrát zastavil a my se museli vždycky schovat pod vagony, zatímco na nás útočila nepřátelská letadla.

V Krivém Rogu si k nám přisedli dva ženisti s hasicím přístrojem. Seděli s námi na granátech a my jsme se dozvěděli, že jeden z nich byl už více než před rokem prohlášen za pohřešovaného, nejspíš padlého, zatímco druhý utekl z transportního vlaku před šesti měsíci. Kapsy měl plné falešných propustek a cestovních dokladů; zdálo se, že tráví čas tím, že před nosem polní policie si jezdí volně po Evropě.

„K čemu máte ten hasicí přístroj?“ zeptal jsem se zdvořile.

Pohlédli na mě a zamračili se.

„Možná budeš ještě moc rád, že ho máme,“ řekli. „Když se jede muničním vlakem. . .“

Po čtyřech dnech jsme dorazili do našeho předpokojce ráje.

Ztuhlí a rozlámaní, a taky cynicky připravení na ztrátu iluzí, jsme slezli z vlaku a zamávali našim dvěma přátelům na rozloučenou.

„Tak kde jsou ty děvky?“ chtěl vědět Drobeček, když jsme se rozhlédli po nástupišti a neviděli nic chutnějšího než policistu, dřímajícího na slunci se samopalem na kolenou.

„Čert vzal děvky!“ Dědek odhodil pytel s výstrojí, natáhl paže vysoko nad hlavu a zhluboka se nadechl.

„Cejtím jaro! Musej kvíst bezy!“

Byla to pravda. Všude visely velké hrozny fialových šeříkových květů a jejich svěží vůně byla po pachu potu a špíny v zákopech téměř nesnesitelně sladká.

Policista se probral a pokazil kouzlo, které nás na chvíli očarovalo. Trhl samopalem směrem k nám a hrubě požádal o papíry. Byly v pořádku, ale on musel ještě vytáhnout tlustý svazek fotografií a pečlivě je, s námi porovnat, v naději, že bude moct někoho zatknout. Mrzutě a neochotně nám nakonec dovolil odejít z nádraží.

Vyšli jsme do města. Řady hezkých bílých domků s malými zahrádkami. Vysoko na obloze horké polední slunce. Drželi jsme se těsně pohromadě; šli jsme bok po boku a naše boty dělaly v tiché ulici neslušný rámus.

„Proč je to takový?“ sykl Drobeček. „Jaký?“ nechápal Dědek.

„Tak tichý. . . nikde nikdo. . . mně se to nelíbí. Něco není v pořádku.“

„Nesmysl!“ Dědek se usmál a šel dál, ale my ostatní jsme souhlasili s Drobečkem: tohle nezvyklé ticho nám šlo na nervy.

„Koukej !“

Dědek se zastavil na vrcholu stoupání a ukazoval před sebe.

Rozechvěle jsme se k němu rozběhli.

„Co je? Co se děje?“

Porta sahal po revolveru. Legionář měl ruku na noži. Drobeček se pořád nervózně ohlížel přes rameno.

„Jen se koukněte!“ burácel Dědek.

Koukli jsme se. Dole pod námi se v slunci třpytilo moře.

Velká, modrá vodní plocha lemovaná palmami. Dál podél pobřeží rostly cypřiše, vonné keře a zářivé, temně rudé květy velikostí talířů.

Hypnotizovaně jsme na to zírali a šli jsme blíž.

„Je to opravdický?“ ptal se pořád Drobeček a zdálo se, že to myslí vážně. „Je to opravdu opravdický?“

Drželi jsme se vlevo, jak to dělají všichni vojáci v neznámém terénu, a pomalu jsme sestupovali po schodech na pláž. Na úpatí schodů jsme narazili na strážného, který nám ukázal cestu k vojenské zotavovně.

Lehký vánek byl provoněný solí a vlny jemně syčely, jak šplouchaly na pláž a opět se stahovaly zpátky.

Porta náhle šťouchl Drobečka do žeber.

„Pořádně se podívej,“ zamumlal a kývl hlavou k dvojici dívek, které cestou k moři přicházely po písku přímo k nám.

Byly mladé a dobře rostlé, s velkými prsy, které jim z malých plavek přetékaly. Barcelona výskl a Drobeček hlasitě zapískal.

„Bohorodičko kazaňská!“ zaskučel Gregor. „Už jsem skoro zapomněl, jak vypadaj. . .“

Porta se jim vrhl vstříc a my ostatní jsme ho dychtivě následovali. Jen Dědek s Legionářem zůstali pobaveně stát opodál. Děvčata se rozběhla a zavřískala, když jim na zadek dopadla Drobečkova velká tlapa; Porta jim jako návnadu rovnou nabídl láhev vodky. S křikem od nás utíkaly k moři a nás náhle zastavil vztekly řev jakéhosi staršiny s tělem jako sud.

„Co si sakra myslíte, že tohle je? Dobytčí trh? Dejte pracky pryč od mejch děvčat, nebo vás nechám poslat do Torgau!“

„To jsou tvoje holky?“ podivil se dychtivě Porta. „Chceš říct, že je pronajímáš?“

„Chci říct, že jsou to dvě z mejch ošetřovatelek!“ zařičel.

„Vy od nich dejte ty svý špinavý pracky pryč! Tohle je slušná posádka, my tady nemusíme trpět takový, co se chovaj jako dobytek, sotva je pustěj ze zákopů!“

Dědek vykročil kupředu a chladně si přeměřil staršinu od hlavy až k patě. Mužova uniforma byla okázale nová a elegantní.

„Byl jste vůbec někdy na frontě?“ zeptal se Dědek klidně.

„Samozřejmě že nebyl! Pracuju na ošetrovně. Zač mě máš?“

Porta zvedl jednu nohu ze země a vypustil hromový rachot ze svých střev. Páchlo to jako při plynovém útoku a směřovalo to staršinovi přímo do obličeje. Ten se přidušeně zapotácel a ustoupil.

„Tak dobrá!“ Ukázal prstem na Portu. „Koleduješ si o to! Přišel jsi sem dělat potíže a Bůh je mým svědkem, že je taky mít budeš!“ vytáhl zápisník. „Jméno a číslo!“ vyštěkl.

„Nebud'te blázen!“ řekl Dědek.

Rozevřel plášť a odhalil svou hodnost rotmistra, spolu s různými vyznamenáními, která získal za léta na frontě.

Staršina dosti nasupeně polkl.

„Příště si dej pozor na hubu,“ doporučil mu Porta. „Jednou bys moh třeba zjistit, že buzeruješ plukovníka.“ „Zavři klapáčku,“ okřikl ho Dědek.

„Nechápu proč,“ bránil se Porta dotčeně. „Prostě ji zavři!“

Staršina se vzpamatoval.

„Když budete dodržovat předpisy,“ prohlásil, „tak si to v Zátocě užijete. Máme tady disciplínu, ale jsme demokrati. Když se všichni chovají slušně, pak spolu můžeme dobře vycházet.“

Jste tady, abyste si odpočinuli, ale přesto musíte dodržovat kázeň. Jako v kasárnách. Zákon a pořádek. . . Seznam nařízení je přišpendlený na ložnicích i v rekreačních místnostech. A ne abyste ho strhávali!“

Odpochodoval po pláži s pupkem před sebou. Drobeček a Porta zmizeli do města hledat dívky. Gregor mě odtáhl stranou.

„Nevím jak tobě,“ zamumlal, „ale mně se jedna z těch ošetřovatelek dost líbí. . .“

Byl tu malý problém: jak se k nim dostat! Nařízení nedovolovala, aby nás navštívily v našich pokojích, a samo sebou se rozumělo, že totéž platí i opačně.

Byly ubytované ve čtvrtém patře sousední budovy. Použit hlavní domovní dveře nebylo možné, protože na každém rohu číhali nějakí špehové. Vyklouzli jsme ven pod příkrovem tmy a já vylezl Gregorovi na ramena a vytáhl jsem se na balkon v prvním patře. Pak jsem podal Gregorovi ruku a přitáhl jsem ho k sobě.

Se zlou předtuchou jsme pohlédli na okapovou rouru.

„Myslíš, že nás to unese?“ zeptal jsem se.

„Zkus to a uvidíme,“ vyzval mě Gregor. „Když to unese tebe, unese to i mě. Ty jsi těžší.“

„No dovol,“ namítl jsem pobouřeně, „to je naprostá nepravda!“

„Přestaň už blbě kňourat!“ řekl a postrčil mě k podezřelému okapové rourě. „Bud' o to stojíš, nebo nestojíš - tohle je jediná cesta, jak se k tomu můžeš dostat!“

Podívali jsme se na střechu a přelezli přes okapové žlaby; po zádech nám stékal studený pot. Daleko, daleko pod námi se rozkládalo moře a skály. Zíral jsem dolů a pak jsem se zachvěl.

„Je to dost legrační,“ přiznal jsem, „ale já nesnáším vejšky.“

Je to taková moje slabost.“

„A moje slabost jsou zdravotní sestřičky,“ odpověděl Gregor a zlomyslně se ušklíbl.

Připlížili jsme se po střeše k jejich pokoji, pak jsme se naklonili přes okapy a otevřeným oknem jsme dovnitř hodili kamínky. Vyhlédly ven a uviděly nás; kroutily hlavou, dělaly obličejy a předstíraly, že je to šokuje.

„Jdem dolů!“ sykl Gregor.

Vůbec se nás nepokusily zarazit. Jejich pokoj byl tak uklizený, tak svůdně naaranžovaný a tak měkce osvětlený, že jsem byl v pokušení uvěřit, že předvíдалy nějakou návštěvu.

„Koukněte,“ vybídl je Gregor, v jejich přítomnosti náhle celý upjatý a nesvůj, „něco jsme vám přinesli.“ A hodil jim velkou láhev vodky a konzervu kaviáru, zatímco já jsem jim stejně rozpačitě předal svůj příspěvek: hodinky a náramek, které jsem ukradl Drobečkovi, který je předtím zase ukradl někomu jinému. Stále jsem čekal, kdy na tu ztrátu přijde.

Dívky přijaly dárky s drobnými výkřiky neskrývané radosti.

Všichni jsme se usadili ve ztlumeném světle a dívali jsme se na sebe. Dívky se hodně chichotaly a měřily si nás pohledy od hlavy až k patě, jako by chtěly odhadnout naši pravděpodobnou výkonnost. Jedna z nich byla velká blondýna, druhá malá tma vovláška. Abych řekl pravdu, z obou jsem byl úplně zděšený. Brunetka se nakonec přitiskla ke mně, vklouzla mi na klín a objala mě kolem krku. Usrkávali jsme vodku a já cítil, jak se začínám potit. Přemýšlel jsem, proč jsem sem proboha chodil.

Bylo to horší než čekání v zákopech na nepřátelský útok. . .

Ženu jsem už dlouho neměl. Co když ze sebe udělám hlupáka? Ona se urazí a já se budu stydět. A roznese se to po rotě a můj život bude jedno utrpení. Neměl jsem to dělat. ať si Gregor nechá obě. S radostí.

Dívka ke mně přitiskla tvář. Na ústech jsem pocítil její pootevřené rty. V příštím okamžiku to vypadalo, jako když mě chce pohltnout. Přestal jsem být vyděšený a začal jsem pociťovat dosti patrné vzrušení.

Nechal jsem svou ruku, aby se pokusně plížila jako pavouk po její noze a dívka se blaženě vrtěla.

Začal jsem být smělejší.

Gregor byl v předstihu. Zmocnil se blondýny a položil ji na postel. Jako vystrašený holub proletěly pokojem kalhotky, za kterými následovala punčocha. Blondýna se dost pronikavě hihňala, ale o žádný odpor se nepokoušela.

Náhle mě něco odstrčilo ze židle a já se ocitl zády na druhé posteli. Moje spoléčnice se vrhla za mnou, lehla si na mě a rty mě něžně laskala na krku.

„Jak se jmenuješ?“ mumlala. „Já jsem Gertruda.“ „Gertruda. . .

Já jsem Sven.“

„Němec?“ „Dán.“ „Ach! Dán!“ Cítil jsem, jak do mě klovaí její prsty a jak mě pomalu svlékají. „Byla jsem dvakrát vdaná,“ oznámila mi švitořivě. „První manžel padl v Polsku a druhý pracoval na orskomandantuře. Angličani to tam vybombardovali. Během deseti minut zmizela celá ulice. Zápalný bomby,“ vysvětlila.

„Skutečně?“ Angličani a jejich zápalné bomby mě nezajímali.

Byl jsem tak rozpálený, až se mi motala hlava. Přitáhl jsem si ji, pevně jsem ji k sobě přitiskl, ona mě obemkla nohama a začala se o mě třít nahoru a dolů.

„Už je to tak dávno,“ zašeptala. „Já taky,“ řekl jsem.

Chvíli jsme mlčeli.

„Měl jsi hodně žen?“ zeptala se. „Nevím. . . Jak si to mám pamatovat?“ „Jak to můžeš zapomenout?“ durdila se.

„Bylo to všechno už tak dávno. . . teď jsme se vrátili od Stalingradu. . . nemůžu si pamatovat všechno, co se mi předtím přihodilo.“

„Stalingrad!“ Vzrušeně se zachvěla a přitiskla se ke mně ještě pevněji. „To muselo být hrozný. . .

„Moc ošklivý to bylo,“ přisvědčil jsem a začal jsem se silně potit.

„Je to zázrak, že to někdo může přežít. . .

„Nedělej si starosti,“ zamumlal jsem, „tímhle se to všechno vynahradí. . .“

A taky se to vynahradilo. Celou noc jsme strávili milováním.

Prošli jsme celou Kámasútru od první do poslední stránky a k ránu jsme byli připraveni začít to celé znovu. Jenže náš čas vypršel a my se s Gregorem museli vydat po střeších zpátky.

„Dávejte pozor!“ volaly dívky; vykláněly se z okna a hihňaly se. „Nebude to tak snadný, jako když jste přišli.“

Když jsme nejistě klouzali po okapové rouře dolů na balkon v prvním patře, spatřili jsme dvě nezřetelné postavy klusající domů s láhvemi v podpaží. Drobeček a Porta.

„Kde byli?“ zeptal jsem se.

„Nemám páru,“ odpověděl Gregor, „ale porušují nařízení: alkohol je v celý zotavovně zakázanej. . .“

„Sex taky,“ upozornil jsem ho s předstíranou vážností. Když jsme přelézali balkonové zábradlí, potutelně jsme se pochechtávali.

Celé čtyři dny jsme si hráli v předpokoji ráje. Každou noc jsme s Gregorem ležli po střeších a každé ráno jsme vyčerpaně přiklopýтали opět zpátky. Byli jsme opilí čerstvě objevenými sexuálními radovánkami a možná bylo dobře, že nás povolali zpět na frontu, dřív než se nám to potěšení omrzelo. Legionář si nás prohlížel a tiše se zasmál.

„Vypadáte hůř, než když jste sem přišli,“ poznamenal. „Změna je stejně dobrá jako odpočinek,“ prohlásil Gregor s veškerou vážností jako člověk, který předkládá k úvaze originální teorii.

„To teda jo!“ odvětil Legionář. „Vy dva jste od příjezdu neměli ani chvíli odpočinku! Byli jste zapřažený ráno, v poledne i v noci. . .“

Zpátky jsme jeli vlakem, který byl plný koní. Natáhli jsme se do koňských žlabů upevněných na stěnách a my dva s Gregorem jsme téměř okamžitě usnuli. Jenže tentokrát nás nebudily měkké rty a něžné hlazení, ale vytrvalé štouchnutí koňských tlam a horký, sladký dech vonící senem, který nám sálal do obličeje.

My i ta ubohá zvířata jsme se společně vraceli k hrůzám války.

„V BOJI PROTI ODPŮRCŮM KONFEDERACE NĚMECKÉHO LIDU BUDEME NEMILOSRDNÍ. VŠICHNI, KDO SE NEMOHOU ZAČLENIT DO NAŠÍ SPOLEČNOSTI, MUSÍ BÝT VYHLAZENI, BEZ OHLEDU NA RASU ČI NABOŽENSKÉ VYZNÁNÍ“
GENERÁL GÖRING PŘI PROJEVU K POLICII

12. 12. 1934

Několik krví potřísněných tanků T 34 projíždělo pomalu středem silnice mezi hustými řadami mrtvol, které byly vyrovnané na chodníku a dokonce přepadávaly i do příkopu. Poručík Jevtěnko na prvním tanku hleděl zcela lhostejně na vyzáblé šedé stíny, vylézající z kanálů a ze sklepů, z rozvalin a z kráterů po bombách. Ty nenápadné stíny, to byli muži - umírající hladu, zničení, zlomení. Pro poručíka Jevtěnka to však byla jen spodina poražené armády.

Na silnici náhle vyběhl německý plukovník a ze široka mával rukama.

„Heil Hitler!“ křičel, když se k němu blížil tank poručíka Jevtěnka; křičel „Heil Hitler!“, ještě když ho tank drtil pod svými pásy.

Plukovník přišel o rozum. U Stalingradu se zbláznilo mnoho vojáků. Byl mezi nimi i generál Lange, který v poslední chvíli, kdy si vítězství Rusové přicházeli převzít opět svůj majetek, popadl samopal a obrátil ho proti svým vlastním mužům. Než mu došlo střelivo, pobil jich několik set.

Za kolonou tanků T 34 jelo černé osobní auto. Netrpělivě houkalo, aby si vynutilo průjezd mezi davy vojáků, kteří se teď hemžili v ulicích. Postupně předjíždělo celou kolonu a nakonec předjelo i vedoucí tank. V autě na zadním sedadle spočívali dva generálové. Jeden z nich byl v khaki. To byl ruský generálplukovník. Druhý byl v šedé uniformě se šarlatovými klopami a s hůlkou v ruce. To byl nově povýšený polní maršál Friedrich Paulus. Ten tu a tam letmo vyhlédl z okna a sám neviděn pozoroval otrhané vojáky, kteří lemovali jeho cestu a trpělivě očekávali svůj osud z rukou Rusů.

Zajatecký tábor, možná něco horšího. Polní maršál Paulus se usmál generálplukovníkově známce a pak se oba muži společně rozesmáli. Paulus se ani jedinkrát nezmínil o svých vyhladovělých vojácích, ani jednou se nezmínil o těch 285 000

mrtvolách, které ležely roztroušené ve stepi, či o 10 000

rozsudcích smrti, které sám podepsal v posledních osmačtyřiceti dnech bojů u Stalingradu. To vše bylo za ním, to vše bylo vyřízené. Mohl se dívat z okna automobilu na muže s šedivými obličejemi, aniž ho jejich utrpení dojímal. Boj skončil, už ho nezajímal.

Mezitím jednoho z jeho generálů přistihli, jak krade kus koňského masa raněnému poručíkovi; a málem ho za to utloukli k smrti. Tři ruští důstojníci odvěkli ječícího a nepřčetného generála a uvrhli ho do vězení v jedné budově Rudé armády. Ne všichni generálové mohou být povýšeni na polní maršály a vozit se stalingradskými ulicemi ve velkém černém automobilu.

Ve sklepích pod ohořelými troskami továrny byla zřízena polní nemocnice. A v koutě sklepení se choulila skupinka mužů ze 44. motorizované divize. Ohlodávali cosi z kýblu. Kýbl pocházel od operačního stolu a to, co jedli, byly amputované končetiny.

Bylo to jejich první vydatné jídlo po více než třech měsících.

Sedmnáct

POPRAVY

Nákladní automobil vjel do brány věznice; vítr zdvihl velký oblak dusivého prachu, který nás zcela zahalil. Když se prach pomalu usadil, mohli jsme se rozhlédnout kolem sebe a podívat se, kam nás to poslali.

Charkovská ústřední věznice byla svým způsobem ukázková. My jsme byli znalci věznic a kvalitu jsme dokázali poznat na první pohled! V Charkově měly všechny budovy nápadný bílý nátěr - kvůli čistotě. Byly dokonale vydrhnuté a zářily čistotou; zatím nebyly ani počmárané. Byly postavené ve tvaru hvězdy a celá věznice se ze všech sil snažila působit dojmem veřejného zábavního parku.

Na dvoře bloku 4 měli vězni právě vycházku, kterou absolvovali v poklusu; běhali v kruhu a úzkostlivě si přitom rukama přidržovali kalhoty. Ve vojenských věznicích nesměl mít nikdo opasek ani šle: ředitelé těchto zařízení totiž žijí v neustálé hrůze, že nějaký mazaný zloduch by se mohl v cele oběsit, dřív než se dostane před popravčí četu.

Nákladák zastavil a my jsme neochotně vyskákali ven. Dvanáct mužů v polní uniformě, dvanáct pušek a pětadvacet kulek na každého muže. . . Věděli jsme, co to znamená. Všichni jsme tím již dřív prošli. Jsme popravčí četa, která má zavraždit nějakého ubožáka.

„Proč si ty zatracený esesáci neudělaj tu špinavou práci sami?“ reptal Porta.

„Nesnášej pohled na krev,“ vysvětlil mu vážně Legionář.

Nikdo se nezasmál. Nebylo nám do smíchu. Ani Heideho nijak netěšilo, že je členem popravčí čety.

„Zajímalo by mě, kdo to schytá tentokrát,“ zadumal se Drobeček.

„Ať je to kdo chce, já jen doufám, že proboha nezačnou křičet a bědovat,“ zamumlal jsem. „Nesnáším, když to dělaj.“

„Svatá pravda,“ přisvědčil Legionář. „Měli by jít na smrt statečně, abysme je mohli sejmut s čistým svědomím.“

Podezíravě jsem ho přejel pohledem. Ušklíbl se na mě. „Ty zatracený parchanti litujou jen sami sebe!“ pohoršoval se. „Až přijdu na řadu s umíráním já, budu myslet na tu ubohou popravčí četu. . .“

„Moc hezky to říkáš,“ prohlásil jsem dopáleně. „My jsme si přeci o tuhle blbou práci neříkali . . .“

„A co ta kočka, co jsme tenkrát museli oddělat?“ přerušil mě Drobeček. „Ta telefonistka? Pamatuješ, jak vyváděla a jak se prala - ?“

„Držte už proboha hubu!“ Dědek nás okřikl; mračil se, až měl čelo samou vrásku. „Přestaňte s tím kňouráním - ať už to máme radši z krku!“

Prošli jsme vězeňským dvorem a zastavili jsme se na malé zahrádce za ředitelstvím věznice. Nade dveřmi stále ještě držela stráž rudá hvězda a ze dveří na nás zírala písmena NKVD. Vlajka, která se třepetala ve vánku nad našimi hlavami, však byla nacistická. Svastika a rudá hvězda vedle sebe. Obojí ve mně vyvolávalo chladné krupěje strachu.

Uprostřed rovného, suchého trávníku stál nově zaražený dřevěný kůl, natřený kreozotem. Ke kůlu byla připevněna kožená pouta - jedno na svázání kotníků, druhé kolem stehů a třetí na paže a ramena. V tuto chvíli zavadle visela a čekala na první oběť.

Předchozí kůl a pouta už patrně nevydržely nápor kulek. Říkalo se, že vydrží asi čtyři sta poprav, ale pak

je nutné je vyměnit.

Čekal na nás jakýsi major; považoval zřejmě za vhodné nějak nás povzbudit.

„Byli jste speciálně vybráni pro tento úkol - dá se říct, že jste byli vybráni s lupou v ruce. Vím, každý to za velkou zábavu nepovažuje, být v popravčí četě, ale tu a tam musí každý z nás vykonat nějakou nepříjemnou povinnost a je na nás, abychom to jako vojáci vykonali, jak nejlíp umíme.“

„My už jsme to dělali,“ zamumlal Dědek.

„Přesně o to jde! Proto jste také byli vybráni. Svým způsobem je to jakási pocta.“

„Rozumím,“ přikývl Dědek. Major napřímil záda.

„Myslete jen na to, až nadejde čas, že tyhle svině jsou dezertéři. Zradili a zaslouží si smrt. Nelitujte je.

Utekli a nechali své kamarády umírat. . . A ještě něco: jestli někdo z vás bude přistižen, že střílí mimo, pak mi můžete věřit, že k tomu kůlu půjde hned jako další. . . Mířte na srdce a nepokoušejte se o žádné hlouposti. Rozuměli jste mi?“

„Vcelku vám rozumím, pane majore,“ odpověděl Dědek.

„Takže, jenom nezapomeňte, co jsem vám říkal. . . žádné hlouposti!“

Otočil se a odešel po zaprášeném, suchém pažitě k sladce vonícímu šeríku, kde se k němu připojili dva kněží, jeden římskokatolický a jeden protestantský. Dívali jsme se za ním, dokud nezmizel z doslechu.

„Kecálista,“ zavrčel Barcelona. „Co si o nás myslí? Že jsme nějaký bažanti?“

„Speciálně nás vybrali s lupou v pazouře,“ připomněl mu Porta.

„Svým způsobem to je pocta. . .“

„Pocta, bez který se bez problému obejdu,“ reptal Barcelona.

„Mně se to nelíbí,“ poznamenal Dědek. Zavrtěl hlavou. „Vůbec se mi to nelíbí. . . tady se pytlíkuje něco divnýho. . .“

Přistoupil k nám jakýsi poručík a zkontroloval nám zbraně a střelivo. Vyzkoušel si nás, zřejmě ho to uspokojilo, takže odešel a nechal nás čekat.

Čekali jsme skoro hodinu. Kdesi nedaleko, vysoko na topolu, pilně vykloval díru datel. Popravčí dvůr se pomalu plnil důstojníky, kteří postávali v malých skupinkách, kouřili a rozmlouvali, procházeli se sem a tam a podupávali nohama.

Vypadali nervózně, jako by měli zlé tušení, a v ředitelské zahrádce vládlo nepříjemné očekávání.

Datel dokončil své dílo a uletěl. K opuštěnému stromu pomalu zamířili dva velcí černí havrani; roztřepeně konce křídel se jim natahovaly jako prsty. Usadili se vedle sebe na nejvyšší větví a čekali na začátek představení.

Z vězeňského bloku vyšli čtyři policisté. Ve svém středu vedli vězně. Ten měl ruce svázané před sebou a na sobě měl ošoupaný dlouhý plášť. Skupina nám na pár vteřin zmizela z očí za šeríkovým keřem. Pak se opět vrátili do našeho zorného pole a my viděli, že vězeň je vysoký a impozantní muž; navzdory spoutaným rukám šel vzpřímeně a důstojně. Když přišli blíž, poznali jsme ho. Naši dvanáctičlennou řadou oběhlo zděšené mumlání.

„Augsberg. . . „Generál Augsberg!“

„Do prdele!“ zamumlal Porta po mém boku. „Do zatracený, všivý, smrdutý, hajzlovský prdele!“

Skupina se zastavila před majorem, který k nám předtím řečnil.

Navzájem se pozdravili. Major pohlédl na odsouzeného důstojníka.

„SS brigadenführere Paule Augsbergu, mám za povinnost vám oznámit, že nejvyšší velitel Čtvrté armády vaše odvolání zamítl. Jste tudíž odsouzen k smrti za to, že jste opustil bojovou oblast ve Stalingradu a že jste s sebou odvedl útvar, který byl schopen čelit nepříteli, a tím jste připravil Šestou armádu o vojáky potřebné při obraně Stalingradu. Chcete před popravou něco říct?“

Generál pohlédl na majora svrchu.

„Ubohý naivní blázne!“ pronesl s opovržením.

Major polkl. Pokynul kněžím, ale Augsberg je mávnutím odmítl.

„Žádné tyhle nesmysly!“

Generála odvedli k popravčímu kůlu. Zkušené ruce utáhly kožená pouta.

„Všichni se můžou jít vycpat,“ zašeptal Drobeček. „Já střílím do luftu.“

„Já taky,“ sykl jsem v odpověď. „I já,“ souhlasil Porta.

Major přistoupil k popravčí četě. „K líci zbraň. . . pal!“

Zazněla salva dvanácti výstřelů. Generálu Augsburgovi klesla hlava na prsa, ale neviděli jsme, kde ho kulky zasáhly. Doktor se stetoskopem na krku zadusil cigaretu a vykročil ke kůlu.

Viděli jsme, jak zvedá generálovu hlavu. Viděli jsme, jak změnil výraz. Použit stetoskop se vůbec nenamáhal.

„Vězeň žije! Kulky se ho ani nedotkly!“ Majorovi poklesla čelist.

„Můžete to zopakovat?“

„Samozřejmě.“ Doktor se napřímil. „Říkám, že vězeň žije. Kulky se ho ani nedotkly. . . Navrhuju, abyste to zkusil znovu.“

Majorovi kmital jazyk mezi rty jako hadovi. Zuřivě se na nás obořil. Podle toho, co říkal, bylo zřejmé, že jsme ho nepotěšili.

„Poslouchejte mě, vy svině zavšivený! Ještě jednou a půjdete před popravčí četou vy sami! A to myslím vážně!“ Zhluboka se nadechl, aby zřejmě ovládl naléhavé nutkání na místě se na nás vrhnout. „Teď se do toho dejte a udělejte to pořádně, ať neztrácíme čas!“

Znovu vydal povel ke střelbě. Hlas měl vysoký a hysterický.

Tentokrát dvanáct pušek mířilo přímo na čtverec červené látky připíchnutý na levé straně hrudi. Náš protest byl marný a nemělo smysl prodlužovat generálovo utrpení. Jestliže ho nezastřelíme my, zastřelí ho jiní; a pak zastřelí nás.

Přiběhli dva nosiči s dřevěnou rakví. Odvázali mrtvé tělo, hodili je do rakve, rozházeli piliny po zakrvácené zemi, popadli rakev a zmizeli za šeríky.

Byli jsme připraveni na druhou popravu. Skupina již čekala ve stínu stromů. Čtyři strážci a poručík. Náš poručík. Náš mladý poručík s vlněnou šálou, který s námi prošel celou cestu od Stalingradu.

Tentokrát si major odpustil monolog a přistoupil rovnou k věci.

„Víte, proč tu jste. Chcete něco říct?“ Poručík zavrtěl hlavou.

„Chcete kněze?“

„Nechci nic. . . Jen se do toho dejte, ať je to rychle vyřízené, nic jiného nežádám.“

Major mávl rukou, aby ho odvedli k popravčímu kůlu. Pak se obrátil a nenávisťně pohlédl naším směrem, jako by se chtěl ujistit, že jsme slyšeli poručíkovo poslední přání a že mu je splníme. Poručík sám na nás pohlédl a usmál se. Jeho oči putovaly po celé naší skupině a krátce spočinuly na každém z nás. Strašně jsem se hanbil. Nikdo z nás nemohl nic dělat, a přesto jsem se cítil tolik zahanbený!

„K líci zbraň!“

Třásl jsem se, že jsem téměř nemohl zamířit. Zavřel jsem oči.

Nechtěl jsem vidět, kam střelím. Měl jsem slabou naději, že třeba zasáhnu majora.

„Pal ! „

Dvanáct hlasitých výstřelů, pak ticho. A pak z velké dálky hlas doktora, prohlašující poručíka za mrtvého. Otevřel jsem oči a spatřil jsem ony dva nosiče, jak klusají s druhou rakví.

U zdi za keři šeríku byla čerstvě vykopaná jáma. V jámě byl generál Augsburg, už zasypaný zemí. Teď k němu přibyl poručík; leželi pohřbeni vedle sebe jako poslední v dlouhé řadě bezejmenných hrobů.

Čekala nás ještě jedna poprava. Věděli jsme, kdo to musí být, ještě než jsme slyšeli jeho zoufalý protestující křik. Nechtěl zemřít. . . Ale na stepi ležely mrtvolky pěti set mužů, které nebyl schopen zachránit. To byl jeho zločin a za ten teď musí zaplatit vlastním životem.

Když ho vlekli ke kůlu, kopal a vzpouzel se. Major měl špatný den. Tyhle popravy jsou ošemetná věc a muži jako doktor se vůbec nesnažili spolupracovat. Proč ten zatracenej chlap nemůže odejít ze světa klidně, bez všeho toho povyku?

Ke kůlu donesli černou kápi. Narazili ji doktorovi na hlavu a zdusili žalující křik.

Jeden muž z popravčí čtyř náhle omdlel a skácel se k zemi; na zavraždění doktora nás zbylo jen jedenáct.

K bytosti bez tváře a v černé masce přistoupil římskokatolický kněz a pokusil se ji uklidnit modlitbou. Doktor teď začal plakat.

„Pal!“ Jedenáct výstřelů a tentokrát jsme si dali velký pozor, abychom se trefili. Jestliže doktor musí umřít, ať se to stane rychle.

Potom jsme dostali do večera volno. Dali nám každému litr vodky a poslali nás pryč, abychom se zpili do zapomnění a abychom zapomněli na činy, ke kterým nás donutili. Jenže některé činy se zapomenout nedají, některé vzpomínky z paměti vymazat nelze, a onen den nám živě a krutě zůstává stále v mysli. Kvůli některým věcem se člověk cítí natolik provinile, že na ně nedokáže zapomenout. . .

Tenkrát jsme to nevěděli; dozvěděli jsme se to až mnohem později. Že ve chvíli, kdy jsme stříleli jejího manžela, frau Elizabeth Augsbergová otvírala a četla v Berlíně telegram:

„BERLÍN-CHARLOTTENBOURG. . . POKUD CHCETE VIDĚT PAVLA AUGSBERGA
NAPOSLEDY PŘED POPRAVOU, KTERÁ BUDE VYKONÁNA 6. KVĚTNA 1943 V
8. 00 HOD., DOSTAVTE SE DO VOJENSKÉ VĚZNICE V CHARKOVĚ NA UKRAJINĚ 5.
KVĚTNA V 19. 00 HOD. BUDE VÁM POVOLENA NÁVŠTĚVA V TRVÁNÍ DESETI MINUT.
TENTO TELEGRAM PŘINESTE S SEBOU.

(PODEPSÁN) MANNSTEIN - POLNÍ MARŠÁL OB 4 - PANZER ARMEE Ve chvíli, kdy jeho manželka dočetla telegram, generál Augsberg už byl mrtev a pochován.

KONEC